ÇOCUK RUH SAĞLIĞI

9

ÇOCUK RUH SAĞLIĞI

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ALANI

9 Ders Kitabı

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ALANI

ÇOCUK RUH SAĞLIĞI

9. SINIF DERS KİTABI

Yazarlar

Osman UNCU

Yasemin KAYIŞ

Züleyha LAFÇI

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı	Arif YILMAZ
Grafik Tasarım Uzmanı	Mustafa KORKMAZ

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal ATATÜRK

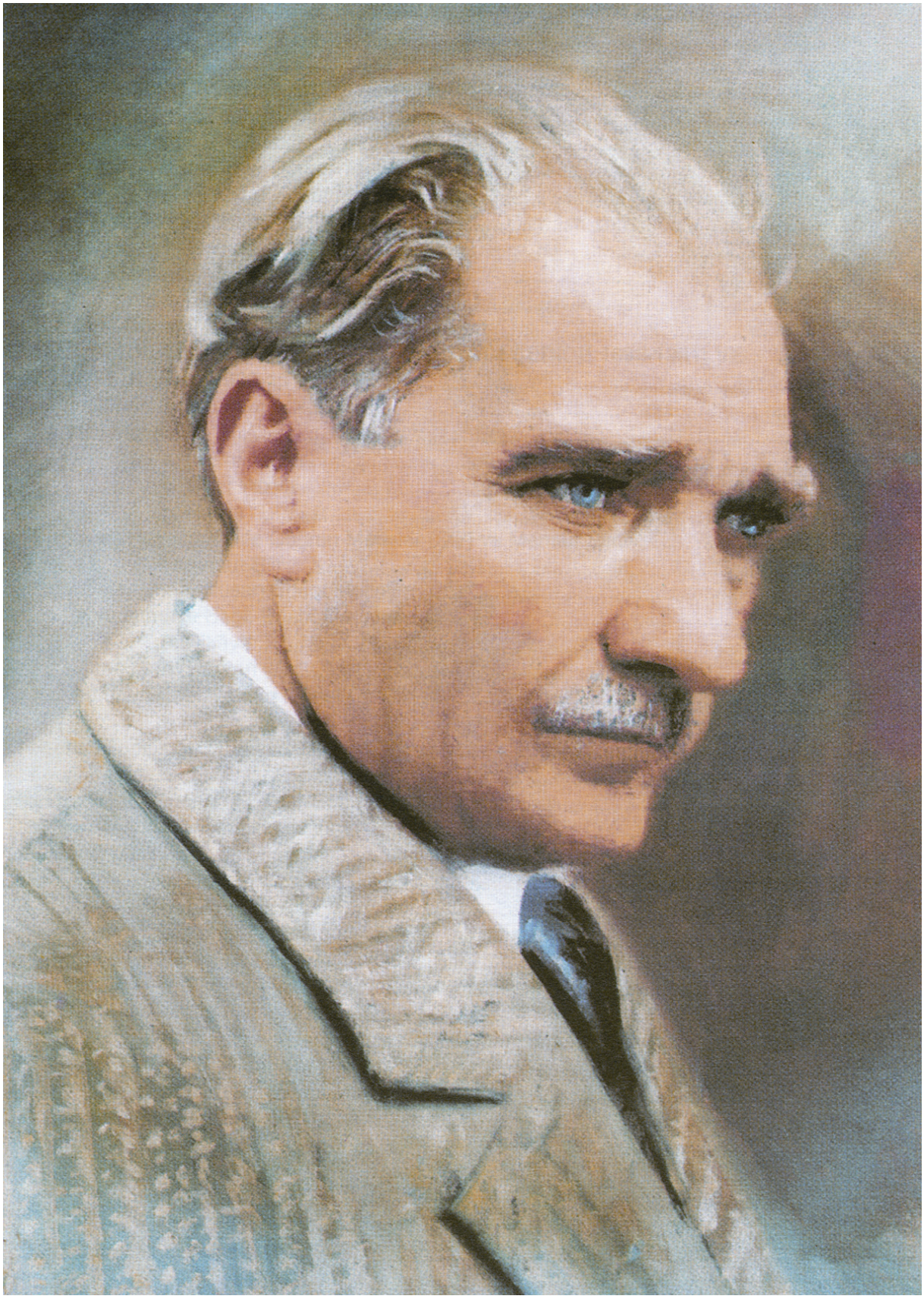

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

KİTABIN TANITIMI 12
1. ÖĞRENME BİRİMİ: ÇOCUK RUH SAĞLIĞI.. 15
1.1. RUH SAĞLIĞI İLE İLGİLİ KONULAR 17
1.1.1. SAĞLIĞININ TANIMI VE ÇOCUK RUH SAĞLIĞININ ÖNEMİ 17
1.1.2. RUH SAĞLIĞI İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR 18
1.1.2.1. Kişilik 18
1.1.2.2. Karakter 18
1.1.2.3. Mizaç 18
1.1.2.4. İhtiyaç 18
1.1.3. RUH SAĞLIĞINI ETKİLEYEN ETMENLER 20
1.1.3.1. Biyolojik Etmenler 20
1.1.3.1.1. Kalıtım 20
1.1.3.1.2. İç Salgı Bezleri 20
1.1.3.2. Çevresel Etmenler 21
1.1.4. ÇOCUK RUH SAĞLIĞINI ETKİLEYEN OLUMSUZ ETMENLER 21
1.1.4.1. Ölüm 21
1.1.4.2. Boşanma 22
1.1.4.3. Hastalıklar 23
1.1.4.4. Üvey Anne Baba 24
1.1.4.5. İletişim Araçları ve Sosyal Medya 24
1.1.5. DUYGUSAL GELİŞİM 27
1.1.5.1. Duygusal Gelişimin Tanımı 27
1.1.6 DUYGUSAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ 27
1.1.6.1. 0-36 Ay Çocuklarının Duygusal Gelişim Özellikleri 27
1.1.6.2. 36-72 Aylık Çocukların Sosyal ve Duygusal Gelişim Özellikleri 28
1.1.7. DUYGU ÇEŞİTLERİ 29
1.1.8. İLK DUYGUSAL TEPKİLER 29
1.1.8.1. Ağlama 29
1.1.8.2. Gülme 29
1.1.9. AİLE ve ÇOCUK 30
1.1.9.1. Otoriter Tutum 31
1.1.9.2. Aşırı Koruyucu Tutum 32
1.1.9.3. İlgisiz –Kayıtsız Tutum 33
1.1.9.4. Aşırı Hoşgörülü Tutum 34
1.1.9.5. Mükemmelliyetçi Tutum 35
1.1.9.6. Tutarsız Tutum 36
1.1.9.7. Demokratik Tutum 37
1.1.10. AİLEDEKİ DİĞER BİREYLER 39
1.1.11. OKUL ve ÇOCUK 40
1.1.11.1. Okulda Çocuğun Ruh Sağlığını Etkileyen Etmenler 40
1.1.11.1.1. Öğretmen 41
1.1.11.1.2. Program 42
1.1.11.1.3. Eğitim ortamı 42
1.1.11.1.4. Yönetim 42
1.1.11.1.5. Okul Aile İş Birliği 42
1.1.11.1.6. Rehberlik Servisi 42

1.1.12. TOPLUM ve ÇOCUK 43
1.1.12.1. Toplumda Çocuğun Ruh Sağlığını Etkileyen Etmenler 43
1.1.12.1.1. Kültürel Faktörler 43
1.1.12.1.2. Toplumsal Sınıf Farklılıkları 45
1.1.12.1.3. Kitle İletişim Araçları 45
1.2. 0-72 AY ÇOCUKLARINDA ETKİLİ İLETİŞİM YÖNTEMLERİ 49
1.2.1. İLETİŞİMİN TANIMI VE ÖNEMİ 49
1.2.2. İLETİŞİM BECERİLERİ 49
1.2.2.1. Dinleme Becerisi (Etkin Dinleme) 49
1.2.2.2. İletişimde Sen Dili- Ben Dili 50
1.2.3. SAĞLIKLI İLETİŞİMİN YOLLARI 51
1.2.4. İLETİŞİM TÜRLERİ 51
1.2.4.1. Sözlü İletişim 52
1.2.4.2. Sözsüz İletişim / Beden Dili 52
1.2.4.3. Yazılı İletişim 52
1.2.5. ÇOCUKLA İLETİŞİM KURARKEN DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR 53
1.3. İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ANNE BABA VE ÖĞRETMEN TUTUMLARI 55
1.3.1. İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ANNE BABA TUTUMLARI 55
1.3.2. İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ÖĞRETMEN TUTUMLARI 56
1.4. DUYGU VE DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI 60
1.4.1. DUYGUSAL GELİŞİM PROBLEMLERİ 61
1.4.1.1. Kaygı 61
1.4.1.2. Korku 61
1.4.1.3. Öfke 62
1.4.1.4. İnatçılık 63
1.4.1.5. Utangaçlık 64
1.4.1.6. Kekemelik 64
1.4.1.7. Kıskançlık 65
1.4.2. ALIŞKANLIK VE EĞİTİM PROBLEMLERİ 66
1.4.2.1. Tikler 66
1.4.2.2. Parmak Emme 66
1.4.2.3. Tırnak Yeme 67
1.4.2.4. Yalancılık 67
1.4.2.5. Altını Islatma (Enürezis) 68
1.4.2.6. Dışkı Kaçırma (Enkoprezis) 69
1.4.2.7. Mastürbasyon 69
1.4.3. DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI 69
1.4.3.1. Saldırganlık 69
1.4.3.2. Çalma 71
1.4.3.3. Evden ve Okuldan Kaçma 71
1.4.3.4. Bağımlılık 72
1.4.3.5. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) 74
1.4.3.6. Ayrılma Kaygısı (Anksiyetesi) Bozukluğu 74
1.4.3.7. Okul Korkusu 75
1.5. SAVUNMA MEKANİZMALARI 77
1.5.1. KAVRAMLAR 77

1.5.1.1. İhtiyaç 77
1.5.1.2. Dürtü: 77
1.5.1.3. Güdü: 78
1.5.1.4. Engellenme: 78
1.5.1.5. Çatışma: 78
1.5.2. SAVUNMA MEKANİZMALARININ ÖNEMİ 78
1.5.3. BAŞLICA SAVUNMA MEKANİZMALARI 78
1.5.3.1. Hayal Kurma 78
1.5.3.2. Bastırma 78
1.5.3.3. İnkar 78
1.5.3.4. Telafi Etme (Ödünleme) 79
1.5.3.5. Mantığa Bürünme 79
1.5.3.6. Polyannacılık (Tatlı Limon) 79
1.5.3.7. Özdeşleşme 79
1.5.3.8. Yansıtma 79
1.5.3.9. Karşıt Tepki Geliştirme 79
1.5.3.10. Gerileme 79
1.5.3.11. Yer değiştirme 79
1.5.3.12. Yüceltme 79
1.6. PROBLEM ÇÖZME 81
1.6.1. PROBLEMİN TANIMI 81
1.6.2. PROBLEM ÇÖZME BASAMAKLARI 81
1.6.2.1. Problemin fark edilmesi: 81
1.6.2.2. Problemin tanımlanması: 81
1.6.2.3. Seçeneklerin oluşturulması: 81
1.6.2.4. Karar verme: 82
1.6.2.5. Değerlendirme: 82
1.6.3 ÇOCUKLARA PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ KAZANDIRMA 83
1.6.3.2 Erken Çocukluk Döneminde Problem Çözme: 83
1.6.3.2.1. Beyin Fırtınası: 83
1.6.3.2.2. Zihinsel Resim Yapma 84
1.6.3.2.3. SCAMPER (Yönlendirilmiş beyin fırtınası): 84
1.6.4. PROBLEMİ OLAN ÇOCUKLARLA SAĞLIKLI İLETİŞİM KURMA YÖNTEMLERİ 85
1.7. DİSİPLİNİN AMACI YÖNTEMLERİ VE İLKELERİ 87
1.7.1. DİSİPLİN 87
1.7.1.1. Disiplinin Amacı ve İlkeleri 87
1.7.2. ÖDÜL 88
1.7.2.1. Ödüllendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar: 88
1.7.2.2. Ödüllendirme Teknikleri 89
1.7.2.2.1. Sosyal Ödüller 89
1.7.2.2.2. Maddi Ödüller 89
1.8. OLUMSUZ DAVRANIŞ KARŞISINDA SERGİLENECEK TUTUMLAR 91
1.8.1. OLUMSUZ DAVRANIŞ KARŞISINDA TUTUMLAR 91
1.8.2. UYARI VE YAPTIRIMLARIN AMACI VE İLKELERİ 92
1.8.3. AİLE İÇİ İLETİŞİMDE UYULMASI GEREKEN KURALLAR 92
ÖLÇME- DEĞERLENDİRME 93

2. ÖĞRENME BİRİMİ ÇOCUKLARI TANIMA /DEĞERLENDİRME 99
2.1. ÇOCUKLARI TANIMA TEKNİKLERİNİ KULLANARAK VERİ TOPLAMA 101
2.1.1. ÇOCUKLARI TANIMA VE DEĞERLENDİRMENİN ÖNEMİ 101
2.1.2. ÇOCUKLARI TANIMA VE DEĞERLENDİRMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR 101
2.1.3. ÇOCUKLARI TANIMA VE DEĞERLENDİRMEDE KULLANILAN TEKNİKLER 102
2.1.3.1. GÖZLEM VE GÖZLEME DAYALI TEKNİKLER 102
2.1.3.1.1. Gözlem 102
2.1.3.1.2. Okul Öncesi Dönemde Kullanılan Gözleme Dayalı Teknikler 105
2.1.3.2. GÖRÜŞME 106
2.1.3.3. EV ZİYARETLERİ 107
2.1.3.4. OYUN TEMELLİ DEĞERLENDİRME 108
2.1.3.5. GELİŞİMSEL TANIMA ve DEĞERLENDİRME 110
2.1.3.6. DERECELENDİRME ÖLÇEKLERİ 111
2.1.3.7. RUBRİK 113
2.2. PORTFOLYO DOSYASI (TOPLU DOSYA) OLUŞTURMA 119
2.2.1. PORTFOLYONUN ÖZELLİKLERİ 119
2.2.2. PORTFOLYONUN KAPSAMI 120
2.2.3. PORTFOLYONUN YARARLARI 121
2.2.5.1. Portfolyonun Çocuklar İçin Yararları 121
2.2.5.2. Portfolyonun Öğretmenler İçin Yararları 122
2.2.5.3. Portfolyonun Anne Baba İçin Yararları 122
2.2.4. PORTFOLYO OLUŞTURURKEN DİKKAR EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR 122
ÖLÇME -DEĞERLENDİRME 125
3. ÖĞRENME BİRİMİ ÇOCUK HAKLARI /ÇOCUK DOSTU ORTAMLAR 129
3.1. ÇOCUK HAKLARI 131
3.1.1. ÇOCUK HAKLARININ TARİHÇESİ 131
3.1.2. ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ 132
3.1.3. TEMEL ÇOCUK HAKLARI 134
3.2. ÇOCUK HAKLARINA UYGUN ORTAM HAZIRLAMA 139
3.2.1. ÇOCUK HAKLARINA UYGUN / ÇOCUK DOSTU ORTAMLAR 139
3.2.2. ÇOCUK HAKLARINA UYGUN / ÇOCUK DOSTU ORTAMLARIN AMAÇLARI, ÖZELLİKLERİ VE YARARLARI 140
3..2..3. ÇOCUK HAKLARINA UYGUN/ ÇOCUK DOSTU ORTAMLARIN OLUŞTURULMASI GEREKEN YERLER 140
3.3. ÇOCUK İHMALLERİ VE İSTİSMARI 146
3.3.1. ÇOCUK İHMALLERİ VE İSTİSMARININ TANIMI 146
3.3.2. İHMAL VE İSTİSMARIN NEDENLERİ 147
3.3.3. İHMAL TÜRLERİ 147
3.3.4. ÇOCUK İSTİSMAR TÜRLERİ 149
3.3.5. ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI DURUMUNDA BAŞVURULACAK KURUMLAR 154
ÖLÇME - DEĞERLENDİRME 157
CEVAP ANAHTARI 160
SÖZLÜK 166
KAYNAKÇA 170
GENEL AĞ KAYNAKÇASI 173
GÖRSEL KAYNAKÇA 173

KİTABIN TANITIMI

Öğrenme Birimin Numarasını Gösterir

Öğrenme Biriminin Adını Gösterir

Bölüm Numarasını Gösterir

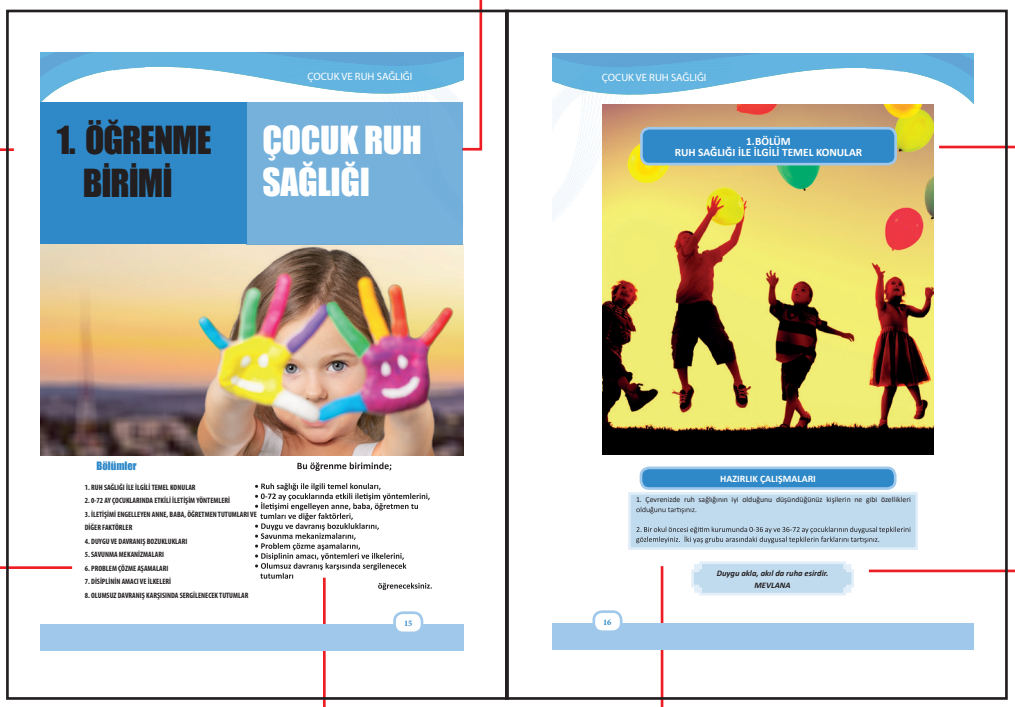

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

1. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUK RUH SAĞLIĞI

Bölümler

1. RUH SAĞLIĞI İLE İLGİLİ TEMEL KONULAR
2. 0-72 AY ÇOCUKLARINDA ETKİLİ İLETİŞİM YÖNTEMLERİ
3. İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ANNE, BABA, ÖĞRETMEN TUTUMLARI VE DİĞER FAKTÖRLER
4. DUYGU VE DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI
5. SAVUNMA MEKANİZMALARI
6. PROBLEM ÇÖZME AŞAMALARI
7. DİSİPLİNİN AMACI VE İLKELERİ
8. OLUMSUZ DAVRANIŞ KARŞISINDA SERGİLENECEK TUTUMLAR

Bu öğrenme biriminde;

- Ruh sağlığı ile ilgili temel konuları,
- 0-72 ay çocuklarında etkili iletişim yöntemlerini,
- İletişimi engelleyen anne, baba, öğretmen tutumları ve diğer faktörleri,
- Duygu ve davranış bozukluklarını,
- Savunma mekanizmalarını,
- Problem çözme aşamalarını,
- Disiplinin amacı, yöntemleri ve ilkelerini,
- Olumsuz davranış karşısında sergilenecek tutumları

öğreneceksiniz.

15

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

1. BÖLÜM
RUH SAĞLIĞI İLE İLGİLİ TEMEL KONULAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Çevrenizde ruh sağlığının iyi olduğunu düşündüğünüz kişilerin ne gibi özellikleri olduğunu tartışınız.

2. Bir okul öncesi eğitim kurumunda 0-36 ay ve 36-72 ay çocuklarının duygusal tepkilerini gözlemleyiniz. İki yaş grubu arasındaki duygusal tepkilerin farklarını tartışınız.

Duygu akla, akıl da ruha esirdir.
MEVLANA

16

Konu Başlıklarını Gösterir

Konu İle İlgili Özlü Sözleri Gösterir

Bu Öğreneme Biriminde Öğreneceğiniz Konuları Gösterir

Bölüm Konularına Yapılacak Hazrlıklar Çalışmalarını Gösterir

Uygulama Faaliyetinin Numarasını Gösterir

Okuma Parçasını Gösterir

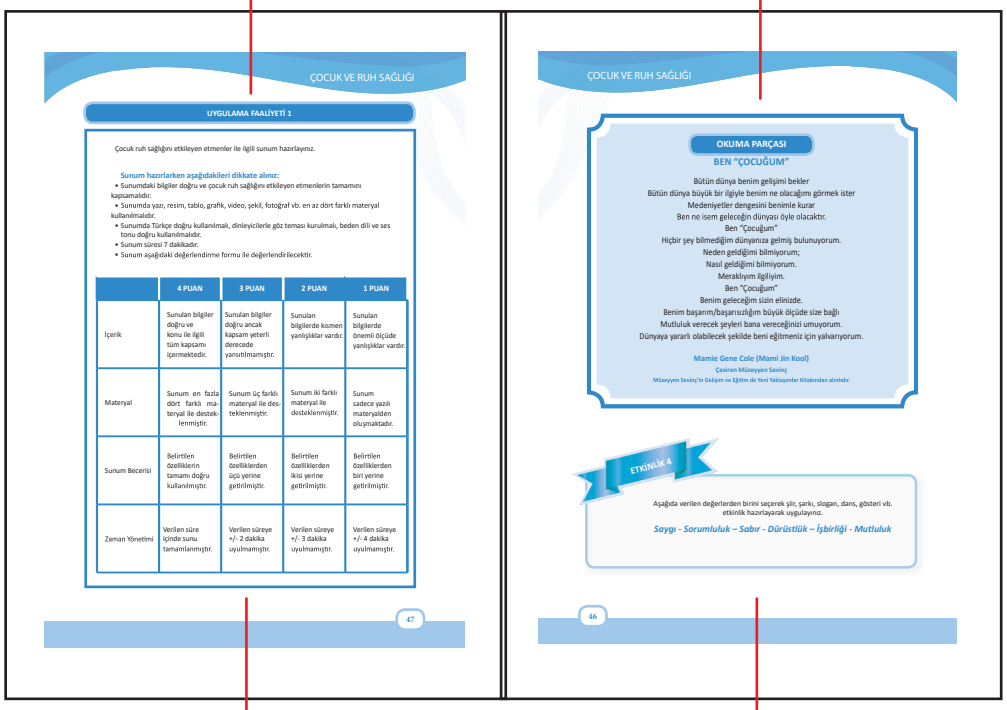

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

UYGULAMA FAALİYETİ 1

Çocuk ruh sağlığını etkileyen etmenler ile ilgili sunum hazrlayınız.

Sunum hazrlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Sunumdaki bilgiler doğru ve çocuk ruh sağlığını etkileyen etmenlerin tamamını kapsamalıdır.
- Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Sunumda Türkçe doğru kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
- Sunum süresi 7 dakikadır.
- Sunum aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Sunum en fazla dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Sunum Becerisi	Belirtilen özelliklerin tamamı doğru kullanılmıştır.	Belirtilen özelliklerden üçü yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden ikisi yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden biri yerine getirilmiştir.
Zaman Yönetimi	Verilen süre içinde sunu tamamlanmıştır.	Verilen süreye +/- 2 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 3 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 4 dakika uyulmamıştır.

47

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

OKUMA PARÇASI

BEN "ÇOCUĞUM"

Bütün dünya benim gelişimi bekler
Bütün dünya büyük bir ilgiyle benim ne olacağımı görmek ister
Medeniyetler dengesini benimle kurar
Ben ne isem geleceğin dünyası öyle olacaktır.
Ben "Çocuğum"
Hiçbir şey bilmediğim dünyanıza gelmiş bulunuyorum.
Neden geldiğimi bilmiyorum;
Nasıl geldiğimi bilmiyorum.
Meraklıyım ilgiliyim.
Ben "Çocuğum"
Benim geleceğim sizin elinizde.
Benim başarım/başarısızlığım büyük ölçüde size bağlı
Mutluluk verecek şeyleri bana vereceğinizi umuyorum.
Dünyaya yararlı olabilecek şekilde beni eğitmeniz için yalvarıyorum.

Mamie Gene Cole (Mami Jin Kool)
Çeviren Müzeyyen Sevinç
Müzeyyen Sevinç'in Gelişim ve Eğitim de Yeni Yaklaşımlar Kitabından alıntıdır.

ETKİNLİK 4

Aşağıda verilen değerlerden birini seçerek şiir, şarkı, slogan, dans, gösteri vb. etkinlik hazrlayarak uygulayınız.

Saygı - Sorumluluk – Sabır - Dürüstlük – İşbirliği - Mutluluk

46

Uygulama Faaliyetini Gösterir

Yapılacak Etkinliği Gösterir

KİTABIN TANITIMI

Öğrenme Birimin Numarasını ve Adını Gösterir

Konu Açıklamalarını Gösterir

Konu Başlıklarını Gösterir

Sıra Sizde Burada Yer Alır

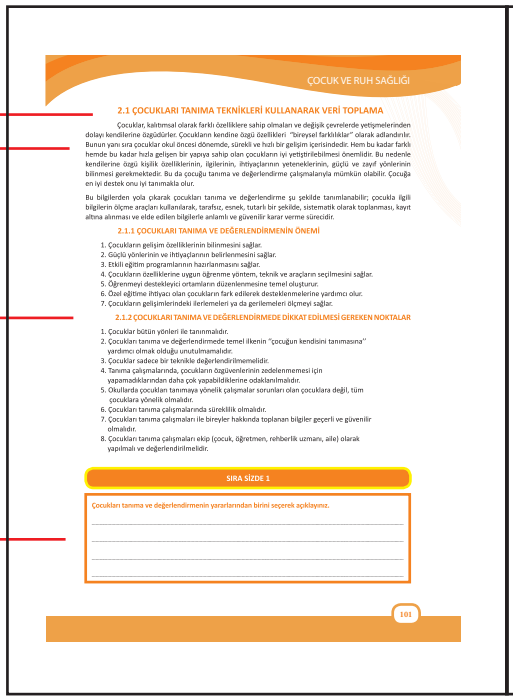

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

2.1 ÇOCUKLARI TANIMA TEKNİKLERİ KULLANARAK VERİ TOPLAMA

Çocuklar, kalıtımsal olarak farklı özelliklere sahip olmaları ve değişik çevrelerde yetişmelerinden dolayı kendilerine özgüdürler. Çocukların kendine özgü özellikleri "bireysel farklılıklar" olarak adlandırılır. Bunun yanı sıra çocuklar okul öncesi dönemde, sürekli ve hızlı bir gelişim içerisindedir. Hem bu kadar farklı hemde bu kadar hızla gelişen bir yapıya sahip olan çocukların iyi yetiştirilebilmesi önemlidir. Bu nedenle kendilerine özgü kişilik özelliklerinin, ilgilerinin, ihtiyaçlarının yeteneklerinin, güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu da çocuğu tanıma ve değerlendirme çalışmalarıyla mümkün olabilir. Çocuğa en iyi destek onu iyi tanımakla olur.

Bu bilgilerden yola çıkarak çocukları tanıma ve değerlendirme şu şekilde tanımlanabilir; çocukla ilgili bilgilerin ölçme araçları kullanılarak, tarafsız, esnek, tutarlı bir şekilde, sistematik olarak toplanması, kayıt altına alınması ve elde edilen bilgilerle anlamlı ve güvenilir karar verme sürecidir.

2.1.1 ÇOCUKLARI TANIMA VE DEĞERLENDİRMENİN ÖNEMİ

1. Çocukların gelişim özelliklerinin bilinmesini sağlar.
2. Güçlü yönlerinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesini sağlar.
3. Etkili eğitim programlarının hazırlanmasını sağlar.
4. Çocukların özelliklerine uygun öğrenme yöntem, teknik ve araçların seçilmesini sağlar.
5. Öğrenmeyi destekleyici ortamların düzenlenmesine temel oluşturur.
6. Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların fark edilerek desteklenmelerine yardımcı olur.
7. Çocukların gelişimlerindeki ilerlemeleri ya da gerilemeleri ölçmeyi sağlar.

2.1.2 ÇOCUKLARI TANIMA VE DEĞERLENDİRMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

1. Çocuklar bütün yönleri ile tanınmalıdır.
2. Çocukları tanıma ve değerlendirmede temel ilkenin "çocuğun kendisini tanımasına" yardımcı olmak olduğu unutulmamalıdır.
3. Çocuklar sadece bir teknikle değerlendirilmemelidir.
4. Tanıma çalışmalarında, çocukların özgüvenlerinin zedelenmemesi için yapamadıklarından daha çok yapabildiklerine odaklanılmalıdır.
5. Okullarda çocukları tanımaya yönelik çalışmalar sorunları olan çocuklara değil, tüm çocuklara yönelik olmalıdır.
6. Çocukları tanıma çalışmalarında sürekliliK olmalıdır.
7. Çocukları tanıma çalışmaları ile bireyler hakkında toplanan bilgiler geçerli ve güvenilir olmalıdır.
8. Çocukları tanıma çalışmaları ekip (çocuk, öğretmen, rehberlik uzmanı, aile) olarak yapılmalı ve değerlendirilmeliDir.

SIRA SİZDE 1

Çocukları tanıma ve değerlendirmenin yararlarından birini seçerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

101

Görüşme Formunu Gösterir

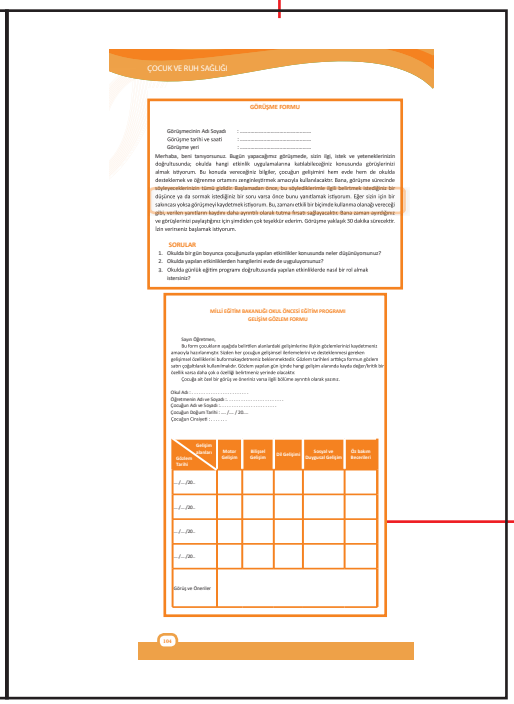

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

GÖRÜŞME FORMU

Görüşmecinin Adı Soyadı : .....

Görüşme tarihi ve saati : .....

Görüşme yeri : .....

Merhaba, beni tanıyorsunuz. Bugün yapacağımız görüşmede, sizin ilgi, istek ve yeteneklerinizin doğrultusunda; okulda hangi etkinlik uygulamalarına katılabileceğiniz konusunda görüşmezi almak istiyorum. Bu konuda verecediniz bilgiler, çocuğun gelişimini hem evde hem de okulda desteklemek ve öğrenme ortamını zenginleştirmek amacıyla kullanılacaktır. Bana, görüşme sürecinde söylediklerinizin tümü gizlidir. Doğaçlamadan ürün; bu söylediklerimde ilgili bektitmek istediğim bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru varsa önce bunu yanıtlamak istiyorum. Eğer size için bir sakıncası yoksa görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bu, zamanı etkili bir biçimde kullanma olanağı vereceği gibi; verilen yanıtların kayıtlı olduğu ayrıntılı olarak tutma ihtiyacı olmadığı anlatılmıştır. Bana zaman ayırdığınız ve görüşlerinizi paylaştığınız için şimdiden çok teşekkür ederim. Görüşme yaklaşık 30 dakika sürecektir. İzin vermenizi beklemek istiyorum.

SORULAR

1. Okulda bir gün boyunca çocuğumuzla yapılan etkinlikler konusunda neler düşünüyorsunuz?
2. Okulda yapılan etkinliklerden hangilerini evde de uygulayorsunuz?
3. Okulda gürtlik eğitim programı doğrultusunda yapılan etkinliklerde nasıl bir rol almak istersiniz?

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI GELİŞİM GÖZLEM FORMU

Sayın Öğretmen,

Bu form çocukların aşağıda belirtilen alanlardaki gelişimlerine ilişkin gözlemlerinizi kaydetmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Sizden her çocuğa gelişimsel ilerlemelerini ve desteklenmesi gereken gelişimsel özelliklerini bulunmasıdıyorsunuz bekleyebilecekdir. Gözlem tarihleri artıkça formu gözlem sayı çoğaltılarak kullanılmalıdır. Gözlem yapılan gün içinde hangi gelişim alanında kayda değer/fırtık bir özellik varsa daha çok o özeliği belirtmeniz yerinde olacaktır.

Çocuğa ait özel bir gözlüğü ve ilmeriniz varsa ilgili bölüme ayrıntılı olarak yazınız.

Okul Adı : .....

Öğretmenin Adı ve Soyadı : .....

Çocuğun Adı ve Soyadı : .....

Çocuğun Doğum Tarihi : ..../..../20...

Çocuğun Cinsiyeti : .....

Gelişim Alanları / Gözlem Tarihi	Motor Gelişim	Bilişsel Gelişim	Dil Gelişimi	Sosyal ve Duygusal Gelişim	Öz Bakım Becerileri
.../.../20...					
.../.../20...					
.../.../20...					
.../.../20...					
Görüş ve Öneriler					

104

Gelişim Gözlem Formunu Gösterir

Ölçme Değrlendirme Bölümünü Gösterir

Doğru ve Yanlış Sorularını Gösterir

Boşluk Doldurma Sorularını Gösterir

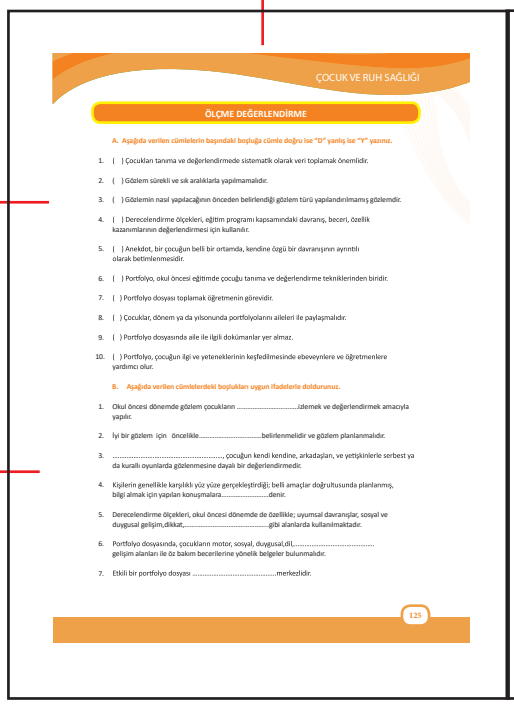

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümle doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Çocukları tanıma ve değerlendirmede sistematik olarak veri toplamak önemlidir.
2. ( ) Gözlem sürekli ve sık aralıklarla yapılmamalıdır.
3. ( ) Gözlemin nasıl yapılacağının önceden belirlendiği gözlem türü yapılandırılmamış gözlemdir.
4. ( ) Derecelendirme ölçekleri, eğitim programı kapsamındaki davranış, beceri, özellik kazanımlarının değerlendirmesi için kullanılır.
5. ( ) Anekdot, bir çocuğun belli bir ortamda, kendine özgü bir davranışının ayrıntılı olarak betimlenmesidir.
6. ( ) Portfolyo, okul öncesi eğitimde çocuğu tanıma ve değerlendirme tekniklerinden biridir.
7. ( ) Portfolyo dosyası toplamak öğretmenin görevidir.
8. ( ) Çocuklar, dönem ya da yılsonunda portfolyolarını aileleri ile paylaşmalıdır.
9. ( ) Portfolyo dosyasında aile ile ilgili dokümanlar yer almaz.
10. ( ) Portfolyo, çocuğun ilgi ve yeteneklerinin keşfedilmesinde ebeveynlere ve öğretmenlere yardımcı olur.

B. Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Okul öncesi dönemde gözlem çocukların .....dlemek ve değerlendirmek amacıyla yapılır.
2. İyi bir gözlem için öncelikle.....belirlenmelidir ve gözlem planlanmalıdır.
3. ....., çocuğun kendi kendine, arkadaşları, ve yetişkinlerle serbest ya da kurallı oyunlarda gözlenmesine dayalı bir değerlendirmedir.
4. Kişilerin gerçekliğe karşılıklı yüz yüze gerçekleştirdiği; belli amaçlar doğrultusunda planlanmış, bilgi almak için yapılan konuşmalara.....denir.
5. Derecelendirme ölçekleri, okul öncesi dönemde de özellikle; uyumsal davranışlar, sosyal ve duygusal gelişim,dikkat,.....gibi alanlarda kullanılmaktadır.
6. Portfolyo dosyasında, çocukların motor, sosyal, duygusal,dil,..... gelişim alanları ile öz bakım becerilerine yönelik belgeler bulunmalıdır.
7. Etkili bir portfolyo dosyası .....merkezlidir.

125

Ölçme Değrlendirme Bölümünü Gösterir

Çoktan Seçmeli Soruları Gösterir

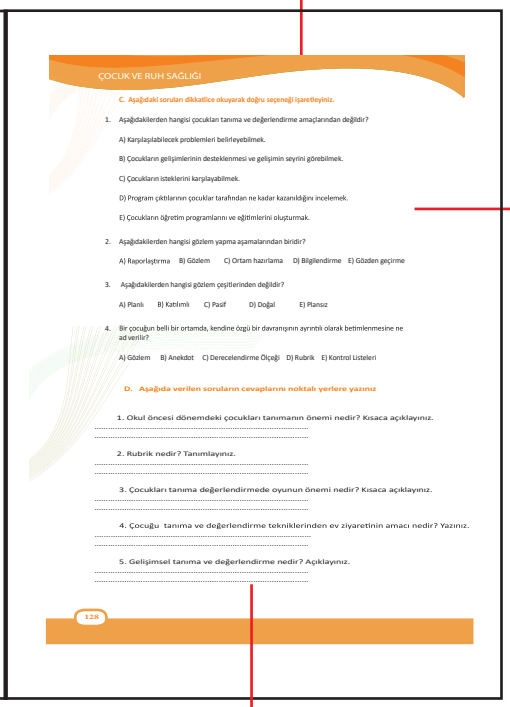

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

C. Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi çocukları tanıma ve değerlendirme amaçlarından değildir?

   A) Karşılaşılabilecek problemleri belirleyebilmek.

   B) Çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve gelişimin seyrini görebilmek.

   C) Çocukların isteklerini karşılayabilmek.

   D) Program çıktılarının çocuklar tarafından ne kadar kazanıldığını incelemek.

   E) Çocukların öğretim programlarını ve eğitimlerini oluşturmak.

2. Aşağıdakilerden hangisi gözlem yapma aşamalarından biridir?

   A) Raporlaştırma B) Gözlem C) Ortam hazırlama D) Bilişlendirme E) Gözden geçirme

3. Aşağıdakilerden hangisi gözlem çeşitlerinden değildir?

   A) Planlı B) Katılımlı C) Pasif D) Doğal E) Plansız

4. Bir çocuğun belli bir ortamda, kendine özgü bir davranışının ayrıntılı olarak betimlenmesine ne ad verilir?

   A) Gözlem B) Anekdot C) Derecelendirme Ölçeği D) Rubrik E) Kontrol Listeleri

D. Aşağıda verilen soruların cevaplarını noktalı yerlere yazınız

1. Okul öncesi dönemdeki çocukları tanımanın önemi nedir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

2. Rubrik nedir? Tanımlayınız.

.....

.....

3. Çocukları tanıma değerlendirmede oyunun önemi nedir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

4. Çocuğu tanıma ve değerlendirme tekniklerinden ev ziyaretinin amacı nedir? Yazınız.

.....

.....

5. Gelişimsel tanıma ve değerlendirme nedir? Açıklayınız.

.....

.....

128

Klasik Soruların Olduğu Bölümü Gösterir

KİTABIN TANITIMI

A-B-C Bölümlerinin Cevap Anahtarını Gösterir

D Bölümün Cevap Anahtarını Gösterir

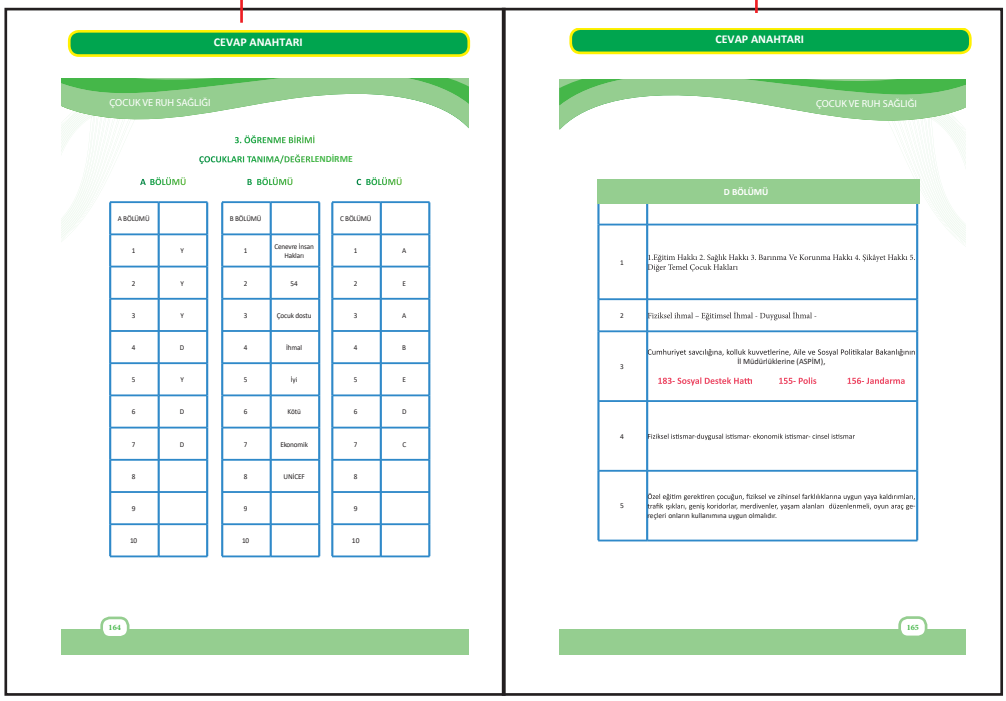

CEVAP ANAHTARI

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

3. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUKLARI TANIMA/DEĞERLENDİRME

A BÖLÜMÜ B BÖLÜMÜ C BÖLÜMÜ

A BÖLÜMÜ	
1	Y
2	Y
3	Y
4	D
5	Y
6	D
7	D
8	
9	
10	

B BÖLÜMÜ	
1	Cenevre İnsan Hakları
2	54
3	Çocuk dostu
4	İhmal
5	İyi
6	Kötü
7	Ekonomik
8	UNİCEF
9	
10	

C BÖLÜMÜ	
1	A
2	E
3	A
4	B
5	E
6	D
7	C
8	
9	
10	

164

CEVAP ANAHTARI

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

D BÖLÜMÜ

1	1.Eğitim Hakkı 2. Sağlık Hakkı 3. Barınma Ve Korunma Hakkı 4. Şikâyet Hakkı 5. Diğer Temel Çocuk Hakları
2	Fiziksel İhmal - Eğitimsel İhmal - Duygusal İhmal -
3	Cumhuriyet savcılığına, kolluk kuvvetlerine, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının İl Müdürlüklerine (ASPİM), 183- Sosyal Destek Hattı 155- Polis 156- Jandarma
4	Fiziksel istismar-duygusal istismar- ekonomik istismar- cinsel istismar
5	Özel eğitim gerektiren çocuğun, fiziksel ve zihinsel farklılıklarına uygun yaya kaldırımları, trafik ışıkları, geniş koridorlar, merdivenler, yaşam alanları düzenlenmeli, oyun araç gereçleri onların kullanımına uygun olmalıdır.

165

Sözlük Bölümünü Gösterir

Kaynakça Bölümununü Gösterir

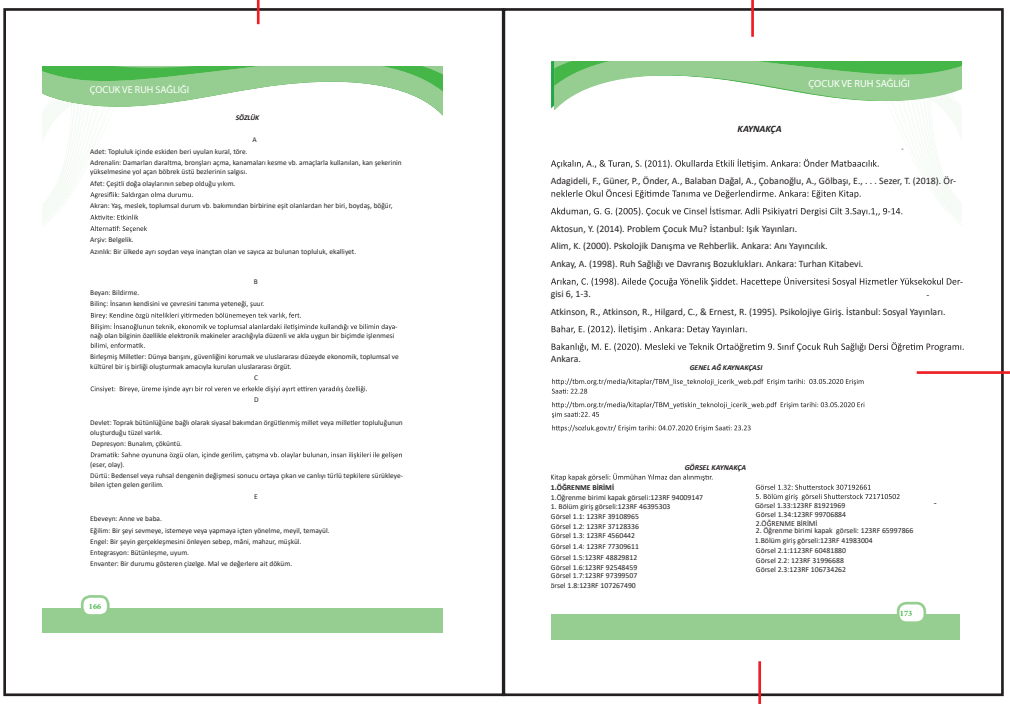

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

SÖZLÜK

A

Adet: Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre.
Adrenalin: Damarları daraltma, bronşları açma, kanamaları kesme vb. amaçlarla kullanılan, kan şekerinin yükselmesine yol açan böbrek üstü bezlerinin salgısı.
Afet: Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım.
Agresiflik: Saldırgan olma durumu.
Akran: Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, böğür,
Aktivite: Etkinlik
Alternatif: Seçenek
Arşiv: Belgelik.
Azınlık: Bir ülkede ayrı soydan veya inançtan olan ve sayıca az bulunan topluluk, ekalliyet.

B

Bayan: Bildirme.
Bilinç: İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği, şuur.
Birey: Kendine özgü nitelikleri yitirmeden bölünemeyen tek varlık, fert.
Bilişim: İnsanoğlunun teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişiminde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve akla uygun bir biçimde işlenmesi bilimi, enformatik.
Birleşmiş Milletler: Dünya barışını, güvenliğini korumak ve uluslararası düzeyde ekonomik, toplumsal ve kültürel bir iş birliği oluşturmak amacıyla kurulan uluslararası örgüt.

C

Cinsiyet: Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği.

D

Devlet: Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık.
Depresyon: Bunalım, çöküntü.
Dramatik: Sahne oyununa özgü olan, içinde gerilim, çatışma vb. olaylar bulunan, insan ilişkileri ile gelişen (eser, olay).
Dürtü: Bedensel veya ruhsal dengenin değişmesi sonucu ortaya çıkan ve canlıyı türlü tepkilere sürükleyebilen içten gelen gerilim.

E

Ebeveyn: Anne ve baba.
Eğilim: Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme, meyil, temayül.
Engel: Bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül.
Entegrasyon: Bütünleşme, uyum.
Envanter: Bir durumu gösteren çizelge. Mal ve değerlere ait döküm.

166

ÇOCUK VE RUH SAĞLIĞI

KAYNAKÇA

Açıkalın, A., & Turan, S. (2011). Okullarda Etkili İletişim. Ankara: Önder Matbaacılık.

Adagideli, F., Güner, P., Önder, A., Balaban Dağal, A., Çobanoğlu, A., Gölbaşı, E., . . . Sezer, T. (2018). Örneklerle Okul Öncesi Eğitimde Tanıma ve Değerlendirme. Ankara: Eğiten Kitap.

Akduman, G. G. (2005). Çocuk ve Cinsel İstismar. Adli Psikiyatri Dergisi Cilt 3.Sayı.1,, 9-14.

Aktosun, Y. (2014). Problem Çocuk Mu? İstanbul: Işık Yayınları.

Alim, K. (2000). Pskolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Anı Yayıncılık.

Ankay, A. (1998). Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları. Ankara: Turhan Kitabevi.

Arıkan, C. (1998). Ailede Çocuğa Yönelik Şiddet. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokul Dergisi 6, 1-3.

Atkinson, R., Atkinson, R., Hilgard, C., & Ernest, R. (1995). Psikolojiye Giriş. İstanbul: Sosyal Yayınları.

Bahar, E. (2012). İletişim . Ankara: Detay Yayınları.

Bakanlığı, M. E. (2020). Mesleki ve Teknik Ortaöğretim 9. Sınıf Çocuk Ruh Sağlığı Dersi Öğretim Programı. Ankara.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

http://tbm.org.tr/media/kitaplar/TBM_ilse_teknoloji_icerik_web.pdf Erişim tarihi: 03.05.2020 Erişim Saati: 22.28

http://tbm.org.tr/media/kitaplar/TBM_yetiskin_teknoloji_icerik_web.pdf Erişim tarihi: 03.05.2020 Erişim saati:22. 45

https://soduk.gov.tr/ Erişim tarihi: 04.07.2020 Erişim Saati: 23.23

GÖRSEL KAYNAKÇA

Kitap kapak görseli: Ümmühan Yılmaz dan alınmıştır.

1.ÖĞRENME BİRİMİ
1.Öğrenme birimi kapak görseli:123RF 94009147
1. Bölüm giriş görseli:123RF 46395303
Görsel 1.1: 123RF 39108965
Görsel 1.2: 123RF 37128336
Görsel 1.3: 123RF 4560442
Görsel 1.4: 123RF 77309611
Görsel 1.5:123RF 48829812
Görsel 1.6:123RF 92548459
Görsel 1.7:123RF 97399507
Görsel 1.8:123RF 107267490
Görsel 1.32: Shutterstock 307192661
5. Bölüm giriş görseli Shutterstock 721710502
Görsel 1.33:123RF 81921969
Görsel 1.34:123RF 99706884
2.ÖĞRENME BİRİMİ
2. Öğrenme birimi kapak görseli: 123RF 65997866
1.Bölüm giriş görseli:123RF 41983004
Görsel 2.1:1123RF 60481880
Görsel 2.2: 123RF 31996688
Görsel 2.3:123RF 106734262

173

Genel Ağ Kaynakçası Bölümununü Gösterir

Görsel Kaynakça Bölümununü Gösterir

1. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUK RUH SAĞLIĞI

Bölümler

1. RUH SAĞLIĞI İLE İLGİLİ TEMEL KONULAR
2. 0-72 AY ÇOCUKLARINDA ETKİLİ İLETİŞİM YÖNTEMLERİ
3. İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ANNE, BABA, ÖĞRETMEN TUTUMLARI VE DİĞER FAKTÖRLER
4. DUYGU VE DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI
5. SAVUNMA MEKANİZMALARI
6. PROBLEM ÇÖZME AŞAMALARI
7. DİSİPLİNİN AMACI VE İLKELERİ
8. OLUMSUZ DAVRANIŞ KARŞISINDA SERGİLENECEK TUTUMLAR

Bu öğrenme biriminde;

- Ruh sağlığı ile ilgili temel konuları,
- 0-72 ay çocuklarında etkili iletişim yöntemlerini,
- İletişimi engelleyen anne, baba, öğretmen tutumları ve diğer faktörleri,
- Duygu ve davranış bozukluklarını,
- Savunma mekanizmalarını,
- Problem çözme aşamalarını,
- Disiplinin amacı, yöntemleri ve ilkelerini,
- Olumsuz davranış karşısında sergilenecek tutumları

öğreneceksiniz.

1.BÖLÜM
RUH SAĞLIĞI İLE İLGİLİ TEMEL KONULAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Çevrenizde ruh sağlığının iyi olduğunu düşündüğünüz kişilerin ne gibi özellikleri olduğunu tartışınız.

2. Bir okul öncesi eğitim kurumunda 0-36 ay ve 36-72 ay çocuklarının duygusal tepkilerini gözlemleyiniz. İki yaş grubu arasındaki duygusal tepkilerin farklarını tartışınız.

Duygu akla, akıl da ruha esirdir.
MEVLANA

1.1 RUH SAĞLIĞI İLE İLGİLİ KONULAR

Görsel 1.1: Sağlıklı Çocuklar

1.1.1. Ruh Sağlığının Tanımı ve Çocuk Ruh Sağlığını Önemi: Yaşamımızın en önemli unsuru; mutlu, huzurlu bir hayatın kaynağı, en değerli hazinemiz sağlıktır. Her şeyden değerli olan sağlığı Dünya Sağlık Örgütü (WHO); Bireyin ruhsal, bedensel ve toplumsal yönlerden tam iyilik hali olarak tanımlamıştır. Ruh sağlığı ise, bireyin kendisi ve çevresiyle daima denge ve uyum içinde olmasıdır. Bireyin yaşamındaki sürekli değişen dengelere her durumda uyum sağlayarak , çevresiyle olumlu ilişkiler kurması, ruh sağlığının iyi olduğunun göstergesidir.

Ruh sağlığı iyi olan insanlarda aranacak özellikler şunlardır:

1. Birey, her zaman kendisiyle uyumlu olmalıdır.
2. Birey, içinde yaşadığı yakın ve uzak çevresiyle ilişkiler kurup bu ilişkileri devam ettirebilmelidir.
3. Birey, insanlarla iş birliği yapabilmeli, sevgiye ve saygıya dayalı bağlar kurabilmelidir.
4. Birey, kendine güvenmelidir.
5. Birey, toplumda bir yeri ve görevi olduğu duygusunu edinmiş olmalıdır.
6. Bireyin geleceğe yönelik planları olmalı, bunları gerçekleştirmek için gerçekçi bir yol izlemelidir.
7. Bireyin karşılaştığı zor durumlarla mücadele edebilme gücü olmalıdır.
8. Birey, kendi başına kararlar alabilmeli, kararlarının sorumluluğunu taşıyabilmeli ve sonuçlarına katlanabilmelidir.
9. Bireyin yaşadığı toplumla ters düşmeyen, benimsediği değerleri ve inançları olmalıdır.
10. Bireyin mesleği dışında eğlendirici, dinlendirici ve kendini geliştirici; spor, sanat gibi uğraşları olmalıdır.

Çocuk Ruh Sağlığının Önemi:

Çocuk 0-6 yaş aralığında kişiliğini oluşturan ilk ruhsal yapıyı oluşturur. Çocuğa bir birey olduğunu hissettirerek ilk izlenim ve yaşantılarını kazandıracak olan ailesi ve eğitimine dâhil olacak diğer yetişkinlerdir. Çocuğun ailesi ile sağlıklı ilişkiler içinde geçirdiği ilk yıllar, onun daha sonraki yaşamının en önemli güvencesidir. Başta anne baba olmak üzere diğer aile bireyleri, okul deneyimi ve öğretmenleri olumlu ya da olumsuz etkileriyle çocuğun gelecekteki ruhsal yapısını oluşturmaktadır. Çocuk ruh sağlığını olumlu etkilemek için, çocukların sürekli ve hızlı bir gelişim sürdürdüğü unutulmamalı ve kritik dönemlere ve çevresel aktörlere dikkat edilmelidir.Sağlıklı bireyler sağlıklı toplum demektir. Çocukların fiziksel sağlıklarının yanı sıra ruh sağlığının da yerinde olması, gelecekte yetişkin olacak bu kitlenin, sağlıklı bir toplum oluşturması anlamına gelir. (Görsel 1.2)

Ne kadar yaşadığımız değil, nasıl yaşadığımız önemlidir.
Alice BAİLEY (Alis Beyli)

Görsel 1.2: Çocukların ruh sağlığının yerinde olması önemlidir.

1.1.2.RUH SAĞLIĞI İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1.2.1. Kişilik

Bir insanı diğer insanlardan ayıran duygu, düşünce, değer yargıları ile birlikte tutum ve davranışların tümüdür.Kişilik ile ilgili olarak ortaya konulan en önemli kuramlardan biri Sigmund Freud (Sigmund Froyd) tarafından öne sürülen yapısal kuramdır. Freud'a göre kişilik biyolojik temelli üç ana bölümün birbirini etkilemesinden oluşan bir olgudur.

Kişiliği oluşturan bu bölümler; id, ego, süperegodur.

İd (Alt benlik): Kişiliğin en ilkel yapısıdır. İd, haz ilkesine göre çalışır. İçgüdüleri, istekleri içerir. Örneğin, çok sevdiğimiz bir gofreti yolda karşıdan gelen kişide görünce, o gofreti yiyebilmek için gasp edercesine onu alma isteğidir. Yani hiçbir ahlaki kural içermeden ilk içgüdüsel isteğimizdir.

Ego (Benlik): İdin yöneticisi, koruyucusu, savunucusu gibidir. Burada gerçeklik prensibine göre çalışır ve id ile süperego arasında bir arabuluculuk görevi üstlenir. Freud'a göre sağlıklı bir ruh yapısı için egonun görevlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Ego, idin aşırı istekleri ve süperego aşırı yasakları karşısında bir uzlaştırıcıdır. Bu üç mekanizma dengede olmalıdır. Denge bozulduğu an ruh sağlığı da bozulur. İç ve dış hayatın uzlaştırıcısıdır. Örneğin, egoya göre o gofreti yemenin yolu;o kişiye kibarca sorup bir tane istemekten geçer.

Süperego (Üst benlik): Kültürün, ahlakın temsilcisidir. Toplumun "Ayıptır, günahtır." gibi değerler sistemiyle gelişir. Vicdan olarak da adlandırılabilir. Bireyin davranışlarını kontrol eden bir sıkı denetim mekanizması gibidir. Süperego bireyde kuralların içselleştirilmesini temsil eder ve haz ilkesi ile çalışan id'in aksine baskıcı bir güç içerir. Örneğin, başkasının elinde gördüğümüz o gofreti o anda almanın ne kadar ayıp bir şey olduğu içsel olarak bilinçaltımıza yerleşmiştir.

1.1.2.2. Karakter

Kişiliğin, kalıplaşmış olan en belirgin özelliklerini anlatmak için karakter kavramı kullanılır. Kişiliğe göre daha dar kapsamlı olup kişinin ahlaksal değerlerini vurgular. Sağlam karakterli dendiğinde, genel olarak dürüst, güvenilir, sözünde duran, davranışları ile toplumsal değerlere uyum sağlayabilen kişi anlaşılmaktadır. Karakter sonradan kazanılır ve kişinin yaşadığı kültürü yansıtır. Ayrıca karakter, insanın davranışlarına göre çevrenin verdiği değerdir. Bireyin karakteri, kişisel özellikler ile içinde yaşadığı çevrenin değer yargılarından oluşur. Çocukluk döneminden itibaren gelişmeye ve biçimlenmeye başlar.

1.1.2.3. Mizaç

Mizaç veya huy; bireyin kalıcı özelliklerinin en belirgin duygusal yönlerini anlatmak için kullanır. Genel olarak aynı duygusal durumu ve davranışları sergilemesi de kişinin mizacını ortaya koyar.Örneğin; öfkeli, neşeli, asık suratlı vb. olmak gibi .

1.1.2.4. İhtiyaç

Bireyin, yaşamı boyunca hep ihtiyaçları vardır ve bu ihtiyaçlar bazı davranışların gelişmesine yol açmaktadır. İhtiyaç; birey için en elverişli koşulların ve denge durumunun bozulması durumunda ortaya çıkan eksiklik durumudur. Bir ihtiyacı gidermek için organizmayı harekete geçiren itici güç ''dürtü'', bireyin İhtiyacını gidermek için belli yönde etkinlik göstermesi eğilimine ise "güdü"denir. Güdüler belli davranışların ortaya çıkmasını sağlar.

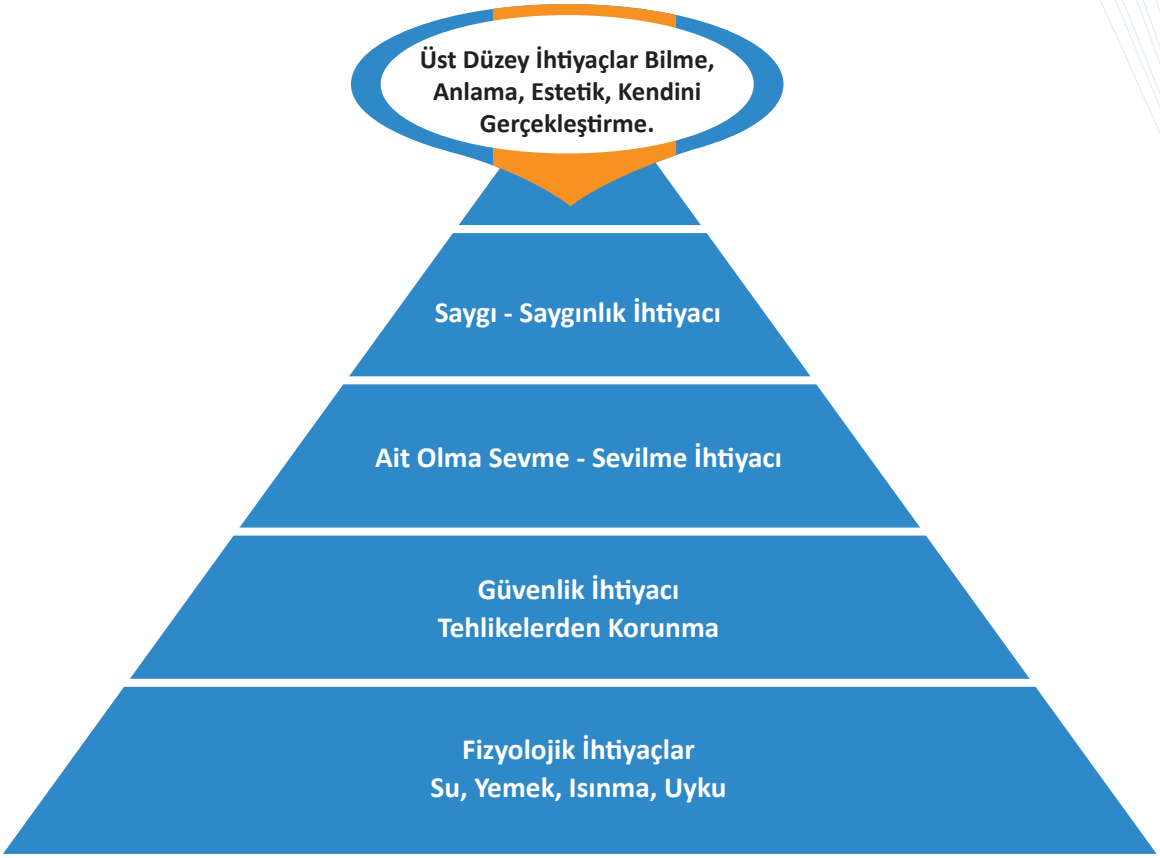

Tablo 1.1: Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisi (Maslow piramidi)

Davranışların oluşum süreci;

İhtiyaç → Dürtü → Güdü → Davranışlar

Maslow(Mazlov) ihtiyaçları, kişinin aşması gereken basamaklı bir piramide benzetmiştir, bu piramide Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi denir. Maslow teorisinde ihtiyaçları; temel ihtiyaçlar ve üst düzey ihtiyaçlar diye iki grupta sınıflandırmış ve insanın davranışlarının temelinde ihtiyaçların bulunduğunu belirtmiştir. Bu teoriye göre insanın temel ihtiyaçları yeterince karşılanmadan bir üst ihtiyacın karşılanması zor ve anlamsızdır. Örneğin; sürekli aç kalan ve sokaklarda yaşayan birisine Mono Lisa'nın sanatsal değerinden bahsetmek onun için hiç bir anlam ifade etmeyecektir. İhtiyaçlar yeteri kadar karşılanıp, piramitte yukarı doğru çıkabildikçe hayattan alınan tatmin yükselecektir

SIRA SİZDE 1

1. Ruh sağlığı nedir? Yazınız.

.....

2. Ruh sağlığı yerinde olan insanlarda aranacak özelliklerden iki tanesini yazınız.

.....

1.1.3. RUH SAĞLIĞINI ETKİLEYEN ETMENLER

Ruh sağlığını etkileyen etmenler; biyolojik ve çevresel etmenler olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaktadır. Kişinin bedensel yapısı ile ilgili faktörler biyolojik etmenler olarak değerlendirilir. Çevreden kişiye etki eden faktörler ise çevresel etmenleri ifade eder

1.1.3.1. Biyolojik Etmenler

Kişiliği oluşturan ve etkileyen biyolojik etmenler, kalıtım ve iç salgı bezleri olmak üzere iki önemli bölümden oluşur.

1.1.3.1.1 Kalıtım: Genel olarak kalıtım; bir canlının kendinden önceki kan akrabalığı ilişkisi içinde bulunduğu kuşaklardan bazı özellikleri alması olarak tanımlanır. Bazı psikolojik özelliklerin de kalıtımla geçtiği söylenebilir. Örneğin; zeka durumu, dikkat eksikliği,duygusallık vb. bazı psikolojik özelliklerin de kalıtımla geçtiği söylenebilir.

1.1.3.1.2 İç Salgı Bezleri: Günümüzde bazı bedensel ve ruhsal özelliklerin iç salgı bezlerinin etkisiyle şekillendiği kabul edilmektedir. Bazı durumlarda iç salgı bezlerinin çalışma düzeni bozulabilir. Bu bozukluklar hem bedensel hem de ruhsal denge üzerinde etkili olmakta hatta derecesine ve sürekliliğine göre kişilik yapısı üzerinde birtakım etkiler yapabilmektedir.

Ruh sağlığını etkileyen iç salgı bezleri şunlardır:

Hipofiz Bezi: Beyin tabanında fasulye büyüklüğünde iki parçadan oluşan bir bezdir. Salgıladığı hormonla organların büyümesi ve gelişmesinde ve diğer salgı bezlerinin gelişip görevlerini yerine getirmesinde etkin rol oynar. Çocukluk çağlarında bu bezin az çalışması cüceliğe, çok çalışması devliğe neden olmaktadır. Bireyin yaşamını normal sürdürebilmesi için hipofiz bezinin dengeli çalışması gerekir.

Tiroit Bezi: Boğazın ön kısmında gırtlağın iki yanında kelebek şeklindeki bezdir. Kemik ve kasların daha iyi gelişiminde sinir sisteminin çalışmasında, kan dolaşımında, beslenme ve metabolizmanın çalışmasında, zihinsel faaliyetlerde etkilidir. Tiroit bezinin yetersiz çalışması zihinsel yetersizliğin görülmesine, kas zayıflamasına, derinin buruşmasına, lekelerin oluşmasına neden olur. Fazla çalışması da nabzın hızlanmasına, çarpıntılara, aşırı heyecana ve çabuk sinirlenmeye yol açar. Tiroit bezi fazla çalışan çocuklar, aşırı duyarlı olurlar ve yeterli uyumadıkları için zayıf düşerler.

Paratiroit Salgı Bezi: Tiroit bezine yapışık dört küçük parçadan oluşur. Kemiklerin gelişmesini, sinir sistemi ile kasların koordinasyonunu, kalp atışını ve vücuttaki kanın pıhtılaşmasını düzenler. Eksikliğinde kalsiyum seviyesinin uzun süre düşük olması nedeniyle, böbrek yetmezliği, kemik ve kas erimesi ve ağrıları, halsizlik, iştahsızlık ve hafıza problemleri görülür.

Böbrek Üstü Bezleri: Böbreklerin üzerinde olan bu bezler adrenalin adı verilen salgıları yaparlar. Bu bezlerin salgıladıkları hormonlar büyümeyi, kan dolaşımını ve basıncını düzenler ve duygular üzerinde etkilidir. Öfke, korku ve kaygı gibi duygular adrenalinin çok salgılanmasına neden olur. Bu bezlerin fazla çalışması kan damarlarının daralmasına, göğüs kaslarının gevşemesine neden olmaktadır. Az çalışmasında ise, düşük tansiyonda, ruhsal çöküntü, çabuk yorulma, kızgınlık ve kaygının artması gibi durumlar ortaya çıkar.

Cinsel Salgı Bezleri: Ergenlikte çalışmaya başlayan bu bezler, cinsel yaşamın iyi ve sağlıklı olmasını sağlar. Bu bezlerin yetersiz veya fazla çalışması normal olmayan cinsel davranışların ortaya çıkmasına neden olur.

Timüs Salgı Bezi: Soluk borusunda bulunan bu bez, diğer bezlerin aksine çocukluk çağının bitimine doğru küçülerek yağ parçası haline gelir. Kalsiyumun kemiklerde depolanmasını sağlayarak, kemiklerin büyümesini ve sertleşmesini sağlar. Eksik çalışması halinde, kemiklerin gelişmesinde geriliğe, fazla çalışmasında da güdülerin denetlenememesine, cinsel sapmalara ve aşırı suça yönelmelerin artmasına neden olur.

Pankreas Salgı Bezi: Midenin arka kısmında yer alan bu bez mideye ve kana salgılama yapar. Kandaki şeker seviyesini ayarlayan insülini salgılar. Az veya çok çalışması şeker düzeyinin dengesini bozar. Bu da sağlığın bozulmasına ve hastalıklara neden olur.

1.1.3.2. Çevresel Etmenler

Çevre, bireyin içinde doğup büyüdüğü ruh sağlığını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Çevresel etmenler; fiziksel, toplumsal ve kültürel etmenler olmak üzere üçe ayrılır.

Fiziksel etmenler: İklim, doğal bitki örtüsü, yeryüzü biçimleri ve olayları. İnsanın kişiliği yaşadığı iklimden etkilenir. Örneğin; kuzeyde soğuk iklim şartlarında yaşayan insanların genellikle daha sert ve donuk mizaçlı, buna karşın güneyde sıcak iklimde yaşayanların daha yumuşak, sakin oldukları gözlenmiştir.

Toplumsal etmenler: Çocuğun içinde yaşadığı toplumdaki ailesi, akrabaları, arkadaşları ve okul çevresi. Toplumun en küçük birimi olan aile, çocuğun ruh sağlığında en önemli rolü oynar. Ailenin yapısı, sosyo- ekonomik durumları çocuğun ruh sağlığını etkileyerek, gelecekteki toplumsal ilişkilerini de şekillendirir. Aileden sonra en önemli toplumsal çevre okul çevresidir. Okul çocuk için alışık olmadığı yeni bir sosyal ortamdır. İlk sosyalleşme deneyimlerinin yaşanması bakımından okul çok önemlidir. Okuldaki olumlu veya olumsuz deneyimler çocuğun ileriki yaşamına ve kişiliğine yansır.

Çocuğun ruh sağlığını arkadaş çevresi de önemli ölçüde etkiler. Küçük yaşlarda arkadaşlarıyla başarılı ilişkiler kurabilen çocuk, ileriki yaşlarda da toplumsal ilişkilerinde başarılı olur.

Kültürel etmenler: Toplumun kişiliği olarak değerlendirilen kültüre ait tutum ve ideolojiler, gelenek ve görenekler. Toplumu toplum yapan her kültürel özellik, aslında bireyin davranışlarını da belirlemektedir. Çocuk ruh sağlığı sayısız faktörden etkilenmektedir. Yukarıda anılan faktörler, en temel olanlarıdır. Bunların dışında, ülkedeki yoksulluk ve işsizlik düzeyi gibi ekonomik faktörler, doğal afetler salgın hastalıklar (deprem, sel baskını, pandemi gibi), insan eliyle yaratılan afetler (savaş, yangın gibi), bir yakının kaybı, parçalanmış aile, göç etme, sokakta yaşama, olumsuz şartlar ve ekonomik imkansızlıklar nedeniyle yetersiz beslenme ve gelişme gerilikleri gibi bazı özel durumlar çocuğun ruh sağlığını doğrudan olumsuz etkileyen çevresel etmenlerdir.

SIRA SİZDE 2

Noktalı alanlara aşağıdaki kavramlarla ilgili örnekler yazınız.

1. Fizyolojik İhtiyaçlar;.....

2. Üst Düzey İhtiyaçlar; .....

3. Ruh sağlığını etkileyen etmenler; .....

1.1.4. Çocuk Ruh Sağlığını Etkileyen Olumsuz Etmenler

1.1.4.1. Ölüm

Ailede birinin ölümü ailedeki tüm bireyler için zor bir durumdur. Ölüm olayında çocukların tepkisi yaşlarına göre değişiklik gösterir. Erken çocukluk döneminde anne ya da babanın ölümü çoğunlukla ruhsal sorunlara neden olur. Çocuğun daha sonraki yaşantısı ve ölümü kabullenmesi, ölen ebeveyninin boşluğunun kimin tarafından ve nasıl doldurulacağına bağlıdır. Yedi yaş öncesi çocuk, anne ve babasının yerine gelecek birini kabul edebilir. Yedi-on yaşlarında ölüm olayını kabullenmesi zorlaşır. Çocuklarda duygusal zorlanmalar görülebilir. Çocuğun yaşamında önemli yer tutan birini kaybetmek çocukta duygusal şoka neden olabilir. On yaş sonrası ölüm karşısında gösterilen tepkiler yetişkinlerinkine benzer özelliktedir

Bu konuda dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Ölüm olayı çocuk çok küçük değilse çocuğa uygun bir dille izah edilmeli , gerçek saklanmama lıdır.
- Çocuk, ölüm haberini diğer ebeveyninden ya da kendisine en yakın hissettiği kişiden duymalıdır.
- Beklenmeyen ölümlerde ,küçük çocuğun alıştırılması uygun olur. Ağır hasta olduğu, hastanede yattığı doktorların iyileştirmek için çalıştığını söyleyerek zaman kazanılmadır.
- Okul çağına gelmemiş çocukları cenaze işlemlerinden uzak tutmak gerekir.
- Çocukların yetişkinler gibi yas tepkisi göstermediği unutulmamalıdır, üzgün görünmediği için kesinlikle suçlanmamalıdır.
- Bu dönemde çocuklarda alt ıslatma, tırnak yeme, beslenme bozuklukları, saldırganlık, korkulu rüya görme, uykusuzluk, huysuzluk, içe kapanma gibi sıkıntılar görülebilir ve bu sıkıntıların gi derilmesi için uzman desteği alınmalıdır.

1.1.4.2. Boşanma

Genel tanım olarak bakıldığında boşanma; yasalar ve toplum açısından aileyi oluşturan eşlerin birbirinden ayrılmasıdır.Boşanma evliliğe son verebilir ama anne babalığa son vermez. Boşanmanın olduğu ilk yıl, anne- baba ve çocuk için en karışık ve en zor yıllardan biridir. Genellikle ayrılığı izleyen dönemde duygusal ve davranışsal bozukluklar artabilir. Korku, inatçılık, uyku bozukluğu, beslenme güçlükleri, yatak ıslatmak ve kekemelik görülebilir. Ayrıca çocuklar anne babalarının ayrılmasına, suçluluk, yadsıma ve kızgınlık gibi çeşitli şekillerde tepkiler gösterebilir. Bazı çocuklar boşanmayı izleyen günlerde depresyona girebilirken, bazı çocuklar da suçluluk duygusuna kapılarak boşanma olayından kendini sorumlu tutabilir. Boşanma olayını terk edilme duygusu olarak yaşayan çocuk, kendisinin değersiz olduğunu düşünebilir. (Görsel 1.3) Okul öncesi dönemde, bebeksileşme gibi geriye dönme davranışları, uyku bozuklukları, huzursuzluk, ağlama, saldırganlık ile oyundan çabuk bıkma eğilimleri sık görülür. Anne babaların evlilikte başarısız olmaları başarısız anne-baba oldukları anlamına gelmez. Bu yüzden, boşanmanın gergin günlerinden sonra, çocuklarıyla daha yakından ilgilenmeleri, onların gözünde sarsılan güvenin yeniden kazanılması için gayret göstermeleri gerekir.

Görsel 1.3: Boşanmanın olumsuz etkisi olabilmektedir.

Bunun için dikkat edilmesi gereken noktalar şöyle sıralanabilir:

1. Çocuğa boşanmanın ne demek olduğu; diğer eşi kötülemeden ve suçlamadan açık ve anlaşılır bir dille anlatılmalıdır.
2. Çocuğu eşle olan çatışmanın dışında tutmalı, barışmak için çocuğu aracı olarak kullanmamalıdır.
3. Çocuğun boşanmada bir suçu olmadığı, anne-baba olarak sevginin devam edeceği açıklanmalıdır.
4. Çocuğu anne-babadan birinin tarafını tutmak için zorlamamalıdır.
5. Eski eşten öç almak için çocuğu ondan yoksun bırakmaya kalkmamalıdır.
6. Çocuk düzensiz olarak anne-baba arasında gidip gelmemeli, bir evi asıl evi olarak görmelidir.
7. Çocuğa acıma ile şımartma yoluna gidilmemelidir. Çocuğun olumsuz ve istenmeyen davranışları, anne babasına benzetilmemelidir.

1.1.4.3. Hastalıklar

Ailedeki birisinin sağlık durumunun bozulması aileyi birçok açıdan en çok da duygusal açıdan etkiler. Özellikle anne ve babadan birinin hasta olması çocuğu üzer ve mutsuz eder. Çocuk anne ya da babayı kaybedeceğini düşünerek endişelenir. Çocuğa hastalık hakkında bilgi vermek, hastanın iyileşmesi için neler yapılması gerektiğini açıklamak gerekir. Eğer iyileşme ümidi yoksa bu, çocuğa anlayabileceği bir dille doğru olarak açıklanmalı, çocuk sonuca hazırlanmalıdır. (Görsel 1.4) Hasta olan çocuğa, anne ve baba kaygı ve üzüntüyle tavırlarını değiştirirler. Çocuğun, tüm isteklerini yerine getirmeye çalışırlar. Bu durumdan çocuk kendini çok hasta zannedebilir. Daha sonra bu ilgiyi kendi lehine kullanabilir. Daima hasta muamelesi yapılan çocuklar psikolojik olarak kendilerini güçsüz, halsiz hisseder. İyi oldukları dönemde de aynı ilgiyi isteyebilirler. Süreğen hasta ve hastanede yatarak tedavi olan çocuklarda, parmak emme, kabullenmeme, korku, endişe, ağlama, sözel veya fiziksel saldırganlık, kıskançlık, düşmanlık, hayal kırıklığı, depresyon, sevgi yoksunluğu, geriye dönüş davranışları, çevredeki kişi ve nesnelere karşı duyarsızlık, bağımlılık, iştahın azalması, düzensiz uyku, uykusuzluk, idrar kaçırma, dışkı kaçırma, tırnak yeme ve içe kapanıklık tepkileri görülebilmektedir.

Görsel 1.4: Hastalığın seyri çocuklara açıklanmalıdır.

1.1.4.4. Üvey Anne Baba

Ailedeki özel sorunlardan biri de üvey anne-babayı çocuğun kabullenmemesidir. Boşanma ya da ebeveynlerden birinin ölümü sonucunda eşlerin başka biriyle evlenmesi doğaldır. Ama çocuk bunu kabullenmekte bazı zorluklar yaşayabilir ve bu zorlukların üstesinden gelmesi zaman alabilir. Ebeveynlerden herhangi biri yeniden evlenmek isterse öncelikle çocuğun ruh sağlığını düşünmesi gerekir. Çocuk bu olaya ruhsal olarak hazırlanmalıdır. Çocuğun duyguları karmaşıktır. Bu durumdaki çocuk kendisini suçlayabilir, terk edilmişlik duygusu yaşayabilir ve güven duygusu sarsılabilir. Üvey anne-babanın duygu karmaşasındaki çocuğa kendisini kabul ettirmesi zaman alır. Çocuğun davranışlarına ve duygularına saygı göstermek, ona karşı hoşgörülü davranmak ve onu anlamaya çalışmak üvey ebeveyni kabul etmesine yardımcı olacaktır. Üvey anne ya da babaya sahip olan çocuklar, birinin sevgisini diğeriyle paylaştıkları duygusuna kapılırlar. Böyle paylaşımların yaşandığı ailelerde de mutlu ve uyumlu bireylerin gelişmesi mümkündür.

1.1.4.5. İletişim Araçları ve Sosyal Medya

İletişim Araçları ve Sosyal Medya Kitle iletişim araçları ve sosyal medya, geniş kitlelerin yararlandığı önemli iletişim organlarıdır. Birbirleriyle karşılıklı yakın iletişime girmemiş insanların bile birbirine bilgi aktarması söz konusudur. Günlük hayatımıza fazlasıyla girerek hayatımızı yönlendiren bu araçlar televizyon, cep telefonu, tablet, bilgisayar, gazete, dergi, sinema vb. Sosyal medya ise, insanların dijital içerik oluşturarak, kişisel veya kurumsal sayfalar aracılığıyla, fikirlerini, yaşadığı olayları, düşüncelerini, günlük yaşamlarını, fotoğraflarını paylaştığı bir ağdır. Tüm bu iletişim araçları ve sosyal medya doğru olarak kullanıldığında iyi bir eğitim aracı olup kişilik gelişimi için önemli rol oynarken; yanlış kullanıldığında da özellikle çocuğun gelişim dönemine uygun olmadığı taktirde bazı olumsuz sorunların oluşmasına neden olabilir. Bu bakımdan sosyal medya erken çocukluk dönemi çocukları için uygun ve doğru bir ortam değildir. Yetişkinler, iletişim araçları ve sosyal medyada çok zaman geçirmeyerek çocuğa doğru rol model olmalıdır. Çocukların özellikle erken çocukluk yıllarında iletişim araçlarıyla çok uzun süre vakit geçirmelerine izin verilmemelidir.

Bu araçlarla uzun vakit geçiren çocuklarda görülebilecek sorunlar şunlardır:

- Göz sağlığı bozulur.
- Hareketsizliğe neden olarak fiziksel gelişimini olumsuz etkiler.
- Şiddet içerikli çizgi film ve oyunlar, saldırganlık ve şiddet davranışlarına neden olur.
- Uzun süre zaman geçirmek, çocuğu hayal dünyasına çekerek hayattan uzaklaştırır.
- Sosyal etkileşimden uzaklaşır.

OKUMA PARÇASI

PULSUZ DİLEKÇE

Sevgili Anneciğim, Babacığım;
Bütün duygu ve düşüncelerimi dile getirebilseydim, size şunları söylemek isterdim:
Sürekli bir büyüme ve gelişme içindeyim. Sizin çocuğunuz olsam da sizden ayrı bir kişilik geliştiriyorum. Beni tanımaya ve anlamaya çalışın. Deneme ile öğrenirim. Bana ayak uydurmakta güçlük çekebilirsiniz. Oyunda, arkadaşlıkta ve uğraşlarımda özgürlük tanıyın. Beni her yerde, her zaman koruyup kollamayın. Davranışlarımın sonuçlarını kendim görürsem daha iyi öğrenirim. Bırakın kendi işimi kendim göreyim. Büyüdüğümü başka nasıl anlarım?Büyümeyi çok istiyorsam da ara sıra, yaşımdan küçük davranmaktan kendimi alamıyorum. Bunu önemsemeyin. Ama siz beni şımartmayın. Hep çocuk kalmak isterim sonra. Her istediğimi elde edemeyeceğimi biliyorum. Ancak siz verdikçe almadan edemiyorum. Bana yerli yersiz söz de vermeyin. Sözünüzü tutmayınca sizlere güvenim azalıyor.Bana kesin ve kararlı davranmaktan çekinmeyin. Yoldan saptığımı görünce beni sınırlayın. Koyduğunuz kurallar ve yasakların hepsini beğendiğimi söyleyemem. Ancak hiç kısıtlanmayınca da ne yapacağımı şaşırıyorum. Tutarsız davrandığınızı görünce hem bocalıyor, hem de bundan yararlanmadan edemiyorum.Öğütlerinizden çok davranışlarınızdan etkilendiğimi unutmayın. Beni eğitirken ara sıra yanlışlar yapabilirsiniz. Bunları çabuk unuturum. Ancak birbirinize olan saygı ve sevginizin azaldığını görmek beni yaralar ve sürekli tedirgin eder.Çok konuşup çok bağırmayın. Yüksek sesle söylenenleri pek duymam. Yumuşak ve kesin sözler bende daha çok iz bırakır. “Ben senin yaşındayken...” diye başlayan konuşmaları hep kulak ardına atarım.Küçük yanılgılarımı büyük suçmuş gibi başıma kakmayın. Bana yanılma payı bırakın. Beni, korkutup sindirerek, suçluluk duygusu aşılayarak, uslandırmaya çalışmayın. Yaramazlıklarım için beni kötü çocukmuşum gibi yargılamayın. Yanlış davranışım üzerinde durup düzeltin. Ceza vermeden önce beni dinleyin. Suçumu aşmadığı sürece cezama katlanabilirim.Beni dinleyin. Öğrenmeye en yatkın olduğum anlar, soru sorduğum anlardır. Açıklamalarınız kısa ve özlü olsun. Beni yeteneklerimin üstünde işlere zorlamayın. Ama başarabileceğim işleri yapmamı bekleyin. Bana güvendiğinizi belli edin. Beni destekleyin, hiç değilse çabamı övün. Beni başkalarıyla karşılaştırmayın, yoksa umutsuzluğa kapılırım.Benden yaşımın üstünde olgunluk beklemeyin. Bütün kuralları birden öğretmeye kalkmayın, bana süre tanıyın. Yüzde yüz dürüst davranmadığımı görünce ürkmeyin. Beni köşeye sıkıştırmayın, yoksa yalana sığınmak zorunda kalırım. Sizi çok bunaltsam bile soğukkanlılığınızı yitirmeyin. Kızgınlığınızı haklı görebilirim ama beni aşağılamayın. Hele başkalarının yanında onurumu kırmayın. Unutmayın ki ben de başkalarının yanında sizi güç duruma düşürebilirim. Bana haksızlık ettiğinizi anlayınca açıklamaktan çekinmeyin. Özür dilemeniz, size olan sevgimi azaltmaz.Tersine, beni size daha çok yaklaştırır. Aslında ben sizleri olduğundan daha iyi ve değerli görüyorum. Bana kendinizi yanılmaz ve erişilmez göstermeye çabalamayın. Yanıldığınızı görünce üzüntüm büyük olur.
Biliyorum, ara sıra sizi üzüyor, belki de düş kırıklığına uğratıyorum. Bana verdiklerinizin yanında benden istediklerinizin çok olmadığını da biliyorum. Yukarıda sıraladığım istekler size çok geldiyse birçoğundan vazgeçebilirim, yeter ki beni ben olarak sevebileceğinize olan inancım sarsılmasın. Benden “Örnek Çocuk” olmamı istemezseniz, ben de sizden kusursuz ana-baba olmanızı beklemem. Sevecen ve anlayışlı olmanız bana yeter.Sizin çocuğunuz olarak doğmak elimde değildi. Ama seçme hakkım olsaydı, sizden başka kimsenin çocuğu olmak istemezdi

Sevgiler,
Çocuğunuz

Bu yazı Prof. Dr. Atalay YÖRÜKOĞLU’ nun Çocuk Ruh Sağlığı adlı kitabından alınmıştır.

ETKİNLİK 1

Aşağıda verilen tanımlamalara karşılık gelen ifadeleri bulmacanın içindeki harfler dizesinde bularak işaretleyiniz.

1. Bireyin ruhsal, bedensel ve toplumsal yönlerden tam iyilik hali.
2. Bir insanı diğer insanlardan ayıran duygu, düşünce, değer yargıları.
3. İd'in yöneticisi, koruyucusu.
4. Bireyin genellikle uzun süreli , kalıcı ve özelliği olmuş en belirgin duygusal yönleri.
5. Beyin tabanında fasulye büyüklüğünde iki parçadan oluşan bir bez.
6. Nesne, olay ya da kişilerin bireyin iç dünyasında uyandırdığı izlenimler.
7. Bebeğin dünyaya gelmesiyle birlikte verdiği ilk tepki.
8. Toplumun en küçük kurumu.
9. Geçmişi taklit etmek suretiyle, zamanla bireyler arasında yaygın duruma gelmiş davranış kuralları
10. Kişiliğin en ilkel yapısı.

A	K	Ö	T	E	K	R	B	A	C
S	Z	İ	D	G	İ	P	C	Z	L
D	A	P	A	H	Ş	Z	H	Y	Ö
E	S	Ğ	B	E	İ	Ş	İ	H	K
G	H	R	L	K	L	T	P	U	E
O	L	İ	C	I	İ	U	O	N	N
C	A	S	D	J	K	G	F	S	E
M	İ	Z	A	Ç	O	Y	İ	T	R
B	O	Ş	F	İ	Ö	U	Z	V	Ö
A	Ğ	L	A	M	A	D	H	Ö	G

1.1.5. DUYGUSAL GELİŞİMİN

1.1.5 .1 Duygusal Gelişimin Tanımı:

Nesne, olay ya da kişilerin bireyin iç dünyasında uyandırdığı izlenimlere duygu denir. Öğrenme ve olgunlaşma sonucu oluşan duygular yaşamın her döneminde farklılıklar gösterir ve zamanla kazanılır. İnsan, yaşamı boyunca karşılaştığı olayların ve çevreden gelen uyarıcıların etkisiyle değişik duygular yaşar. Çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ya da karşılanmaması ve büyüme sürecindeki tutumlar onlarda bazı duyguların oluşmasına neden olur. Yaşama uyum sağlama fonksiyonu olan duygular, sosyalleşmenin olabilmesi için temel rolü üstlenir.

Görsel 1.5: Mutlu Bebek

1.1.6. DUYGUSAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

1.1.6.1 0-36 Ay Çocuklarının Duygusal Gelişim Özellikleri

0-36 Ay Çocuklarının Duygusal Gelişim Özellikleri
• Bebekler ilk altı ay içinde sevinç, şaşkınlık, korku, üzüntü, kızgınlık gibi duygularını yansıtırlar.
• Öz farkındalık (benlik) ilk altı aydan sonra kendini gösterir ve kıskançlık, empati, gurur, utanma, suçluluk, mutluluk gibi duygular ile açığa çıkar.
• Mutluluklarını, dördüncü ay civarında sergiledikleri gülümseme ve sesli gülme ile gösterirler. (Görsel 1.5)
• Bebekler kızgınlık, acı ya da gereksinimlerini ağlayarak ifade ederler.
• Bebekler, ilk bir yıl içinde temel güven duygusunu kazanırlar.
• Yabancı kaygısı altıncı aydan sonra başlayıp 13-15. aylarda en yoğun şekilde yaşanır
• On iki aylık bebekler bir araya getirildiklerinde birbirlerine bakma, yaklaşma ve ses çıkarma yoluyla etkileşime girerler.
• İki yaş çocuklarında içinde bulundukları gelişim döneminin özelliğine bağlı olarak inatçılık davranışı görülür.
• İki buçuk yaşlarında sevdiği kişileri taklit ederek rol ağırlıklı dramatik oyunları oynamaya başlarlar. İkinci yılın sonuna doğru sembolik oyunlar gözlemlenir.
• Yaşamın ikinci yılında çocuklar aşırı bağımlılık ile bağımsızlık arasında değişen davranışlar gösterirler.
• İkinci yılın sonunda ve üçüncü yılda "Onu ben yapacağım." diyerek net olarak kendilerini ve bağımsızlık isteklerini ortaya koyarlar.

MEB Okul Öncesi Eğitim Programından alıntıdır.

1.1.6.2. 36-72 Aylık Çocukların Sosyal ve Duygusal Gelişim Özellikleri

36-48 Aylık Çocukların Sosyal ve Duygusal Gelişimi	48 - 60 Aylık Çocukların Sosyal Ve Duygusal Gelişimi	60 - 72 Aylık Çocukların Sosyal ve Duygusal Gelişimi
• Kendisi ile ilgili sorulara cevap verir.	• Adını- soyadını ve yaşını söyler.	• Evinin adresini söyler.
• Grup oyunlarına katılır.	• Yetişkinlerin konuşmalarına katılır.	• Ebeveynin telefon numarasını söyler.
• Sıraya girer.	• Duygularını jest ve mimiklerle ifade eder.	• Duygularını belli eder.
• Sırasını bekler.	• Başkalarının duygu durumlarına uygun tepkiler verir.	• Başkalarının duygusal ifadelerini açıklar.
• Nezaket sözcüklerini kullanır.	• Yetişkin / akran liderliğine uyum gösterir.	• Kendini özgün yollarla ifade eder.
• Duygularını ifade eder.	• Bir sorunu olduğu zaman yardım ister.	• Kurallara uyar.
• Başkalarının duygusal ifadelerini fark eder.	• Başkalarına yardım etmeye karşı isteklidir.	• Gerekli durumlarda kuralları başkalarına açıklar.
• Yetişkin denetiminde kurallara uyar.	• Başladığı işi sürdürme çabası gösterir.	• Aldığı sorumluluğu yerine getirir.
• Basit sorumlulukları yerine getirir.	• Sosyal problemlerini çözme konusunda çaba gösterir.	• Kendine güven duyar.
• Kendisi hakkında olumlu ifadeler kullanır.	• Gerekli durumlarda bağımsız davranır.	• Yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar.
• Kendine ait nesneleri paylaşır.		• Yeni tanıştığı bireylerle kolay iletişim kurar.
• Gerekli durumlarda izin ister, izin alır.		• Amaçları doğrultusunda davranır.
• Kendisi ile ilgili sorulara cevap verir.		• Duygularını kontrol eder.
		• Gerekli durumlarda liderliği üstlenir.

MEB Okul Öncesi Eğitim Programından alıntıdır.

1.1.7. DUYGU ÇEŞİTLERİ

Genel olarak duyguları 3 grupta toplamak mümkündür.

Sevindirici Davranışlara Yönelten Duygular	Yasaklayıcı ve Savunucu Davranışlara Yönelten Duygular	Saldırgan Davranışlara Yönelten Duygular
• Sevgi	• Korku	• Öfke
• Şefkat	• Üzüntü	• Kıskançlık
• Mutluluk	• Elem	• Nefret
• Haz, zevk	• Sıkıntı	• Düşmanlık
• Merakı doyurabilme	• Hüzün	
	• Keder	
	• Bıkkınlık	

Tablo 1. 2: Duygu Çeşitleri

1.1.8. İLK DUYGUSAL TEPKİLER

Yeni doğan bebeklerde duygular ve heyecanlar henüz gelişmemiştir. Bebeğin herhangi bir uyaran karşısında gösterdiği tepkiler vardır. Bunlar haz veren ve haz vermeyen uyaranlara verilen tepkiler şeklindedir. Örneğin; bebek annesini emerken sakin ve huzurludur. Gaz sancısı gibi haz vermeyen uyaranlar ise bebeğin ağlamasına neden olur

1.1.8.1. Ağlama:

Bebeğin dünyaya gelmesiyle birlikte verdiği ilk tepkisi ağlamadır. (Görsel 1.6) Bebek ilk zamanlar temel fiziksel ihtiyaçlarını belli etmek için; karnı acıktığında, rahatsızlığında, altı ıslandığında, gaz sancısı olduğunda, uykusu geldiğinde, huysuzlaştığında ağlar. Bir süre sonra ağlamalar, anlam kazanmaya başlar ve bir duygusal tepki olarak kullanılır. Bebeklikte, annesinin yokluğunu farkettiğinde ve onun yanında olmasını istediğinde ağlayarak tepkisini gösterir. Çocuklukta, olumsuz duygularını göstermek için ağlar. Örneğin; öfke, kıskançlık, inatçılık, küsme ve itişmeler, ağlama sebebi olabilir. Büyümeyle birlikte bu ağlamalar azalır.

Görsel 1.6: İlk duygusal tepki, ağlama.

1.1.8.2. Gülme

Gülme, ağlama tepkisinden sonra görülen ikinci duygusal tepkidir. Bebeğin ilk gülümsemesi, reflekstir. (Görsel 1.7) Sosyal gülümseme ,yani bir kişinin yüzünü gördüğünde oluşan gülümseme 2. Aydan itibaren görülür.

Yaşamdaki en şanslı şeylerden birisi sanıyorum ki mutlu bir çocukluk geçirmiş olmaktır."
Agatha Christie(Agata Kristi)

10-12 haftalık bir bebek, uyurken ten temasında bulunulduğunda gülerken, daha ileriki zamanlarda başka uyarıcılara gülme tepkisi verir. Bebek, ilk aylarda daha çok alışkın olduğu annesi, babası ya da kendisine bakan kişiye gülümser. Annesiyle arasında çok farklı bir duygusal bağ kuran bebek sekiz haftalık olunca, annesini gördüğünde mutluluk ifadesi verir. Erken çocukluk döneminde gülme; en çok çocukların oyununda görülür. Bu da onların hem mutlu olduğunun hem de mizah duygularının geliştiğinin göstergesidir.

Görsel 1.7: Gülümseme Refleksi

ETKİNLİK 2

Duygu çarkıfeleği hazırlayınız. Hazırladığınız çarkıfeleği çeviriniz,

1. Çarkıfelekte çıkan duyguyu canlandırınız.
2. Bu duyguya nelerin neden olabileceğini açıklayınız.
3. 0-36 ay çocuklarında bu duyguya neden olabilecek durumları söyleyiniz.
4. 36-72 ay çocuklarında bu duyguya neden olabilecek durumları söyleyiniz.

1.1.9. AİLE ve ÇOCUK

Toplumun en küçük birimi ailedir. Ana, baba ve çocuklardan oluşan ailenin, yasalarla belirlenmiş görevlerinin yanında, geleneklerle belirlenen bazı işlevleri de vardır. İçinde bulunduğu toplumun bir birimi olarak aile o toplumun özelliklerini taşır. Toplumun kültürünü yansıtır. Ailenin en önemli görevi çocukların yetiştirilmesi, topluma kazandırılmasıdır. Bu bakımdan aile en önemli eğitim kurumudur. Kişilik aile ortamında şekillenir. Bir birey olarak çocuğun yetişmesi gelişmesi önce ailede başlar, okulda ve çevrede devam eder. Aile; çocuğun beslenme, bakım, koruma, sevilme ve eğitme gibi temel gereksinimleri karşılar. Anne ve baba, çocuğa güven ortamı yaratır ve yeteneklerinin gelişmesini destekler, olumlu rol model olarak davranışlarına yön verir. Aile üyelerini birbirine bağlayan ortak inanışlar, değerler ve tutumlar aile yapısına biçim verir.

OTORİTER TUTUM

TUTARSIZ TUTUM

İLGİSİZ KAYITSIZ TUTUM

AŞIRI HOŞGÖRÜLÜ TUTUM

MÜKEMMELLİYETÇİ TUTUM

AŞIRI KORUYUCU TUTUM

DEMOKRATİK TUTUM

Tablo 1. 3: Anne baba tutumlarının sınıflandırılması

Çocukların nasihatten çok ilgiye ihtiyacı vardır."

Josep Jouberth (cozep cubırt)

1.1.9.1 OTORİTER TUTUM

OTORİTER TUTUMA SAHİP AİLELERİN ÖZELLİKLERİ	ÇOCUKLAR DA GÖRÜLEN DUYGUSAL ÖZELLİKLER
1 Aşırı kontrollüdürler	1. Bağımlı ve zayıf ilişkilere sahip olabilir.
2. Çocuğun gelişim dönemlerini ve ihtiyaçlarını dikkate almadan ondan kendilerinin istediği gibi davranmalarını isterler.(Görsel 1.8)	2. Bu tutuma sahip aile çocukları daha itaatkar olabilir.
3. Kurallar çok katıdır ve itaate önem verilir.	3. Saldırganlığa meyilli olabilir.
4. Ailenin istediği davranışlar olmadığında çocuk cezalandırılır.	4.Tedirginlik,stres,kararsızlık ve özgüven eksikliği gözlemlenebilir.

Tablo 1.4: Otoriter Anne Baba Tutumu

Görsel 1.8: Otoriter tutum

1.1.9.2 AŞIRI KORUYUCU TUTUM

AŞIRI KORUYUCU TUTUMA SAHİP AİLELERİN ÖZELLİKLERİ	ÇOCUKLAR DA GÖRÜLEN DUYGUSAL ÖZELLİKLER
1. Aşırı koruyucu tutuma sahip aileler çok kontrolcü ve korumacı tavır sergilerler.	1. Kendini savunamayan,
2. Çocukların yapabileceği her şey anne baba tarafından yapılır ve kendi deneyimleyerek öğrenmeleri engellenir.	2. Karar verme yetisi gelişmemiş,
3. "Helikopter ebeveyn", "Kar küreyici ebeveyn" olarak adlandırılan ebeveyn grubudur. (Görsel 1.9)	3. Kendi işini yapamayan ,
	4. Bir işe başlama ve bitirme yetisi gelişmemiş olabilirler.

Tablo 1.5: Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu

Görsel 1.9: Aşırı Koruyucu Tutum

1.1.9.3. İLGİSİZ--KAYITSIZ TUTUMA SAHİP AİLELERİN ÖZELLİKLERİ

İLGİSİZ KAYITSIZ TUTUMA SAHİP AİLELERİN ÖZELLİKLERİ	ÇOCUKLAR DA GÖRÜLEN DUYGUSAL ÖZELLİKLER
1. İlgisiz anne babalar için çocuklarının ilgi ve ihtiyaçları önemsizdir.	1. İlgisiz tutumla yetişen çocuklar zamanla olumsuz-davranışlar göstermeye başlarlar.
2. Çocuklarını önemsemezler ve görmezden gelirler. (Görsel1.10)	2. Dikkat çekmeye çalışırlar ve çevreye varlığını ispatlama çabasındadırlar. (Görsel1.10)
3. Çocuklarının isteklerine herhangi bir sınırlama getirmezler.	3. Saldırgan, özgüveni düşük ve iletişim problemleri yaşayan bireyler olabilirler.

Tablo 1.6: İlgisiz Anne Baba Tutumu

Görsel 1. 10: İlgisiz Tutum

1.1.9.4 AŞIRI HOŞGÖRÜLÜ TUTUM

AŞIRI HOŞGÖRÜLÜ TUTUMA SAHİP AİLELERİN ÖZELLİKLERİ	ÇOCUKLAR DA GÖRÜLEN DUYGUSAL ÖZELLİKLER
1. Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarının istekleri mantıklı olmasa bile yerine getirirler.	1. Daha bağımlı bireyler olurlar.
2. Çocuğun istekleri ön plandadır.	2. Sosyal açıdan daha az sorumluluk alma eğiliminde-dedirler.
3. Çocuğa sınır konulmaz, sınırsız hareket edebilecekleri bir ortam yaratılır. (Görsel 1.11)	3.Sosyal gelişim ve özdenetim konusunda sorun yaşarlar.
4. Çocuk ailede söz sahibi konumundadır.	4. Doğruyu ve yanlışı ayırt etmede zorlanırlar.
5. Disiplin çok nadir uygulanır.	

Tablo 1.7: Aşırı Hoşgörülü Anne Baba Tutumu

Görsel 1. 11: Aşırı Hoşgörülü Tutum

1.1.9.5 MÜKEMMELLİYETÇİ TUTUM

MÜKEMMELLİYETÇİ TUTUMA SAHİP AİLELERİN ÖZELLİKLERİ	ÇOCUKLAR DA GÖRÜLEN DUYGUSAL ÖZELLİKLER
1. Bu tutuma sahip anne babalar yaşantıları boyunca ulaşamadıkları kendi amaçlarına, çocuklarının potansiyeline bakmadan ulaşmalarını beklerler (Görsel 1.12)	1. Ağır beklentiler altında ezilirler ve sağlıklı bir kişilik geliştiremezler.
2. Çocuklarının hata yapmalarına tahammülleri yoktur.	2. Hep başarıya yönelik çabalarlar ve küçük başarısızlıklarda bile hayal kırıklığı yaşarlar.
3. Çocuklarından beklentileri, stekleri çok fazladır.	3. Genellikle beceriksiz olduklarını düşünürler.
	4. Kendinin başarısız değersiz olduklarını düşünürler.

Tablo 1.8: Aşırı Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu

Görsel 1. 12: Mükemmelliyetçi Tutum

1.1.9.6 TUTARSIZ TUTUM

TUTARSIZ TUTUMA SAHİP AİLELERİN ÖZELLİKLERİ	ÇOCUKLAR DA GÖRÜLEN DUYGUSAL ÖZELLİKLER
1. Bu tutuma sahip aileler aşırı hoşgörülü tutum ile otoriter tutum arasında gidip gelirler.	1. Karar vermekte zorlanan,
2. Anne baba bir gün “Olur.” dedikleri bir şeye başka bir gün “Olmaz.” diyebilir.	2. Diğer insanlara güven duymayan,
3. Annenin “ak” dediğine baba “kara” diyebilir, birinin izin verdiğine öbürü izin vermeyebilir.	3. Dengesiz, tutarsız, aşırı isyankar ya da boyun eğen
4. Çocuğun davranışları anne baba tarafından farklı yorumlanır.	4. Kural tanımayan,
	5. Anne ve babaya saygı duymayan bireyler olabilirler.(Görsel 1.13)

Tablo:1.9: Tutarsız Anne Baba Tutumu

Görsel 1. 13: Tutarsız Tutum

1.1.9.7. DEMOKRATİK TUTUM

DEMOKRATİK TUTUMA SAHİP AİLELERİN ÖZELLİKLERİ	ÇOCUKLAR DA GÖRÜLEN DUYGUSAL ÖZELLİKLER
1. Anne baba tutumları arasında en sağlıklı olan tutumda çocuklara hoşgörülü, güven verici ve destekleyici yaklaşım benimsenir. (Görsel 1.14)	1. Sosyal ve duygusal anlamda yeterli,
2.Bu tutuma sahip anne babalar çocuklarına samimi, sıcak davranır ve koşulsuz sevgi ve saygı gösterirler.	2. İşbirliği ve dayanışmaya açık,
3. Çocukların her durumda duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını desteklerler.	3. Kendine güvenen,
4. Anne babaların davranışları tutarlı ve kararlıdır	4. Uyumlu,
.	5. Yaratıcı,
	6. Bağımsız,
	7. Sorumluluk sahibi,
	8. Sevgi ve saygı gören, gösteren bireyler olarak yetişirler.

Tablo: 1.10 Demokratik Anne Baba Tutumu

Görsel 1. 14: Demokratik Tutum

OKUMA PARÇASI

ÇOCUK NEYİ ÖĞRENİR

Eğer bir çocuk sürekli eleştirilmişse,
"Kınama ve ayıplamayı öğrenir."
Eğer bir çocuk kin ortamında büyümüşse,
"Kavga etmeyi öğrenir."
Eğer bir çocuk alay edilip aşağılanmışsa,
"Sıkılıp utanmayı öğrenir."
Eğer bir çocuk sürekli utanç duygusuyla eğitilmişse,
"Kendini suçlamayı öğrenir."
Eğer bir çocuk hoşgörüyle yetiştirilmişse,
"Sabırlı olmayı öğrenir."
Eğer bir çocuk desteklenip yüreklendirilmişse,
"Kendine güven duymayı öğrenir."
Eğer bir çocuk övülmüş ve beğenilmişse,
"Takdir etmeyi öğrenir."
Eğer bir çocuk hakkına saygı gösterilerek büyütülmüşse,
"Adil olmayı öğrenir."
Eğer bir çocuk güven ortamı içinde yetişmişse,
"İnançlı olmayı öğrenir"
Eğer bir çocuk kabul ve onay görmüşse,
"Kendini sevmeyi öğrenir"
Eğer bir çocuk aile içinde dostluk ve arkadaşlık görmüşse,
"Bu dünyada mutlu olmayı öğrenir"

Yazan: Dorothy Law Nolte (Doroti Lav Nölt)

Doğan Cüceloğlu'nun İnsan İnsana kitabından alıntıdır

SIRA SİZDE 3

Aşağıda verilen tutumlar ile bu tutumlara ait davranış örneklerini oklar yardımı ile eşleştiriniz.

TUTUMLAR		DAVRANIŞLAR
1. OTORİTER TUTUM		A. Koşulsuz sevgi ve saygı gösterirler.
2. AŞIRI KORUYUCU TUTUM		B. Aşırı hoşgörülü tutum ile otoriter tutum arasında gidip gelirler.
3. İLGİSİZ KAYITSIZ TUTUM		C. Aşırı kontrollüdürler.
4. AŞIRI HOŞGÖRÜLÜ TUTUM		D. Çocukların yapabileceği her şey anne baba tarafından yapılır.
5. MÜKEMMELLİYETÇİ TUTUM		E. Çocuk ailede söz sahibi konumundadır.
6. DEMOKRATİK TUTUM		F. Çocuklarının hata yapmalarına tahammülleri yoktur.
7. TUTARSIZ TUTUM		G. Disiplin çok nadir uygulanır.

1.1.10. AİLEDEKİ DİĞER BİREYLER : Çocuğun ruh sağlığını etkileyen ailedeki diğer bireyler; kardeşler ve birlikte yaşamak durumunda olunan büyükanne büyükbabalardır. Çocuğun ruh sağlığını kardeş kıskançlığı, kardeşler arası tutarsız tutumlar, doğum sırası (ilk çocuk-ortanca çocuk-küçük çocuk) ve aile büyüklerinin aşırı koruyucu ve geleneksel yaklaşımları olumsuz etkileyebilmektedir. Çocuk kardeşi olacağını öğrendiğinde, annesini paylaşamaz ve yitirme korkusu yaşayabilir. Huysuzlaşır, sık sık ağlar, bebeksi konuşma gibi gerileme davranışları görülebilir. Kardeş kıskançlığının bir probleme dönüşmemesinde anne babanın yaklaşımları önemlidir. Ebeveynler kararlı olmalı, hakemlik yapmamalı, cinsiyet ayrımı yapmaktan kaçınmalı, olumlu ilgi göstererek, kıyaslamadan uzak durmalıdır. Kardeş sevgisini arttırmaya yönelik etkinlikler yapılmalıdır.

Eğer evde başka yetişkinler varsa anne babanın işi biraz zorlaşır. Anne baba dışındaki bu yetişkinlerin çocuklara karşı tutum ve davranışları fazlaca hoşgörüye ve korumaya dayalı olmaktadır. Bu da anne ve babanın çocuklarla kuracağı disiplini, iletişimi etkiler. Çünkü çocuklar her zaman kurallara karşı çıkarlar ve evdeki yetişkinlere sığınarak güç alırlar. Böylece anne-babalar yetişkinlerle çocukları arasında kalır. Bu durumda anne ve baba tutarlı olmalı, çocuklarla evdeki kuralların değişmediğini konuşmalıdır. Ailedeki büyükler de, aile içi kuralların korunması konusunda anne ve babayla birlikte hareket etmelidirler.

Aile içi iletişim, çocuğu duygusal ve kişilik gelişimi yönünden, olumlu ya da olumsuz etkiler. Birey, çocukluk döneminden getirdiği ve olumsuz etkilendiği birçok duygu ve düşünce yüzünden yaşamı boyunca uyum sorunları yaşayabilir.

ETKİNLİK 3

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz. Seçtiğiniz anne baba tutumları ile ilgili haber bülteni hazırlayınız.
2. Dergi, gazete vb. anne baba tutumları ile ilgili olumlu ve olumsuz örnek teşkil edebilecek resimler kesiniz. Bu resimlere konuşma baloncukları ekleyip diyalog yazınız.

1.1.11. OKUL ve ÇOCUK

Okul, çocuğun sosyalleşme sürecinin önemli basamaklarındandır. Okulun görevi; eğitim, öğretim ve çocuğun ailede kazandığı doğru alışkanlıklarının devamlılığını sağlamak, üstüne yenilerini eklemektir. Okul öğrencinin doğuştan sahip olduğu öğrenme yetenekleriyle, sonradan kazandığı becerilerini ortaya çıkarır ve değerlendirir. Bu bilgi ve becerileri toplumun yararına kullanmak için geliştirip, yine toplum için kullanımını sağlar.Okulun bu görevlerini yerine getirebilmesi için, çocuğun okula gitmeye hazır olması gerekir. Bu hazır olunuşluk yeteri kadar kazanılmamışsa çocuğun okuldan yararlanma oranı sınırlı kalacaktır. Okula uyum; çocuğun öğretmen ve arkadaş ilişkilerini, okulun ve sınıfın kurallarını, farklı yetişkinlerle iletişim kurmayı kapsar. İlk aylarda okula gitmeye karşı isteksiz olunması her zaman okulda, öğretmende ya da çocukta bir sorun olduğu anlamına gelmemektedir. Bu çocuğun zamana ihtiyacı olduğunun da bir göstergesi olabilmektedir. İlk aylardan sonra da bu sorun devam ederse çocuğun tepkisi ciddiye alınmalı ve nerede sorun olduğu incelenmelidir.

Okula uyum sağlayan çocukta gözlemlenen bazı davranışlar şunlardır:

- **Etkinliklere ve çalışmalara aktif olarak katılır.**
- **Öğretmenine ve arkadaşlarına güvenir.**
- **Öz güveni çok iyidir.**
- **Sosyal ilişkilerini kolayca kurabilir.**
- **Öğrenmeye karşı istekli ve aktiftir.**
- **Kendisini okulun ve sınıfın bir parçası olarak görür.**

1.1.11.1. Okulda Çocuğun Ruh Sağlığını Etkileyen Etmenler:

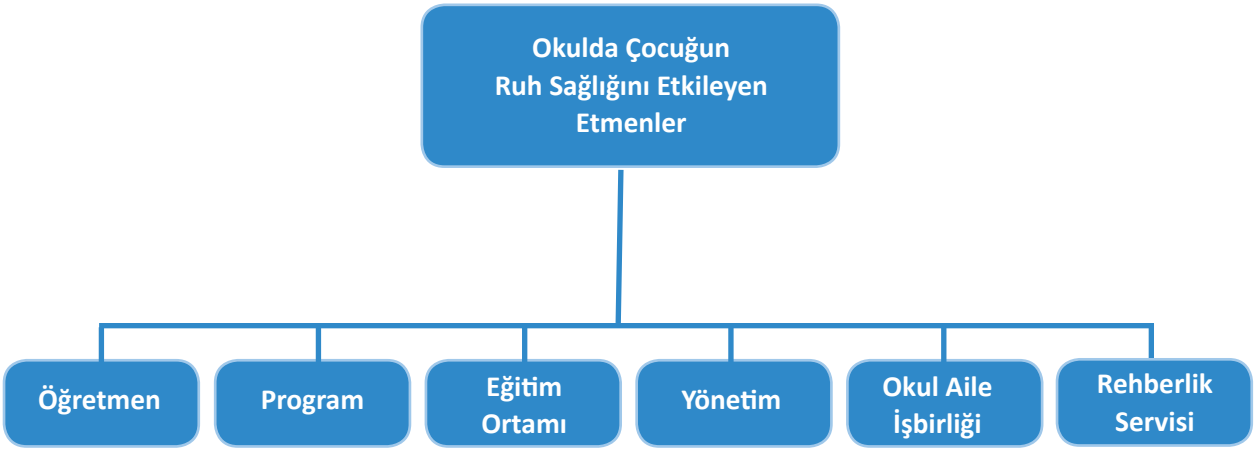

Tablo 1. 11: Okulda Çocuğun Ruh Sağlığını Etkileyen Etmenler

1.1.11.1.1. Öğretmen; Eğitim ve öğretim yaşamının temel ögesi öğretmendir. Çocuğun okulu, etkinlikleri sevmesinde, çalışma alışkanlığı kazanmasında, değer yargıları ve tutumları benimsemesinde öğretmenin rolü büyüktür. Çocuk anne babasını model alırken okula başladığında artık öğretmeniyle özdeşleşir, onu model almaya başlar. İyi bir öğretmen, çocukları ve mesleğini seven biri olmalıdır. Çocuklara sevecen, sakin, sabırlı ve anlayışlı yaklaşımlarda bulunmalıdır. Kendini geliştirmeli, yeniliklere açık olmalıdır.

OKUMA PARÇASI

BEN ÖĞRETMENİM

Ben "Öğretmenim,"
Öğrencilerimin bildiklerini, ilgilerini, yapabildiklerini, keşfetmek için varım.
Ben "öğretmenim,"
Öğrencilerimin neyi, nasıl bir araya getirdiğini,
Bilgiyi nasıl ifade ettiklerini anlamak için varım.
Ben "öğretmenim,"
Öğrencilerimizin öğrendikleri ile bildiklerini nasıl ilişkilendireceğine
yardım etmek için varım.
Ben "öğretmenim,"
Okuryazar olmaya farklı yollardan gidildiğinin farkındayım.
Ben "öğretmenim,"
Her çocuğun bana öğretme öğrenme ve dil, hakkında bir şeyler vereceğine, dil,
öğrenme ve yaşam arasında mutlak ilişkiye inanmaktayım.

Owockir Goodman(Ovokir Gudmın)

Müzeyyen Sevinç'in Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar kitabından alıntıdır.

1.1.11.1.2. Program; Her ülkenin eğitim sisteminin görevi, toplumsal yaşamı her yönden destekleyecek nitelikli insan gücünü yetiştirmektir. Eğitim programları da hem bireylerin hem toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde hazırlanmalıdır.

Eğitim programları;

- Çocuk merkezli olmalı ve öğrenmeyi öğrenmelerini sağlamalıdır.
- Aktif öğrenmeye dayalı olmalıdır.
- Sınıf içi ve sınıf dışı eğitim uygulamalarını kapsamalıdır.
- Çocukların tüm gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır.
- Çocuğun yeteneklerini keşfetmelerini sağlayacak özellikte olmalıdır.
- Çocukların yaşama uyum sağlamalarını kolaylaştırmalıdır.

1.1.11.1.3. Eğitim ortamı; Eğitim faaliyetlerinin oluştuğu alan, personel, araç-gereç, tesis ve organizasyon gibi öğelerin eğitsel iletişim ve etkileşim için bir araya geldikleri çevredir.

Öğretim Ortamlarının Uygun Bir Fiziksel Düzene Sahip Olmasının İşlevleri:

- Çocukların fiziksel olarak rahat etmelerini sağlamaktır.
- Çocukları derse motive etmektir.
- Çocukların öğrenmesini kolaylaştırmaktır.

1.1.11.1.4. Yönetim, Eğitimin temelini okullar oluşturmaktadır. Okuldaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin başında okul yöneticileri yer almaktadır. Okul yöneticilerinin davranışları ve yaklaşımları; başta öğrenci ve öğretmenler olmak üzere diğer personel öğrenci ve velileri üzerinde etkili olur. Bu yüzden yöneticilerin belirli yeterliliklere sahip olması gerekmektedir.

Bu yeterlilikler şunlardır:

- Ruh sağlığı yerinde, işini seven kişiler olmalıdır.
- Çocuk psikolojisi konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
- Problem çözmede yeterli ve gelişmiş olmalıdır.
- Kurumu ileriye götürecek kararlar alabilmelidir.
- Yeni fikirlere açık olmalıdır.
- Vicdani sorumluluğu olmalıdır
- Kültürel ve milli değerlere sahip çıkan kişiler olmalıdır.
- Okulda kurum kültürü oluşturmalıdır.

1.1.11.1.5. Okul aile işbirliği; ; Aileler eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitimin amaç ve değerleri doğrultusunda eğitim ihtiyaçlarının uygun biçimde karşılanması için, aileleri, yöneticileri, öğretmenleri ve öğrencileri bir araya getiren birliktir. Bu işbirliği ile birbirlerinden neler bekledikleri ve nasıl yardımcı olacakları konusunda görüş birliği sağlanır.

1.1.11.1.6. Rehberlik Servisi; Rehberlik ve psikolojik danışma,bireyin kişisel sorunlarını çözmesi için gerekli olan bilgilere ulaşmasını sağlayan, özelliklerini tanımasına yardımcı olan ve bu bilgilerden yararlanarak kendini gerçekleştirmesine yardım eden bir hizmet alanıdır. Rehberlik servisi, bireye sorunlar karşısında kendi adına nasıl karar alması gerektiğinin yolunu gösterir.Bireyin ne yapacağını söylemez, adına karar vermez.

Rehberliğin çalışma amaçları;

1. Bireyin Kendini tanımasını yardımcı olmak.
2. Çevrede kendisine açık olan fırsatları öğrenmesini sağlamak.
3. Gizli güçlerinin ortaya çıkmasına, geliştirmesine destek olmak.
4. Çevresine uyum sağlamasını kolaylaştırmak.

1.1.12. TOPLUM ve ÇOCUK

Toplum, insanlar arası ilişkilerle oluşan gruplar ve kurumların bütünüdür. Çocuk da toplumun geleceği ve temel taşıdır. Ailelerin çocuk yetiştirme anlayışını ve yöntemlerini, içinde yaşadıkları toplum belirler. Bir ülkenin tarihi, coğrafyası ,gelenek ve görenekleri toplumun kişilik yapısını oluşturur. Toplumdaki değişimler aileler ve kurumlar tarafından çocuklara verilen önemi farklılaştırmıştır. Çocukların beden sağlığının yanı sıra ruh sağlığının da önemli olduğu görüşü önem kazanmıştır.

1.1.12.1 Toplumda Çocuğun Ruh Sağlığını Etkileyen Etmenler:

Çocukların psikolojik sağlığını korumak adına atılacak ilk adımlardan biri olabilir.

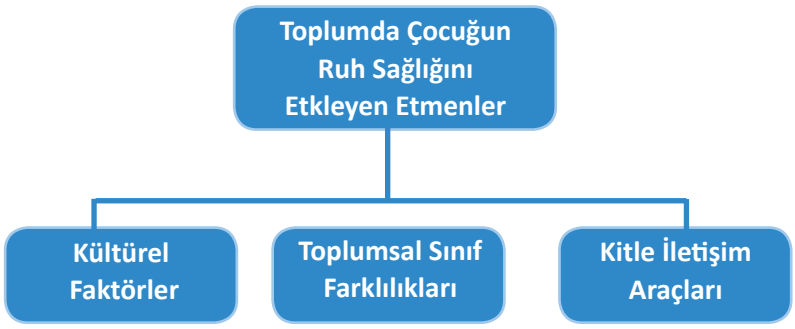

Tablo 1. 12: Toplumda Çocuğun Ruh Sağlığını Etkileyen Etmenler:

1.1.12.1.1. Kültürel Faktörler

Toplumun kültürünü oluşturan ve toplumsal hayatta etkili rolü olan bazı yazılı olmayan kurallar vardır. Bunlar; gelenekler(örf), görenekler(adet) ve değerlerdir. Kültürel faktörler çocuğun, duygu, düşünce istek ve davranışlarıyla birlikte ruh sağlığını da etkiler. Bu kurallar aynı zamanda sosyal kontroldür.

Gelenekler (Örf): Eski çağlardan beri yerleşmiş olup, kuşaktan kuşağa geçerek gelen ve toplumun üyeleri arasında ortak ve özel bir bağ meydana getiren her türlü alışkanlıktır. Örneğin konukseverlik, yemek yeme kültürü ve folklor gibi.

Görenek (Âdet): Geçmişi taklit etmek suretiyle, zamanla bireyler arasında yaygın duruma gelmiş davranış kurallarıdır. Bir şeyi gördüğü gibi yapma alışkanlığı olarak da tanımlanır. Örneğin; düğün, kız isteme, kına yakma, asker uğurlama vb. Çocuk içinde yaşadığı toplumu gözlemleyerek toplum kurallarını öğrenmeye başlar. Öğrenme sürecinde çocuk toplumdan farklı davrandığında, çevresindeki kişiler tarafından eleştirilir. Çocuk davranışlarının yanlışlığı konusunda bocalama yaşar ve ısrarcı olduğunda aldığı olumsuz tepkilerle mutsuzluk yaşar. Çocuğa uygun bir eğitimle gelenek, görenek ve değerler öğretilir ve zamanla bunlar alışkanlık haline gelir. (Görsel 1.15)

Görsel 1.15: Büyüklerin elini öpmek önemli göreneklerimizdendir.

Toplumsal Değerler: Bireylerin amaçlarını, tercihlerini, tutumlarını ve davranışlarını belirlemede ölçüt olarak kullandıkları düşünceleridir. Değerler, zaman içinde toplumdan topluma değişir. Bireyler, toplum değerleri yönünde davranış sergilediklerinde takdirle karşılanırlar. Sevgi, dostluk, yardımlaşma, saygı, sorumluluk, dürüstlük, nezaket ve benzeri özellikler toplum gözünde değerlidir. Değerlerin yeni kuşaklar tarafından öğrenilerek sürdürülmesi toplumdaki kuşak farklılıklarını da insan ilişkileri boyutunda en aza indirecektir. Değerlerin yeni kuşaklar tarafından öğrenilerek sürdürülmesi toplumdaki kuşak farklılıklarını da insan ilişkileri boyutunda en aza indirecektir.

Başlıca değerler şunlardır

1. Saygı: Saygılı insanlar, diğer insanları da dikkate alarak davranan kişilerdir. Çocukların saygılı davranışlar geliştirebilmeleri için çevresinde bulunan kişilerin kendilerine, birbirlerine saygı duymaları gerekir. Çocuklarda da saygı duygusunun gelişmesi için öncelikle bir kişilik olarak onlara saygı duyulmalı, görüşlerine önem verilmeli, istekleri dinlenmeli ve iletişim çabaları yanıtsız kalmamalıdır.

2. Sorumluluk: Sorumluluk sahibi olan bireyler, yapması gereken işleri zamanında ve olması gereken biçimde yerine getirmeyi alışkanlık haline getiren kişilerdir. Örneğin, çocuğun saati geldiğinde karşı gelmeden yatağına gitmesi gibi. Çocuğa sorumluluk duygusunun verilebilmesi için çevresindeki kişilerin de sorumlu ve kararlı davranması, farklı zamanlarda farklı davranışlar sergilememesi gerekir. Bu duygunun gelişmesi, başkalarının da kişiye güven duymasını sağlar.

3. Mutluluk: Mutluluk, bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan haz durumu olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar; iç dünyalarında gülmek, oynamak, eğlenmek, mutlu olmak için gereken altyapıya sahiptirler. Çocukların mutluluklarını sürdürebilmeleri için aileler ve eğitimciler, yaşamın stresli ve mutsuz yanlarına rağmen çocuklara mutlu bir ortam oluşturmalıdırlar. Yorgunluktan neredeyse hiç gülmeyen bir anne, sürekli somurtan bir baba ve çok az espri yapan bir öğretmen çocukları mutlu edemez.

Çocuklarda mizah anlayışının gelişmesini de sağlamamız gerekir. İyi bir mizah anlayışının özelliklerine baktığımızda, hayatı onaylayan, kendinden farklı görünüşte ve kültürde olan insanları hor görmeyen, olumsuz kelimeler kullanmayan birey davranışları görürüz. Böylece duyguları incinmez, kendisine yapılan şakalar onu rahatsız etmez ve kendisini dışlanmış hissetmez.

4. İş Birliği: İş birliği; ortak bir hedefe diğer kişilerle birlikte çalışmak için enerjilerin birleştirilmesi olarak tanımlanır. Çocuklarda iş birliği davranışını geliştirmek için hayatın her alanında onları diğer bireylerle çalışmaya yönlendirmek gerekir. Proje çalışmaları bunun için iyi bir ortam oluşturur. İş birliği yapılarak görevler daha çabuk ve kolayca bitirilir. Böylece arkadaşlarla kaliteli zaman geçirilmiş olur.

5. Sabır: Sabır, sakince bekleme erdemidir. İsteklerimizin karşılanması için zamanını beklemek, gerçekleşecek bir olay karşısında sakin davranmak veya olacak olan olayları heyecanlanmadan beklemek olarak açıklanabilir. Çocuğun istediğinin hemen gerçekleşmesi ile ilgili eğilimi vardır. İstediği bir oyuncağı hemen almak, istediği yere hemen gitmek gibi. Çocuğun isteklerini hemen yerine getirme davranışları onun sabretmeyi öğrenmesini engeller. Hayatın üzücü yanlarına karşı sabırlı davranmak ise başka bir erdemdir. Çocuklara yaşamda güzelliklerin olduğu kadar üzücü olayların da olabileceği yaş ve gelişimleri dikkate alınarak açıklanmalıdır.

6. Dürüstlük: Dürüstlük; doğruyu söylemek, kendi davranışı nedeni ile başkalarını yanıltmamak demektir. Aynı zamanda güven duygusunun da altyapısını oluşturur. Dürüst olmayan kişilere güvenemeyiz. Dürüstlük, cesaretli olmayı gerektirir. Kendi hatalarımızı olduğu gibi söylemek kolay iş değildir. Doğru konuştuğumuzda ve diğer kişilere adil davrandığımızda dürüstlüğü uygulamış oluruz. Bu durum bizim kendimize olan güvenimizi arttırdığı gibi, başkalarının da bize güvenmesini sağlar.

Çocuklar, toplumsal değerleri çevresindeki birey davranışlarını gözleyerek öğrenirler. Yaşamları içinde de öğrendiklerini kullanmaya başlarlar.

1.1.12.1.2. Toplumsal Sınıf Farklılıkları

Toplumsal sınıf tanımında en önemli belirleyicilerden biri, gelir düzeyidir. Gelir düzeyinin dışında toplumdan topluma değişen başka belirleyiciler de vardır. Yaşanılan coğrafya ve meslekler toplumsal sınıf farklılığında rol oynayabilir. Toplumsal sınıf farklılıkları aile ilişkilerine ve çocuk eğitimine de yansımaktadır. Belli bir toplum yapısı içinde doğmak, kişinin büyük ölçüde alacağı eğitimi, seçeceği mesleği belirler. Her toplumda üst, orta ve alt sınıfsınıflarda eğitime, başarıya ve toplumda yükselmeye çok önem verilir. İlişkilerin genellikle kontrollü, görgü kurallarına uygun olduğu gözlemlenir. Günümüzde orta ve alt sosyo- ekonomik düzeydeki ailelerde çocuğa verilen önem artmaktadır. Tüm yaşamlarını çocuklarına adayan anne babalar, çocuklarına verdikleri sevgi ve maddi olanakları yeterli görmeyip daha fazla özveriye yönelmektedirler. Bu tutum "çocukerkil " dediğimiz bir aile yapısını ortaya çıkarmıştır.

1.1.12.1.3 Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişiminde olağanüstü teknolojilerin kullanıldığı medya dünyasında kitle iletişim araçlarına karşı çocuklar zayıf ve korumasız kalmaktadır. Zaman zaman çocukların savunmasızlığı ve masumiyeti medya tarafından ticari malzeme olarak kullanılabilmektedir.

Kitle iletişim araçlarının çocuklara olumlu katkıları olduğu bir gerçektir. Ancak aileler çocuklarını gelişme çağında ve ergenlik döneminde kitle iletişim araçlarının zararlı etkilerinden korumasını bilmelidir. Erken çocukluk döneminde çocuklarla çalışan eğitimciler de ailelere rehber olmalı, çocukları bu konuda bilinçlendirmelidir.

İletişim araçlarının (tv, telefon,bilgisayar vb.) zararlı etkilerinden çocuğu korumak için alınabilecek önlemler:

- Anne-babalar çocukların yetişkinlere yönelik programları izlemelerini önlemelidir.
- İletişim araçlarını bilinçli kullanarak onlara olumlu model olmalıdır.
- İletişim araçlarını çocukları oyalamak için, ayakaltında dolaşmalarını engellemek için veya bir çocuk bakıcısı gibi kullanmamalıdır. (Görsel 1.16)
- Reklam programlarının sürekli izlenmesi engellenmeli, her ürünün yararlı ve gerekli olmadığı anlatılmalıdır.
- Çocuklar için faydalı programlar seçilerek belli saatlerde ve sınırlı olarak izlemeleri sağlanmalıdır.

Görsel: 1.16: Kitle iletişim araçlarının etkileri

OKUMA PARÇASI

BEN "ÇOCUĞUM"

Bütün dünya benim gelişimi bekler
Bütün dünya büyük bir ilgiyle benim ne olacağımı görmek ister
Medeniyetler dengesini benimle kurar
Ben ne isem geleceğin dünyası öyle olacaktır.
Ben "Çocuğum"
Hiçbir şey bilmediğim dünyanıza gelmiş bulunuyorum.
Neden geldiğimi bilmiyorum;
Nasıl geldiğimi bilmiyorum.
Meraklıyım ilgiliyim.
Ben "Çocuğum"
Benim geleceğim sizin elinizde.
Benim başarım/başarısızlığım büyük ölçüde size bağlı
Mutluluk verecek şeyleri bana vereceğinizi umuyorum.
Dünyaya yararlı olabilecek şekilde beni eğitmeniz için yalvarıyorum.

Mamie Gene Cole (Mami Jin Kool)
Çeviren Müzeyyen Sevinç
Müzeyyen Sevinç'in Gelişim ve Eğitim de Yeni Yaklaşımlar Kitabından alıntıdır.

ETKİNLİK 4

Aşağıda verilen değerlerden birini seçerek şiir, şarkı, slogan, dans, gösteri vb. etkinlik hazırlayarak uygulayınız.

Saygı - Sorumluluk – Sabır - Dürüstlük – İşbirliği - Mutluluk

UYGULAMA FAALİYETİ 1

Çocuk ruh sağlığını etkileyen etmenler ile ilgili sunum hazırlayınız.

Sunum hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Sunumdaki bilgiler doğru ve çocuk ruh sağlığını etkileyen etmenlerin tamamını kapsamalıdır.
- Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Sunumda Türkçe doğru kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
- Sunum süresi 7 dakikadır.
- Sunum aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Sunum en fazla dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Sunum Becerisi	Belirtilen özelliklerin tamamı doğru kullanılmıştır.	Belirtilen özelliklerden üçü yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden ikisi yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden biri yerine getirilmiştir.
Zaman Yönetimi	Verilen süre içinde sunu tamamlanmıştır.	Verilen süreye +/- 2 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 3 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 4 dakika uyulmamıştır.

UYGULAMA FAALİYETİ 2

Anne baba tutumları ile ilgili örnek olayları kukla, oyuncak aksesuar vb. kullanarak canlandırınız. Canlandırma yaparken aşağıdakileri dikkate alınız:

Canlandırma yaparken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Anne baba tutumlarından birini seçerek canlandırma içeriğini belirleyiniz.
- Rol dağılımı yapınız.
- Ortam hazırlığı, varsa materyal hazırlığı yapınız.
- Canlandırmayı uygulayınız.
- Tartışma ve değerlendirme aşamasını tüm sınıfla birlikte yapınız.
- Etkinlik aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Ortam ve Materyal	Drama çalışması uygun ortam ve materyal ile desteklenmiştir.	Drama çalışması için uygun ortam hazırlanmış ancak materyal ile desteklenmemiştir.	Sunum iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Tartışma ve Değerlendirme	Tartışma ve değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmış ve farklı yöntemlerle desteklenmiştir.	Tartışma ve değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmış ancak farklı yöntemlerle desteklenmemiştir.	Tartışma ve değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmış ve farklı yöntemlerle desteklenmiştir.	Tartışma ve değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmamış ve farklı yöntemlerle desteklenmiştir.

BÖLÜM 2
0-72 AY ÇOCUKLARINDA ETKİLİ İLETİŞİM YÖNTEMLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Çocukla iletişim neden önemlidir? Tartışınız.
2. İletişimde beden dilinin kullanımında toplumlar arası farklılıklar nelerdir?Tartışınız.

1.2. 0-72 AY ÇOCUKLARINDA ETKİLİ İLETİŞİM YÖNTEMLERİ

1.2.1. İLETİŞİMİN TANIMI VE ÖNEMİ

İletişim, insanların duygu, düşünce ve bilgilerini başka kişi veya kişilere aktarma süreci olarak tanımlanabilir. Sosyal bir varlık olan insan; duygu ve düşüncelerini paylaşma ihtiyacı hisseder. Bireylerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerinin temelini, iletişim kurmadaki yeterlilikleri ve başarıları oluşturur.

İletişimde bulunması gereken temel ögeler vardır. Bunlar:

Kaynak: İletişimi başlatan göndericidir.

Mesaj: Gönderilmek istenen duygu, düşünce ve bilgilerdir.

Kanal: **İlet**inin alıcıya gönderilmesini sağlayan araçtır.

Alıcı: İletinin gönderildiği kişidir.

Geri Bildirim: İletideki amacın yerine getirilmesid**ir**

Tablo 1.13: İletişimin Ögeleri

1.2.2. İLETİŞİM BECERİLERİ

Etkili iletişim; kendini tanımak, kendini doğru ifade etmek, karşımızdakini etkin ve ilgili dinlemek, empati kurabilmekle mümkündür**.**

1.2.2.1.Dinleme Becerisi (Etkin Dinleme)

Etkin dinleme, sağlıklı iletişimin temel unsurlarından biridir. Etkin dinleme kişiler arasında daha anlamlı bir ilişkinin gelişmesine yardımcı olur. Ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından dinlenen çocuk kendisine değer verildiğini, kabul edildiğini dolayısı ile sevildiğini düşünür. Çocuklar dinlenip dinlenilmedikleri konusunda oldukça hassastırlar. Dinlenilmediklerini hemen fark ederler. Bu yüzden etkin dinlemeyi bilmek çocuğun yaşı kaç olursa olsun, onu can kulağıyla dinlemek ve bunu ona hissettirmek gerekir.

Çocuğu dinlerken;

1. Çocukla konuşurken onun boyuna inerek göz teması kurulmalıdır. (Görsel 1.17)

2. Çocuğun söyledikleri jest ve mimiklerle onaylanmalıdır.

3. Çocuğun söyledikleri tekrarlanmalı, duyguları isimlendirilmelidir. Örneğin; kızgın olmanı anlı yorum.

4.Söyledikleri çok mantıksız gelse de olumsuz tepki verilmemelidir.

5.Konuşması bittiğinde anlattıklarının niteliğine göre konu hakkındaki düşünce ve duygular anlatılmalıdır.

Görsel 1.17: Çocukla konuşurken göz teması kurulmalıdır

ETKİNLİK 5

1. Sınıf içinde ikişerli gruplara ayrılınız
2. Sırtınız birbirinize dönük olarak oturunuz. Vücutlarınızı birbirinize dokundurmayınız. Birbirinizi görmemenize rağmen söylediklerinizi rahatça duyabileceksiniz.
3. Aklınıza gelen herhangi bir konuda 2-3 dakika birbirinize hiç bakmadan konuşunuz. Şimdi yüz yüze dönerek 2-3 dakikada bu şekilde devam ediniz.
4. El ele tutuşunuz. Hiç konuşmadan söylemek istediklerinizi el ve yüzünüzle ifade etmeye çalışınız.
5. Ellerinizi bırakınız ve rahatça yere oturarak sırtınız birbirinize dönükken, karşılıklı konuşurken, elele tutuşup konuşmadan iletişim kurmaya çalışırken neler hissettiğinizi anlatınız.
6. Ortak duygular var mı? Ne zaman kendinizi rahat veya tedirgin hissettiniz. Hangi durumda arkadaşınızın ifade ettiklerini daha iyi anlayabildiniz?

1.2.2.2 İletişimde Sen Dili- Ben Dili

Sen Dili, sen mesajı veren bir kişi kendini olayın, durumun dışında tutmakta ve odak noktasını tamamen karşıdaki kişi yapmaktadır. Sen dili kişiye yöneliktir. Suçlayıcıdır. İletişime kapalıdır. Örneğin; Çok kabasın, hep sözümü kesiyorsun.

Ben Dili, ben mesajı gönderen bir kişi olayı, durumu karşısındaki kişiyle paylaşmak üzere sorumluluk yüklenmektedir. Ben dili davranışa yöneliktir. Duygu ve düşünceler içtenlikle dile getirilir. İletişime açıktır. Örneğin; Bir şey söylemeye başlayıp, sözümü bitiremediğimde rahatsız oluyorum.

BEN DİLİ	SEN DİLİ
Dolabın kapağını açık bırakman beni rahatsız ediyor.	Dolabın kapağını hep açık bırakıyorsun. Aklın nerde senin.
Bu akşam çok yorgunum, istersen seninle oynamayı bir başka zamana erteleyelim olur mu	Her akşam aynı şey, bıktım artık, yaramaz bir çocuk gibi davranıyorsun.
Oyunu kaybettiğine üzülmüş ve kızmış olabilirsin ama böyle surat asman hiç hoşuma gitmedi. Sportmence davranmanı beklerim.	Kaybetmeyi hazmedemiyorsun. Sürekli mızmızlanıyorsun. Bir baş belası gibi davranıyorsun.
Köpeğin senin ilgine ihtiyacı var. Köpeğini sevdiğini biliyorum. Bakımı konusunda üstüne düşeni yapmanı istiyorum.	Köpek almadan önce onu besleyeceğine söz vermiştin, seni sürekli uyarıyorum, senin işini yapmaktan sıkıldım.

SIRA SİZDE 4

Aşağıdaki durumlarla ilgili çocuklarla iletişimde ben dili ve sen dili ile ilgili örnekleri uygun alanlara yazınız.

1. Arkadaşı ile oyuncak arabayı paylaşmayan bir çocuk.
2. Sınıfın duvarlarını karalayan bir çocuk.
3. Yemeğini bitirmek istemeyen bir çocuk.

BEN DİLİ	SEN DİLİ
1-	1-
2-	2-
3-	3-

1.2.3. SAĞLIKLI İLETİŞİMİN TEMEL KOŞULLARI

İnsanlar arası iletişim; kişilerin birbirleri ile bilinçli veya bilinçsiz olarak iletmek istedikleri duygu ve düşüncelerini aktardıkları bir süreçtir. Bu sürecin başarısı, bireyin yaşamındaki mutluluğun temelini oluşturur.

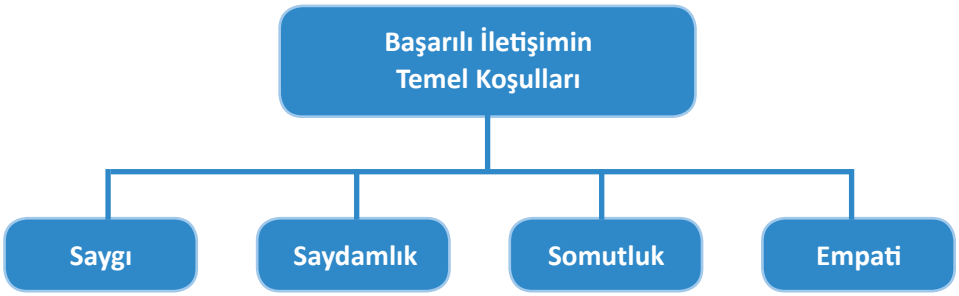

Tablo 1.14: Başarılı ve Sağlıklı İletişimin Koşulları

Başarılı ve sağlıklı iletişimin temel koşulları şunlardır:

Saygı: Sağlıklı iletişim saygı duymak, değer vermek ve bunu hissettirmekle başlar.

Saydamlık: Gerçekçi ve doğal davranmak, abartıdan uzak, olduğu gibi davranmak saydamlıktır.

Somutluk: Duygu ve düşüncelerin açık anlaşılır ifade edilmesi somutluktur.

Empati: İletişimin belki en önemli koşulu empatidir. Empati, birbirini anlamak, bağ kurmak ve birlikte güçlü hissetmektir.

Sağlıklı iletişim kurmak, aynı zamanda;

Ne söyleyeceğimizi,
Ne zaman söyleceğimizi,
Nerede söyleyeceğimizi,
En iyi nasıl söyleyeceğimizi,

Karşıdaki kişinin verilen mesajı anlayıp anlayamadığını kontrol edebilmektir.

1.2.4. İLETİŞİM TÜRLERİ

İletişim türleri sözlü, yazılı ve sözsüz iletişim olmak üzere üçe ayrılır. Sözsüz iletişim; beden dili başta olmak üzere, semboller, renkler ve görsel araçlar vb. üzerine kuruludur. Sözlü iletişim; sözcükleri, ses tonlaması ve vurguları içermektedir. Yazılı iletişim ise; mektup, makale, e posta, broşür vb. yazı dili kullanılarak aktarılan tüm mesajları içerir.

"Ne kadar bilirsen bil, söylediklerin karşındakilerin anlayabileceği kadardır.

MEVLANA

1.2.4.1 Sözlü İletişim

Karşılıklı konuşmaların tamamı sözlü iletişim kapsamına girmektedir. Sözlü iletişim, dil ve konuşma ile gerçekleşir. Dil, bireyin kendini ifade etmesinde ve çevresiyle anlamlı bir iletişim kurmasında önemli bir rol oynar.

Sözlü İletişimin Avantajları

1. İletişimin hızlı ve kısa zaman içinde kurulmasını sağlar.
2. Sorular ve cevaplar kontrol edilebilir.
3. Anlaşılmayan durumlar hemen açıklığa kavuşturulabilir.
4. Beden dili ile zenginleştirilebilir.

1.2.4.2 Sözsüz İletişim / Beden Dili

Sözsüz iletişim, sözlü iletişimi tamamlayan iletişim türüdür. İletişimin temel aracı dildir; fakat mesajın vurgulanması desteklenmesi için, iletişime katkı sağlayan başka faktörlere de ihtiyaç vardır. Sözsüz iletişim veya beden dili ile; kıyafetler, mekân kullanımı, jest ve mimikler, göz hareketleri ve göz teması mesaj iletimini sağlar.

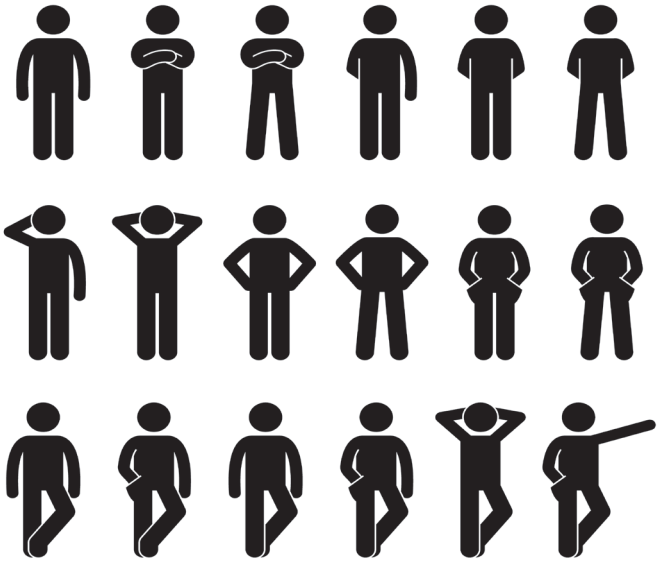

Görsel 1.18: Beden Duruşu

Bedenin Duruşu: Omuzların dik ya da çökük oluşu, kolların yanda ya da önde oluşu, açık ya da kapalı oluşu, ayakların açık ya da kapalı duruşu, bacakların üst üste atılmış olması, ayrık ya da bitişik durması karşımızdaki kişiler için birer mesaj içerir.(Görsel 1.18)

Jest ve mimikler: Yüz ifadelerinin anlatım a maçlarına göre kullanımı mimikleri; baş, el, kol, ayak, bacak ve bedenin kullanımı ise jestleri oluşturur. Yüz ifadeleri karmaşıktır ve anlamak kolay değildir, çünkü yüz ifadeleri hızla değişir. Göz kendi başına bir mesaj kaynağıdır. Bir bakışla çok şey ifade edilebilir. Bir kimse, göz temasından kaçındığında, sizden bir şey saklamak durumunda olduğunu ifade edebilir. Sözsüz iletişim, beş temel fonksiyona sahiptir. Bu fonksiyonlar;

1. Jest ve mimiklerle duygu ve düşünceleri destekleyerek , onları somutlaştırma. (Görsel 1.19)
2. Başı olumlu ya da olumsuz anlamda sallayarak onaylama veya reddetme.
3. Sözlü mesajın yerine geçebilecek bir davranışta bulunma.
4. Gözlerle mesaj iletme.
5. Anlatılmak isteneni vurgulama, tamamlama.

1.2.4.3. Yazılı İletişim

Yazılı iletişim; mektuplar, raporlar, makaleler, tutanaklar, afişler, broşürler, basın bildirileri, basılı notlar, elektronik ortamda gönderilen tüm yazılı mesajlardır. Kısaca her türlü yazılı mesaj kullanılarak yapılan iletişim türüdür.

Yazılı İletişimin Avantajları

1. Alıcının, tekrar okuyabilmesi ve yorumlayabilmesi hataları azaltır.
2. Yeniden düzenleme ve arşivleme imkânı vardır.
3. Uzun ve kapsamlı metinler bozulmadan alıcıya iletilir.
4. Çoğaltma imkanı vardır.

1.2.5. ÇOCUKLA İLETİŞİM KURARAKEN DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

İletişimin genel kuralları çocukla iletişim için de geçerlidir. Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre farklı yöntemler gerekebilir.

Çocukla iletişim kurarken dikkat edilecek noktalar şunlardır:

1. **Etkin dinlemek;** Anne babaların çocuğu suskun ve pasif olarak değil, tam tersi onu anladıklarını kabul ettiklerini ve desteklemeye hazır olduklarını gösterebildikleri bir iletişim yöntemidir.
2. **Duygularını ifade etme olanağı vermek;** Çocuklara duygularını ifade etme olanağı verildiğinde "anlaşıldım" duygusunu yaşarlar ve benlik saygıları artar.
3. **Güç mücadelesine girmek yerine, işbirliğine girmek;** Günlük yaşamda çocukla anne baba arasında yaşanan güç mücadelesinde ebveynler durumu kısa net bilgilerle anlatmalıdır.Anne baba kendi duygularını ve çocuğun duygularını isimlendirerek işbirliği mesajı vermelidir. Örneğin; iki mizde kızgın olabiliriz, önce biraz bekleyelip sonra tekrar konuşalım.
4. **Sen dili mesajı yerine ben dili mesajı vermek;** Ben dili mesajı çocuğun davranışlarının farkına varmasını, sorumluluklarını anlamasını sağlar. Ayrıca onun davranışının başkalarını nasıl etkile diğini, anlamasını sağlar.

Görsel 1.19: Jest ve mimikler de duygu ve düşünceleri destekler.

OKUMA PARÇASI

YAŞAMIN YANKISI

Dağlık bir bölgede adam, küçük oğluyla yürürken oğlan ayağını taşa çarpar ve can acısıyla, "Ahhhhh!" diye bağırır. Dağdan, "Ahhhhh!" diye bir ses gelir ve bu sesi duyan çocuk hayret eder. Merakla, "Sen kimsin?" diye bağırır; ama aldığı tek yanıt "Sen kimsin?" olur. Çocuk bu yanıta kızar ve "Sen bir korkaksın!" diye bağırır. Dağdan aldığı yanıt, "Sen bir korkaksın!"dır. Babasına bakar ve "Baba ne oluyor?" diye sorar. "Oğlum dikkat et!" diyen baba, vadiye doğru,"Sana hayranım!" diye bağırır. Ses, "Sana hayranım!" diye yanıtlar. Baba, "Sen harikasın!" diye yine bağırdığında, bu kez dağdan, "Sen harikasın!" yanıtı gelir. Çocuk şaşırmıştır, ama hala ne olduğunu pek anlayamamıştır. Baba oğluna durumu açıklar: "Oğlum, insanlar buna yankı derler; ama gerçekte yaşamın kendisidir. Yaşama ne verirsen sana onu yansıtır. Yaşam senin davranışlarının bir aynasıdır. Eğer yaşamında daha çok sevgi istiyorsan, insanları daha çok sev. Eğer sana saygılı davranılmasını istiyorsan, insanlara saygılı davran. Eğer başkaları tarafından anlaşılmak istiyorsan, önce başkalarını anlamaya gayret göster. Eğer insanların sana hoşgörülü ve sabırlı davranmasını istiyorsan, önce sen insanlara karşı hoşgörülü ve sabırlı olmalısın. Oğlum, yaşamda ne ekersen onu biçersin. Bu doğa yasası, yaşamının her yönü için geçerlidir. İnsanların yaşamı tesadüfler sonucu oluşmaz; insanların yaşamı onların davranışlarının yansımasından başka bir şey değildir.

Doğan Cüceloğlu 'nun'Keşke'siz Bir Yaşam için İletişim kitabından alıntıdır.

ETKİNLİK 6

1. Aşağıdaki örnek olayı canlandırınız.

"Zeynep ve annesi anaokuluna gitmek için birlikte yürüyorlardı. Gece yağmur yağmış yolda su birikintileri vardı ve Zeynep ısrarla su birikintilerine basıyor, annesinin uyarlarını dikkate almıyordu."

2. İkili grup oluşturarak farklı bir örnek olay kurgulayarak canlandırınız.

Canlandırmalar bittikten sonra, karşınızdaki sen dili kullanırken kendinizi nasıl hissettiniz. Karşınızdaki ben dili kullanırken kendinizi nasıl hissettiniz. Tartışınız.

BÖLÜM 3
İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ANNE BABA ÖĞRETMEN TUTUMLARI VE DİĞER FAKTÖRLER

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Anne baba çocuk arasında iletişimi engelleyen faktörler neler olabilir? Tartışınız.
2. Okulda iletişimi engelleyen faktörler neler olabilir? Tartışınız.

Görsel 1.20: Tehdit etmek bir iletişim engelidir.

1.3 İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ANNE BABA VE ÖĞRETEMEN TUTUM LARI

1.3.1 İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ANNE BABA TUTUMLARI

Etkili iletişimin gerçekleşmesi için iletişimin çift yönlü olması ve iletişim konusunda her iki tarafın da bilinçli olmaları gerekir. Anne babalar çocukla iletişimde farkında olmadan iletişim engelleri kullanmaktadır. Bu engeller tamamen yıkıcı olmasa bile özellikle aile içi iletişime zarar verebilmektedir. İletişimi engelleyen faktörler şunlardır:

1. Emir vermek, yönetmek: Yönetmek ve emir vermek yerine anne babaların ne istediklerini kısa ve net bir şekilde anlatmaları iletişim engelini ortadan kaldıracaktır. Örneğin: Çocuk dolabını toplamak istemiyor. "Hemen dolabını topla artık dağınık görmek istemiyorum." Korku ve baskı oluşturur. Söylenenin tersini yapmasına , çocuğun değersiz hissetmesine neden olabilir.

2. Tehdit etmek: : Tehdit etmek yerine işbirliği içine girmek iletişimi güçlendirir. Örneğin: Çocuk salonun duvarlarını boyuyor. "Bir daha duvarları karalarsan, dayak yiyeceksin." (Görsel 1.20) Çocuğu isyankârlığa, saldırganlığa ya da pasif ve içine kapanık olmaya yönlendirebilir.

3. Öğüt vermek, çözüm üretmek: Öğüt verip çözüm önerilerini sunmak yerine ayrıntıdan uzak kısa mesajlarla problemini kendisinin çözmesine fırsat verilmelidir. Örneğin: Çocuk arkadaşı ile kavga etmiş. "Arkadaşlar birbirleriyle hem tartışırlar hem barışırlar. Barışmak için özür dileyebilirsin." Çocuğa kendi sorunlarını çözemediği mesajı verebilir. İletişimi koparabilir

4. Öğretmek, nutuk çekmek : Anne babaların, çocukların uzun konuşmalardan hoşlanmadıklarını unutmamaları gerekir. Örneğin: Çocuk ders çalışmaktan bıktığını ödevlerinin çok olduğu ve bir türlü bitmediği konusunda isyan ediyor. "Bak evladım, derslerine çalışman ve ödevlerini bitirmen çok önemlidir. Büyük adam olmak için çok çalışmalısın." Savunmacı tavır takınmaya ve karşı gelmeye yönlendirebilir. Çocuğun ebeveyniyle iletişiminin kopmasına neden olabilir

5. **Övmek, İltifat etmek :**Övgü genellenerek değil duruma özel detaylara göre yapılmalıdır. Örneğin: Çocuk saçını kestirdi ama memnun değil. "Sen çok güzelsin, yakışıklısın, sana her şey yakışır." Anne babanın içten davrandığından kuşku duyabilir. Çocuk övgüyü haklı bulmuyorsa kızgınlık duyabilir. Toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirir.

6. Lakap takmak, alay etmek: Alay etmek yerine yardımcı olmak ve desteklemek iletişimin güçlenmesini sağlar. Örneğin: Çocuk yemeğini üstüne döktü. "Sakarsın, beceriksizsin!" Çocuğun kendini değersiz hissetmesine, etiketlemesine ve sevilmediği kanısına varmasına yol açabilir.

7. Yorum yapmak, tanı koymak: : Anne babanın yorum yapmak yerine çocuğa duygularını anladıklarını hissettirmeleri yeterlidir. Örneğin: Çocuk kardeşini kıskanıyor ve onun canını yakıyor."Bunu neden yaptığını biliyorum, ilgi çekmeye çalışıyorsun, buna gerek yok, zaten seni seviyoruz." Çocuğun, kardeşler arasında ayrım yapıldığına inanmasına neden olabilir

8. Avutmak, teselli etmek: : Duygularını ifade etmesine izin vermek ve paylaşmak çocuğu rahatlatacak ve anne babasına olan güven duygusunu pekiştirecektir. Örneğin: Çocuk çok sevdiği oyuncağını kaybetmiş. "Üzülmene gerek yok." Çocuk duygularının anlaşılmadığını hissedebilir. Kızgınlık duyabilir. Çocuk genellikle bu mesajı, kendini kötü hissetmesinin doğru olmadığı şeklinde algılar.

9. Soru sormak, sorgulamak: Sorgulamak yerine ben dili mesajları ile durumu çocukla birlikte değerlendirmek gerekir. Örneğin: Çocuk oynarken vazoyu kırdı ve kızılacağı için çok endişeli. "Neden evde oynadın? Kızacağımı düşünmedin mi? Dışarı çıkıp oynasaydın, şimdi sonuçlarına katlanacaksın." Çocukta yalan söyleme alışkanlığına yol açabilir. Korku ya da kaygı yaratabilir.

10. Oyalamak: konuyu değiştirmek: Konuyu değiştirmeye çalışmak yerine görmek istenilen davranışı göstermek daha etkilidir. Örneğin: Çocuk oyunda kaybetmeyi hazmedememiş. "Boş ver şimdi bunları, gel seninle arabayı yıkayalım." Çocuğa, duygularının önemsiz olduğu ve kendisi ile ilgilenilmediğini, saygı gösterilmediğini düşündürür

11. Kıyaslamak: Çocuğun birey olduğunu kabul etmek iletişimi sevgi ve saygı temeline oturtmak gerekir. Örneğin: Çocuk yumurtasını yemek istemiyor. "Kardeşin yumurtasını bitirdi bile." Kıyaslayan ve kıyaslandığı kişiden nefret etmesine yol açabilir.

1.3.2 İLETİŞİMİ ENGELLEYEN ÖĞRETMEN TUTUMLARI

Öğretmen ve çocuk etkileşiminde, öğretmenin iletişim becerilerinin önemi büyüktür. Etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için, öğretmenlerin çocuklarla olumlu ilişkiler kurmaları, işbirliği içinde çalışmaları, iletişim becerilerinin güçlü olması ile doğru orantılıdır. Ayrıca öğretmenlerin çocukların iletişim becerilerini geliştirebilmeleri ve onlara rol model olabilmeleri için de iletişim konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir. Öğretmenin, öğrenme ortamında karşılaşabileceği iletişim problemlerini bilmesi, problemleri çözme ve önleme konusunda yardımcı olabilir.

Öğrenme sürecinde aşağıdaki iletişim problemleri ile karşılaşılabilir.

Öğretmenin çocuklara aktarmayı amaçladığı bilgilerin içeriğine, gerekliliğine inanmaması ve etkili anlatamaması: Öğretmen söylemek ve anlatmak istediklerine ne kadar hakimse kendini o kadar iyi ifade edebilir.

Çocukların olumsuz davranışlarına son vermek isteyen öğretmenin kendini doğru ifade edememesi yani dile hakim olmaması:Çocuklara mesajları kısa açık ve anlaşılır şekilde verebilmelidir.

Çocuklara sunacağı bilgiye, etkinliğin ayrıntılarına hakim olmaması, yeterli hazırlığı yapmaması: Öğretmenler özellikle mesleğe yeni başlayanlar iyi hazırlanmaları gerektiğini fark etmelidir

Öğretmenin kendini rahat ve güvende hissetmemesi: Öğretmenler genellikle etkinliklere hazırlıksız olduklarında karşılarındaki 3-6 yaş arası çocuk bile olsa kendilerini tedirgin hissederler.

Bazen sözlü ve sözel olmayan mesajlar arasında uyumsuzluk olması: Monoton bir ses ve yüz ifadesi ile yapılan övgü amacına ulaşmayacaktır.

Öğretmenlerin etkinlikler sırasında jest ve mimiklerini abartılı kullanması: Doğallıktan uzaklaşması dikkatin içeriğe değil, sadece etkinliğin nasıl yapıldığına yoğunlaşmasına neden olur.

Öğretmenin meşgulken çocuğu dinlemeye çalışması: Öğretmen meşgulken dinlemek yerine konuşmayı ertelemelidir. Çünkü ertelemek etkin dinleme yapmamaktan daha olumludur. Ancak konuşmayı mutlaka yapmalıdır.

Öğretmenin dinlediğini sözel ifadelerle desteklememesi: Sözel ifadelerle dikkatli dinlenen çocuklar onaylandıklarını hissederler.
Öğretmenin jest ve mimikleriyle çocuğun söylediklerini onaylamaması: Çocuklar dinlendiğini bildiklerinde kendilerini daha çok ifade etmek isterler.
Öğretmenin sabırla ve dikkatle dinlememesi: Özellikle küçük çocuklar bir durumu anlatmada bir cümleyi tamamlamada daha uzun zamana ihtiyaç duyabilirler.
Öğretmenin çocukların beden diliyle anlatmak istediklerini yorumlayamaması: Öğretmen grubundaki çocukların yaş düzeyleri, ilgileri genel beden dilleri konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
Öğretmenin konuşma sırasını gözetmemesi: Öğretmen kendi sözünü bitirince konuşma sırasını çocuğa verdiğini söylemelidir.

OKUMA PARÇASI

BİR SAAT

Adam yorgun bir şekil de eve döndüğünde
5 yaşındaki oğlunu kapının önünde beklerken bulmuş.

Çocuk babasına: “Baba 1 saatte ne kadar para kazanıyorsun?” diye sormuş. Zaten yorgun gelen adam “Bu seni ilgilendirmez.” diye cevaplamış.

Bunun üzerine çocuk: “Babacığım lütfen, bilmek istiyorum.” diye cevap vermiş. Adam, “İlla ki bilmek istiyorsan 20 dolar kazanıyorum.” diye cevap vermiş.

Bunun üzerine çocuk, “Peki bana 10 dolar borç verir misin?” diye sormuş.

Adam iyice sinirlenip: “Benim, senin saçma oyuncaklarına veya benzeri şeylerine ayıracak param yok, hadi derhal odana git ve kapını kapat.” demiş.

Çocuk sessizce odasına çıkıp kapısını kapatmış adam sinirli sinirli bu çocuk nasıl böyle şeylere cesaret eder diye düşünmüş. Aradan bir saat geçtikten sonra adam biraz daha sakinleşmiş ve çocuğa parayı neden istediğini bile sormadığını, belki de gerçekten lazım olabilir diye düşünmüş. Yukarı çocuğun odasına çıkmış ve kapıyı açmış.

Yatağında olan çocuğa: “Uyuyor musun?” diye sormuş.

Çocuk, “Hayır.” demiş. “Al bakalım istediğin 10 doları sana az önce sert davrandığım için üzgünüm ama uzun ve yorucu bir gün geçirdim.” demiş.

Çocuk sevinçle haykırmış: “Teşekkür ederim babacığım!” Yastığının altından diğer buruşuk paraları çıkarmış adamın suratına bakmış ve yavaşça paraları saymış.

Bunu gören adam iyice sinirlenerek: “Paran olduğu halde neden benden para istiyorsun?” demiş.

Çocuk, “Ama yeterince yoktu.” demiş ve paraları babasına uzatarak: “İşte 20 dolar, 1 saatini bana ayırır mısın babacığım.

Eren Sarı’nın Eğitici Hikayeler kitabından alıntıdır.

ETKİLİK 7

Dört kişilik gruplar oluşturunuz.
İletişimi engelleyen anne baba tutumları ya da iletişimi engelleyen öğretmen tutumlarından birini seçerek canlandırma yapınız.

UYGULAMA FAALİYETİ 3

Çocuk ruh sağlığını etkileyen etmenler ile ilgili sunum hazırlayınız.

Sunum hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Sunumdaki bilgiler doğru ve çocuk ruh sağlığını etkileyen etmenlerin tamamını kapsamalıdır.
- Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Sunumda Türkçe doğru kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
- Sunum süresi 7 dakikadır.
- Sunum aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Sunum en fazla dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Sunum Becerisi	Belirtilen özelliklerin tamamı doğru kullanılmıştır.	Belirtilen özelliklerden üçü yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden ikisi yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden biri yerine getirilmiştir.
Zaman Yönetimi	Verilen süre içinde sunu tamamlanmıştır.	Verilen süreye +/- 2 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 3 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 4 dakika uyulmamıştır.

OKUMA PARÇASI

ÖĞRET ONA

Zaman alacak biliyorum, fakat eğer öğretebilirsen ona,
Kazanılan bir liranın, bulunan beş liradan daha değerli olduğunu öğret ona
ve hem de kazanmaktan neşe duymayı.
Kıskançlıktan uzaklara yönelt onu.
Eğer yapabilirsen,
Sessiz kahkahaların gizemini öğret ona.
Bırak erken öğrensin, zorbaların görünüşte galip olduklarını...
Eğer yapabilirsen,
Ona kitapların mucizelerini öğret.
Fakat ona sessiz zamanlar da tanı,
Gökyüzündeki kuşların
Ve yemyeşil yamaçtaki çiçeklerin ebedi gizemini düşünebileceğini...
Okulda hata yapmanın, hile yapmaktan çok daha onurlu olduğunu,
Öğret ona.
Ona kendi fikirlerine inanmasını öğret.
Herkes ona yanlış olduğunu söylediğinde dahi...
Tüm insanları dinlemesini öğret ona,
Fakat tüm söylediklerini gerçeğin eleğinden geçirmesini
Ve sadece iyi olanları almasını da öğret...
Eğer yapabilirsen, üzüldüğünde bile nasıl gülümseyeceğini öğret ona.
Gözyaşlarında hiçbir utanç olmadığını öğret.
Ona kuvvetini ve beynini en yüksek fiyatı verene satmasını,
Fakat hiçbir zaman kalbi ve ruhuna fiyat etiketi koymamasını öğret.
Uğultulu bir insan kalabalığında kulaklarını tıkamasını öğret ona,
Ve eğer kendisinin haklı olduğuna inanırsa dimdik dikilip savaşmasını,
Öğret.

(Abraham Lincoln ‘un (Ebrıhım Linkoln)oğlunun öğretmenine yazdığı mektuptan alıntıdır.)

BÖLÜM 4
DUYGU VE DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Duygusal problemlerle ilgili çocuk kitaplarını araştırınız. Seçtiğiniz bir kitabın tanıtımını yapınız.
2. Alışkanlık ve eğitim problemleri neler olablir? Tartışınız.
3. Teknoloji bağımlılığı konusunda farkındalık oluşturmak için bir slogan oluşturunuz.

1.4 DUYGU VE DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI

Anne-babalar bazen çocuklarına ulaşmakta ve onları anlamakta güçlük yaşayabilirler. Çünkü çocuklar yaşadıkları öfke, üzüntü, kaygı vb. duygularını yetişkinler gibi rahat ifade edemezler. Duygularını ifade etmekte, ihtiyaçlarının farkına varmakta, isteklerini ve beklentilerini söylemekte sorun yaşayan çocuklar, karşılaştıkları problemlerle nasıl başa çıkacaklarını bilemeyebilirler. Bu gibi durumlar çocukların farklı ve olumsuz davranışlar geliştirmelerine neden olabilir.

Çocuklukta oluşabilecek olumsuz davranış modellerini üç ana başlık altında toplayabiliriz.

Duygusal Problemler	Alışkanlık Ve Eğitim Problemleri	Davranış Bozuklukları
* Kaygı	* Parmak emme	* Çalma
* Korku	* Tırnak yeme	* Evden ve Okuldan kaçma
* Öfke	* Alt ıslatma	* Bağımlılık
* Kıskançlık	* Dışkı kaçırma	* Saldırganlık
* İnatçılık	* Tikler	* Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite bozukluğu
* Utangaçlık	* Mastürbasyon	* Ayrılma Kaygısı (Anksiyetesi) Bozukluğu
* Kekemelik	* Yalancılık	* Okul Korkusu

Tablo:1. 13 Duygusal problemlerin sınıflandırılması

1.4.1 DUYGUSAL GELİŞİM PROBLEMLERİ

1.4.1.1 Kaygı

Kaygılar genellikle nedeni belli olmayan korkular şeklinde tanımlanmaktadır. Kaygılı çocuk çabuk heyecanlanıp, çabuk üzülen, tedirgin ve gergin çocuklar için kullanılan bir kavramdır. Örneğin: Çocuk "Sınavlarda aşırı heyecanlanır ve soruları yapamazsam, öğretmenime ve aileme nasıl açıklarım." diye düşünür. Kurallara uymaya aşırı özen gösterir, eleştirilmekten kaçınır. Kısacası duygusal tepkilerini aşırı abartan çocuklardır. Kaygı bazı durumlarda rahatsızlık verecek kadar şiddetli olabilir. Bu durum Çocuk için oldukça zor ve üzücüdür. Çocuk, kaygı durumunda isteksiz olduğunu söyleyip hiçbir iş yapmayabilir. (Görsel 1.21) Bazı durumlarda bitkinleşir, kaygı yaratacak durumlardan kaçarak, bu durumdan kurtulmak ister. Yansıtma, bastırma, gerileme gibi savunma mekanizmalarına da zaman zaman başvurur.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuğun temel ihtiyaçları zamanında karşılanarak, tutarlı ve demokratik bir eğitimle çocukta kaygı oluşumu önlenebilir.
2. Baskıcı ve mükemmeliyetçi çocuk yetiştirme yöntemleri kaygıya neden olduğundan bu yöntemlerden vazgeçilmelidir.
3. Kaygı çok fazla ve sürekli ise mutlaka uzmana başvurmak gerekebilir.

Görsel 1.21: Kaygılı çocuk

1.4.1.2. Korku

Korku, canlıların, bilinen ve bilinmeyen tehlikeler karşısında gösterdikleri en doğal tepkilerdir. Çocukların korktuğu şeyler yaşlarına göre değişiklik gösterir. Çocuklar genel olarak gök gürültüsünden, karanlıktan, hayaletten, yangından korkabilir. Kaza geçirmek, eve hırsız girmesi, yangın, deprem, büyük kavgalar gibi olaylar da çocuklarda korkulara sebep olmaktadır. Çocuklar, bilmedikleri ancak başkalarından duydukları olaylardan da etkilenir ve korkabilirler. (Görsel 1. 22).

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Korkuların nedenini bilmek korkuyu ortadan kaldırmak için gereklidir.
2. Çocuklarla korkuları hakkında açık konuşulmalıdır.
3. Korkuları ile alay edilmemeli, akranlarıyla kıyaslama yapılmamalıdır.
4. Çocuk korkutularak davranış değişikliğine zorlanmamalıdır.
5. Yetişkinler, çocuklara olumsuz örnek olmamalıdır.
6. Çocukların korkmalarına neden olacak öyküler anlatılmamalı, izledikleri programlar konusunda seçici davranılmalıdır.
7. Problem çözülemiyorsa mutlaka uzmandan yardım alınmalıdır.

Görsel 1.22: Çocuklar bilmediklerinden korkarlar.

ETKİNLİK 8

1- Dört kişilik grup oluşturunuz. Grup üyelerini "öfkeli", "mutlu", "korkmuş" duygularını canlandıran model olarak görevlendiriniz. (Farklı duygular da belirleyebilirsiniz.)
2- Bu modellerden her birinin, sırtında ya da kolunda duygu ayar düğmesinin olduğunu hayal ediniz.
3- Dördüncü üyeden modeller arasında dolaşarak her birinin ayar düğmesini kontrol etmesini isteyiniz. (Sağa hareketi seviyeyi arttırmak, sola hareketi seviyeyi azaltmak olarak kabul ediniz.)
Ayar düğmesi hareket ettirilirken modelin hareketin yönüne göre canlandırdığı duygunun şiddetini beden veya yüz ifadelerini kullanarak değiştirmesini isteyiniz. Duyguların hangi yollarla ifade edildiğini tartışınız.

1.4.1.3. Öfke

Öfke; çocuğun isteklerinin engellenmesi veya anlaşılmadığını düşünmesi sonucu göstermiş olduğu olumsuz tepkilerdir. Bebeklik çağında beslenme, uyku, temizlik, gibi temel ihtiyaçlarının zamanında karşılanmaması bebekte ağlama çırpınma gibi öfke belirtilerine sebep olabilir. Anne babalar için zor durumlardan biri çocuğun başkalarının yanında öfkesini çığlık atarak, bağırarak, oyuncaklarını fırlatarak gösterdikleri anlardır.(Görsel 1.21) Ara sıra yaşanan öfke nöbetleri, 1-4 yaş arası çocuklarda normaldir.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuğun yemek, içmek, uyumak ve dinlenmek gibi temel ihtiyaçlarını zamanında karşılanmalı, ertelen memelidir.
2. Çocuklardan yaş ve gelişimlerinin üstünde beklentilerde bulunmamak gerekir.
3. Öfke anında ortamı terk etmek doğru davranışlardan biridir. Çocuğa kendisini kontrol etme fırsatı tanır.

Görsel 1.23: Öfke Nöbeti

1.4.1.4. İnatçılık

Kişinin belli ve kabul edilen bir neden olmadan bir olayda ya da harekette ısrar etmesine inat denir. Çocuk, kendi varlığının farkına vardığı dönemlerde, bunu çevresine kabul ettirmek için çevreden gelen uyaranlara karşı direnir. Bu dönem yaklaşık 18 aylıktan başlayıp 4 yaşına kadar devam eder. Bu yaşlarda görülen inatçılık normal gelişim özelliği olarak kabul edilir. Çocukla ilgilenen yetişkinlerin de çocuğun gösterdiği inat davranışına inatla karşılık verip, çocuğun direnme gücünü kırmaya çalışmaları yanlıştır. Bu tutum çocukta normal bir gelişimsel özellik olan inatçılığın kişilik özelliği olarak yerleşmesine neden olabilir.
(görsel 1.24)

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuğun yetişkinlerden farklı olan düşüncelerine saygı göstermeli gereksiz inat davranışları göstererek çocuğa yanlış model olunmamalıdır.
2. Çocuklardan beklenilen davranışlar açık ve anlaşılır şekilde anlatılmalıdır.
3. İnat anında çocuğun dikkati başka yönlere çekilmeye çalışılmalıdır.
4. Çocuğun istekleri, inatlaştığı zaman değil normal davranış gösterdiğinde yerine getirilmelidir.
5. Çocuğun her davranışına müdahale etmekten, etiketlemekten, ayrım yapmaktan uzak durmak gerekir.

Görsel 1.24: İnatçı Çocuklar

1.4.1.5 Utangaçlık

Utangaç çocuklar, dışarıdan bakıldığında yaramazlık yapmadıkları için uyumlu, uslu olarak görülürler. Bu çocuklar genellikle etkinliklere katılmazlar, sadece izlemeyi tercih ederler. Tek başlarına oyun oynarlar ve diğer çocukların yanında fazla rahat değillerdir. Utangaç çocuklar, öz güveni yeterince gelişememiş çocuklardır. Yardım istemekten çekindikleri ya da kendilerini çok yalnız hissettikleri için okulda başarısız olabilirler. (Görsel 1. 25) Utangaçlığın önemli nedenlerinden biri; anne-babanın çocuğu sürekli kontrol altında tutması, en basit hatasında bile ayıplaması, aşağılaması, cezalandırmasıdır. Anne-babanın şiddetli kavgaları, çocuğun her konuda engellenmesi, sevgi ihtiyacının doyurulmaması da utangaçlığa sebep olabilir. Çocuğun kendisi için model aldığı yetişkinlerin utangaç bir kişiliğe sahip olması da çocuğu etkiler.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1.Utangaçlığı önlemek için; çocuğa fazla baskı yapmamak, yaşıtlarıyla konuşmaya veya oynamaya zorlamamak gerekir.
2. Çocuğun doğru ve olumlu davranışları görülmeli, bu davranışları pekiştirecek ödüller verilmelidir.
3. Çocuğa yaşına uygun sorumluluklar verilerek ve başarılı olabileceği durumlar yaratılarak öz güven duygusu kazandırılmalı ve çocuk yavaş yavaş rahat davranmaya alıştırılmalıdır.
4. Çocuğu kendini rahat ve güvende hissedeceği küçük grup faaliyetlerine yönlendirmelidir.
5. Ebeveynler çocuklarına olumlu model olmalıdır.
6. Utangaç çocuklara sevgi, saygı ve değerli oldukları daha sık hissettirilmelidir.

Görsel 1. 25 Utangaç çocuk

1.4.1.6 Kekemelik

Kekemelik, yedi yaşından önce ortaya çıkan bir konuşma bozukluğu olarak bilinmektedir. Genellikle 3-5 yaşları arasında görülmeye başlar. Belli bir yaşa kadar düzgün ve akıcı konuşan çocuk yavaş yavaş ya da birden tutulabilir. Ayrıca ani şok durumları ve aileye yeni üye eklenmesi de sebepler arasında görülebildiği gibi özenti de olabilir. Kekemelik erkek çocuklarda kızlardan daha fazla oranda görülmektedir. Aile üyeleri ve yakınlar arasında kekemelik varsa çocukta kekemeliğe daha sık rastlanabilir. Kekeme çocukların ailelerinde, genellikle anne babaların aşırı titiz ve kuralcı olduğu gözlemlenmiştir. Böyle anne babaların çocuklardan beklentileri çok yüksektir. Sürekli denetimleri altında tutmak isterler. Çocuktan yaşının üstünde şeyler beklerler. Bu da aşırı kaygı ve korkuyu tetiklemektedir. Bu korkular da konuşma bozukluğunu başlatabilir. Bu çocuklar rahat olduklarında, oyun oynarken ve şarkı söylerken kekelemezler.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuğun diğer alanlarda yaptığı olumlu davranış ve beceriler onaylanmalıdır.
2. Ebeveynler baskıcı, koruyucu ve mükemmelliyetçi tutumlardan uzak durmalıdır.
3. Çocuğun kekemeliğinden onun yanında başkalarına söz edilmemelidir.
4. Kesinlikle herhangi bir cezaya başvurulmamalıdır.
5. Disiplinden vazgeçmeden, çocuk üzerindeki gereksiz baskılar azaltılmalıdır.
6. Konuşma esnasında çocuğun kelimeleri düzeltilmemeli, cümlesi tamamlanmamalı, tekrar söylemesi için zorlanmamalı, konuşmasıyla kesinlikle alay edilmemelidir.
7. Kekemelik başlar başlamaz bir çocuk doktoruna danışılarak kekemeliğin altında yatan sorun çözüme kavuşturulmalı, bir dil ve konuşma uzmanından yardım alınmalıdır.

1.4.1.7 Kıskançlık

Kıskançlık, güvensizlikten kaynaklanan içgüdüsel bir duygudur. Kıskançlık, çocukların kendisi ve çevresindeki insanlarla dengeli ve olumlu ilişkiler kurmasına engel olan, çocuğu mutsuz duruma düşüren bir duygudur. Kıskançlığı yoğun yaşayan çocuklar, kendisine olan ilgi ve sevginin başkasına yönelmesi sonucunda kendini terk edilmiş, güvensiz hissederler.

Yeni bir kardeşin dünyaya gelmesi ve aileye katılması kıskançlığın başlangıcı olabilir. Çocuk, istediği ilgiyi elinden alan kardeşine karşı öfke, nefret, öç alma duygularıyla dolar. Anne- babasının İlgisini yeniden üzerine çekmek için kurallara uymaz, söz dinlemek istemez, okulunda ise başarısız olur. Tek isteği kaybettiği ilgiyi ve sevgiyi yeniden kazanmaktır. O güne kadar tüm ilgi, alaka ve sevgiyi tek başına yaşarken yeni bir kardeş ona göre sevgiyi parçalamıştır. Yeni doğan bebeğin anneye bağımlı oluşu da kıskançlık duygusunu iyice arttırabilir.(Görsel 1.26)

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuğa yeterince sevgi, saygı, ilgi gösterilmelidir.
2. Ebeveynler, çocuğa kardeş geleceğini ve yeni kardeşin bakıma gereksinimi olduğu için anne babasının onunla da vakit geçirmesi gerektiğini anlatmalıdır.
3. Kardeşinin bakımında diğer çocuktan yardım istenmelidir. “Sen bebekken yardımcım yoktu, ne kadar şanslıyım şimdi sen varsın.” fakat yardım etmek istemiyorsa zorlanmamalı, çocuğa “sen artık ablasın/abisin” diyerek ondan yaşının üstünde olgunluk beklenmemelidir.
4. Çocuğa ait eşyalar izni olmadan kimseye verilmemelidir.
5. Anne-babalar çocukları arasında karşılaştırma yapmamalıdır.
6. Çocuk okula başlayacaksa bu kardeşin doğduğu zamana denk getirilmemelidir.
7. Çocuk kardeşin doğumundan hemen sonra aile büyüklerinin ya da bir yakının yanına gönderilmemelidir.

Görsel 1.26: Kardeş Kıskançlığı

ETKİNLİK 9

Beş kişilik gruplara ayrılarak kardeş kıskançlığının nedenleri ile ilgili bir drama etkinliği hazırlayınız. Hazırladığınız drama etkinliğini sınıfta uygulayınız.

1.4.2 ALIŞKANLIK VE EĞİTİM PROBLEMLERİ

1.4.2.1 Tikler

Tikler, beden kaslarında istem dışı ve belli aralıklarla ortaya çıkan kasılmalardır. En sık görülen tikler; kaş kaldırma, göz kırpma, burun kıvırma, ağız oynatma, omuz ve başı sürekli hareket ettirme şeklinde görülür. Tikler, erkek çocuklarda daha çok görülür ve tiklerin çoğu geçicidir. Çocukluk döneminde başlayıp, ergenlik döneminde ortadan kalkabilir.

Çocukların yaşadıkları tedirginlik, korku, gerginlik ve kaygı ile birlikte dışarı yansıtamadıkları öfke ve saldırganlık da tiklere neden olabilir. Taklit de tiklerin oluşmasında bir başka etkendir. Çocuklar yetişkinlerin davranışlarını taklit edebilirler ve sonra bunu alışkanlık haline getirirler. Bazen de tiklere fizyolojik nedenler sebep olur. Örneğin; sık sık grip veya nezle olan bir çocuğun sürekli burnunu çekmesi ya da boğazını temizlemesi.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Tiklerin nedeni organik bozukluklar ise bu bozuklukların tedavisi hemen yapılmalıdır.
2. Çocuğu sık sık uyarmak, ayıplamak, kızmak, tik hareketini yapmamaya zorlamak tikleri daha çok arttırır. Ebeveynlerin bu konuda bilinçli olmaları gerekir.
3. Çocuğa ilgi alanlarına göre uğraşlar bulunmalıdır.
4. Ebeveynler hoşgörülü, sabırlı, doğru model olmalı ve kesinlikle fiziksel cezadan uzak kalmalıdır.
5. Çocuğun özellikle akranları tarafından alay edilmeye karşı korunması gereklidir.
6. Problem sık görülüyor ve çocuk bu yüzden gerginlik yaşıyorsa mutlaka uzmandan yardım alınmalıdır.

1.4.2.2 Parmak Emme

Bebekler doğumdan önce anne karnından başlayarak parmak emme davranışını gösterirler. Doğumdan itibaren bebekler genellikle bir yaşına kadar başparmaklarını emer ve bundan büyük bir haz duyarlar. Bebekler parmak emme davranışını zamanla geliştirerek, oyuncaklarını, ayak parmaklarını, battaniyelerini ve diğer eşyaları sık sık ağızlarına götürmeye başlarlar. Bu davranışlarının altında yatan neden, çevreyi tanıma ve keşfetme ihtiyacı olarak bilinmektedir. Parmak emme alışkanlığı çocuk büyüdükçe azalabilir. Kimi çocuklarda 3-4 yaşına kadar devam ederken, kimilerinde ise ilkokula başlayıncaya kadar devam eder. Yeterli ilgi, alaka ve sevgi göremeyen, temel ihtiyaçları zamanında karşılanmayan, huzursuz aile ortamında büyüyen güvensiz çocuklarda parmak emme davranışı daha sıktır. (Görsel 1.27) Çocuklar korku, açlık, anneden ayrılma ya da uykuya dalma sırasında parmak emme, dudak ısırma, tırnak koparma davranışları gösterebilirler. Parmak emme çocuk için duygusal doyum sağlar. Çocuk, anne yoksunluğundaki boşluğu bu davranışlarla doldurabilir.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Ebeveynler çocuğun bu davranışı ile aşırı ilgilenmemelidir, ama parmak emmesine neden olan olayı bulmalı ve çözüme kavuşturmalıdırlar.
2.Ellerini bağlama veya parmaklara acı sürme eylemleri süreci daha da güçleştireceğinden bu tarz davranışlardan uzak durulmalıdır.
3. Çocuğa sevgi ve ilgi gösterilmeli, güven duygusu geliştirilmelidir.
4. Çocuk küçük grup etkinliklerine yönlendirerek meşgul olması sağlanmalıdır.
5. Çocuk, kardeşleri ya da başka çocuklarla kıyaslamamalıdır.
6. Sevildiğini ve kabul edildiğini hisseden çocuğun çevresine ve kendine güveni arttıkça parmak emme davranışı da ortadan kalkar.

Görsel 1. 27: Parmak emme

1.4.2.3 Tırnak Yeme

Çocukta tırnak yeme davranışı, 4-5 yaşlarından itibaren görülmeye başlar. Daha küçük yaşlarda görülme sıklığı azdır. Tırnak yiyen çocuklar, genellikle kendine güvensiz, ruhsal sıkıntılarını ve olumsuz duygularını dışa vurmayan veya saldırganlık dürtülerini davranışa dönüştürmeyen çocuklardır.

Tırnak yeme alışkanlığı olan bir çocuk, baskılı, otoriter, sık sık azarlandığı, eleştirildiği, sevgi ve ilginin yetersiz olduğu, sıkıntı ve gerginlik dolu bir ailede büyümüş olabilir. İstek ve duygularını dile getiremeyen çocuk, bunu yansıtmak amacıyla da tırnak yiyebilir. Aile içi anlaşmazlıkların büyümesi, yaşadığı başarısızlık, sürekli engellenmeler, kendini yalnız hissetme gibi faktörler tırnak yeme davranışını artırır. Çocuk taklit olarak da bu davranışı gösterebilir. (Görsel 1.28)

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Ebeveynler, tırnak yeme davranışını görmezden gelmeli, çocuğun dikkatini başka alanlara çekmeye çalışmalıdır.
2. Çocuğun neden tırnak yediği araştırılmalı bu neden ortadan kaldırılmalıdır.
3. Çocuk tırnak yediği için cezalandırılmamalıdır.
4. Tırnak yemenin istenmeyen bir davranış olduğu yaşına uygun şekilde anlatılmalıdır.
5. 0-72 ay çocuğuna herhangi bir oje kullanmak sağlıklı değildir. Ancak tırnak bakımı yapılabilir.
6. Çocuğu başka çocuklarla kıyaslamamalı.
7. İzlediği programlar konusunda seçici olunmalıdır.
8. Anne-baba çocuğa sevgi, saygı ve hoşgörü göstererek, kendine güven duygusunu pekiştirmelidir.

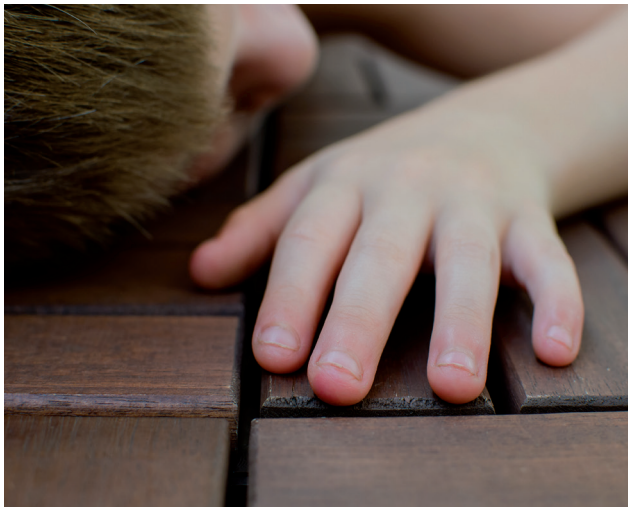

Görsel 1.28: Tırnak yeme alışkanlığı

1.4.2.4 Yalancılık

Türk Dil Kurumuna göre yalan," Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz "dür. Yalan söylemek toplumun geneli tarafından ayıplanan bir davranıştır. Okul öncesi dönemde küçük çocuklar, gerçekle hayali birbirinden ayırt edemedikleri için bu yaşa kadar söylenen yalanlar davranış bozukluğu olarak düşünülemez. Dört yaşındaki bir çocuk hayali oyunlar oynar ve hayali ile ilgili durumlar anlatır. Bu davranış onun gelişimsel özelliğidir. Çünkü gerçeklik ve hayalleri arasında tam bir bağlantı kuramamaktadır. Bu yüzden de çocuğun her anlattığı durum yalan olarak değerlendirilmemelidir.

Çocukları yalan söylemeye yönlendiren sebeplerin başında anne-babanın yanlış tutumları gelmektedir. Babasının telefonda konuşmak istemediği birine kendisi için "Evde yok" dedirtmesini gören çocuk, yalanı normal bir davranış olarak benimseyebilir. Çocuklar aynı zamanda, cezalandırılmaktan korktukları ya da yapmaları gereken işlerden kaçmak için de yalan söyleyebilir. Aşırı baskıcı, anlayışsız bir ortamda büyüyen çocuk, sonuçlarından korktuğu olaylar hakkında yalan söyleyebilir. Beklenti düzeyi yüksek olan ailelerde büyüyen çocukların da yalana çok sık başvurdukları görülmüştür.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Öncelikle ebeveynler yalan söylemeyerek çocuğa doğru model olmalıdırlar.
2. Çocuğu otoriter ve mükemmeliyetçi bir tutumla eğitmeyi düşünmekten kaçınmalıdırlar.
3. Çocuğun hatasını fark eden anne-baba bunu doğrudan söylemeli, çocuğu itiraf için zorlamamalıdır.
4. Fiziksel ceza asla uygulanmamalıdır.
5. Çocuğu yalan söylemeye iten nedenler araştırılarak ortadan kaldırılmalıdır.
6. Anne-baba ve eğitimciler çocukla ilgili beklentilerinde gerçekçi olmalıdır.

7. Çocuk, diğer çocuklarla kıyaslamamalıdır.
8. Çocuğa koşulsuz sevgi verilmeli, önemli ve değerli olduğu hissettirilmelidir.
9. Çocuğun yaş ve gelişim düzeyinin üstünde sorumluluk yüklenmemelidir.

1.4.2.5 Altını Islatma (Enüresis)

Tuvalet eğitimi kasların olgunlaşması ile birlikte iki yaşından itibaren kazandırılmaya başlar. Ancak bazı çocuklar 4–5 yaşına gelinceye kadar, ara sıra gündüzleri, daha sık olarak da geceleri altını ıslatırlar. Erkek çocukların da yatağı ıslatma oranı kız çocuklarına göre daha fazladır. Sosyo-ekonomik durumu düşük, duygusal ihmale uğramış, baskıcı ailelerde büyüyen çocuklarda gece altını ıslatma probleminin görülme sıklığı fazladır.

Altını ıslatma probleminde kalıtımın da önemli bir yeri vardır. Yatağını ıslatan çocukların aileleri ve akrabalarının bir bölümünde onların da çocukluk yaşlarında altını ıslatma problemi olduğu görülmektedir. Altını ıslatma probleminde bedensel hastalıkların da etkisi olabilir. Böbreklerinde veya boşaltım sistemlerinde var olan bozukluklar ile idrar yollarındaki hastalıklar gibi. Uykusu çok derin olan çocuklarda, gece altını ıslatma daha sık görülmektedir. Erken başlanılan ve baskılı tuvalet eğitimi, anne ve çocuk arasındaki gergin ilişkiler, ailede ölüm, kardeş kıskançlığı, boşanma, evden ayrılma gibi olaylar da alt ıslatmanın önemli nedenleridir. Altını Islatan çocukta; kendine güvensizlik, içe dönüklük, sıkılganlık, korkaklık ve kaygı hissi, kıskançlık, öfke nöbetleri, sorumluluk alamama gibi davranışlar görülür. (Görsel 1.29)

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuğun altını ıslatmasının nedenleri araştırılmalıdır.
2. Çocuğa bu durumun geçici bir durum olduğu kesinlikle anlatılmalı, gece yatmadan önce tuvalet ihtiyacını giderip aynı saatte yatmasına özen gösterilmelidir.
3. Ebeveynler anlayışlı ve sabırlı olmalıdır.
4. Çocuğa fiziksel bir ceza kesinlikle verilmemelidir.
5. Her çocuğun bireysel farklılıklarının olduğu unutulmamalı, çocuk kimseyle kıyaslanmamalıdır.
6. Yeterli sevgi ve ilgi göstererek, ihtiyaçları zamanında karşılanarak çocuğa güven duygusu kazandırılmalıdır.
7. Tuvalet eğitimi zamanında verilmeli, anne baba bu konuda bilinçli olmalıdır.
8. Çocuğun yatağı, çarşafları ve çamaşırları temiz olmalı, altına naylon sermekten, bezlemekten vazgeçilmelidir.
9. Çocuğu, korkutmak, tehdit etmek; çocukta panik, endişe gibi olumsuzluklara neden olur.
10. Çocukla birlikte ıslak ve kuru kalktığı günleri işaretleyebilmesi için bir çizelge hazırlanabilir.
11. Bir uzmandan yardım alınmalı ve bu yardım düzenli olmalıdır. Eğer sorun fizyolojikse doktor kontrolünde ilaç kullanımına başlanmalıdır.

Görsel 1.29: Alt ıslatma alışkanlığı

1.4.2.6 Dışkı Kaçırma (Enkopresis)

Çocuğun kakasını tutma veya bırakma fonksiyonunu kontrol edebileceği yaşa gelmiş olmasına rağmen hala tutamamasına dışkı kaçırma adı verilir. 3–4 yaşından sonra, çocuğun dışkısını tutamaması anormal bir durumdur. Çocuklarda dışkı kaçırma problemi alt ıslatmaya göre daha az görülür. Erkek çocuklarında görülme sıklığı kız çocuklarına göre fazladır. Alt ıslatmaya göre, dışkı kaçırma problemi daha ağır ruhsal bozuklukların göstergesi kabul edilir.

Annenin erken tuvalet eğitimine başlaması, aşırı titiz, katı ve cezalandırıcı olması çocuğun dışkısını tutamama ya da kontrol edememe davranışları geliştirmesine neden olabilir. Korkutucu olaylar, Yeni bir kardeşin olması, hastaneye yatış, yeni bir sosyal çevre, anaokuluna gidiş gibi çocuğu tedirgin edici olaylar, çocukta gerilemeye neden olabilir. Bacak kaslarının gelişmemesi, mide veya bağırsaklarında kalıcı sorunların olması gibi fizyolojik nedenler de dışkı kaçırma problemine sebep olabilir. Bu nedenle; önce fiziksel sorun var mı yok mu bunun tespit edilmesi, yoksa diğer nedenlerin araştırılması gerekmektedir.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuğa koşulsuz sevildiği hissettirilmeli, sağlıklı ve olumlu bir ilişki kurulmalıdır.
2. Baskıcı, otoriter, aşağılayıcı, aile ortamı değiştirilmeli, demokratik bir aile yapısı oluşturulmaya çalışılmalıdır.
3. Çocuk kimseyle kıyaslanmamalıdır.
4. Tuvalet temiz olmalı çocuk belirli aralıklarla tuvalete götürülmelidir.
5. Ebeveynler soğukkanlı ve sabırlı olmalı, tutarlı davranmalıdır.
6. Problem devam ediyorsa, mutlaka bir uzmandan yardım alınmalıdır.

1.4.2.7 Mastürbasyon

Çocuğun cinsel organını eliyle ya da sürtünerek uyarmasına mastürbasyon denir. Çocuk banyo ve tuvaletten sonra temizlenme sırasında cinsel organına olan temas sırasında haz duyabilir. Bu hazzı tekrar yaşamak için mastürbasyona başvurabilir. Mastürbasyonun ara sıra görülmesi, bir problem değildir. Aşırılığı ve sürekliliği çocuğun önemli ruhsal geriliminin veya doyum ihtiyacının belirtisi olarak kabul edilir.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Özellikle uykuya dalarken ve uyandığında çocuk yalnız bırakılmamalıdır.
2. Çocuk uykuya dalıncaya kadar yanında kalarak, kitap okumak yararlı olacaktır.
3. Uykuya dalana kadar ellerinin yorganın üzerinde kalmasına dikkat edilmelidir.
4. Çocuğun temizliğine dikkat edilmelidir.
5. Çocuğa, kendini suçlu hissettirecek baskıcı bir tutum gösterilmemelidir.
6. Çocukların her cinsel organıyla oynama durumları, mastürbasyon olarak algılanmamalı, durum takip edilmelidir. Fiziksel bir sağlık sorunu da çocuğun cinsel organıyla oynamasına sebep olabilir. (örneğin: mayasıl, mantar vb.)
7. Çocuğa kızmak yerine dikkati başka yöne çekilmeli, gerektiğinde, bir uzmandan yardım alınmalıdır.

1.4.3 DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI

1.4.3.1 Saldırganlık

Saldırganlık; çocuğun olumsuz duygularını kontrol edemeyip, bunu davranışa dönüştürmesi, kendisine ya da çevresine zarar vermesi olarak açıklanabilir. Çocuklukta sık görülen geçimsizlikler, yaramazlıklar ve kavgalar bir çocuğu saldırgan olarak tanımlamaz. Saldırgan çocuk temelde kendine güvensiz çocuktur. Erkek çocuklarında saldırganlık problemi kız çocuklarına göre daha fazladır.

Saldırganlık; engellenme, hayal kırıklığı, baskıcı tutum, tehdit ve öfke sonucu oluşur. Anne ve babalarından yeterli sevgi ve yakınlık görmeyen çocuklar anne babanın dikkatini çekmek için saldırgan davranışlara başvurabilir. Anne-baba problemlerini konuşarak halledemiyorsa, sürekli kavga ediyorsa, böyle bir aile-

de yetişen çocuğun saldırgan davranışlar göstermesi de gayet doğaldır. Fiziksel cezalandırmalar çocuğun olumsuz duygularını denetim altına almayı öğrenmesine yardımcı olmaz; aksine, saldırgan olmayı öğretir. (Görsel 1.30)

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocukları karşılıksız sevmek, onlara bunu hissettirmek, temel ihtiyaçlarını yeterli ve zamanında karşılamak, sevgi ve güven duygusunu geliştirir.
2. Aile çocuğun saldırgan davranışlarını kontrol edebilmesinde doğru model olmalıdır.
3. Çocuğun olumsuz davranışlarından ziyade olumlu davranışları ön plana çıkarılarak pekiştirilmelidir.
4. Çocuğun davranışları gereksiz yere engellenmemelidir.
5. Çocuklara sık sık ceza vermek, onların isteklerini eleştirmek ve alay etmek çocuğun saldırgan davranışlar göstermesine neden olacağından bu tür davranışlardan uzak durmak gerekir.
6. Çocuklar başka çocuklarla kıyaslanmamalı, başıboş bırakılmamalıdır.
7. Çocuk saldırganlaşıyor diye her isteği yapılmamalıdır.
8. Kesinlikle saldırganlığa saldırganlıkla cevap vermemelidir.

Görsel 1.30 Saldırgan çocuklar

ETKİNLİK 10

İki adet sandalyeyi karşılıklı koyunuz.
" Tartışma yaşadığınız bir kişi ve durum düşününüz."
Bir sandalyede kendinizi, diğer sandalyede ise tartıştığınız kişiyi canlandırınız.
Drama bittiğinde duygu ve düşüncelerinizi paylaşınız.

1.4.3.2 Çalma

Çocukların, ilkokula başlayana kadar başkalarına ait olan özel eşyaları izinsiz alması çalma olarak kabul edilemez. Çünkü çocukta mülkiyet kavramı daha gelişmemiştir. Gerçek anlamı ile mülkiyet kavramı 7–8 yaşından sonra gelişmektedir. Okul öncesi dönemde çocuk, çok sevdiği bir oyuncağın kendisine ait olup olmadığını düşünmediği gibi, oyuncağın değeri hakkında da bir fikri yoktur.

Çalma davranışı, çocukta, mülkiyet duygusunun gelişmemesi, yetersizlik ve değersizlik duygusu ile başkalarını kıskanmasının sonuçları olarak da görülür. Çocuk, yetişkinlerin ilgisini çekmek ve kendisini fark ettirmek amacı ile çalma davranışı gösterebilir. Çocuk başka bir konuya öfkelenmiş, öç alma, ödeşme ya da otoriteye tavır alma şeklini de böyle gösterebilir.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Anne-baba bu davranış karşısında sabırlı olmaya özen göstermeli.
2. Çocuğa her konuda olduğu gibi bu konuda da doğru örnek olunmalıdır.
3. Çocuğa “hırsız” gibi damgalayıcı, suçlayıcı ifadeler kullanılmamalıdır.
4. Çocuğun temel ihtiyaçları zamanında karşılanmalı,7-8 yaşından itibaren düzenli belli miktarlarda harçlık verilmeli, kimseyle kıyaslama yapılmamalıdır.
5. Çocuğun başkasına ait bir şeyi izinsiz alması durumunda bu davranışının yanlış olduğu onun anlayacağı dilde, basit şekilde açıklanmalıdır.
6. Çocuk bu davranışından dolayı cezalandırılmamalıdır. Çocuğa gerekli açıklamalar yapılarak,izinsiz aldığı nesneyi sahibine iade etmesi sağlanmalıdır.
7. Çocuğun güven duygusu, sevgi, saygı ve hoşgörü gösterilerek geliştirilmelidir.
8. Çalma davranışı sık görülmeye başlandığında mutlaka bir uzmana danışılmalıdır.

1.4.3.3. Evden ve Okuldan Kaçma

Uzun süre evde veya okulda olmayı düşünmeyen çocuklar genellikle endişe ve korku yaşayan çocuklardır. Okul ve ev hayatlarında; sağlıksız anne baba ilişkileri veya olumsuz arkadaş ilişkileri nedeniyle sorunlar yaşayan bu çocuklar, sürekli okuldan ve evden ayrı kalmayı seçebilirler. Pek çok çocuk okul ve ev ortamında aşağılanma, dışlanma, zorbalık gibi durumlarla karşılaşabildiği için okuldan ve evden ayrı kalma isteği ortaya çıkmaktadır. Bu da çocukları kaçma davranışına yönlendirebilmektedir. Anlaşılacağı üzere çocuğun evden veya okuldan kaçması macera aramak değil, çocuğun yaşadığı problemlerden kaçmasıdır. Sevilmediğini, değer verilmediğini düşünmek, aile yaşantısındaki düzensizlikler, kardeşler arasında belirgin bir ayırımcılığın yapılması, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması da etkili olmaktadır. Okul için de sosyal beceri azlığı, arkadaş ilişkilerindeki sıkıntılar, düşük özgüven algısı, yeni durumlara uyum sağlayamama gibi nedenleri sayabiliriz.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuk ailesi ile çatışmalarında kaçma fikrinden bahsediyorsa,onunla mutlaka konuşmak gerekir.
2. Çocuğun evde veya okulda karşılaştığı baskılar, korkutan olaylar tespit edilip, çözüm yolları aranmalıdır.
3. Çocuğa baskılı, katı kurallı bir hayat yerine demokratik, tutarlı, hoşgörülü, güvenli bir hayat verilmelidir.
4. Çocuğa bir konuda kurallar konuluyorsa nedenleri anlatılmalı, onun da fikri alınmalıdır.
5. Çocuk arkadaşlarının yanında azarlanmamalı, incitilmemelidir.
6. Evden ve okuldan kaçma davranışını tekrarlayan çocuklar için mutlaka bir uzmandan yardım istenmelidir.

İyi bir çocukluk geçirmek için hiç bir zaman çok geç değildir.”

Tom Robbins (Tom Rabins)

1.4.3.4 Bağımlılık

Bağımlılık; çocuğun kullandığı bir nesne veya yaptığı bir eylem üzerinde kontrolünü kaybetmesi ve onsuz bir yaşam sürememeye başlamasıdır. Kullanım ve davranışta irade ortadan kalkmakta ve çocuk istese de istemese de bağımlı davranışını sürdürmektedir. Telefon, emzik, oyuncak, battaniye vb. şeyleri çocukta bağımlılık için örnek olarak verebiliriz.Günümüzde çocuklar için sıklıkla görülen bağımlılıkların başında teknoloji bağımlılığı gelmektedir. Teknolojideki gelişmeler çocukların sokaklarda, parklarda arkadaşlarıyla birlikte geçirdikleri zamanın büyük bir kısmını bilgisayar, cep telefonu, tablet ve televizyon ekranının karşısına taşımıştır. Televizyon, tablet, bilgisayar, internet oyunları, sosyal medya vb. günümüz çocuklarının günlük yaşamlarının neredeyse vazgeçilmez bir parçasıdır. Teknoloji, nasıl kullanıldığına bağlı olarak çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir. Buradaki en temel nokta çocuğunekran karşısında geçirdiği süreyi sınırlı tutmaktır. Diğer hususlar ise, çocuğun ekran karşısında pasif kalmasına izin vermemek ve kullanılan internet uygulamalarının güvenli olmasına dikkat edilmesidir. (Görsel 1.31)

Görsel 1.31: Teknoloji bağımlılığı

Teknoloji, nasıl kullanıldığına bağlı olarak çocuk gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Buradaki en temel husus çocuğun ekran karşısında geçirdiği süreyi sınırlı tutmaktır. Diğer bir önemli husus ise çocuğun ekran karşısında pasif kalmasına izin vermemektir.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1.Anne baba çocuk arasında güçlü ve sıcak aile bağı kurulmalıdır.
2.Ebeveynler çocuklarının arkadaşlık ilişkileri ve beraber yapacakları faaliyetleri desteklemelidir.
3.Ebeveynlerin, çocuklarının ilgi, ihtiyaç ve meraklarından haberdar olmaları gerekmektedir.
4.Çocuklar ilgi alanlarına uygun spor ve sanat faaliyetlerine yönlendirilmelidir.
5.Aile içi kurallar birlikte belirlenmeli ve herkesin bunlara uyması sağlanmalıdır.
6.Ebeveynler, çocuğa yaşına uygun kendi kendine yapabileceği sorumluluklar vermelidir.

ETKİNLİK 11

Teknoloji kullanma takip formunu çoğaltınız. En az bir hafta süre teknolojik araçları kullanım sürelerinizi kaydederek formu doldurunuz.

Etkinlik, tbm. org.tr sitesinden alıntıdır

1.Aşağıdaki formu bir gün boyunca her saat sonunda doldurunuz. Her gün yeni bir form kullanarak bu işlemi bir hafta devam ettiriniz.

Tarih: ..../..../..... **Teknoloji Kullanımı Takip Formu**

Başlangıç	Bitiş	Toplam süre (dakika)	Kullanılan Teknoloji Araç / Platform
08:00	09:00		
10:00	11:00		
12:00	13:00		
14:00	15:00		
16:00	17:00		
18:00	19:00		
20:00	21:00		
22:00	23:00		
24:00	01:00		
02:00	03:00		
04:00	05:00		
06:00	07:00		
Toplam süre			

1. Haftalık toplam süreyi hesaplayınız.

1. Gün harcadığım süre toplamı	
2. Gün harcadığım süre toplamı	
3. Gün harcadığım süre toplamı	
4. Gün harcadığım süre toplamı	
5. Gün harcadığım süre toplamı	
6. Gün harcadığım süre toplamı	
7. Gün harcadığım süre toplamı	

2. Bir haftada teknoloji kullanımı ile bu kadar süre harcıyorsanız bir yılda ne kadar zaman harcadığınızı hesaplayınız.

Bir haftada harcanan süre x 52 hafta = Bir yılda harcanan süre

3. Sonuçtan memnun musunuz? Neden?

1.4.3.5 Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB); çocuğun kendi yaşına uygun olmayacak şekilde hiperaktivite, dürtüsellik (düşünmeden hareket etme) veya dikkatsizlik göstermesi durumu olarak tanımlanmaktadır. DEHB' in beynin kimyasal yapısındaki bir anormalliğin sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Yanlış ebeveyn tutumları, aile içi uyuşmazlık, okul stresi gibi dış faktörler DEHB' e neden olmasa da gün yüzüne çıkarır. Böylece davranış problemlerine yol açma riski artar. Bu çocukların, dikkat süreleri çok kısa olup, bir yerde çok uzun süre sabit duramazlar. İlgi süreleri kısa olduğu için derslere aktivitelere ilgi göstermezler başka şeylerle ilgilenirler. Genellikle unutkandırlar ve sık sık eşyalarını unuturlar veya kaybederler. Okul kurallarına uyamadıkları gibi oyun kurallarına da uymakta zorlanırlar. Okul öncesi dönemden başlayarak yetişkinlik dönemine kadar sürebilir. Kolay tanınabilen bu bozukluk uygun şartlarda kolayca tedavi edilir.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. DEHB konusunda önce bir uzman hekimden yardım alınmalıdır.
2. Öz saygı ve benliğinin korunması için çocuğun bu durumu kabul edilmelidir.
3. Çocukla ilgilenen herkesin tutarlı ve kararlı davranması gerekir.
4. Çocuk çok hareketli olduğu için evde güvenliğini sağlayacak ortam yaratılmalıdır.
5. Enerji fazlalığını spor, yüzme, folklor gibi enerji gerektiren etkinliklere yönlendirmek gerekir.
6. Dikkat süreleri kısa olduğu için, uzun süre gerektiren etkinlikler değil, dikkat süresini uzatacak etkinlikler hazırlanmalıdır.
7. Okula giden çocuk için mutlaka aile, okul ve öğretmen işbirliği içinde olmalıdır.

1.4.3.6 Ayrılma Kaygısı (Anksiyetesi) Bozukluğu

Çocuğun, evinden veya sürekli zaman geçirdiği kişilerden ayrıldığında, yaşadığı aşırı endişe durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu davranış bozukluğunun altında bağımlılık gereksinimi vardır. Çocuğuna karşı çok korumacı davranan ebeveynlerin çocuklarında bu davranış daha sık görülmektedir. Duygusal olarak ayrılma kaygısı (anksiyetesi) olan çocuklarda; anne babaya tutunmak, aşırı ağlama, baş ağrısı ya da kusma gibi fiziksel hastalıklar, okula gitmeyi reddetmek, duygusal krizler, düşük okul performansı, sağlıklı bir şekilde diğer çocuklarla etkileşimde bulunamamak gibi davranışlar görülmektedir. (Görsel 1.32)

Görsel 1.32: Ayrılma kaygısı

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Çocuğun yakınındaki yetişkinler bu gibi durumlarda sakin, sabırlı ve kararlı olmalıdır. Çocuğa karşı aşırı tepki verilmemelidir.
2. Çocuğun kendisine güven duygusunun gelişmesine yardımcı olunmalıdır. Bağımsız yaptığı çalışmalar desteklenmeli, başarısı sözel veya davranışsal olarak ödüllendirilmelidir.
3. Çocuk aşırı sevgi ve ilgiye boğulmamalı, bazen kendi haline bırakılmalıdır.
4. Akranları ile kıyaslanmamalı, alay, küçümseme vb. tepkilerden uzak durulmalıdır.
5. Çocuğa karşı tutarlı davranılmalıdır.
6. Aile ve okul çocuğun gelişimi konusunda devamlı işbirliği içinde olmalıdır.
7. Gerektiği zaman mutlaka uzman bir psikolojik danışmandan yardım istenmelidir.

1.4.3.7. Okul Korkusu:

Çocuğun, okula devam etmede veya bir gün boyunca okulda kalmasında yaşadığı güçlükler olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun, okula gitmeyi reddetmesi, okula gitmesi, ancak derslere devam etmeyip okuldan ayrılması, okul günlerinde öfke patlamaları gibi davranış sorunlarının olması, okul yerine evde kalmayı tercih etmesi gibi durumlar görülmektedir. Bir çocuğun okul korkusunun nasıl geliştiğini anlamak için öncelikle çocuğun ev yaşamını gözden geçirmek gerekmektedir. Evde, kendini fazlasıyla kabul ettiren, kendini çok başarılı hisseden çocuk, okula gittiğinde diğer çocukları ve onların başarılarını tehdit olarak algılayabilir; okul kuralları, sosyal beceri gerekliliği, paylaşma sorumluluğu ve sınıf yaşamının öncelikleri onu korkutabilir. Okulda hırpalanması, arkadaşları ile kavga etmesi, çocuğun yaşamında sürekli bir yerden bir yere taşınmalar, hastalıklar, sevdiği birinin ölümü gibi önemli kayıplar ile boşanmalar, maddi sorunlar, yeni bir kardeşin olması da okula karşı korku geliştirmesini sağlayabilmektedir.

Önleme ve Başa Çıkma Yolları

1. Her şeyden önce okul korkusunun altında yatan nedenler araştırılmalı, çocuğun okul ile ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmesine fırsat verilmelidir.
2. Ebeveynler okula gitme konusunda çocuğa ödün vermemelidir. Okula götürüldüğünde ise, hemen sınıfa girmesi beklenmemelidir.
3. Anne baba tutarlı ve kararlı davranmalı, ortak hareket etmelidir. Birinin evet dediğine diğeri hayır dememelidir.
4. Okulun güven verici tarafları anlatılmalı, okul daha iyi tanıtılmalıdır.
5. Çocuğun okul korkusu ile alay edilmemeli, küçümsenmemeli ve akranları ile kıyaslanmamalı dır.
6. Hasta olup iyileştiğinde evde kalış süresi çok uzatılmamalıdır. Süre uzadıkça okula dönüş güç leşmektedir.
7. Okula veya sınıfa giderken vedalaşma süresi kısa tutulmalıdır.
8. Öğretmene durum anlatılmalı ve işbirliği sağlanmalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ 4

Duygu ve davranış bozukluklarından birini seçerek anne babalara öneri slaytı hazırlayınız.

Slayt hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Slaytta yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Slaytta yer alan duygusal ya da davranış probleminin nedenlerine ve önleme, başa çıkma yöntemlerine yer verilmelidir.
- Çalışma aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 puan	3 puan	2 puan	1 puan
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar
Materyal	Slayt, en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir. .	Slayt, üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Slayt, iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Slayt, etkili materyallerden oluşmamaktadı.
Görsel Tasarım	Yazılar ve görseller etkili ve ilgi çekici şekilde hazırlanmıştır.	Yazılar etkili kullanılmış ancak görseller etkili ve ilgi çekici kullanılmamıştır.	Yazılar etkili kullanılmamış ancak görseller ilgi çekici kullanılmıştır.	Hem yazılar hem de görseller etkili ve ilgi çekici kullanılmamıştır.

BÖLÜM 5
SAVUNMA MEKANİZMALARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Rehberlik Servisinden "Savunma mekanizmalarının psikolojideki yeri ve önemi "konulu görüşme randevusu isteyiniz. Görüşme sorularını hazırlayınız. Görüşme sonunda elde ettiğiniz bilgilerle bir rapor hazırlayarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.5. SAVUNMA MEKANİZMALARI

Savunma Mekanizmalarının tanımı:

Bireyin; engellenme veya çatışma durumunda yaşadığı aşırı kaygı halinin, kişiliğinin bütünlüğüne zarar vermemesine yönelik yaptığı davranış biçimlerine "savunma mekanizmaları" denir. Savunma mekanizmaları bilinç dışında oluşup gelişmektedir.

1.5.1.KAVRAMLAR

1.5.1.1.İhtiyaç: Birey için en elverişli koşulların ve denge durumunun bozulması durumunda ortaya çıkan eksiklik durumudur. Örneğin, yemek ve su en temel ihtiyaçlarımızdandır.

1.5.1.2.Dürtü: Bir ihtiyacı gidermek için organizmayı harekete geçiren itici güçtür. Meydana gelen ihtiyaç durumunda, bireyde ortaya çıkan durumun giderilmesi için ona yön veren güce dürtü denir. Örneğin bireyin açlık ihtiyacını (bir eksikliği) gidermek için beliren güç dürtüdür.

1.5.1.3. Güdü: Bireyin İhtiyacını gidermek için belli yönde etkinlik göstermesi eğilimine ise güdü denilmektedir. Örneğin susayan bir kişinin susuzluğunu gidermek için eyleme geçmesi bir güdüdür. İhtiyaç, dürtü ve güdü olarak tanımladığımız ve bireyi belli davranışlara yönlendiren bu içsel olayların tümüne "güdülenme durumu" denir.

Güdüler fizyolojik güdüler ve sosyal güdüler olmak üzere iki sınıfa ayrılmaktadır.

* Fizyolojik güdüler: Fizyolojik güdüler, özellikle beden dokusunun canlı kalması için gerekli olan ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Açlık, susuzluk, cinsellik, uyuma gibi ihtiyaçları gidermek için davranışta bulunma fizyolojik güdülere örnektir.

* Sosyal güdüler: Sosyal güdüler; bağlılık ihtiyacı, güvenlik ihtiyacı, saygınlık kazanma ihtiyacı, özgürlük ve özerklik ihtiyacı gibi ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Bu ihtiyaçları gidermek için harekete geçmek sosyal güdüdür.

1.5.1.4.Engelleme: İhtiyaçlar, güdüler ve dürtüler, bazen çeşitli nedenlerden dolayı doyumsuz kalmakta ve amacına ulaşamamaktadır. Bu duruma engellenme denir. Örneğin okumayı seven, azimli ve çok başarılı bir çocuğun ekonomik nedenlerle okula devam edememesi bir engellenme durumudur. Engellenme bireyde öfke, kaygı, yılgınlık ve üzüntüye neden olur.

1.5.1.5.Çatışma: Bireyin içinden gelen, birbiriyle bağdaşmayan ve bireyi iki ayrı yöne çeken güdülerin birbiriyle olan savaşına çatışma denir. Örneğin, sınava hazırlanan bir öğrenci hem eğlenme ihtiyacı için arkadaşlarıyla birlikte olmayı istemekte; hem de ertesi gün yapılacak sınavda başarılı olma ihtiyacı için ders çalışmak istemektedir. Öğrencinin arkadaşlarıyla eğlenmek istemesi, öte yandan ertesi gün yapılacak sınava hazırlanma ihtiyacı bir çatışma durumudur.

1.5.2. SAVUNMA MEKANİZMALARININ ÖNEMİ

İnsanlar, psikolojik bütünlüğünü ve benliğinin değerini korumak amacıyla zaman zaman çeşitli savunma mekanizmalarını kullanırlar. Savunma mekanizması kullanmaktaki amaç;

- Yeni karşılaşılan duruma uyum sağlamak için çaba göstermek.
- Psikolojik olarak öz benliğini korumak.

Ancak, zor durumlarla baş etmede, çabaya yönelik davranışlar yerine kendini korumaya yönelik olarak sürekli savunma mekanizmalarının kullanılması ruh sağlığının bozulmasına, sorunların derinleşmesine yol açar. Savunma mekanizmaları, çatışmalar sonucu ortaya çıkan kaygıları sürekli değil geçici olarak gidermektedir. Bireye tam anlamıyla uzun süreli bir doyum, mutluluk ve huzur sağlamaz.

1.5.3. BAŞLICA SAVUNMA MEKANİZMALARI

1.5.3.1.Hayal Kurma : Bireyin, bazı iç veya dış nedenlerden dolayı ihtiyaç ve güdüleri doyumsuz kaldığında, gerçekleştiremediği istek ve arzularını hayal âleminde gerçekleştirme yolunu seçmesidir. Kısacası hayal kurma, bireyin yaşadığı engellenme ve çatışmaları hayalinde çözümleyerek rahatlaması durumudur. Başarısızlık ve yetersizliklerle karşı karşıya kalan birçok kişi, bu yönteme başvurarak gerçeklerden kaçıp hayallerle avunurlar. Örnek olarak, fakir bir gencin piyangodan büyük ikramiyeyi kazandığını düşünüp, alacağı parayla nerede ve nasıl yaşayacağının hayalini kurmasını gösterebiliriz.

1.5.3.2. Bastırma : Birey tarafından uygun bulunmayan ve ona sıkıntı veren istek, dürtü, duygu ve düşüncelerin bilinçaltına itilmesidir. Geleneksel örf, adet ve yasaklarla çatışma durumunda kalan istek ve ihtiyaçlar bastırılmaya en yakın olan durumları oluşturmaktadır. Hiçbir güdü tamamen baskı altında tutulamaz. Rüyalarda belirmekte, dil sürçmesi gibi değişik şekillerde yaşantımızı etkilemeye devam etmektedir. Bastırma mekanizmasının aşırı ve sık kullanılması, unutkanlık, ruhsal durgunluk, donukluk ve sıkıntı yaratmaya başlar. Bunun sonucunda ise bireyde ciddi psikolojik sorunlar ortaya çıkar.

1.5.3.3.İnkar: Gerçekliğin acı veren yönünün bilinçten uzaklaştırılmasıdır. Bastırma dürtü türevlerini ve duygulanımları bilinçten uzaklaştırırken, inkâr dış gerçekliğin görülmesine engel olur. Bazı durumlarda birey, benimsenmesi çok zor ve rahatsız edici özellikte olan yaşantılarla karşılaşabilmektedir. Böyle durumlarda, olayların varlığını veya yaşanmış olduğunu görmezlikten ve anlamazlıktan gelmeye inkâr denir. Bireyin bu savunma mekanizmasını kullanma nedeni, yaptığı veya yaşadığı kötü olay ve eylemlerden doğabilecek kaygıdan kendini kurtarmaya çalışmaktır.

1.5.3.4.Telafi Etme (Ödünleme): Bireyin yaşadığı bütün olumsuzluklara rağmen başarılı olma duygusunu doyurmaya çalışması, herhangi bir alanda hissettiği eksikliğini başka alanlardaki etkinliklerle ve çalışmalarla kapatma çabasına telafi etme (ödünleme) mekanizması denir. Akademik olarak derslerinde başarılı olamayan bir öğrencinin, spor dallarından birinde büyük başarılar kazanması ödünleme mekanizmasına örnek olarak verilebilir. Bireyin, eksikliğini yaşadığı alanda yoğun bir şekilde çalışıp kendini geliştirmesi mümkün olabilir.

1.5.3.5. Mantığa Bürünme: Bireyin, özellikle kendi kişisel yetersizlikleri nedeniyle gerçekleştiremediği istekleri karşısındaki başarısızlıklarına mazeret göstermesi durumudur. Bu durumda kısmen doğru ve çoğunlukla akla uygun, ancak çok da geçerli olmayan nedenler öne sürülür. Okulda iyi not alamayan, başarısız bir öğrencinin "Hayatta başarılı olmak okulda başarılı olmak değildir." düşüncesi örnek olarak verilebilir.

1.5.3.6. Polyannacılık (Tatlı Limon) Mantığa bürünmenin değişik bir biçimi olarak bilinmektedir. Bu uyum mekanizması yaşanılan her başarısızlıkta, düş kırıklığında veya engellenmede sadece olayın iyi tarafını görmeye çalışmak şeklinde tanımlanabilir. Örneğin; "Yolda cüzdanını çaldıran bir kadının, bu bana iyi bir ders oldu. Bundan sonra biraz daha dikkatli olmayı öğrenirim." demesi, çocuğu ciddi enfeksiyon kapmış olan bir annenin "Yine de şanslıymışız ki daha da kötü bir hastalık çıkmadı." diyerek memnuniyetini belirtmesi de polyanna (tatlı limon) davranışına örnek olarak verilebilir. Ancak bu mekanizmayı ölçülü kullanmak gerekir. Aşırı kullanılması, bireyi her şeyi olduğu gibi kabul eden, pasif ve sorunlarla gerektiği gibi mücadele etmeyen bir kişilik haline getirebilir.

1.5.3.7. Özdeşleşme: Çeşitli başarısızlıklar ve engellenmeler, karşısında bireyin, kimi zaman herhangi bir alanda başarılı kişi veya kişilerle kendini aynı görmesi, kendisini onlara yakın hissetmekle kısmen doyum sağlaması olarak tanımlanmaktadır. Bir çocuğun arkadaşları ile yaptığı basket maçında, bir takım arkadaşının kendisinden daha çok basket atması durumuna karşı "Benim ağabeyim olsaydı yüz basket atardı." demesini örnek olarak gösterebiliriz. Çocuk böylece çok yetenekli ve sportif olduğunu belirttiği ağabeyi ile kendisini bir saymakta ve kişisel değer duygusunu arttırma çabasına girmektedir.

1.5.3.8. Yansıtma Bireyin, kendisinde var olan duygu, düşünce ve isteklerini dışa yansıtarak, karşı tarafa atıp bunları başka insanlarda görmeye başlamasıdır. Bireyin kendi kişilik özelliklerini ve kusurlarını başka bireylerde görme ve kendi hatalarından kaynaklanan sorunlar için başkalarını suçlama gibi eğilimleri yansıtma sonucu oluşmaktadır. Lisedeki bir öğrencinin sürekli "Öğretmenim kopya çekiyor!" şeklindeki asılsız şikâyetlerinin arkasında aslında kendisinin de kopya çekme isteği olabilmektedir.

1.5.3.9.Karşıt Tepki Gösterme Bireyde suçluluk duygusu yaratan, toplum tarafından kabul görmeyen isteklerin yoğun olması, bunları baskı altında tutmasını güçleştirmektedir. Böyle bir durumda bireyin bu isteklerinin tam tersi davranışları yaparak öz benliğini korumaya çalışması karşıt tepki geliştirme olarak açıklanmaktadır. Örneğin, kardeşini çok kıskanan bir çocuğun aşırı derecede iyi bir ağabey veya abla olma çabaları karşıt tepki geliştirmeye örnek olarak verilebilir.

1.5.3.10 Gerileme: Bireyin temel istek ve ihtiyaçlarının zamanında karşılanamamasından kaynaklanan doyumsuzluk ve kaygı durumlarında, olması gereken olgunluk düzeyinden çıkıp, daha basit bir olgunluk düzeyine inme durumu olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, olumsuz bir durum ile karşılaşan bir genç kızın, bir çocuk gibi davranmaya başlaması veya sekiz yaşındaki bir çocuğun bebek gibi ağlayıp altını ıslatmaya başlaması.

1.5.3.11.Yer DEğiştirme: Bireyin kendisinde öfke, kızgınlık ve kaygı yaratan olaylara karşı gücünün yetmediği durumlarda; kızgınlığını ve öfkesini gücünün yettiği kişilere veya nesnelere yöneltmesine yer değiştirme denir. Örneğin, Telefonda aldığı bir habere öfkelenen kişinin, telefonu yere fırlatıp parçalaması veya sınıfta yapılan sınıf başkanlığı seçimini kaybeden bir öğrencinin, okulda kaybetmiş olmanın verdiği öfke ile eve döndüğünde bunu kardeşine yöneltmesi.

1.5.3.12. Yüceltme: Bu mekanizmada, bastırılmış olan istek ve ihtiyaçların beraberinde getirdiği gerginliğin, yeni hedeflere ve yeni etkinliklere çevrilmesidir. Toplum tarafından kabul edilmeyen bazı eğilimler (öfke, saldırganlık) , bu savunma mekanizması tarafından değiştirilerek, toplumsal onay bulacağı alanlarda kendini ifade etmektedir. Örneğin; çocukluğunda kesici aletlerle oynamayı seven bir kişinin, ileriki zamanlarda cerrah olması, yoğun saldırganlık duygusu taşıyan bir çocuğun dürtüyü doğal olarak giderebileceği dövüş sporlarına yönelmesi.

UYGULAMA FAALİYETİ 5

5 kişilik gruplara ayrılınız. Seçtiğiniz savunma mekanizmasını drama yöntemiyle canlandırınız. Drama çalışması yaparken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Seçtiğiniz savunma mekanizmasının canlandırma içeriğini belirleyiniz.
- Rol dağılımı yapınız.
- Ortam ve materyal hazırlığı yapınız.
- Canlandırmayı uygulayınız.
- Tartışma ve değerlendirme aşamasını tüm sınıfla birlikte yapınız.
- Etkinlik aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 puan	3 puan	2 puan	1 puan
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar
Ortam ve Materyal	Drama çalışması uygun ortam ve materyal ile desteklenmiştir	Drama çalışması için uygun ortam hazırlanmış ancak materyal ile desteklenmemiştir	Drama çalışması için uygun ortam hazırlanmamış ancak materyal ile desteklenmiştir	Drama çalışması uygun ortam ve materyal ile desteklenmemiştir
Tartışma ve Değerlendirme	Tartışma ve değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmış ve farklı yöntemlerle desteklenmiştir.	Tartışma ve değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmış ancak farklı yöntemlerle desteklenmemiştir	Tartışma ve değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmamış ancak farklı yöntemlerle desteklenmiştir.	Tartışma ve değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmamış ve farklı yöntemlerle desteklenmemiştir

BÖLÜM 6
0-72 AY ÇOCUKLARINDA PROBLEM ÇÖZME

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Evde yaşadığınız problemler nelerdir? Problemlerinizi çözmek için neler yapıyorsunuz?

2. "Günümüzde insanlık için en büyük problem sizce nedir?'' Sorusunu kullanarak yakın çevrenizdeki kişilerle röportaj yapınız. Aldığınız cevapları sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.Erken çocukluk dönemindeki çocuklar için problem olabilecek durumlar nelerdir? Tartışınız.

Problemle, nasıl başa çıkacağınızı bilirseniz, iyiye kullanabileceğiniz fırsatlardır."
Henry J. Kaiser (Henri J. Kayzer)

1.6. PROBLEM ÇÖZME

1.6.1 PROBLEMİN TANIMI

Problem; üzerinde düşünülmesi, araştırma yapılması ve tartışılması gereken çözümlenmemiş bir sorundur. Problemin çözümünü sağlamak için öncelikle problemin tanımlanması çok önemlidir. Problemi tanımlamadan, nedenini bulmadan çözümüne ulaşmak çok zordur. Problem, çocuğun önüne çıkan engel olarak tanımlanabilir. Bireyin problem çözmeye yönelmesi için, isteği ve kendine güven duygusu olmalıdır.

1.6.2. PROBLEM ÇÖZME BASAMAKLARI

Problem çözme sürecinin basamakları şöyle sıralanabilir:

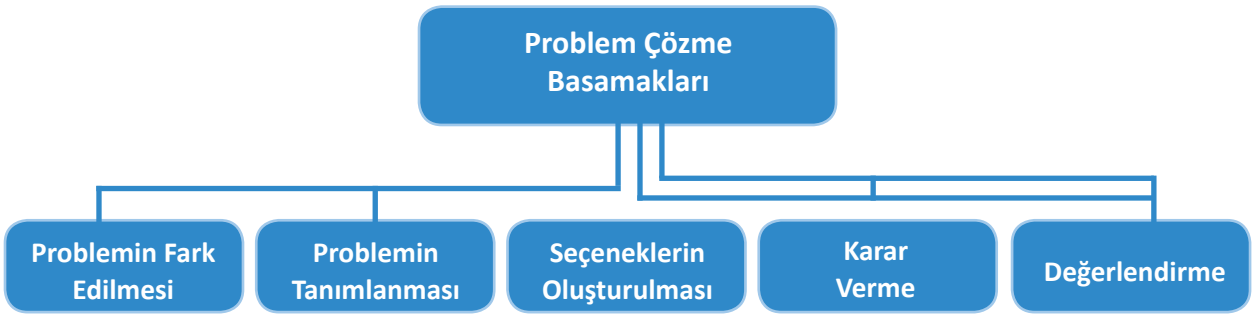

1.6.2.1 Problemin fark edilmesi: Bu ilk aşama, problemin fark edilmesini, problem olarak kabul edilmesini ve bireyin problemleri çözme ve başa çıkmayla ilgili yaklaşımını belirler.

1.6.2.2 Problemin tanımlanması: Problemin başarı ile sonuçlanması, problemin tanımlanmasına bağlıdır. Problemin tanımlanması, bireyin kendisini, davranışlarını, bilgisini, heyecanlarını ve probleme ilişkin duygularını değerlendirmesi gibi beceriler gerektirir. İyi formüle edilen bir problem, yarı yarıya çözülmüş demektir.

1.6.2.3 Seçeneklerin oluşturulması: Oluşturulan seçeneklerin sayısı, bireysel sorunların duygusal öğeler taşıması nedeniyle az olabilir. Oysa seçenek sayısının çok olması çözümü hızlandırır. Bazen anne-baba çocuğa farklı seçenekler önererek çözüme yardımcı olabilir.

1.6.2.4 Karar verme: Belirlenen seçenekler arasından birini seçmektir. Problem çözmede en önemli aşama karar verme aşamasıdır. Başarılı karar verme, bazı becerileri gerektirir. Bunlar bilgi, olasılıkları doğru değerlendirme, verilen kararların yararlarını değerlendirme, değişik seçeneklerin sonuçlarını değerlendirme vb. (Görsel 1.33)

1.6.2.5 Değerlendirme: Tüm aşamaları uyguladıktan sonra sonucu değerlendirmek de çok önemlidir. Başarılı sonuçlar bireyde öz güven geliştirir. Örneğin, arkadaşı ile aralarındaki problemi olumlu bir şekilde çözen çocuğun insan ilişkileri konusunda kendine güveni daha çok artacaktır

Görsel 1.33 Problem çözmede karar verme en önemli adımdır.

ETKİNLİK 12

Aşağıdaki örnek olay için problem çözme basamaklarını yazınız.

1.Sandalye Kapmaca oyununu kaybetmiş yenilmeyi kabullenemeyen 6 yaşında bir çocuk.

Problemi tanımla:

Seçenekleri oluştur:

Karar ver:

Uygula:

Değerlendir:

1.6.3 ÇOCUKLARA PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ KAZANDIRMA

Kendine güvenen, iletişim ve insan ilişkilerinde başarılı bireylerde problem çözme becerisi daha gelişmiştir. Her şeyden önce çocuklarda problem çözme becerisini geliştirmek için anne babanın iyi model olması gerekir.

Bununla birlikte uyulması gereken ilkeler şunlardır:

Olumlu Tutumu Sürdürmek: Çocuk, problem çözme konusunda öz güvenini sık sık kaybediyor ya da çevresindeki yetişkinler gereğinden çok endişeleniyor veya aşırı şekilde korumacı davranıyorsa bu durum, problem çözümünü olumsuz yönde etkiler. Çocuğun problemlerini paylaşırken mutlaka tarafsız davranılmalıdır. Çocuklar, sorunlarını çözerek psikolojik olarak güçlenirler ve yaşam becerileri kazanırlar.

Yeterince Müdahale Etme: Çocuklar bebekken sorunlarının neredeyse tümünü anne-baba üstlenir. Anne-babanın; çocuğun yaşına uygun olarak, problem çözen değil yardım eden, destek olan ve gerektiğinde danışılan gözlemci olmaları gerekir.

Destek Olma: Yetişkinler arka plana geçip çocuğun kendi sorununa kendi çözüm getirmesi gerektiğine karar vermeli, ona destek olmak için, çocuğu teşvik etmeli, onu kutlamak ya da üzüldüğünde bunu paylaşmak için onun yanında olmalıdır. Örneğin; ayakkabılarını bir türlü bağlayamayan bir çocuğa gülümsemek, çabasını takdir etmek, ihtiyacı olduğunda ona yardım edeceğini söylemek çok önemlidir.

Problem Çözme Stratejileri Öğretme: Yetişkinler, çocuğa iyi bir model olmakla birlikte, problem çözmede kullandıkları yöntemleri çocuklarına anlayabilecekleri şekilde anlatmalıdır.

1.6.3.2 Erken Çocukluk Döneminde Problem Çözme

Çocukların, erken çocukluk döneminden itibaren problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi, gerçek yaşama uyum sağlamaları açısından çok önemlidir. Çocuklara problem çözme becerisi kazandırmak için, problem durumlar oluşturarak çözmeye teşvik edilmelidir.

Problem durumlar şu özellikleri taşımalıdır:

1. Problem çocuk için önemli ve ilgi çekici olmalıdır.
2. Çocukların karar verebilecekleri problemler seçilmelidir.
3. Problem durumlar basitten karmaşığa doğru ilkesine uygun olmalıdır.
4. Çocuklar problem çözmede, somut faaliyetler gösterebilmeli ve faaliyetin sonucunu gözlemleyebilmelidir.
5. Çocuklarla problemin çözümünü tartışmalı ve değerlendirmelidir.

Problem çözme sırasında çocukların bilgileri toplamalarına, bu bilgileri karşılaştırıp değerlendirmelerine yardımcı olunmalıdır. Böylece çocuklar hayatta karşılaşacağı problemleri çözme becerisini, cesaretini ve gücünü daha okuldayken kazanmış olacaktır. Okul öncesi dönemde "Yaratıcı Problem Çözme" uygulamalarını içeren çalışmalara yer verilmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar okuma yazma bilmedikleri için "Yaratıcı Problem Çözme" yöntemlerinin birkaçının kullanılması mümkün olmaktadır.

Bunlar; beyin fırtınası, zihinsel resim yapma, SCAMPER (skempır) Tekniği (yönlendirilmiş beyin fırtınası)

1.6.3.2.1 Beyin fırtınası:

Beyin fırtınası yaratıcılığı geliştiren teknikler arasında en çok bilinen tekniktir. Beyin fırtınası, çok sayıda fikri, kısa sürede elde etme tekniklerinden biridir. Bu çok sayıda fikrin her birinin iyi birer fikir olmaları şart değildir.

Beyin fırtınası tekniğinin temel unsurları şunlardır:

Serbest ortam: Beyin fırtınası sürecinde çocukların akıllarına geldiği gibi konuşabilmeleri istenir ve beklenir.

Miktar: Önemli olan fikirlerin kalitesi ve doğruluğu değil, ne kadar çok sayıda fikrin ortaya çıktığıdır.

Çaprazlama-geliştirme: Çocuklar, gruptaki diğer çocukların fikirlerinden yola çıkarak yeni fikirler geliştirebilirler.

Değerlendirmenin sona bırakılması: Beyin fırtınası sırasında ortaya çıkan fikirler, söyleyen ya da diğer çocuklar tarafından uygulama sırasında tartışılmamalıdır. Beyin fırtınasında fikirlerin kesinlikle tartışılmaması esastır.

1.6.3.2.2 Zihinsel resim yapma:

Zihinsel resim yapma; çok sayıda fikir üretmeyi gerektiren, var olan fikirlerin üzerine yenilerini eklemeyi ya da değiştirmeyi içeren bir grup çalışmasıdır. Çocuklar, öncelikle bireysel çalışırlar, daha sonraki aşamada ise yapılan resimler çocuklar arasında değiştirilir. Her çocuk, kendisine gelen resmi inceler, kendi fikirleri ile yeni bir resim daha yapar. Böylece, çocukların birbirlerinin fikirlerinden yararlanmaları ve ortaya yeni fikirler çıkarmaları sağlanmış olur. Çocuklarla ikişerli gruplar halinde çalışılabilir.

1.6.3.2.3 SCAMPER (Yönlendirilmiş beyin fırtınası):

İngilizce koşuşturmak, kaçmak, acele etmek anlamlarına gelen SCAMPER, yedi sözcüğün baş harflerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuş beyin fırtınası tekniğidir. Çocuklara daha önce alışık olmadıkları sorular sorulur. Bu sorularla farklı ve yaratıcı düşünme becerisi kazandırılmaya çalışılır.

S: (Subtitude)(Subtituyd) Yer değiştirme: Nesneyi başka bir şeyin yerine koyma çalışması. Örneğin; kıyafetlerimizi düzeltmek için ütüden başka ne kullanabiliriz?

C: (Combine)(kımbayn) Birleştirme: Farklı düşüncelerin ve öğelerin bir araya getirilmesi . Örneğin; karıncalar konuşabilseydi ne söylerdi?

A: (Adapt)(edept) Uyarlama: Nesnenin bir amaca ya da duruma uyum sağlaması. Örneğin; sen bir araba olsan nasıl bir araba olurdun?

M: (Modify, Minify, Magnify) (modifay, minifay, megnifay) Değiştirme, küçültme, büyütme: Nesnenin orijinal örneğini alıp biçimini değiştirmek, büyütmek, küçültmek, hafifleştirmek, yavaşlatmak vb. Örneğin; tavşanlarda kaplumbağa kadar yavaş yürürse ne olur?

P: (Put tootheruses)(put diadıryusız) Başka amaçlarla kullanma: Nesneyi kullanıldığı amacı dışı- nda farklı amaçlar için kullanma. Örneğin; makasla kâğıt kesmek dışında neler yapabiliriz?

E: (Eliminate)(ilimineyt)Yok etme, çıkarma: Nesnenin bir özelliğinin tümünün ya da bir bölümünün çıkarılması. Örneğin; kaşık olmasa çorbayı nasıl içerdin?

R: (Reverse)(rivörs) Tersine Çevirme ya da Yeniden Düzenleme: Olayın ya da bir durumun yeniden düzenlenmesi. Örneğin; uzaylılar ev yapsa nasıl bir ev yaparlardı?

ETKİNLİK 13

SCAMPER Yöntemi ile ilgili en az 3 soru örneği yazınız. Bir torbada toplayarak kura çekiniz. Çıkan soru ile ilgili uygulama yapınız.

1.6.4. PROBLEMİ OLAN ÇOCUKLARLA SAĞLIKLI İLETİŞİM KURMA YÖNTEMLERİ:

Çocukları kendileri hakkında karar verme sürecine dâhil ederek; onlara saygı göstermek ve cesaretlendirmek, problem çözme sürecinin çocuklar için gerçek anlamda başarıya ulaşmasını sağlar. Çocukların, kendi buldukları çözümler, ebeveynlerin bulduğu bir çözümden daha etkilidir.

Çocuklarla problem çözümünde dikkat edilecek noktalar:

1. Problemi konuşmak için sakin bir zaman seçilmelidir.
2. Çocuğun problemini, yetişkinler duygularını katmadan tanımlamaya çalışmalıdır.
3. Çocuk etkin bir şekilde dinlenmeli, problemi kendi bakış açısıyla anlatmasına izin verilmelidir.
4. Bütün çözümler çocukla birlikte tartışılmalı, çözümün çocukla beraber uygulandığında etkili olacağı unutulmamalıdır.

Çocuk anne baba elinde bir emanettir. Kalbi kıymetli bir cevher gibi temizdir.
Mum gibi her şekli alabilir. Bütün yazı ve şekillerden uzaktır.
Temiz bir toprak gibi olup, hangi tohum atılırsa büyür.
İyilik tohumu ekilirse din ve dünya saadetine kavuşur.

GAZZALİ(Gazâli)

ETKİNLİK 14

Malzemeler: Karton bardak, paket lastiği, iplik
4 kişilik gruplar oluşturunuz. 1 tane paket lastiğinin dört bir tarafından 50 cm'lik iplikleri bağlayınız. İpliği tutarak lastiği gerginleştirip açtıktan sonra bardağı tutunuz. Bu şekilde bardakları taşıyarak kule oluşturunuz. En uzun kuleyi hangi grup oluşturacak? Oyun bittikten sonra problem durumu ve çözüm yolları ile ilgili tartışınız.

UYGULAMA FAALİYETİ 6

Problem çözme becerisi ile ilgili oyunlar araştırınız. Planlayınız, uygulayınız.
Oyun etkinliği yaparken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Problem çözme ile ilgili oyun içeriğini belirleyiniz.
- Görev dağılımı yapınız.
- Ortam hazırlığı, materyal hazırlığı yapınız.
- Oyunu uygulayınız.
- Değerlendirme aşamasını tüm sınıfla birlikte yapınız.
- Oyun etkinliği aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 puan	3 puan	2 puan	1 puan
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Ortam ve Materyal	Oyun uygun ortam ve materyal ile desteklenmiştir	Oyun için uygun ortam hazırlanmış ancak materyal ile desteklenmemiştir.	Oyun için uygun ortam hazırlanmamış ancak materyal ile desteklenmiştir.	Oyun uygun ortam ve materyal ile desteklenmemiştir.
Değerlendirm	Değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmış ve farklı yöntemlerle desteklenmiştir.	Değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmış ancak farklı yöntemlerle desteklenmemiştir.	Değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmamış ancak farklı yöntemlerle desteklenmiştir.	Değerlendirme doğru ve kapsamlı sorularla yapılmamış ve farklı yöntemlerle desteklenmemiştir

BÖLÜM 7
DİSİPLİNİN AMACI YÖNTEMLERİ VE İLKELERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Geleneksel disiplin yöntemleri ve modern disiplin yöntemleri neler olabilir? Aralarındaki farkı tartışınız.
2. Eğitimde ödül mü, ceza mı daha etkilidir? Tartışınız.

"Çocuklar özenle bakılmalı, davranışlarında ölçüyü kaçırmamaları için desteklenmelidirler. Öfkeli tepkileri, korkuları ve kaygıları giderilmelidir. Bu, en iyi biçimde, çocuğun istek ve eğilimleri yanında hoşlanmadığı şeyler de göz önünde tutularak sağlanır. Çocuğun doğal yetenekleri desteklenirken, onu tedirgin eden nedenler ortadan kaldırılmalıdır. Böyle bir yetiştirme hem beden, hem de ruh için yararlıdır. Çünkü kazanılan iyi alışkanlıklar ve davranışlar daha ilk yıllarda kişiliğe siner. Çocuk altı yaşına gelince, öğretim ve eğitim için bir öğretmenin yanına verilmeli; onu gereksiz bilgilerle yüklemeden, basamakla giden bir öğretim yolu izlemeye çalışılmalıdır."

İbn-i Sina

"Temelinde sevgi olan hiçbir eğitim başarısızlığa uğramaz."

Pestollozzi (pestalozi)

1.7 DİSİPLİNİN AMACI YÖNTEMLERİ VE İLKELERİ

1.7.1 DİSİPLİN

Disiplin, ceza ve katı kuralları çağrıştırsa da gerçek anlamda çocuğa özsaygı kazandırmayı, topluma uyumunu kolaylaştırmayı sağlar.

1.7.1.1 Disipilinin Amacı ve ilkeleri

Disiplinin iki temel amacı vardır. Bunlar;

1. Çocukla sevgi ve güvene dayalı iletişim ve etkileşim kurmak.
2. Çocuğa, öz denetim (kendi kendini kontrol etme) kazandırmaktır.

Çocuk, sevgi ve saygı gördüğünün farkında ise sevmeyi ve saygı göstermeyi de öğrenir. Sevgi ve saygı, erken gelişim yılları boyunca disiplinin temelini oluşturur. Erken çocukluk yıllarında, çocuğun davranışının değişimini sağlamak; çevresindeki yetişkinlerin olumlu model olmaları ve sınırları belirlemeleri ile mümkündür.

Disiplinde uyulması gereken temel ilkeler vardır. Bu ilkeler şunlardır:

Kararlılık: Çocuğun uyması gereken ilkeler konusunda kararlı olunmalıdır. Kararlı bir ses tonu ve tavır önemlidir.

Kesinlik: Çocuğa koyulan kurallar konusunda kesin ve net tavırlar sergilenmelidir.

Süreklilik: Tutarlı davranmak gerekir. Çocuğun yaptığı davranış bir gün cezalandırılırken başka bir gün, görmezden gelinmemelidir.

Sakinlik: Kurallara uyma konusunda yaşanan çatışmalarda soğukkanlı ve sakin davranılmalıdır.

Ödüllendirme: Çocukların uygun davranışlarının fark edilmesi ve olumlu geri bildirimlerde bulunulması önemlidir. Çocuğun olumlu davranışları desteklenmeli ve bu sözel övgülerle ifade edilmelidir.

1.7.2 ÖDÜL

Yetişkinler; olumlu model oluşturarak, sınırlarını belirleyerek, açıklama yaparak, istendik davranışları sergilemesi için çocuğa yardımcı olabilirler. Anne-babaların çocuklarına yeni davranış kazandırırken kullandıkları yöntemlerden biri de ödüldür. Ödül her ne kadar cezadan daha masum gibi görünse de, doğru kullanılmadığında en az ceza kadar çocuklara zarar verebilmektedir.

1.7.2.1 Ödüllendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar:

Öncelikle sürekli ödül alan çocuklarda ödüle karşı bir nevi bağımlılık gelişir. Çocuğu tekrar motive etmek için ödülü değiştirmek ya da daha büyük bir ödül vermek gerekir. Ödül amacı araca dönüştürür. Ödülle kitap okuyan çocuk, kitap okumayı araç, ödülü amaç olarak görür. Bazen ödül, problemlerin gerçek nedenlerini görmemizi engelleyebilir. Kardeşinin saçını çeken bir çocuğa, "Eğer kardeşinin saçını çekmezsen ödül kazanacaksın." dendiğinde çocuk, kardeşinin saçını çekmez ama çocuğun kardeşine neden zarar verdiği de açıklanamaz.Çocuklara bir iş karşılığında ödül verilince, amaç o işi en iyi şekilde yapmak değil, en kısa sürede bitirip ödülü almak olur. Hatta ödüle ulaşmak için seçebilecekleri en kolay işleri seçerler ve ödüle ulaşmak isterler. Ancak çocuğun gelişimi için seviyesinin üstünde işler yapması gereklidir. Ödül, çocuk eğitiminde kullanılan bir yöntemdir ama doğru kullanılmadığında ya da çok sık kullanıldığında çocuklara zarar verebilmektedir. Aileler ve eğitimciler ödülü bilinçli şekilde kullandıklarında, çocuklarda olumlu davranış değişiklikleri görmek daha kolay olacaktır.

Ödülün doğru kullanımı şöyledir:

- Ödül davranıştan önce söylenmemeli, davranıştan sonra verilmelidir. Örneğin; çocuğa "Oyuncaklarını toplarsan tabletle oynamana izin veririm ." demek doğru değildir.
- Ödül, her olumlu davranıştan sonra verilmemelidir. Rastgele zamanlarda ödül verilerek olumlu davranışı pekiştirmek gerekir. Örneğin; her diş fırçalamanın ardından ödül vermek doğru değildir, ara sıra verilen küçük ödüllerle diş fırçalamayı pekiştirmek daha doğrudur.
- Ödül çocuğun kişiliğine değil olumlu davranışına verilmelidir. "Harikasın, çok iyisin, zekisin." demek yerine "Oyuncaklarını ben söylemeden toplamışsın. "demek arasında fark vardır. Çocuğun kişiliği yerine çabasını övmek ödüllendirme için daha doğrudur.
- Çocuk yaptığı bir resmi ya da bir etkinliği değerlendirilmesi için getirdiğinde, övmeden önce çocuğun düşüncesini almak daha doğrudur. "Öğretmenim etkinliğim nasıl olmuş?" diyen çocuğa "Harika, muhteşem bir etkinlik. " demeden önce "Sence nasıl bir etkinlik ?" diyerek çocuğun düşüncesinin sorulması çocuğun kendini ifade etmesine katkı sağlayacaktır.
- Övgüyü genel olarak değil de detaylandırarak yapmak çocuğun o alandaki becerilerini geliştirir. "Renkleri çok iyi kullanmışsın." gibi detaylara dikkat çekmek çocukların neyi daha güzel yaptıklarını fark etmelerini ve kendilerini geliştirmelerini sağlayacaktır.

Görsel 1.34: Çocuklar için en iyi ödül ailesi ile birlikte oyun oynamaktır

1.7.2.1. Ödüllendirme Teknikleri

1. **Sosyal ödüller (sözel övgü, fiziksel temas, etkinlik ödülleri)**
2. **Maddi ödüller (şeker, çikolata, dondurma vb., oyuncak, para, eğlenceli etiketler, ödül panoları)**

1.7.2.2.1 Sosyal Ödüller

Sözel övgü: Sözel övgü en çok kullanılan ödüllendirme tekniğidir. Övgü gibi sosyal ödüller kullanmak ve çocuklara olumlu anlamda ilgi göstermek, çocuk davranışlarının şekillenmesinde büyük etkiler oluşturur. Ancak sözel övgü, çok fazla kullanıldığında etkili bir ödül olma özelliğini kaybedebilir. Ebeveyn ve eğitimciler övgü konusunda yaratıcı olmaya çalışmalıdır. Kullanılan övgü sözlerinin çeşitlendirilmesi gerekir. Eğer anne baba ya da öğretmen çocuğa çok fazla "Aferin!" diyorsa çocuk için bu övgünün önemi azalacaktır. Çocuğa hangi davranışı için övgü sözü söylendiği belirtilmelidir. Örneğin; öğretmen "Etkinliğin bittikten sonra boyalarını kaldırdığın için teşekkür ederim." diyebilir. Ayrıca "Seni seviyorum." gibi sözleri övgü sözü olarak kullanmamak gerekir. Çocuğun ebeveynleri ve öğretmeni tarafından koşulsuz sevildiğini bilmesi önemlidir.Küçük çocuklar övgü sözlerini; ses tonu, mimik ve jestlerle birlikte anlamlandırırlar. Dolayısıyla çocuğa bir övgü sözü söylerken veya onu eleştirirken farklı ses tonları ve yüz ifadeleri kullanılması gerekir.

Fiziksel temas: Küçük çocuklar için öpülmek, başının, sırtının okşanması, kucağa alınıp hoplatılmak, sarılmak en çok hoşlarına giden ödül biçimleridir. Ödüllendirmede sözel övgünün yanı sıra fiziksel temasa da yer vermek gerekir. Fiziksel temas (sarılma, okşama, öpme vb.) anne, baba ve çocuk arasında duygusal bağı arttırarak çocuğun ebeveynlerine karşı güven duymasını sağlar. Yaptığı olumlu davranışın pekişmesinde etkin rol oynar. Anne babaların dikkat etmesi gereken nokta çocuğa mahremiyet eğitimi de vermektir. Öpme, okşama, sevme, kucaklama, gibi ödüllendirmeler bizim kültürümüzde çok alışılageldik yöntemler olsa da çocukların mahremiyet alanlarına girmemek ve mahremiyet eğitimleriyle çelişki oluşturmamak adına dikkatli kullanılmalıdır.

Etkinlik biçiminde ödüller: Çocuklarla oyun oynamak, gezmek, birlikte vakit geçirmek, sinemaya gitmek, arkadaşlarıyla zaman geçirmek, parka gitmek, anne babaya yardım etmek gibi çocuğun hoşlandığı etkinlikleri yapmak aile ilişkilerini de güçlendirir.

1.7.2.2.2 Maddi Ödüller

Maddi ödüller en sık ve en kolay verilen ödüllerdir. Her davranış sonunda ödül vermek bir süre sonra pazarlık haline dönüşebilir. Çocuklar sürekli "Anne baba şunu yaparsam bana ne alacaksınız." diyorsa, anne babaların ödül kullanma konusunu düşünmeleri ve çok sık ödül verdiklerini fark etmiş olmaları gerekmektedir. Maddi ödüllerin yerine sosyal ödüllerin kullanması tercih edilmelidir.

Maddi Ödüller	Sosyal Ödüller
Şeker, çikolata vb	Gülümseme, göz kırpma, başını okşama, övgü
Para	Aile ile birlikte etkinlik yapma(Görsel 1. 34)
Oyuncak	Parka veya pikniğe gitme
Eğlenceli Etiket (Sticker- sitikır) yapıştırma	Anne babaya bir işinde yardım etme
Ödül panosu hazırlama	Arkadaşları ile zaman geçirme
	İstediği bir filmi veya çizgi filmi izleme
	Dışarıda istediği bir yeri gezme

UYGULAMA FAALİYETİ 7

Çocuk eğitiminde ödül ve cezanın doğru kullanılması ile ilgili farkındalık oluşturan pano hazırlayınız.

Pano hazırlarken aşağıdaki kriterleri dikkate alınız:

- Panoda ödül ve ceza yer almalıdır.
- Panoda yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal estetik kurallara uygun şekilde kullanılmalıdır.
- Panonun başlığı ve düzeni dikkat çekici olmalıdır.
- Pano, aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 puan	3 puan	2 puan	1 puan
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Pano en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	Pano estetik kurallara uygun yeterli yazılı ve görsel materyal ile desteklenmiştir.	Pano hazırlanırken çok fazla yazılı materyal kullanılmış ancak görsel materyal ile desteklenmemiştir.	Panoda yazılı materyal kullanılmamış sadece görsel materyal ile desteklenmiştir.	Pano estetik kurallara uygun ve yeterli yazılı ve görsel materyal kullanarak hazırlanmamıştır.

BÖLÜM 8
OLUMSUZ DAVRANIŞ KARŞISINDA SERGİLENECEK TUTUMLAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Olumsuz davranışlar karşısında yapılacak ilk akla gelen davranışlar neler olabilir? Tartışınız.
2. 'Ailede etkili iletişimin en temel ögesi sizce nedir''? Sorusu ile yakın çevrenizdeki kişilerle röportaj yapınız. Aldığınız cevapları arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.8 OLUMSUZ DAVRANIŞ KARŞISINDA SERGİLENECEK TUTUMLAR

1.8.1 OLUMSUZ DAVRANIŞ KARŞISINDA TUTUMLAR

Olumsuz davranışlar karşısında yapılan ilk hata, olumsuz davranışı görmezden gelmek, ikinci hata ise hemen cezaya başvurmaktır.

- Çocuk olumsuz bir davranış gösteriyorsa mutlaka geçerli bir nedeni vardır. Bu nedeni anlamaya çalışmak gerekir. Bu neden kimi zaman bir ihtiyacı dile getirmek, kimi zaman da dikkat çekmek olabilir.
- Örneğin; annesinin çorabını giymek isteyen çocuğa, eski çorabı vermek gibi.
- Olumsuz bir davranış sergileyen çocuğa o an davranışı olumluya çevirecek bir iş verilebilir. Örneğin; markette koşturan çocuğa, market arabasını sürmekte yardımcı olabilirsin denilebilir.
- Çocuğun hatasını söylerken, onu incitmemek gerekir. Neden hatalı olduğunu açıklamak gerekir. Örneğin; evde top oynamak istediğinde, komşular rahatsız olabilir, bunu yapmanı istemiyorum denmelidir.
- Olumsuz davranışının sonuçlarına katlanması sağlanabilir. Örneğin; markette söz dinlemeyen çocuğu, baba başka bir gün markete giderken götürmez ve nedenini kendisinin bulmasını isteyebilir.
- Olumsuz davranışlar karşısında duygular ve beklentiler açık ve net şekilde ifade edilmelidir. Örneğin öğretmen; "Legoları arkadaşınla paylaşmanı istemiştim, paylaşmadığın için üzgünüm, paylaşarak oynamanız beni mutlu eder." diyerek duygu ve beklentilerini dile getirebilir.
- Çocukların hatalarını telafi etmelerine yardımcı olunmalıdır. Örneğin; "Haydi legolarla büyük bir kule yapın." diyerek hatasını telafi etmesi sağlanmalıdır.
- Çocuklar anne babalarının olumlu-olumsuz tüm davranışlarını model alırlar. Çocuk ebeveynin söylediğini değil yaptığını yapar ve uygular. O yüzden nasihat etmek yerine davranışlarla örnek olmak gerekir. Örneğin; baba bir oyunu kaybettiğinde "Her oyunun bir kaybedeni olur, tebrik ederim." diyerek örnek davranış sergileyebilir.
- Çocuklara karşı adil ve tarafsız olunması da çok önemlidir. Büyük-küçük çocuk, kız- erkek çocuk ayrımı yapmadan tutarlı ve kararlı olmak önemlidir. Örneğin; küçük çocuğu kollayarak büyük çocuğu odasına göndermek yerine, her ikisini de ayrı ayrı odalara göndererek ayrım yapılmadığı kanıtlanabilir.
- Sevilen ve kişiliğine saygı duyulan çocuk, sevgi ve saygı gösterir.Bu nedenle disiplin sevgi ve saygı temeli üzerine kurulmalıdır.

1.8.2 UYARI VE YAPTIRIMLARIN AMACI VE İLKELERİ

Ceza; olumsuz ve istenmeyen davranışların önlenmesi ya da istenmeyen davranış ortaya çıktıktan sonra, bu davranışın tekrarlanmasının engellenmesi için yapılan caydırıcı sözler veya davranışlar olarak tanımlanabilir.Ceza; yerinde, zamanında ve gerekli durumlarda kullanılmalıdır.

Çocuğa sağlıklı bir disiplin kazandırabilmek için kullanılan uyarı ve yaptırımları uygularken bazı ilkelere dikkat etmek gerekir. Bu ilkeler şunlardır:

Uyarma: Çocukların ilk yaptıkları hatayı ebeveynler uyarmakla yetinmelidir. Uyarının da bir cezalandırma olduğu unutulmamalıdır. Kararlı bir ses tonu ile yalın bir uyarı çoğunlukla yeterli olabilir. Yeri geldiğinde anlık bir kaş çatması bile çocuğa mesaj olarak yaptığı davranışın onaylanmadığı tepkisinin iletilmesidir.

Konuşma: Yapılan hatanın şiddeti artmış ve sık tekrarlanıyorsa çocuk ile yaşına uygun bir şekilde, konuşulmalıdır.

Cezayı hatırlatma: Yapılan hatanın tekrarı durumunda hatanın büyüklüğü ne olursa olsun ebeveynler sakin, aşırı tepki vermeden konuşmalı ve çocuğa bu davranışın tekrarı hâlinde ne tür ceza alabileceğini belirtmelidir.

Cezayı uygulama: Konuşma ve uyarılara rağmen devam eden hatalarda anne-babanın cezayı uygulaması gerekir. Anne-babalar uygulamayacakları cezalandırma yöntemini çocuğa kesinlikle söylememelidir. Cezalandırma sırasında dikkat edilmesi gereken nokta, çocuğun gururunu incitmemek ve öz güvenini zedelememektir.

Uzmana başvurma: Anne babalar alınan önlemlere rağmen hala bazı sıkıntılarla karşılaşıyorlarsa bir uzmana başvurmayı ihmal etmemelidirler. Çünkü bu durumlara davranış bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite durumu, çocukluk çağı depresyonları ve uyum güçlükleri gibi sorunlar eşlik ediyor olabilir.

1.8.3 AİLE İÇİ İLETİŞİMDE UYULMASI GEREKEN KURALLAR

Aile içindeki bireylerin düşünce ve davranış yapısı çocuğun kişiliğini şekillendirir. Her ebeveyn çocuğunu en iyi şekilde eğitmek ve yetiştirmek ister. Ailenin vereceği iyi bir eğitim çocuğuyla kurduğu sağlıklı iletişime bağlıdır. Çocukla sağlıklı iletişim kurabilmek için önce onu tanımak ve onun temel ihtiyaçlarına ve haklarına saygı duymak gerekir. Çocukları tanımada ve anlamada en büyük yardımcı, çocuk ve anne- baba arasındaki etkili iletişimdir.

Etkili Aile İçi İletişim = Etkin Dinleme + Empati + Koşulsuz Sevgi + Tutarlı Davranmak + Doğru Rol Model Olmak

Ailede Sorunların Çözümü

- Duygu ve düşünceler abartıdan uzak, açık ve anlaşılır şekilde ifade edilmelidir. Örneğin, “Ev işlerin-de yardımcı olmaman beni üzüyor. ”gibi.
- Geçmiş sorunlar sürekli tekrarlanmamalı, sorun ne ise olduğu şekliyle tartışılmalıdır. Örneğin, “Hep geç kalıyorsun, zaten mezuniyet törenime de geç kalmıştın.” demek çözümden uzaklaşmaktır.
- Davranışlar somut olarak dile getirilmeli, nasihat etmek ve öğüt vermekten kaçınılmalıdır. Örneğin, “Düzenli olmak başarılı olmak demektir. Ben senin yaşındayken tertipli düzenli bir çocuktum.” demek yerine “Çantanı akşam yatmadan önce hazırlamalısın.” demek daha doğrudur.
- Sorun başka sorunlarla karıştırılmamalıdır. Örneğin, “Hem yemeğini yemiyorsun, hem de odanı toplamıyorsun. ”diyerek iki konuyu birden tartışmamak gerekir.
- Aile içinde bireyler birbirlerini etkin bir şekilde dinlerse çözüm çok daha kısa zamanda gerçekleşir.
- Sorunun çözümü için haklı aramak yerine her iki tarafında anlaşabileceği bir çözüme yönelmek

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümle doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Çocuk kişiliğinin temelini oluşturan ilk ruhsal yapıyı 0-6 yaşlarında oluşturmaktadır.

2. ( ) Duygular, öğrenme ve olgunlaşmayla birlikte yaşamın her döneminde aynıdır farklılık göstermez.

3. ( ) Çocuklarla iletişimde yaşa göre farklılaşan becerileri ve ihtiyaçları dikkate almak gerekli değildir.

4. ( ) Bireyler arasında gerçekleşen her türlü karşılıklı konuşmalar ve yazışmalar sözlü iletişim kapsamına girmektedir.

5. ( ) Tırnak yeme ve Parmak emme alışkanlık ve eğitim problemidir.

6. ( ) Kaygılı çocuk duygusal tepkileri abartılmış olan çocuktur.

7. ( ) İnatçılık dönemi, yaklaşık 18 aylıktan başlayıp 4 yaşına kadar devam eder.

8. ( ) Utangaç çocuklar, derslerinde ve günlük hayatlarında daha başarılıdır.

9. ( ) Saldırganlık, hayal kırıklığı, engelleme, baskılı tutum, tehdit ve öfke sonucu oluşur.

10. ( ) Teknoloji bağımlılığı diğer bağımlılıklar kadar risk oluşturmaz.

11. ( ) Bağlılık ihtiyacı, güvenlik ihtiyacı, saygınlık kazanma ihtiyacı fizyolojik ihtiyaçtır.

12. ( ) İhtiyaç, güdü ve dürtülerin doyumsuz kalmasına ve amacına ulaşamamasına engellenme denir.

13. ( ) Bastırma, bireyin hatırlamak ve hissetmek istemediği şeyleri bilinç dışına atmaya çalışmasıdır.

14. ( ) Telefonda aldığı bir habere öfkelenen kişinin, telefonu yere fırlatması mantığa bürünmeye örnektir.

15. ( ) Olumsuz bir durum ile karşılaşan gencin bir çocuk gibi davranmaya başlaması gerilemeye örnektir.

16. ( ) Zihinsel resim yapma, çok sayıda fikir üretmeyi gerektiren, fikirlerin üzerine yenilerini eklemeyi ya da değiştirmeyi içeren bir grup çalışmasıdır.

17. ( ) Bireyin problemli durumlara genel yaklaşımı, kontrol edip edememesi ve yeteneklerine güvenip güvenememesi, sorunları başarı ile çözme ve başa çıkma stratejisini etkiler.

18. ( ) Övgü çocuğun kişiliğine değil, performansına yapılmalıdır.

19. ( ) Anne babaya işlerinde yardım sosyal bir ödüldür.

20. ( ) Ceza yerinde, zamanında ve gerekli durumlarda gerektiği dozda kullanılmalıdır.

B. Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Bir insanı nesnel yanları ile diğer insanlardan ayıran duygu, düşünce, değer yargıları ile birlikte tutum ve davranışların tümüne ..... denir.

2. Kişinin kendisiyle ve çevresiyle sürekli denge ve uyum içinde olmasına .....denir.

3. İletişim türleri yazılı, ..., sözsüz iletişim olarak 3 grupta incelenir.

4. Sağlıklı iletişimin temel koşulları saygı, somutluk, ..., saydamlıktır.

5. En etkili doğru iletişim yolu sen dili mesajı yerine .....mesajı vermektir.

6. Çocuğun isteklerinin engellenmesi veya anlaşılmadığını düşünmesi sonucu ortaya çıkan olumsuz tepkiler .....olarak adlandırılır.

7. İnatçılık .....aylıktan başlayıp ..... yaşına kadar devam eder.

8. Çocuğun olumsuz duygularını kontrol edemeyip, davranışa dönüştürmesi, kendisine ya da çevresine zarar vermesi .....olarak açıklanabilir.

9. Beden kaslarında istem dışı ve belli aralıklarla ortaya çıkan kasılmalara.....denir.

10. Mülkiyet kavramı .....yaşlarından sonra gelişmektedir.

11. Zamanından önce verilen .....alt ıslatma problemine neden olabilir geçmemelidir.

12. Engellenme ve çatışmanın oluşturduğu hayal kırıklığı, gerginlik ve kaygının etkisinden kurtulmak isteyen bireyin, benliğini korumaya yönelik gösterdiği tepkilere .....denir.

13. İhtiyaç durumunda ortaya çıkan durumun giderilmesi için ona yön veren güce ..... denir.

14. Bireyin temel istek ve ihtiyaçlarının karşılanamamasından kaynaklanan doyumsuzluk ve kaygı durumlarında, olması gereken düzeyden daha basit bir olgunluk düzeyine inme durumuna .....denir.

15. Yaşanılan her başarısızlıkta, düş kırıklığında veya engellenmede iyi bir taraf görmeye çalışmak, savunma mekanizmalarından .....tanımıdır.

16. Üzerinde çalışılması, hakkında araştırma yapılması ve tartışılması gereken çözümlenmemiş bir soruna .....denir.

17. Çok sayıda fikri, kısa sürede toplamayı sağlayan tekniğe .....denir.

18. Problem çözme becerisini geliştirmek için Okul çağıyla birlikte anne-babanın problem çözen değil yardım eden, destek olan ve gerektiğinde danışılan bir gözlemci olması gerekir açıklaması ..... ilkesini anlatır.

19. Disiplinde uyulması gereken temel ilkeler; kararlılık, sakinlik, süreklilik, ... ödüllendirmedir.

20. Olumsuz davranışı, ...yapılan ilk hatadır.

C. Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki gelişim alanlarından hangisi belirli nesne, olay ya da kişilerin bireyin iç dünyasında uyandırdığı izlenimler olarak tanımlanır.

   A) Sosyal B) Duygusal C) Kişisel D) Davranışsal E) Bireysel

2. Aşağıdakilerden hangisi ailede kardeşler arası ilişkilerde anne ve babaların dikkat etmesi gereken noktalardan değildir?

   A)Kararlı olmak B)Kıyaslama yapmak
   C)Hakemlik yapmamak D) Cinsiyet ayrımı yapmamak E)Kardeş bakımında yardım istemek.

3. Aşağıdakilerden hangisi okula uyum sağlayan öğrencilerde gözlemlenen davranışlardan değildir?

   A) Derslere ve okul içindeki çalışmalara aktif olarak katılırlar.
   B) Arkadaşlarına ve öğretmenlerine güvenirler.
   C) Öz güvenleri yüksektir.
   D) Kolayca sosyal ilişki kuramayabilir.
   E) Öğrenmeye karşı daha isteklidirler.

4. Aşağıdakilerden hangisi eğitim programlarının özelliklerinden değildir?,

   A) Aktif öğrenmeye dayalı olmalıdır.
   B) Sınıf içi ve sınıf dışı eğitim uygulamalarını kapsamalıdır.
   C) Öğrencilerin yeteneklerini keşfetmelerini sağlayacak özellikte olmalıdır.
   D) Öğrencilerin tüm gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır.
   E) Öğrenci merkezli olmayıp öğretmen merkezli olmalıdır.

5. Aşağıdakilerden hangisi okulda çocuğun ruh sağlığını etkileyen etmenlerden değildir.

   A) Öğretmen B) Anne babalar C) Program D) Yönetim E) Eğitim ortamı

6. Kendine güvenen- Uyumlu, Yaratıcı- Bağımsız- Sorumluluk sahibi gibi çocukların ne tür tutum sergileyen ailelerde yetişmesi beklenir?

   A) Demokratik B) Otoriter C) Tutarsız D) Mükemmeliyetçi E) Aşırı koruyucu

7. Aşağıdakilerden hangisi öğretim ortamlarının uygun bir fiziksel düzene sahip olmasının işlevlerinden değildir?

   A) Öğrencilerin fiziksel olarak rahat etmelerini sağlamak
   B) Öğrencileri derse motive etmek
   C) Öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmak
   D) Öğretim ortamları ile en iyisi olmak.
   E) Ders materyallerine kolay ulaşmak.

8. Aşağıdakilerden hangisi okullarda rehberlik hizmetlerinin bireyde gerçekleştirmeye çalıştığı amaçlardandır.

   A) Kendini tanımak
   B) Derslerin iyi yürütüldüğünü takip etmek
   C) Öğrencilerin kurallara uymasını takip etmek
   D)Okul eksiklerinin gidermek
   E) Öğretmen rehberlik işlemlerini yürütmek.

9. Aşağıdakilerden hangisi çocukla iletişimde etkin dinlerken dikkat edilecek noktalardan değildir?

A) Çocuğu dinlerken, zihnimizi meşgul eden diğer olayları çözüp sonra dinlemek.
B) Çocukla konuşurken onun boyuna göre eğilerek aynı seviyeye gelmek.
C) Çocuğun söylediklerini dinlediğinizi mimiklerinizle, baş hareketleriyle onaylamak.
D) İsteği ya da söylediği size çok mantıksız gelse de olumsuz tepki göstermemek.
E) Onun duygularını paylaştığınızı ona dokunarak, sarılarak ifade etmek.

10. . Aşağıdakilerden hangisi öğrenme sürecinde karşılaşılan iletişim problemlerindendir?

A) Öğretmenin çocukların göz hizasına inmesi.
B) Geri bildirimde ben dilini kullanmak.
C) Beden dilini etkili şekilde kullanmak.
D) Etkinliğin ayrıntılarına hakim olmamak.
E) Mimiklerle sözlü mesajı desteklemek.

11. Aşağıdakilerden hangisi savunma mekanizmaları ile ilgili temel kavramlardan değildir?

A) Doyum B) Dürtü C) Güdü D) İçgüdü E) İhtiyaç

12. Aşağıdakilerden hangisi fizyolojik güdü değildir?

A) Açlık B) Susuzluk C) Eğlenme D) Uyuma E) Dinlenme

13. Bireyin benliğini rahatsız eden bir isteği, duyguyu veya düşünceyi bilinçaltına iterek unutmasına ne denir?

A) Bastırma B) Bahane bulma C) Karşıt tepki geliştirme D) Yansıtma E) Çarpıtma

14. İhtiyaçların, güdülerin ve dürtülerin, çeşitli nedenlerle doyumsuz kalmasına ve amacına ulaşamamasına ne denir?

A) Çatışma B) Güdülenme durumu C) Bastırma D) Engellenme E) Uyum sağlam

15. Olayların varlığını veya yaşanmış olduğunu görmezlikten ve anlamazlıktan gelmeye ne denir?

A) Polyannacılık B) Yansıtma C) Gerileme D) Özdeşim kurma E) İnkar

16. Bireyin başarılı bulduğu kişilere özenerek onlar gibi olmaya çalışması (giyim, davranış) hangi savunma mekanizmasına örnektir?

A) Yansıtma B) Hayal Kurma C) Özdeşim kurma D) Gerileme E) Yüceltme

17. Toplumca onaylanmayan ilkel nitelikteki dürtü ve isteklerin (saldırganlık vs.) doğal amaçlarından çevrilerek, toplumca onaylanan etkinliklere (sanat, spor) dönüştürülmesine ne denir?

A) Özdeşim Kurma B) Yüceltme C) Yansıtma D) Polyanacılık E) İnkar

18. Sınavda kopya çekerken yakalanan bir öğrencinin kopya çekmediğini söylemesi hangi savunma mekanizmasına örnektir?

A) Bastırma B) İnkar C) Çatışma D) Engellenme E) Gerileme

19. Sınıfta yapılan başkanlık seçimini kaybeden bir öğrencinin, okulda kaybetmiş olmanın verdiği öfke ile eve döndüğünde öfkesini kardeşine yöneltmesi hangi savunma mekanizmasına örnektir.

A) Gerileme B) Yüceltme C) Hayal Kurma D) Yön Değiştirme E) Bastırma

20. Aşağıdakilerden hangisi çocuklarla problem çözülürken dikkat edilecek hususlardan değildir?

A) Problem sakin bir zamanda konuşulmalıdır.
B) Çocuğun problemi, ebeveyn tarafından tanımlanmamalıdır.
C) Çocuk etkin bir şekilde dinlenmelidir.
D) Çözümün çocukla beraber uygulandığında etkili olacağı unutulmamalıdır.
E) Problem çözme, ebeveynler öneriye açık, çocuk hoşgörülü olduğu zaman işe yarar.

21. Problem çözme basamakları aşağıdakilerden hangisinde doğru sıralama ile verilmiştir?

A) Problemi tanımlama - Seçenek oluşturma - Karar verme- Değerlendirme- Problemin fark edilmesi
B) Seçenek oluşturma - Karar verme- Değerlendirme Problemin fark edilmesi - Problemi tanımlama
C) Problemi tanımlama - Seçenek oluşturma- Problemin fark edilmesi Karar verme- Değerlendirme
D) Problemin fark edilmesi - Problemi tanımlama - Seçenek oluşturma - Karar verme- Değerlendirme
E) Problemin fark edilmesi Karar verme- Değerlendirme- Seçenek oluşturma- Problemi tanımlama

22. Aşağıdakilerden hangisi çocuklarla problem çözülürken dikkat edilecek hususlardan biridir?

A) Çocuğun problemi, ebeveyn tarafından nasihatlerle tanımlanmalıdır.
B) Çocuk sessizce dinlenmeli, problemi kendi açısından anlatmasına izin verilmelidir.
C) Mümkün olan bütün çözümler çocukla birlikte tartışılmamalıdır.
D) Problem çözme yöntemindeki başarının sırrı, bir sonuca ulaşmak için çocukla beraber çalışıldığını unutmaktır.
E) Problem çözme çocuğun esnek olmaya hazır ve çocuğunun önerilerinin kabul edilmesiyle işe yarar.

23. Aşağıdakilerden hangisi etkili aile içi iletişimin temel ögelerinden değildir?

A) Olumlu model olmak B) İyi bir dinleyici olmak C) Koşullu sevmek D) Empati kurmak E) Kabul etmek

24. Aşağıdakilerden hangisi disiplinde uyulması gereken temel ilkelerden değildir?

A) Süreklilik B) Kesinlik C) Sakinlik D) Kararlılık E) Sevgi

25. Aşağıdakilerden hangisi ödülün doğru kulanımına örnektir?

A) Odanı toplamışsın, harikasın, süpersin
B) Kahvaltını bitirdin. Aferin! Benim kızım çok akıllı bundan sonra hep bitirecek.
C) Kitaplığı düzenlerken birlikte çalışmamız çok iyi oldu. İyi bir ekip olduk.
D) Alışveriş torbalarını boşaltmama yardım edersen sana tatlı vereceğim.
E) Kardeşinle güzel güzel oynarsan, dondurma yiyebilirsin.

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını noktalı yerlere yazınız.

SORU 1. Çocuğun ruh sağlığını bilmek neden önemlidir ?

.....

SORU2. İletişimin önemi nedir?

.....

SORU 3. Aşırı kaygılı çocuğun belirgin özellikleri nelerdir?

.....

SORU 4. Çocukluk Döneminde öfke duygusunun nedenleri nelerdir?

.....

SORU 5. Bağımlılık nedir? Günümüzde en çok hangi bağımlılıklar yaygındır?

.....

SORU 6. Savunma mekanizmalarından telafi etme kavramı ne demektir?

.....

SORU 7.Savunma mekan izmalarının sık kullanılmasının olumsuz yanları nelerdir?

.....

SORU 8. Erken çocukluk döneminde çocuğa kazandırılmaya çalışılan problem çözme becerilerinin amacı nedir?

.....

SORU 9. Ödüllendirme teknikleri nelerdir?

.....

SORU 10. Uyarı ve yaptırımların ilkeleri nelerdir?

.....

2. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUKLARI TANIMA DEĞERLENDİRME

Bölümler

1. ÇOCUKLARI TANIMA TEKNİKLERİ KULLANARAK VERİ TOPLAMA
2. PORTFOLYO DOSYASI (TOPLU DOSYA) OLUŞTURMA

Bu öğrenme biriminde;

- Çocukları tanıma ve değerlendirmenin tanımını,
- Çocukları tanıma ve değerlendirmenin önemini,
- Çocukları tanıma ve değerlendirmede dikkat edilecek noktaları,
- Çocukları tanıma ve değerlendirmede kullanılan teknikleri,
- Portfolyonun amacı, kapsamı, özellikleri ve yararlarını,
- Portfolyo oluştururken dikkat edilecek noktaları,
- Portfolyo dosyası oluşturmayı

öğreneceksiniz

BÖLÜM 1
ÇOCUKLARI TANIMA TEKNİKLERİNİ KULLANARAK VERİ TOPLAMA

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Çocukları tanıma ve değerlendirme çocukların gelişimi açısından önemli midir? Tartışınız.
2. Çocukları tanıma ve değerlendirmede kullanılan teknikler nelerdir? Araştırınız.

Çocukları ancak çocuklardan öğrenebiliriz.

Ronald David Laing (Ranılt Deyvid Leyning)

2.1 ÇOCUKLARI TANIMA TEKNİKLERİ KULLANARAK VERİ TOPLAMA

Çocuklar, kalıtımsal olarak farklı özelliklere sahip olmaları ve değişik çevrelerde yetişmelerinden dolayı kendilerine özgüdürler. Çocukların kendine özgü özellikleri "bireysel farklılıklar" olarak adlandırılır. Bunun yanı sıra çocuklar okul öncesi dönemde, sürekli ve hızlı bir gelişim içerisindedir. Hem bu kadar farklı hemde bu kadar hızla gelişen bir yapıya sahip olan çocukların iyi yetiştirilebilmesi önemlidir. Bu nedenle kendilerine özgü kişilik özelliklerinin, ilgilerinin, ihtiyaçlarının yeteneklerinin, güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu da çocuğu tanıma ve değerlendirme çalışmalarıyla mümkün olabilir. Çocuğa en iyi destek onu iyi tanımakla olur.

Bu bilgilerden yola çıkarak çocukları tanıma ve değerlendirme şu şekilde tanımlanabilir; çocukla ilgili bilgilerin ölçme araçları kullanılarak, tarafsız, esnek, tutarlı bir şekilde, sistematik olarak toplanması, kayıt altına alınması ve elde edilen bilgilerle anlamlı ve güvenilir karar verme sürecidir.

2.1.1 ÇOCUKLARI TANIMA VE DEĞERLENDİRMENİN ÖNEMİ

1. Çocukların gelişim özelliklerinin bilinmesini sağlar.
2. Güçlü yönlerinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesini sağlar.
3. Etkili eğitim programlarının hazırlanmasını sağlar.
4. Çocukların özelliklerine uygun öğrenme yöntem, teknik ve araçların seçilmesini sağlar.
5. Öğrenmeyi destekleyici ortamların düzenlenmesine temel oluşturur.
6. Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların fark edilerek desteklenmelerine yardımcı olur.
7. Çocukların gelişimlerindeki ilerlemeleri ya da gerilemeleri ölçmeyi sağlar.

2.1.2 ÇOCUKLARI TANIMA VE DEĞERLENDİRMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

1. Çocuklar bütün yönleri ile tanınmalıdır.
2. Çocukları tanıma ve değerlendirmede temel ilkenin ''çocuğun kendisini tanımasına'' yardımcı olmak olduğu unutulmamalıdır.
3. Çocuklar sadece bir teknikle değerlendirilmemelidir.
4. Tanıma çalışmalarında, çocukların özgüvenlerinin zedelenmemesi için yapamadıklarından daha çok yapabildiklerine odaklanılmalıdır.
5. Okullarda çocukları tanımaya yönelik çalışmalar sorunları olan çocuklara değil, tüm çocuklara yönelik olmalıdır.
6. Çocukları tanıma çalışmalarında süreklilik olmalıdır.
7. Çocukları tanıma çalışmaları ile bireyler hakkında toplanan bilgiler geçerli ve güvenilir olmalıdır.
8. Çocukları tanıma çalışmaları ekip (çocuk, öğretmen, rehberlik uzmanı, aile) olarak yapılmalı ve değerlendirilmelidir.

SIRA SİZDE 1

Çocukları tanıma ve değerlendirmenin yararlarından birini seçerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2.1.3. ÇOCUKLARI TANIMA VE DEĞERLENDİRMEDE KULLANILAN TEKNİKLER

Okul öncesi dönemde çocuklar yazılı veya sözlü kendilerini çok iyi ifade edemedikleri için, tanıma ve değerlendirmede farklı yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.

Çocukları tanımada ve değerlendirmede kullanılan teknikler şunlardır:

- Gözlem ve Gözleme Dayalı Teknikler
- Görüşme Tekniği
- Ev Ziyaretleri
- Oyun Temelli Tanıma ve Değerlendirme Tekniği
- Gelişimsel Tanıma ve Değerlendirme Tekniği
- Derecelendirme Ölçekleri
- Rubrik
- Portfolyo

2.1.3.1 GÖZLEM VE GÖZLEME DAYALI TEKNİKLER

2.1.3.1.1 Gözlem

Gözlem; Bir nesnenin, durumun, kişinin veya grubun, özelliklerini ortaya koymak için dikkatli ve planlı bir şekilde yapılan incelemelerdir. Davranışların doğal ortamda gözlenmesi gözlemin en güçlü yanıdır. Gözlem tüm koşullarda rahatlıkla uygulanabilecek bir tekniktir. Araç gereç ve zaman gerektirmez. Gözlem rastgele bakmak değildir. (Görsel 2.1) Belli amacı olan sistemli bir çalışmadır

Görsel 2.1: Gözlem tekniğinin uygulanması

Okul öncesi dönemde gözlemin kullanım amaçları şunlardır:

- Çocukların gelişimlerini izlemek ve değerlendirmek.
- Eğitsel planlama yapmak.
- Elde edilen verileri kaydetmek.
- Çocukların akademik başarılarını incelemek.
- Çocukların ihtiyaçlarını belirlemek.
- Problemlerini ortaya çıkarmak.
- Doğru iletişim kurmak.

Gözlem Sürecinde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

1. Gözlem için öncelikle amaç belirlenmeli ve gözlem planlanmalıdır.
2. Gözlemin zamanı belirtilmeli ve gözlem kayıt altına alınmalıdır.
3. Gözlem günün farklı saatlerinde ve farklı faliyetlerinde yapılmalıdır.
4. Gözlem sürekli ve sık aralıklarla yapılmalıdır.
5. Gözlemde tek bir çocuk gözlenmelidir. Bir anda, birden çok çocuğun gözlenmesi elde edilen bilgilerin sağlıksız olmasına neden olabilir.
6. Gözlem mümkün olduğunca bireysel hataları önlemek için birden fazla kişi tarafından yapılmalıdır.
7. Gözlem sonuçları gizli kalmalıdır.
8. Gözlem sonunda çocukların içinde bulunduğu tüm koşullar dikkate alınarak yargıya varılmalı, sonuçlar çocuğa yardım etmek amacıyla kullanılmalıdır.

Gözlem Yapma Aşamaları

Gözlem üç aşamada gerçekleştirilir;

- Planlama
- Kayıt etme
- Raporlaştırma

Planlama: Nedenlerin belirlendiği, gözlemciye, gözlenenkişiye, ortama, zamana, araç ve gereçlere ait ayrıntıların belirlendiği gözlem yapma aşamasıdır.

Kayıt etme: Gözlem tekniğinin amacına ulaşması için bilgilerin analiz yapılabilecek şekilde kayıt edilmesidir.

Raporlaştırma: Gözlem sonunda kaydedilen ve elde edilen verilerin değerlendirildiği, yorumlandığı aşamadır.

Gözlem Çeşitleri:

Gözlemcinin Katılım Durumuna Göre Gözlem	Uygulanışına Göre Gözlem	Yapıldığı Yere Göre Gözlem
• Katılımlı gözlem • Katılımsız gözlem	• Yapılandırılmış gözlem • Yarı yapılandırılmış gözlem • Yapılandırılmamış gözlem	• Doğal gözlem • Doğal olmayan gözlem

Katılımlı Gözlem: Çocuk sayısı az olduğu, zaman kısıtlaması olmayan etkinliklerde gözlemcinin aktif olarak katıldığı gözlem türüdür. Gözlemci gözlenenlerle, birlikte zaman geçirerek gözlem yapar. Gözlenen kişi ya da kişiler gibi davranır. Bu yöntemle çocukların duygu, düşünceleri ve davranışları daha iyi anlaşılır.

Katılımsız Gözlem: Gözlemcinin, gözlem durumunun dışında kalarak yaptığı objektif gözlemlerdir. Gözlenen gözlemciyi görmez.

Yapılandırılmış Gözlem: Gözlemin nerede, nasıl ve hangi konuda yapılacağının ve verilerin nasıl kaydedileceğinin önceden belirlendiği gözlem türüdür. Yapılandırılmış gözlemde, "Gözlem Kayıt Formu" kullanılmaktadır.

Yarı yapılandırılmış Gözlem: Gözlemin amacı ve konusu bellidir. Gözlemci ortam, materyal vb durumlara müdahalede bulunabilir. Gözlem kayıt altına alınır.

Yapılandırılmamış Gözlem: Anlık gözlem denebilir. Planlama söz konusu değildir. Rastlantısal durumların gözlemlenmesidir.

Doğal Gözlem: Çocuğun kendi doğal ortamında izlenmesidir. Gözlemci pasiftir ortama bir müdahalede bulunmaz. Gözlemci doğal ortamda izlenimlerini kaydeder. Örneğin; çocuğun okul ya da evde gözlenmesi doğal gözlemdir.

Doğal Olmayan Gözlem: Çocuğun davranışlarının düzenlenmiş ortamda gözlenmesi durumudur. Örneğin; oyun odasının otopark alanı gibi düzenlenmesi ve çocuğu bu ortamda oynarken izlemek doğal olmayan gözlemdir.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI
GELİŞİM GÖZLEM FORMU

Sayın Öğretmen,

Bu form çocukların aşağıda belirtilen alanlardaki gelişimlerine ilişkin gözlemlerinizi kaydetmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Sizden her çocuğun gelişimsel ilerlemelerini ve desteklenmesi gereken gelişimsel özelliklerini buformakaydetmeniz beklenmektedir. Gözlem tarihleri arttıkça formun gözlem satırı çoğaltılarak kullanılmalıdır. Gözlem yapılan gün içinde hangi gelişim alanında kayda değer/kritik bir özellik varsa daha çok o özelliği belirtmeniz yerinde olacaktır.

Çocuğa ait özel bir görüş ve öneriniz varsa ilgili bölüme ayrıntılı olarak yazınız.

Okul Adı : . . . . . .
Öğretmenin Adı ve Soyadı :. . . . . .
Çocuğun Adı ve Soyadı :. . . . . .
Çocuğun Doğum Tarihi : .... /.... / 20....
Çocuğun Cinsiyeti : . . . . . .

Gelişim alanları / Gözlem Tarihi	Motor Gelişim	Bilişsel Gelişim	Dil Gelişimi	Sosyal ve Duygusal Gelişim	Öz bakım Becerileri
..../..../20..					
..../..../20..					
..../..../20..					
..../..../20..					
Görüş ve Öneriler					

2.1.3.1.2 Okul Öncesi Dönemde Kullanılan Gözleme Dayalı Teknikler

Gözleme dayalı teknikler okul öncesi eğitimde oldukça önemlidir. Okul öncesi öğretmenlerinin bu dönemdeki çocukları tanımada farklı teknikleri araştırmaları, uygulamaları çocukları tanıma ve değerlendirmeye katkı sağlar. Okul öncesi dönemde gözleme dayalı teknikler; Olay kayıtları, süre kayıtları ve anekdottur.

Olay kayıtları:

Gözlenen davranışın gün içinde kaç defa gerçekleştiğinin kaydedilmesidir. Okul öncesinde veya evde bazı davranışlar günlük veya haftalık hazırlanan çizelgelere kaydedilerek gözlenir. Olay kayıtları davranışlar hakkında daha etkili kararlar almada ve eğitimler belirlemede etkili bir yöntemdir. Örneğin; Kaç defa günaydın dedi?

Gözlenen öğrencinin Adı Soyadı: Belinay
Gözleyenin Adı Soyadı: Sultan
Hedef Davranış: Oyuncağını paylaşma

Tarih	Gözleme Başlama-Bitiş	Davranış	Toplam
7.09.2021	11.00-11.30		
8.09.2021	11.00-11.30		
9.09.2021	11.00-11.30		

Süre kayıtları:

Herhangi bir davranışın süresinin önemli olduğu durumlarda kullanılan bir tekniktir. Örneğin çocukların öğenme merkezlerinde geçirdikleri sürelerin kaydedilmesi gibi. Ev etkinliklerinin süreleriyle kaydedilmesi de bu yönteme örnek olarak verilebilir.

Anekdot:

Anekdot, çocuğun belli bir ortamda, olumlu ya da olumsuz kendine özgü davranışının ayrıntılı ve objektif bir şekilde kaydedilmesi tekniğidir. Anekdotların, gözlenen olayla ilgili tarafsız betimlemelere dayalı olması gerekmektedir. Anekdotlar, doğal koşullarda ortaya çıkan gerçek davranışları yansıtmalıdır. Anekdot her çocuğa özel hazırlanır ve her gözlem durumunda ayrı bir form düzenlenir. Çocuğun her davranışı kaydedilmez gelişimini değerlendirmek için gerekli davranışlar kaydedilir.

Bu olay anektod formunda, "gözlenen çocuğun kişisel bilgileri, olayın geçtiği yer ve zaman, gözlenen olayın betimlemesi, gözlemcinin yorumu ve önerisi bulunmalıdır. Aşağıda bir anekdot örneği formu sunulmuştur.

Çocuğun Adı Soyadı: Ece

Yaş: 4 yaş 8 ay

Ortam: Toprak Anaokulu, Papatya Sınıfı, serbest çizim etkinliği

Tarih ve Zaman: 23.04.2020, 10.45

Gözlemcinin Adı Soyadı: Necla

Gözlenen Davranış	Notlar ve Yorumlar
Ece masada resim yaparken, yanındaki Ceylin'e sarı ve mavi karıştırarak yeşil renk, içerisine siyah renk karıştırdığında da koyu yeşil renk elde ettiğini söyledi.	Ece'nin ana ve ara renkleri bildiği görülüyor. Sadece sarı ve mavinin karıştırılmasıyla sadece yeşil oluşturulacağını değil, siyah karıştırdığında yeşilin koyulaştığını keşfetmiştir. Kendisine sınıfta öğretilmeyen bu bilgiye nasıl ulaştığı araştırılmalı. Aileyle evdeki resim ve diğer etkinliklere olan ilgisi tartışılmalı.

SIRA SİZDE 2

Beşer kişilik iki grup oluşturunuz. Birinci grubu gözlemlenen, ikinci grubu gözlemci olarak belirleyiniz.
Birinci grup; balon, ip, boya kullanarakbir ürün ortaya çıkarınız.
İkinci grup; ürün ortaya çıkarma sürecini gözlemleyiniz. Çalışma sonunda uygulanan gözlem çeşidi hakkında tartışınız.
(Çalışma başka materyaller kullanılarakta yapılabilir.)

Çocukta ruh ve beden eğitimi beraber yürütülmelidir.
İbni Sina

2.1.3.2 GÖRÜŞME

Kişilerin genellikle karşılıklı yüz yüze gerçekleştirdiği; belli amaçlar doğrultusunda planlanmış, bilgi almak amacıyla yapılan konuşmalardır. Okul öncesi eğitimde çocukları tanıma ve değerlendirmede yaygın olarak kullanılan temel tekniklerden biridir.(Görsel 2.2) Görüşmede görüşmeci genellikle öğretmen, katılımcı çocuklar, anne baba ve bakımını üstlenen kişilerdir.
Görüşmede amaç, çocuğu tanımak, bilgi toplamak kişisel yardım ve davranış değişikliği gerçekleştirmek, ilgi ve gereksinimleri, duygu ve beklentileri hakkında kendisinden veya anne babasından bilgi almaktır.

Görsel 2.2: Görüşme tekniği uygulaması

Görüşmede Dikkat Edilecek Noktalar Şunlardır:

1. Görüşmeden önce, görüşülecek kişi ile iletişime geçilmelidir.
2. Görüşme zamanının özellikle görüşülecek kişi için uygun bir zaman olmasına dikkat edilmelidir.
3. Görüşme rahat bir ortamda yapılmalıdır.
4. Görüşme amacına uygun planlanmalıdır.
5. Görüşmecinin alanında yetkin olması gerekir.
6. Görüşmecinin davranışları, alınacak bilginin geçerliğini ve güvenirliğini büyük ölçüde etkiler.
7. Görüşmeci, görüştüğü bireyi çok dikkatli dinlemeli yargılamaktan kaçınmalıdır.
8. Sorulara cevap vermek istenilmiyorsa görüşme yapılmamalıdır.
9. Görüşmede olumsuz bir konu görüşülecekse, önce olumlu yönler konuşulmalı sonra problem konusuna geçilmelidir.
10. Görüşme sonuçları raporlaştırılmalıdır.

2.1.3.3 EV ZİYARETLERİ

Çocukların gelişimlerini değerlendirmek ve bilgi toplamak amacı ile öğretmenlerin, uzmanlarla birlikte anne ve babalarla evde yaptıkları görüşmelerdir. Ev ziyaretleri, çocuk ve çocuğun aile ortamı hakkında etkili bir bilgi toplama tekniğidir. Çocuklar hakkında tam ve anlamlı değerlendirmelerin yapılabilmesi için ailelerin gönüllülükleri doğrultusunda görüşmeler ev ziyaretleri ile de yapılabilir.

Ev ziyaretlerinin amacı çocuğu doğal ortamında gözlemlemek, ailelerle iletişim kurmak, güven oluşturmak ve onları dinlemektir.

Ev ziyaretinde dikkat edilecek noktalar:

- Önceden planlanmalıdır. Aile ile görüşülerek randevu alınmalıdır.
- Ev ziyaretinden önce çocuk ve aile hakkında bilgi edinilmelidir.
- Hangi konularda ne tür bilgilerin toplanacağı belirlenmelidir.
- Ev ziyaretine öğretmen tek başına gitmemelidir.
- Her ziyaret sonunda elde edilen bilgiler kayıt edilmelidir.
- Ev ziyaretinde aile ve çocuk kesinlikle eleştirilmemelidir.
- Anne ve babaların soru sormasına izin verilmelidir.
- Görüşmede elde edilen bilgilerin gizli kalması sağlanmalıdır.

GÖRÜŞME FORMU

Görüşmecinin Adı Soyadı : .....
Görüşme tarihi ve saati : .....
Görüşme yeri : .....

Merhaba, beni tanıyorsunuz. Bugün yapacağımız görüşmede, sizin ilgi, istek ve yeteneklerinizin doğrultusunda; okulda hangi etkinlik uygulamalarına katılabileceğiniz konusunda görüşlerinizi almak istiyorum. Bu konuda vereceğiniz bilgiler, çocuğun gelişimini hem evde hem de okulda desteklemek ve öğrenme ortamını zenginleştirmek amacıyla kullanılacaktır. Bana, görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru varsa önce bunu yanıtlamak istiyorum. Eğer sizin için bir sakıncası yoksa görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bu, zamanı etkili bir biçimde kullanma olanağı vereceği gibi, verilen yanıtların kaydını daha ayrıntılı olarak tutma fırsatı sağlayacaktır. Bana zaman ayırdığınız ve görüşlerinizi paylaştığınız için şimdiden çok teşekkür ederim. Görüşme yaklaşık 30 dakika sürecektir. İzin verirseniz başlamak istiyorum.

SORULAR

1. Okulda bir gün boyunca çocuğunuzla yapılan etkinlikler konusunda neler düşünüyorsunuz?
2. Okulda yapılan etkinliklerden hangilerini evde de uyguluyorsunuz?
3. Okulda günlük eğitim programı doğrultusunda yapılan etkinliklerde nasıl bir rol almak istersiniz?

ETKİNLİK 1

''Sürekli okuldaki oyuncakları evine götüren Zeynep'in anne babasıyla görüşme yapacağınızı varsayınız. Bu görüşmeyi canlandırınız.

2.1.3.4 OYUN TEMELLİ DEĞERLENDİRME

Oyun temelli değerlendirme; çocuğun kendi kendine, akranlarıyla, anne babasıyla serbest ya da kurallı oyun oynarken gözlenmesine dayalı bir değerlendirmedir. Günümüzde uzmanlar, okul öncesi eğitimde oyun merkezli eğitimin ve çocukların başlattığı serbest oyunun, çocuğu tanımada önemli bir etken olduğunu savunmaktadır. Oyun, çocuğun güçlü ve zayıf yanlarını, davranışlarının nedenlerini ve gelişimlerini değerlendirmede önemli bir etkinliktir. Öğretmenlere de çocukların gelişimlerini desteklemek ve aynı zamanda değerlendirmek için en ideal ortamı sunmaktadır. Bu yüzden oyun, çocuğu tanıma ve değerlendirmede güçlü bir araçtır.

Oyun Temelli Tanıma ve Değerlendirmenin Yararları

1. Oyun, çocukların alışık oldukları ortamda değerlendirilmelerini sağlar.
2. Oyun, çocukların gelişimini tüm yönleriyle gözlemek için ideal bir ortam sunar.
3. Çocuklar öğrendiklerini oyunlarına yansıtarak, öğretmenlere davranışlarındaki değişiklikleri gözleme fırsatı verir. (Görsel 2.3)
4. Çocukların ilgi duyduğu alanları ve olumlu-olumsuz davranış değişikliklerinin fark edilmesini sağlar.
5. Oyun, çocukların oyuncak tercihlerini gözlemleme fırsatı sunar.
6. Oyun, çocukların kendi davranışlarının sorumluluğunu almalarını ve öğrendiklerini değerlendirebilmelerini sağlar.

Oyun Temelli Tanıma Sürecinde Değerlendirme

Oyun tüm gelişim alanları ile ilişkili davranışların gözlenmesi için doğal bir ortamdır (Görsel 2.4). Bu nedenle, sistematik gözlem, anekdot kaydı, örnekleme dayalı gözlem gibi tüm gözlem teknikleri kullanılarak, oyun sürecinde gelişim alanlarına yönelik değerlendirme yapılabilir.

Görsel 2.3: Oyun temelli değerlendirmenin yararları

Görsel 2.4: Oyun temelli değerlendirme uygulaması

ETKİNLİK 2

Beş kişilik grup oluşturunuz. Grup aşağıdaki oyunu oynarken grup içindeki etkileşimi gözlemleyiniz. Oyun sonunda gözlemlerinizi paylaşınız.

PENGUENLER

Sınıfın ortasına büyük bir örtü seriniz. "Büyük bir buzun üstünde gezen penguenlersiniz. Yolculuk yapıyorsunuz. Ama bir sorun var, bu buz yavaş yavaş eriyor, kimsenin düşmesine izin vermeyin. Birbirinize sarılın."Örtüyü küçültünüz. Alan azaldıkça penguenler düşer. Buz üstünde bir penguen kalana kadar devam ediniz.

Çocuk oyunları hayatın bir çekirdeğidir. Bütün insanlar orada gelişir, büyür. İnsanın en güzel ve en olumlu yetenekleri orada yükselir.
Frobel

2.1.3.5 GELİŞİMSEL TANIMA ve DEĞERLENDİRME

Anne karnından başlayarak başlayarak yaşamın sonuna kadar devam eden bedensel ve davranışsal değişim sürecine gelişim denir. Çocuğun ilk altı yılı en hızlı değişim ve gelişim yıllarıdır.Bu dönemde kazanılan bilgi beceri ve alışkanlıklar sonraki gelişim yıllarını etkilemektedir.Bu nedenle ilk altı yılda gelişimin izlenmesi ve değerlendirilmesi çok önemlidir. Çocuğun yaşantısında ve olgunlaşma sürecinde davranışlarında ve becerilerinde görülen farklılaşma gelişimin göstergesidir. (Görsel 2.5). Gelişimsel değerlendirme; çocuğun gelişim alanlarındaki özelliklerinin, uygun değerlendirme araçlarını kullanarak belirlenmesi ve bu özelliklerin düzeyi hakkında bilgi toplanması sürecidir. Çocukların gelişimleri ile ilgili toplanan bilgiler, onların gelişim ve öğrenmelerini izlemek, gereksinimlerini belirlemek, gerekli önlemleri alabilmek, gelişimlerini raporlaştırmak için kullanılır. Okul öncesi eğitim süreci, belirli kazanım ve göstergelere göre planlanır ve uygulanır. Çocukların bu kazanımlara göre uygulanan etkinliklerle gelişimleri desteklenirken izlenir, değerlendirilir ve sonuçları kaydedilir. Eğitim süreci sonunda çocuğun tüm gelişim alanlarını kapsayan bilgi, beceri, alışkanlıklarının değerlendirilmesi için gelişim gözlem formları ve dosyalarına dayılı olarak gelişim raporu hazırlanır.

Görsel 2.5: Gelişimsel değerlendirme

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI

GELİŞİM RAPORU

Sayın Öğretmen,

Gelişim raporu çocukların aşağıda belirtilen alanlardaki gelişimlerine ilişkin gözlemlerinizi kaydetmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor, her dönemin sonunda her çocuk için doldurulacaktır. Raporu oluştururken çocuğun olumlu özelliklerini öne çıkaran ifadelerle başlayınız. Öncelikle çocukların beklenen düzeyde gösterdikleri becerileri, daha sonra geliştirilmesi gereken becerilerini yazınız. Bu amaçla çocuklar için doldurduğunuz Gelişim Gözlem Formlarında (EK 1) yer alan bilgilerden yararlanınız.

Bu bilgiler doğrultusunda görüş ve önerilerinizi de yazınız.

Okul Adı:

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Rapor Tarihi:

Çocuğun Adı ve Soyadı:

Çocuğun Doğum Tarihi:

Cinsiyeti:

Okula Başlama Tarihi:

Motor Gelişim:

Bilişsel Gelişim: .....

Dil Gelişimi: .....

Sosyal ve Duygusal Gelişim: .....

Öz Bakım Becerileri: .....

Görüş ve Öneriler: .....

2.1.3.6 DERECELENDİRME ÖLÇEKLERİ

Derecelendirme ölçeği; gözlenen davranışın, becerinin var olup olmadığını ya da davranış derecesini sayısal değerler ile değerlendiren araçlardır. Değerlendirilecek unsurlar, belirtilen bir aralık içinde ele alınır.

En çok kullanılan beş basamaklı değerlendirme maddesi; " 1: Hiç, 2: Nadiren, 3: Bazen, 4:Genellikle, 5: Her zaman" şeklinde görülmektedir. Ölçekte yer alan rakamlar, tek bir kelime ya da sıfatla tanımlanabileceği gibi davranışa görede kısaca açıklanabilir. Maddelerde bulunan ifadeler açık, anlaşılır ve gözlenebilir olmalıdır. Derecelendirme ölçekleri, okul öncesi dönemde özellikle uyumsal davranışlar, sosyal-duygusal gelişim, dikkat, motor beceriler gibi alanlarda kullanılmaktadır. Çocukların davranışları hakkında bilgiler edinmemizde de, oldukça yararlı bir değerlendirme aracıdır. MEB Okul Öncesi Eğitim Programı 'ndayer alan "Kendini sözel olarak ifade edebilme" kazanımı için geliştirilmiş bir derecelendirme ölçeği örneğini aşağıda verilmiştir. Bu derecelendirme ölçeğini kullanırken her bir maddenin sağında yer alan tekrarlanma seçeneğine "√" işareti konur.

Derecelendirme ölçekleri genellikle dört amaçlakullanılır. Bunlar:

- Çocukların fiziksel, sosyal –duygusal, bilişsel, dil ve özbakım becerilerinden oluşan gelişim süreçlerini ve bu alanlardaki performanslarını ölçmek. (Görsel 2.6)
- Özel eğitime ihtiyacı olan çocukları belirlemek.
- Eğitim programındaki davranış, beceri, özellik kazanımlarını değerlendirmek.
- Uygulanan programın yeterliliğini değerlendirmek.

Görsel 2.6: Derecelendirme ölçeğini kullanırken çocukların performansı önemlidir.

DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ					
Davranış	**1. Hiçbir zaman**	**2. Nadiren**	**3. Bazen**	**4. Sıklıkla**	**5. Her zaman**
1. Dinlerken / konuşurken göz teması kurar.					
2. Sohbete katılır.					
3. Belli bir konuda konuşmayı başlatır.					
4. Belli bir konuda konuşmayı sürdürür.					
5. Söz almak için sırasını bekler.					
6. Duygu, düşünce ve hayallerini söyler.					
7. Duygu, düşünce ve hayallerini yaratıcı yollarla açıklar.					
8. Üstlendiği role uygun konuşur.					

2.1.3.7 RUBRİK

Performansların ve performansa dayalı çıkan ürünlerin değerlendirilmesini sağlayan puanlama aracıdır. Okul öncesi eğitiminden başlayarak çocukların değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Rubrikler, önceden belirlenmiş performans kriterlerinden oluşmaktadır ve performansların kalitesini artırmak için kullanır. Her performansın tanımlaması yapılarak, performanslar en üst düzeyden başlayarak en düşük seviyeye doğru derecelendirilir.
Örneğin; 3 düzeyli bir rubrikte 3 yüksek, 2 orta, 1 ise düşük başarı düzeyini ifade eder. Değerlendirme sonunda toplam puan hesaplanır.

Rubrik kullanmanın üç amacı vardır. Bunlar:

- Öğretimi planlamak için çocuklar hakkında bilgi edinmek.
- Çocuğun ilerlemesini takip ederek süreçle alakalı diğer kişileri bilgilendirmek.
- Değerlendirilen performans ve ürünlerde yeterli düzeye gelmeleri için çocuklara rehberlik etmek.

Öğretmenler için rubrikler, değerlendirmenin hızlı ve sistematik bir şekilde yapılmasına olanak sağladığı için oldukça kullanışlı bir tekniktir. Genellebilir şekilde hazırlandığında birden fazla etkinlikte kullanılabilir. Örneğin; öğretmen aşağıdaki örnek rubrik formunu hem oyun zamanında hemde merkezlerde çocukları gözlemlerken kullanabilir.

4	İleri ve geriye doğru çizgi boyunca kolaylıkla yürür.	
3	İleri ve geriye doğru çizgi boyunca yavaş yavaş yürür.	√
2	İstenilen yönde ileri doğru yürür	
1	İstenilen yönde ileri doğru yardımla yürür	
NOTLAR		

SIRA SİZDE 3

Okul öncesi eğitimde uygulanan tanıma değerlendirme tekniği rubrik neden kullanılmalıdır? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

OKUMA PARÇASI

ÇOCUK SESİ

Büyümek için sabırsızlanıyorken ben,
Hangi büyük özlemiyor çocukluğunu,
Mutluluğun renklerle şekillenip, kahkahalarla uçuştuğu
Sevginin paylaşımlarda çoğaldığı,
Bir dünya düşlüyorum.
Benim düş dünyamda, büyükler çoğunlukta,
Dizleri arasında dolaşmadığım.

Hayatı öğrenmek tüm çabamken,
Güvenle yürümeliyim bu yolda.
Büyüdüğümde özlemle anarken çocuk yıllarımı,
Doydum demeliyim çocukluğuma
Mutlu bir genç, mutlu bir yetişkin, mutlu bir yaşlı olma yolunda,
Büyüyorum her yıl biraz daha...
Ve mutlulukla...

Süreyya Polat
(İşte Benim Dünyam Portfolyo Dosyasından alınmıştır.)

ETKİNLİK 3

Beş yaşındaki İpek, anaokuluna gitmek konusunda isteksiz davranıyordu. Anne ve babası bu durumunnedenini anlamak içinİpek'in öğretmeni ile görüşmeye karar verdiler.
Osman Öğretmen, İpek'in anne ve babası ile görüşmesinden sonra İpek'in sınıftaki diğer çocukların oyunlarına katılmakta zorlandığını, çekingen davranışlar sergilediğini ve oyunlar sırasında diğer çocuklar gibi mücadele etmekten kaçındığını gözlemledi.
İpek'in diğer çocuklar ile oyunlara katılmasında onu cesaretlendirmeye ve desteklemeye başladı. Bu gözlemlerini, anne-baba ile olan bir sonraki görüşmesinde paylaştı. Anne-baba İpek'in son bir haftadır okula gelmek için oldukça istekli olduğunu ifade ettiler. Görüşme sonrasında, Osman Öğretmen ile anne-baba, İpek'in sosyal becerilerini geliştirmede onu desteklemeye devam etmeleri ve işbirliğini sürdürmeleri konusunda hemfikirdiler.
Yukarıdaki örnek olayı okuyunuz, öğretmenin kullandığı teknikler nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

UYGULAMA FAALİYETİ 1

Çocukları tanıma ve değerlendirmenin önemi ve dikkat edilmesi gereken noktalarla ilgili sunum hazırlayınız.

Sunum hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Sunumdaki bilgiler doğru olmalı, "çocukları tanıma ve değerlendirmenin önemi, dikkat edilmesi gereken noktalar" konusunun tamamını kapsamalıdır.
- Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Sunumda Türkçe doğru kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
- Sunum süresi 7 dakikadır.
- Sunum aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Sunum en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Sunum Becerisi	Akıcı dil, göz teması, ses tonu ve beden dili doğru kullanılmıştır.	Belirtilen özelliklerden üçü yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden ikisi yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden biri yerine getirilmiştir.
Zaman Yönetimi	Verilen süre içinde sunu tamamlanmıştır.	Verilen süreye +/- 2 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 3 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 4 dakika uyulmamıştır.

UYGULAMA FAALİYETİ 2

Çocukları tanıma / değerlendirme teknikleri ile ilgili sunum hazırlayınız.

Sunum hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Sunumdaki bilgiler doğru olmalı, "çocukları tanıma ve değerlendirme tekniklerinin" tamamını kapsamalıdır.
- Sunumda yazı, resim, tablo, grafik, video, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Sunumda Türkçe doğru kullanılmalı, dinleyicilerle göz teması kurulmalı, beden dili ve ses tonu doğru kullanılmalıdır.
- Sunum süresi 7 dakikadır.
- Sunum aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 puan	3 puan	2 puan	1 puan
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Sunum en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Sunum sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Sunum Becerisi	Belirtilen özelliklerin tamamı doğru kullanılmıştır.	Belirtilen özelliklerden üçü yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden ikisi yerine getirilmiştir.	Belirtilen özelliklerden biri yerine getirilmiştir.
Zaman Yönetimi	Verilen süre içinde sunu tamamlanmıştır.	Verilen süreye +/- 2 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 3 dakika uyulmamıştır.	Verilen süreye +/- 4 dakika uyulmamıştır.

UYGULAMA FAALİYETİ 3

Çocukları tanıma ve değerlendirme tekniklerinden birini seçiniz. Seçtiğiniz teknikle ilgili uygulama yapınız.

Uygulamayı seçtiğiniz tekniğe uygun olarak anaokulunda ya da sınıfınızda yapabilirsiniz.

Uygulama yaparken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Seçilen tekniğin planlamasını doğru yapınız.
- Uygulama sırasında dikkat edilecek noktaları belirleyiniz.
- Seçilen tekniğe uygun kayıt tutunuz.
- Değerlendirme raporu hazırlayınız.
- Sunum aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecekti Seçilen teknikle ilgili materyal tam ve doğru hazırlanmamıştır.

Uygulama yapılmamıştır

	4 puan	3 puan	2 puan	1 puan
Seçilen teknik ve değerlendirme içeriği	Seçilen teknik doğru planlanmış değerlendirilecek davranış/durum doğru seçilmiştir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Seçilen tekniğe uygun materyal ve uygulama	Seçilen teknikle ilgili materyal tam ve doğru hazırlanmıştır. Uygulama yapılmıştır.	Seçilen teknikle ilgili materyal hazırlanmış, uygulama eksik yapılmıştır.	Seçilen teknikle ilgili materyal	Seçilen teknikle ilgili materyal tam ve doğru hazırlanmamıştır. Uygulama yapılmamıştır.
Kayıt ve rapor hazırlama	Seçilen teknikle ilgili kayıt ve rapor tam ve doğru hazırlanmıştır.	Seçilen teknikle ilgili kayıt tutulmuş rapor hazırlanmamıştır.	Seçilen teknikle ilgili kayıt doğru tutulmamış rapor hazırlanmıştır.	Seçilen teknikle ilgili kayıt ve rapor tam ve doğru hazırlanmamıştır.

BÖLÜM 2
PORTFOLYO DOSYASI (TOPLU DOSYA) OLUŞTURMA

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Portfolyo dosyası nedir?
Okul öncesi eğitiminde neden kullanılır? Araştırınız.
Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2 PORTFOLYO DOSYASI (TOPLU DOSYA) OLUŞTURMA

Erken çocukluk yılları çocukların gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemdir. Çocukların bu dönemdeki gelişimlerinin düzenli ve sistemli izlenmesi önemlidir. Çocuklardaki bu dinamik gelişimi takip etmeyi kolaylaştıran portfolyolar okul öncesi eğitimde yapılan değerlendirme çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programında; Portfolyo, öğrenme süreci içinde çocukların gelişimini ve başarılarını göstermek için seçilen ürünlerle, yaptıkları etkinliklerin amaçlı olarak toplandığı, gelişimlerinin yansıtıldığı dosyalar olarak tanımlanmaktadır.

Portfolyo değerlendirmesinin amaçları şunlardır:

1. Çocukların gelişimini düzenli olarak izlemek ve değerlendirmek.
2. Çocukların gelişimsel ilerlemelerini belgelemek.
3. Aileye ve çocuk hakkındabilgi edinmek isteyenlere (çocuk gelişim uzmanı, ilkokul öğretmeni, psikolog, rehberlik servisi vb.) belgelere dayalı olarak bilgi aktarmak.
4. Çocukların, öğrenme sürecinde gösterdikleri değişimin farkına varmalarını sağlamak.
5. Çocukların sorumluluk bilincini geliştirmek.
6. Çocuklara kendi kendini değerlendirme becerisi kazandırmak.

2.2.1 PORTFOLYONUN ÖZELLİKLERİ

Okul öncesi eğitimde çocuğu tanıma ve değerlendirme araçları arasında yer alan portfolyonun kullanımı, her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Portfolyo dosyası oluşturulurken, çocuğun başarısını, bireysel özelliklerini, gelişim alanlarındaki ilerlemeyi göstermesi için uygun belgelerin seçilmesi önemlidir.

Etkili bir portfolyo dosyasının özellikleri şunlardır:

1. Çocuk merkezlidir, çocukların istedikleri çalışmaları seçmelerini sağlar.
2. Portfolyo, her çocuğun kendine özgüdür. Çocuğa kendi kendini değerlendirme becerisi kazandırır.
3. Portfolyo, çocuğun uzun bir zaman sürecindeki gelişimini ve öğrenmesini gösterir.
4. Portfolyo, öğretmene çocuğun gelişimini izleme, çocuğa kendi öğrenme sürecini takip etme fırsatı sunar.
5. Portfolyo, çocuğun tüm gelişim alanlarındaki değişimini yansıtır.
6. Portfolyo, eğitim programı ve etkinliklerle iç içedir.
7. Sistematiktir, çocukların izlenmesi ve değerlendirilmesi için rutin oluşturur.
8. Çocukları sorumluluk alma konusunda güdüler.
9. Çocukların öğrendiklerini yeniden gözden geçirmelerine olanak verir.
10. Çalışmalara daha ayrıntılı bakış açısı kazandırır.
11. Çocukları birbirleriyle kıyaslamak yerine, çocuğun zaman içinde nasıl değişim gösterdiğine odaklanır.
12. Öğretmenlere ve ailelere çocuklar için özel bilgi ve kaynak sunar.
13. “Portfolyo Paylaşım Günü” düzenlenir. Çocukların ebeveynleriyle dosyalarındaki çalışmaları paylaşmalarına rehberlik edilir.

SIRA SİZDE 4

Portfolyo Dosyası Oluşturmanın önemi ile ilgili bir slogan yazınız.

.....

.....

2.2.2 PORTFOLYONUN KAPSAMI

Portfolyonun düzenlenmesi dinamik ve uzun bir süreçtir. Öğretmenlerin portfolyo değerlendirmesi konusunda bilinçli olmaları ve portfolyonun amaçlarından uzaklaşmamaları gerekir. Bu nedenle önemle üzerinde durulması gereken nokta, portfolyo oluşturmanın ürün odaklı olmasından çok süreç odaklı olması ve bu süreç boyunca çocukta öğrenme merakının canlı tutulmasıdır.

Portfolyolar çocukların;

1. Motor Gelişim,
2. Sosyal-Duygusal Gelişim,
3. Dil Gelişimi,
4. Bilişsel Gelişim,
5. Özbakım becerileri.

Dört temel gelişim alanına ve özbakım becerilerine ait belgeleri içermelidir. Farklı gelişim alanları içerisinde, istenilen/aranan bilgi ve becerilere yönelik dokümantasyon elde edilmesi konusunda "Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Programı" rehber olarak kullanılabilir.

Motor alan, büyük ve küçük kas gelişimi olmak üzere iki boyutta düşünülebilir. Büyük kas gelişimindeki ilerlemeyle ilgili yürüme, koşma, sıçrama, atlama ve denge gibi alanlara yönelik dokümanlar kullanılabilir. Küçük kas gelişimiyle ilgili ise fırlatma, yakalama, kesme, çizme gibi becerileri sergileyen belgelere yer verilebilir.

Sosyal-duygusal gelişim, duygularını fark etme, başladığı işi bitirme, kendini güdüleyebilme ve sorumluluk alma becerileriyle ilgili belgeler kullanılabilir.

Dil gelişimi ile ilgili sesleri ayırt etme, kendini sözel olarak ifade etme ve Türkçe'yi doğru kullanmayla ilgili dokümanlar dikkate alınabilir. (Görsel 2.7)

Bilişsel gelişim ile ilgili ise dikkatini toplama, algıladıklarını hatırlama, eşleştirme, sınıflandırma, sıralama, sayı sayma gibi alanlara yönelik belgelere yer verilebilir.

Öz bakım becerileri ile ilgili ev /okuldaki eşyaları toplama, düğme açma- kapama, çevre temizliği ile ilgili araç gereçleri kullanmayla ilgili dokümanlara yer verilmelidir.

Portfolyolar okul öncesinde değerlendirmeyi önemli kılan güçlü eğitsel araçlardır. Portfolyo çocuğa özel, bireysel dosyadır.

Görsel 2.7: Çocuklar kendilerini sözel olarak ifade etmelidir

Görsel 2.8: Öğretmen her çocukla aynı etkinliği farklı zamanlarda yapar.

Etkili bir portfolyo dosyasında bulunması gereken belgeler şunlardır:

1. Çocuğun kişisel bilgileri
2. Aileye ait bilgi formları
3. Öğretmenin Gelişim Gözlem Formu kayıtları
4. Diğer değerlendirme dokümanları (standart test sonuçları, anekdot kayıtları vb.)
5. Fotoğraflar (üç boyutlu ürünleri, deney, spor, serbest oyun vb. etkinlikler)
6. Ses / Video kayıtları (anlattığı öyküler, müzik etkinlikleri, mutfak etkinlikleri vb.)
7. Öğretmenin her çocuk için eğitim öğretim yılının başında, ortasında ve sonunda yaptırdığı örneğin; el izi- ayak izi baskı çalışması, oto portre çalışması vb. etkinlikler(Görsel 2.8)
8. Sanat çalışmaları (Görsel 2.9)
9. Sorduğu sorular / verdiği cevaplar (SCAMPER uygulamaları, atasözleri ve deyim yorumları vb.)
10. Çocukla ilgili gözlemler, anılar (öğretmen, anne-baba, kardeş, aile büyükleri vb.)
11. Proje görselleri (heykel, lego, artık materyal, oyun hamuru vb.)(Görsel 2.10)
12. Gezi öncesi ve sonrası resim ya da ürünler
13. Öğretmen - ebeveyn, öğretmen - çocuk görüşme raporları

Görsel 2.9: Sanat etkinliği

Görsel 2.10: Lego çalışması

Görsel 2.11: Çocuklar kendi öğrenme sorumluluğunu almalıdır

2.2.3 PORTFOLYONUN YARARLARI

Çocuk ve öğretmen tarafından birlikte, uzun bir zaman diliminde ve emek harcanarak hazırlanan portfolyo dosyası oluşturmanın; çocuklar, öğretmenler ve aileler için çeşitli yararları vardır.

2.2.3.1 Portfolyonun Çocuklar İçin Yararları

1. Çocukların kendi öğrenmelerinde sorumluluk almalarına olanak tanır.(Görsel 2.11)
2. Çocukları öğrenmeye motive eder. Geçmişte yaptıkları etkinliklerle yeni yaptıklarını karşılaştırmalarını sağlar.
3. Çocukların kendi kendilerini değerlendirme becerilerini destekler.
4. Portfolyo sunumu yapmak çocuklara kendilerini ifade etme olanağı sağlar.

2.2.3.2 Portfolyonun Öğretmenler İçin Yararları

1. Öğretmenin öğrenme sürecini gözden geçirmesine ve değerlendirmesine olanak sağlar.
2. Çocukların bireysel ihtiyaçlarının fark edilmesini ve karşılanmasını sağlar.
3. Öğretmene ebeveynler ve diğer uzmanlar için çocuklarının gelişimleriyle ilgili bilgi ve belge sağlar.
4. Çocukların ilgi alanlarının, yeteneklerinin keşfedilmesini sağlar.
5. Öğretmene eğitim ortamını ve materyallerini gözden geçirme fırsatı sunar.

2.2.3.3 Portfolyonun Anne Baba İçin Yararları

1. Anne-babaların, çocuklarının okul deneyimleri ve öğrenme süreçleri hakkında fikir sahibi olmalarına yardımcı olur.
2. Ebeveynlere, çocuklarını tanımalarını, ilgilerini ve yeteneklerini daha iyi anlamalarını sağlar.
3. Anne-babaların çocuklarının gelişimlerini izlemelerine ve değerlendirme sürecine aktif katılmalarına olanak sağlar.

SIRA SİZDE 5

Portfolyonun çocuk, öğretmen ya da anne-babalar için yararlarından birini seçerek açıklayınız.

.....

2.2.4 PORTFOLYO OLUŞTURURKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

Öğretmen, portfolyo oluşturma sürecini iyi bir planlama, sistemli bir uygulama ile başarılı bir şekilde tamamlayabilir. Portfolyo oluşturmanın püf noktası sistematik olmak, tüm gelişim alanlarını ele almaktır.

Portfolyo oluşturulurken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

1. Öğretmen portfolyoda, dört gelişim alanı ve özbakım becerilerine ait çalışmaları, bu çalışmaların belgelerini düzenlenme işini, sistematik bir şekilde yapmalıdır.
2. Portfolyoda yer alacak belgelerin ne zaman ya da ne kadar sıklıkla düzenleneceğine karar verilmelidir. Öğretmen ve çocuklar belgeleri her hafta ya da her ay sonunda seçebilir.
3. Her çocuğun adı -soyadı ve doğum tarihinin yazılı olduğu bir dosya kullanılabileceği gibi, dosya yerine çocuğunevden getirdiği, tasarladığı kutu, çanta vb. kullanılabilir.
4. Çalışmalara ad-soyad ve tarih yazılması, çocukların ve öğretmenin süreç içerisindeki ilerlemeyi görmeleri ve karşılaştırma yapabilmeleri açısından önemlidir.
5. Portfolyoya konacak belgeler, örnekler çocukla birlikte kararlaştırılmalıdır. Örneğin;çocuk o hafta yaptığı resimlerden birini seçer, neden bu resmi seçtiğini ve resimde neler yaptığını anlatır. Öğretmen de bunları not edebilir.
6. Ailelerle paylaşılmadan önce her çocukla portfolyo dosyası değerlendirilmelidir.
7. Çocuğun her gelişim alanında kaydettiği değişimlere ve aile tarafından desteklenmesi gereken becerilere yer verilmelidir.
8. Portfolyo dosyasının değerlendirmesinde çocuğun başarılarına, çabalarına, tutumlarına ve davranışlarına odaklanılmalıdır.
9. Öğretmenler açık uçlu sorular sorarak çocukları portfolyoyu incelemeye ve düşüncelerini paylaşamaya teşvik etmelidir.
10. Çocukların dosyalarını karşılıklı inceleyerek duygu ve düşüncelerini paylaşmalarına fırsat verilmelidir. Bu aynı zamanda akran değerlendirmesi olacaktır.

Ayrıca, portfolyo paylaşım gününden önce ailelere portfolyonun karneden farklı olduğu anlatılmalı, portfolyoyu nasıl incelemeleri gerektiği konusunda bilgi verilmelidir. Anne-babalardan portfolyo oluşturma sürecinde yardım istenmeli, sürece dâhil olmaları sağlanmalıdır.

Portfolyoyu incelemeleri için zaman tanınmalı, sorular sorulmalıdır ve onların da soru sorması teşvik edilmelidir. Öğretmen aileyle konuşurken etkin dinlemelidir. Olumsuz değerlendirmelerden kaçınılmalıdır.

Örneğin, “Bu konuda çok geride kaldı, henüz kalem bile tutamıyor.”gibi bir değerlendirme yerine “ Şu becerileri desteklenebilir, kalem tutması için daha çok alıştırma yapmalıyız.” gibi bir ifade kullanılması daha yapıcı olacaktır. Çocuğun desteklenmesi gereken alanlar söz konusu ise öğretmen ebeveynle işbirliği içine girmelidir. (Görsel 2.12) Aileden portfolyo değerlendirmelerini çocuğun bir sonraki yıl devam edeceği sınıfın öğretmeniyle paylaşmaları istenmelidir.

Görsel 2.12: Portfolyonun aile ile paylaşılması

ETKİNLİK 4

Dört kişilik gruplar oluşturunuz. Anne, baba, çocuk, öğretmen rollerini paylaşınız. Okulda “Portfolyo Dosyası Paylaşım Günü” olduğunu varsayınız. Canlandırma yapınız.

UYGULAMA FAALİYETİ 4

Çocukları tanıma / değerlendirme tekniklerini kullanarak iki haftalık sürede kendiniz için Portfolyo dosyası oluşturunuz.
Not: Bu çalışma ile kendinizi ya da arkadaşınızı tanıma fırsatı sağlamış olacaksınız.

Dosyada bulunması gereken belgeler için öneriler:

- Fotoğraflar
- Karne, başarı belgesi, madalya, ödül vb.
- Ailenizle, arkadaşlarınızla, öğretmenlerinizle yaşadığınız en az üç anı
- Bu okuldan mezun olacağınız son gün için bir mektup
- Portfolyo dosyasını hazırlarken aşağıdaki uyarıları dikkate alınız:
- Dosya farklı yönlerinizi ve kendi kendinizi değerlendirebileceğiniz içeriğe sahip olmalıdır.
- Dosyada fotoğraf, yazı, video, çeşitli belgeler bulunmalıdır. (en az 10 farklı materyal)
- Dosya özenli, estetik özelliklere uygun, size verilen sürede ve yaratıcı olarak hazırlanmalıdır.
- Dosya aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 puan	3 puan	2 puan	1 puan
İçerik ve süre	Dosya zengin bir içerik ve amaca uygun olarak zamanında hazırlanmıştır.	Dosya zengin bir içerikle hazırlanmış ancak amaca uygun ve zamanında hazırlanmamıştır.	Dosya zengin bir içerikle hazırlanmamış, Ancak zamanında kısmen amaca uygun olarak hazırlanmıştır.	Dosya zengin bir içerikle, amaca uygun ve zamanında hazırlanmamıştır.
Materyal	Dosya en az on farklı materyal ile desteklenmiştir.	Dosya sekiz farklı materyal ile desteklenmiştir.	Dosya beş farklı materyal ile desteklenmiştir.	Dosya sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	Dosya özenli, düzenli ve özgün hazırlanmıştır.	Dosya özenli ve düzenli hazırlanmış ancak özgün hazırlanmamıştır.	Dosya özenli ve düzenli hazırlanmamış ancak özgün hazırlanmıştır.	Dosya özenli, düzenli ve özgün hazırlanmamıştır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümle doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Çocukları tanıma ve değerlendirmede sistematik olarak veri toplamak önemlidir.
2. ( ) Gözlem sürekli ve sık aralıklarla yapılmamalıdır.
3. ( ) Gözlemin nasıl yapılacağının önceden belirlendiği gözlem türü yapılandırılmamış gözlemdir.
4. ( ) Derecelendirme ölçekleri, eğitim programı kapsamındaki davranış, beceri, özellik kazanımlarının değerlendirmesi için kullanılır.
5. ( ) Anekdot, bir çocuğun belli bir ortamda, kendine özgü bir davranışının ayrıntılı olarak betimlenmesidir.
6. ( ) Portfolyo, okul öncesi eğitimde çocuğu tanıma ve değerlendirme tekniklerinden biridir.
7. ( ) Portfolyo dosyası toplamak öğretmenin görevidir.
8. ( ) Çocuklar, dönem ya da yılsonunda portfolyolarını aileleri ile paylaşmalıdır.
9. ( ) Portfolyo dosyasında aile ile ilgili dokümanlar yer almaz.
10. ( ) Portfolyo, çocuğun ilgi ve yeteneklerinin keşfedilmesinde ebeveynlere ve öğretmenlere yardımcı olur.

B. Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Okul öncesi dönemde gözlem çocukların .....izlemek ve değerlendirmek amacıyla yapılır.
2. İyi bir gözlem için öncelikle.....belirlenmelidir ve gözlem planlanmalıdır.
3. ....., çocuğun kendi kendine, arkadaşları, ve yetişkinlerle serbest ya da kurallı oyunlarda gözlenmesine dayalı bir değerlendirmedir.
4. Kişilerin genellikle karşılıklı yüz yüze gerçekleştirdiği; belli amaçlar doğrultusunda planlanmış, bilgi almak için yapılan konuşmalara.....denir.
5. Derecelendirme ölçekleri, okul öncesi dönemde de özellikle; uyumsal davranışlar, sosyal ve duygusal gelişim,dikkat,.....gibi alanlarda kullanılmaktadır.
6. Portfolyo dosyasında, çocukların motor, sosyal, duygusal,dil,..... gelişim alanları ile öz bakım becerilerine yönelik belgeler bulunmalıdır.
7. Etkili bir portfolyo dosyası .....merkezlidir.

8. Öğretmen portfolyo dosyası için bir rutin oluşturmalıdır. Bu rutin hafta da bir ya da .....olabilir.

9. Portfolyolarını birlikte inceleyen çocuklar.....değerlendirmesi yapmış olacaktır.

10. Portfolyo oluşturma süreci iyi bir planlama, ...bir uygulama ile tamamlanır.

C. Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi çocukları tanıma ve değerlendirme amaçlarından değildir?

A) Karşılaşılabilecek problemleri belirleyebilmek.

B) Çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve gelişimin seyrini görebilmek.

C) Çocukların isteklerini karşılayabilmek.

D) Program çıktılarının çocuklar tarafından ne kadar kazanıldığını incelemek.

E) Çocukların öğretim programlarını ve eğitimlerini oluşturmak.

2. Aşağıdakilerden hangisi gözlem yapma aşamalarından biridir?

A) Raporlaştırma B) Gözlem C) Ortam hazırlama D) Bilgilendirme E) Gözden geçirme

3. Aşağıdakilerden hangisi gözlem çeşitlerinden değildir?

A) Planlı B) Katılımlı C) Pasif D) Doğal E) Plansız

4. Bir çocuğun belli bir ortamda, kendine özgü bir davranışının ayrıntılı olarak betimlenmesine ne ad verilir?

A) Gözlem B) Anekdot C) Derecelendirme Ölçeği D) Rubrik E) Kontrol Listeleri

5. Aşağıdakilerden hangisi ev ziyaretlerinde dikkat edilecek noktalardan değildir?

A) Her ziyaret sonunda elde edilen bilgiler kaydedilmelidir.

B) Görüşmede elde edilen bilgilerin gizliliğine önem verilmelidir.

C) Öncesinde çocuk ve aile hakkında bilgi edinilmelidir.

D) Aileye çocuk hakkındaki eleştirilerden bahsedilmelidir.

E) Hangi konularda ne tür bilgilerin toplanacağı belirlenmelidir.

6. Aşağıdakilerden hangisi portfolyoda bulunması gereken dokümanlardan değildir?

A) Çocuğun kişisel bilgileri B) Aileye ait bilgi formları C) Gelişim Gözlem Formu kayıtları

D) Proje görselleri E) Toplantı tutanakları

7. "Dikkatini toplama" becerisini gösteren bir dokümanın portfolyodaki gelişim alanlarından hangisine dâhil edilmesi daha uygundur?

A) Bilişsel B) Psikomotor C) Sosyal D) Duygusal E) Motor

8. Aşağıdakilerden hangisi portfolyo oluştururken dikkat edilmesi gereken noktalardan değildir?

A) Çocuğun her gelişim alanına ait değişimlerine ve aile tarafından da desteklenmesi gereken becerilere yer verilmelidir.

B) Olumsuz değerlendirmelerden kaçınılmalıdır.

C) Çocuğun istekleri her zaman göz önünde bulundurulmalıdır.

D) Öğretmenler açık uçlu sorular sorarak çocukları portfolyoyu incelemeye ve düşüncelerini paylaşamaya teşvik etmelidir.

E) Öğretmen sistemli çalışmaya dikkat etmelidir.

9. Aşağıdakilerden hangisi portfolyo dosyasının hem öğretmen hem anne-baba için yararlarındandır?

A) Çocukların bireysel ihtiyaçlarını dikkate alarak öğrenme deneyimlerini planlamaya yönelik bilgi sağlar.

B) Çocukların kendi öğrenmelerinde sorumluluk almalarına olanak tanır.

C) Çocukların ilgi alanlarının, yeteneklerinin keşfedilmesini sağlar.

D) Çocukları öğrenmeyi öğrenmeye motive eder.

E) Öğrenme için çevresel koşulları değerlendirmeyi sağlar.

10. Aşağıdakilerden hangisi portfolyoların paylaşılması gereken bireyler arasında yer almaz?

A) Çocuğun kendisi B) Çocuğun ailesi C) Çocuğun akranları

D) Çocuğun sınıf arkadaşlarının aileleri E) Bir sonraki yıl devam edeceği öğretmeni

D. Aşağıda verilen soruların cevaplarını noktalı yerlere yazınız

1. Okul öncesi dönemdeki çocukları tanımanın önemi nedir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

2. Rubrik nedir? Tanımlayınız.

.....

.....

3. Çocukları tanıma değerlendirmede oyunun önemi nedir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

4. Çocuğu tanıma ve değerlendirme tekniklerinden ev ziyaretinin amacı nedir? Yazınız.

.....

.....

5. Gelişimsel tanıma ve değerlendirme nedir? Açıklayınız.

.....

.....

6. Portfolyo dosyası neye denir? Tanımlayınız.

.....

.....

7. Portfolyo dosyasının çocukla birlikte hazırlanması neden önemlidir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

8. Portfolyo dosyası hazırlanırken ebeveynlerden yardım istenmeli midir? Neden?

.....

.....

9. Portfolyo sunumunda anne-babalara neden olumsuz değerlendirme yapılmamalıdır? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

10. Portfolyo dosyasına konacak çalışmalara çocuğun adının ve yapıldığı tarihin yazılması neden gereklidir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

3. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUK HAKLARI ÇOCUK DOSTU ORTAMLAR

Bölümler

1. ÇOCUK HAKLARI
2. ÇOCUK HAKLARINA UYGUN ORTAMLAR
3. ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI

Bu öğrenme biriminde;

- Çocuk Hakları ve Tarihçesini,
- Temel Çocuk Haklarını,
- Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesini,
- Çocuk Haklarına Uygun Çocuk Dostu Ortamların Özelliklerini Ve Amaçlarını,
- Çocuk Dostu Ortamların Oluşturulmasını,
- Çocuk İhmal Ve İstismarı Kavramını,
- Çocuk İhmal Ve İstismarı Durumunda Başvurulacak Kurumları

öğreneceksiniz

BÖLÜM 1
ÇOCUK HAKLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Dünyada ve ülkemizde çocuk haklarının korunmasına yönelik çalışan kurum ve kuruluşlar nelerdir?
Bu kurum ve kuruluşlar hangi çalışmaları yürütmektedir? Araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Çocuklar her türlü ihmal ve istismardan korunmalı, onlar her koşulda yetişkinlerden daha özel ele alınmalıdır.
M. Kemal ATATÜRK

3.1 ÇOCUK HAKLARI

Çocuk hakları, kanuni ve ahlaki olarak dünyadaki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu; eğitim, sağlık, yaşama, barınma, fiziksel, psikolojik veya cinsel istismara karşı korunma gibi haklarının hepsini birden tanımlamak için kullanılan evrensel bir kavramdır.

Çocukların yetişkinlerden farklı fiziksel ve ruhsal özellikleri olduğu, sürekli büyüme ve gelişme gösterdikleri, çocukların bakımının toplumsal bir sorumluluk olduğu, herkesin bu sorumluluğu yüklenmesi gerektiği düşüncesi " Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi" ile şekillenmiştir.

3.1.1 ÇOCUK HAKLARININ TARİHÇESİ

Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulan Milletler Cemiyeti, 26 Eylül 1924' te "Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ni kabul etmiştir. 1948 yılında yayımlanan İnsan Hakları Bildirgesi'nde çocuk haklarına değinilmemiştir. Ancak 1959 yılında İnsan Hakları Bildirgesi güncellenerek, çocuk haklarına özel bir bildirge yayımlamıştır. İlk olarak on temel maddeden oluşan Çocuk Hakları Sözleşmesi, daha sonra elli dört maddeye çıkarılarak genişletilmiştir. 20 Kasım 1989 yılında ise Birleşmiş Milletler (BM), dünya genelinde çocukların karşı karşıya kaldıkları hak ihlallerini gündeme taşımak amacıyla "Dünya Çocuk Hakları Günü" olarak kabul etmiştir.

Dünya Çocuk Hakları Günü'nün kabulünden önce Gazi Mustafa Kemal Atatürk 23 Nisan 1929 yılında 23 Nisan gününü geleceğimizin teminatı olan çocuklarımıza bayram olarak hediye etmiştir. Dünya'da çocuklarına bayram hediye eden ve bu bayramı tüm dünya çocukları ile paylaşan ilk ve tek ülke Türkiye'dir. (Görsel 3.1)

14 Eylül 1990 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti tarafından da imzalanan ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda onaylanan Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan ilk ülkelerdendir.

Görsel 3.1: 23 Nisan her yıl Çocuk Bayramı olarak kutlanmaktadır

SIRA SİZDE 1

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Her yıl 20 Kasım tarihi .....günü olarak kutlanır.

2. Türkiye Cumhuriyeti Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalayan.....ülkelerdendir.

3.1.2 ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ

1. Her birey on sekiz yaşına kadar çocuk olarak kabul edilir. Her çocuk vazgeçilmez haklara sahiptir.
2. Çocuk Hakları, bütün çocuklar içindir. Doğum yerleri, konuştukları dil ne olursa olsun fark etmez. Büyüklerinin inançları ya da görüşleri nedeniyle hiçbir çocuğa ayrım yapılmaz.
3. Çocuklarla ilgili bütün yasa ve uygulamaları oluşturanlar, önce çocukların yararını düşünmek zorundadır. Devlet, çocukların koruma ve bakımını üstlenenlerin sorumluluklarını yerine getirmeleri için önlemler alır ve onların sorumluluklarını yerine getirip getirmediklerini denetler.
4. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yazılı olan hakların uygulanması için gereken her türlü çabanın gösterilmesi gerekir. Devlet çocukların bu haklardan yararlanmasını sağlar.
5. Devlet, hakların uygulanması konusunda çaba gösterirken başta anne baba olmak üzere çocuktan sorumlu olan kişilerin haklarına karşı saygılı olur.
6. Yaşamak, her çocuğun temel hakkıdır ve herkesin ilk görevi çocukların yaşamını korumaktır.
7. Her çocuğun bir isme ve vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır. Devlet, çocuk doğduğunda bu ismi kaydeder ve çocuğa bir kimlik verir.
8. Çocuklara verilen isim, vatandaşlık hakkı ve aile bağları korunmalıdır. Tüm bunlar zorla değiştirilemez ve alınamaz, değiştirilmek istenir ya da çocuğun elinden bu haklar alınırsa devlet bu duruma karşı çıkmalıdır.
9. Her çocuğun ailesiyle birlikte yaşama hakkı vardır. Anne baba çocuğa bakamıyorsa çocuk bu durumdan zarar görmesin diye ona başka bir bakım sağlanmalıdır. Bu durumda da her çocuğun, anne ve babasıyla düzenli olarak görüşebilme hakkı vardır.
10. Anne babası ayrı ülkelerde yaşayan çocukların aileleriyle birlikte olabilmeleri için devletler kolaylık gösterir.
11. Anne ve babalarının izni olmadan hiçbir çocuk başka bir ülkeye götürülemez. Çocukları bu şekilde başka yerlere götüren kişilere karşı mücadele edilmesi gerekir.
12. Her çocuk, görüşlerini serbestçe ifade etme, kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerinin dikkate alınmasını isteme hakkına sahiptir. Herkesin çocukları dinleme, onların fikirlerini öğrenme ve onlara saygı gösterme sorumluluğu vardır.
13. Her çocuğun duygu ve düşüncelerini istediği şekilde açıklama hakkı vardır. Çocukların da başka kişilerin zarar görmemesi için gerekeni yapmaları gerekir.
14. Her çocuğun, kendi düşüncesini geliştirme ve istediği dini seçme hakkı vardır. Bu konularda çocukları büyüten yetişkinlerin de onlara yol gösterme hakkı ve sorumluluğu vardır.
15. Çocukların arkadaşlarıyla barış içinde toplanabilme, dernek kurabilme ya da derneklere üye olma hakkı vardır.
16. Hiç kimse çocukların onurunu kıramaz, onları küçük düşüremez, özel hayatına karışamaz. Çocukların bu hakkı yasalarla korunur.
17. Devlet, kitle iletişim araçlarının çocuğun gelişimi açısından önemini kabul eder. Çocuğun bunlarla çeşitli bilgi ve belgelere ulaşmasını sağlar, kendi kültürü ve dili bakımından bu araçlarla alabileceği gereksinimleri karşılar. Ayrıca kitle iletişim araçlarının verebileceği her türlü zarardan çocukları korur.
18. Çocukların yetişmesinden ve gelişmesinden sorumlu olan büyükler, bu sorumluluklarını en iyi biçimde yerine getirirler.
19. Hiç kimse, çocuklara karşı olan sorumluluklarını onlara zarar verecek şekilde kullanamaz. Devlet çocukların hiçbir zarara uğramaması için her türlü önlemi almakla yükümlüdür.
20. Her çocuğun ailesinden yoksun kaldığında ya da aile ortamı onun için uygun olmadığında devletten özel koruma ve yardım alma hakkı vardır. Anne babasıyla birlikte yaşayamayacak çocuklar için özenli bir araştırmayla iyi aileler bulunur.
21. **22.** Yaşadığı ülkenin dışında bir başka ülkeye gitmek zorunda kalan her çocuğun, gittiği ülke tarafından korunma hakkı vardır.

23. Engelli çocukların özel olarak korunma ve saygı görme hakkı vardır. Devlet engelli çocukların bakımını, eğitimini sağlayacak kurumları oluşturma sorumluluğuna sahiptir. Engelli çocukların ailelerine her türlü yardım yapılır.
24. Her çocuğun sağlık hizmetinden yararlanma hakkı vardır. Hastalıklardan korunması devletin ve toplumun güvencesi altında olup çocukların beslenmesine, aşılanmasına, çevrenin temizliğine ve diğer sağlık koşullarına dikkat edilir. Hastalanan çocuklar tedavi edilir.
25. Çocuk haklarına uygun olarak kreşler, çocuk yuvaları, yurtlar, okullar, çocuk hastaneleri oluşturulur, bunlar düzenli olarak kontrol edilir.
26. Her çocuğun gelişme hakkı ve sağlığı güvence altında olmalıdır.
27. Çocukların daha iyi bir yaşam sürdürmeleri için gerektiğinde yardım edilir.
28. Her çocuk eğitimini tam yapabilmek için desteklenir ve korunur. İlköğretim parasız ve hiçbir ayrım gözetmeksizin tüm çocuklar için hak ve zorunludur.
29. Çocuklara verilen eğitim onların gelişimlerini en fazla ölçüde sağlayacak düzeyde olmalıdır. Eğitim, çocukların hoşgörüsünü, kendi kültürüne ve farklı kültürlere saygısını, ayrımcılığa karşıtlığını, doğaya saygısını arttıracak biçimde düzenlenir.
30. Çocuğun kendi kültürü, bulunduğu ülkedekinden farklıysa gelişim ve eğitim hakkının her aşamasında buna gereken özen gösterilir.
31. Çocukların boş zamanlarını değerlendirebilmeleri, kendilerini geliştirebilmeleri için oyun bahçeleri, çocuk kulüpleri, kütüphaneler, spor ve kültür merkezleri açılmalıdır. Her çocuğun bu tür etkinliklere katılma hakkı vardır.
32. Çocukların okula gitme, oyun oynama hakkı vardır. Onlar yetişkinler gibi çalıştırılamazlar. Çalışmak zorunda kalırlarsa yapacakları iş onların sağlığı ve eğitimleri için sorun oluşturmamalıdır.
33. Bütün çocuklar her türlü zararlı maddelere karşı korunur. Bu tür maddeleri üretip çocuklara veren kişiler cezalandırılır.
34. Çocukları bedensel ve ruhsal yönden örseleyecek hiçbir yaklaşıma izin verilemez.
35. Devlet, çocukları korumakla yükümlüdür. Çocukları kaçırıp onları satan, onları çalıştırmak isteyen kişilerle mücadele etme sorumluluğuna sahiptir.
36. Hiçbir kişi kendi çıkarları için çocukları kullanamaz. Devlet böyle bir duruma karşı her çocuğu korur.
37. Çocuklar hiçbir şekilde insanlık dışı yöntemlerle ya da aşağılanarak cezalandırılamaz. Bir çocuk suça itilmişse ona uygulanacak ceza yaşına ve gelişimine uygun, onun eğitimini engellemeyecek şekilde olmalıdır.
38. Her çocuğun barış ortamında yaşama ve savaşlardan korunma hakkı vardır. Çocukların askere alınmaması gerekir. Devlet, çocukları silahlı çatışmalardan ve sonuçlarından korumakla sorumludur.
39. Çocuklar çeşitli nedenlerle zarar görmüşlerse onların iyileştirilmeleri için çalışmalar yapılır, bir daha aynı şekilde zarar görmemeleri için önlemler alınır.
40. Yasalarla sorunu olan çocuklar bu durumdan tek başlarına sorumlu değildir. Çocuklar farkında olarak kimseye zarar vermez. Suça itilen çocuklar, yetişkinler gibi cezalandırılamaz ve özel yasalarla yeniden topluma kazandırılırlar.
41. Bir devletin yasaları burada belirtilen hükümlerden daha iyiyse bunlar hiçbir şekilde değiştirilemez.
42. Devlet, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin herkes tarafından öğrenilmesini sağlar.
43. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasını değerlendirmek üzere Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur.
44. Devlet ve o ülkede yaşayan insanlar, Çocuk Hakları Komitesi'ne çocuk haklarıyla ilgili durum hakkında bilgileri vermekle sorumludur.
45. İlgili kuruluşlar Çocuk Hakları Komitesi'nin çalışmalarına kolaylık ve yardım sağlar.

NOT: Çocuk Hakları Sözleşmesi 54 maddeden oluşmaktadır. Sözleşmenin bundan sonra 54'e kadar devam eden maddeleri, sözleşmenin devletler tarafından nasıl imzalanacağı, onaylanacağı ve yürütüleceği ile ilgilidir.

SIRA SİZDE 2

Aşağıda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bazı maddeleri verilmiştir. Resimlerde verilen durumların hangi maddeye ait olduğunu belirleyerek madde sayısını resimlerin altına yazınız.

2. Çocuk Hakları, bütün çocuklar içindir. Hiçbir çocuğa ayrım yapılmaz. (zengin, fakir, vs.)
20. Her çocuğun ailesinden yoksun kaldığında ya da aile ortamı onun için uygun olmadığında devletten özel koruma ve yardım alma hakkı vardır.
23. Engelli çocukların özel olarak korunma ve saygı görme hakkı vardır. Devlet engelli çocukların bakımını, eğitimini sağlayacak kurumları oluşturma sorumluluğuna sahiptir.
32. Çocukların okula gitme, oyun oynama hakkı vardır.
35. Devlet, çocukları korumakla yükümlüdür. Çocukları kaçırıp onları satan, onları çalıştırmak isteyen kişilerle mücadele etme sorumluluğuna sahiptir.
38. Her çocuğun barış ortamında yaşama ve savaşlardan korunma hakkı vardır. Çocukların askere alınmaması gerekir.

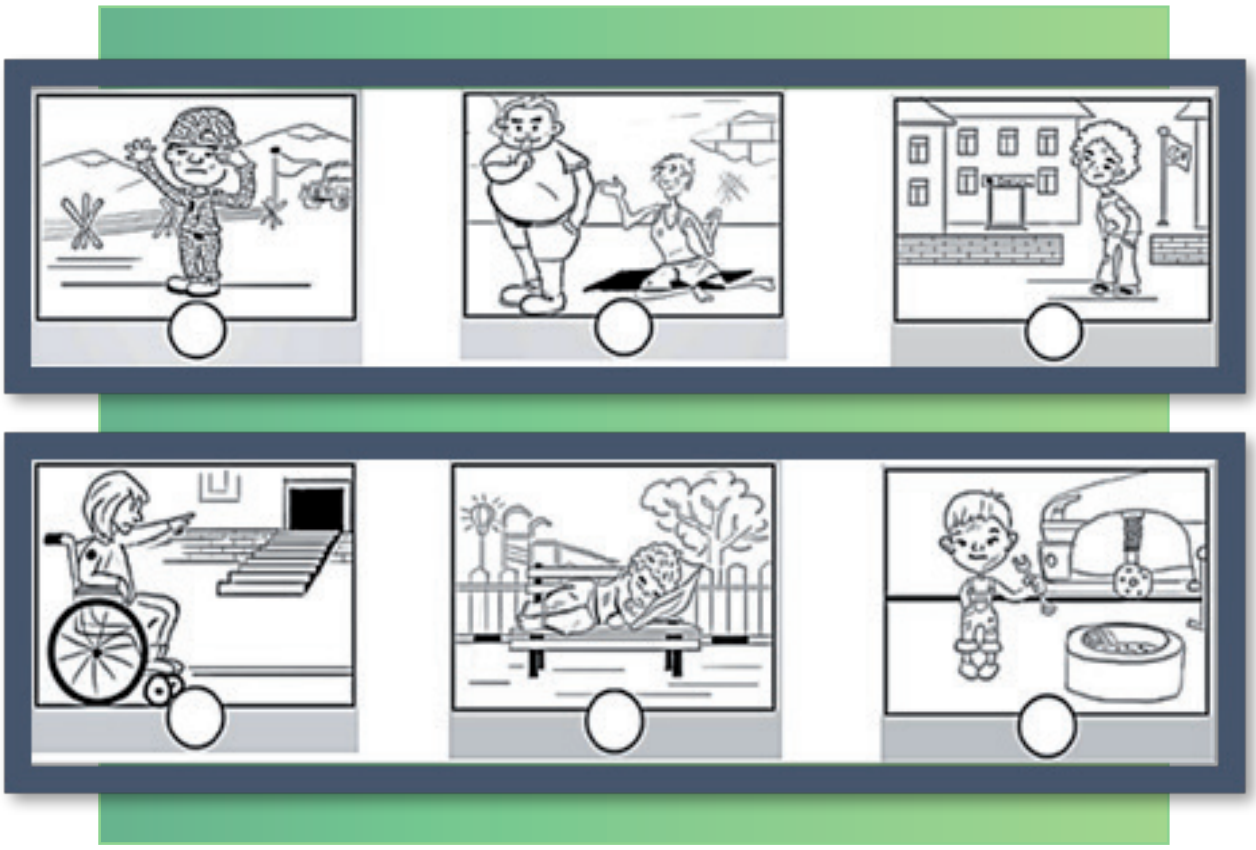

3.1.3 TEMEL ÇOCUK HAKLARI

Çocukların, her şartta kendilerini geliştirmelerini önemseyen, onların huzur içinde, tehlikelerden uzak yaşamalarını esas alan Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların güven içinde yaşamlarında toplumun, devletin ve ailelerin sorumluluklarını da açıklamaktadır. Bu sorumlulukların amacı "Sağlıklı ve Nitelikli İnsan" yetiştirmektir.

* EĞİTİM HAKKI

Sorumluluk duygusuna sahip, bireysel haklarının farkında olan ve bunu yaşadığı topluma yansıtan bilinçli yurttaş olmuş çocukların yetişmesi, iyi bir eğitim almalarına bağlıdır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 28 inci maddesi ile hiçbir ayırım gözetilmeksizin bütün çocukların eğitim hakkına sahip olduğu belirtilmekte ve eğitimin niteliğini belirleyen bir çerçeve sunulmaktadır. Eğitimde; kalite, cinsiyet eşitliği, esneklik ve erişilebilirlik, eğitimin niteliği için gereklidir.

* SAĞLIK HAKKI

Sağlık hakkı, çocukların "gerek bedensel gerek ruhsal sağlıklı olma hallerinin korunması ve sürdürülmesi" bakımından büyük önem taşımaktadır. Herhangi bir nedenle yaşamında olumsuzluklar olan çocukların, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşmesi için uygun olan tüm önlemlerin alınması ve çözümlerin üretilmesi önemlidir.

* BARINMA - KORUNMA HAKKI

Her çocuğun, tehlikelerden korunma, zarar görmeme ve barınma hakkı vardır. Barınma ve korunma hakları; çocukların yaşamlarına devam etmeleri ve sağlıklı bir şekilde gelişimlerini tamamlamalarını sağlar. Çocukları korumanın temel amacı, bu görevin bilincinde olan herkesin, onlarla ilgili sorumluluklarını yerine getirebilmelerine olanak tanımaktadır. Çocukların barınma ve korunma hakkı konusunda ebeveynlere, öğretmenlere, sağlık çalışanlarına, kolluk kuvvetlerine ve medya sektörüne önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. (Görsel 3.2)

* ŞİKÂYET HAKKI

İsveç, Finlandiya ve Ukrayna başta olmak üzere pek çok ülke, çocuk haklarını korumaya yönelik şikâyet mercileri oluşturmuştur. Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik ilk şikâyet merkezi, 1981 yılında Barneombudet Barneombudet (Barnembude) adı altında Norveç'te kuruldu. Şikâyet durumunda, bu konuda yetişmiş uzman kişiler bulunmaktadır. Başlıca görevleri ise; tehlike altında olan çocukların güvenliğini sağlamak, çocukların toplum içinde söz sahibi olmalarını teşvik etmek, eğitim, sağlık ve kültür gibi konuları esas alarak çocukların içinde yaşadıkları koşulları denetlemektir.

Görsel 3.2: Çocukların barınma ve korunma hakkı vardır

* DİĞER TEMEL ÇOCUK HAKLARI

Her çocuğun temel yaşam hakkının yanında bir nüfusa kaydolma, isim edinme, vatandaşlık ve mümkün olduğu ölçüde anne-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma, akrabalarını tanıma hakkı vardır. Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalayan devletlerin, çocuğun kimliğini, tabiiyetini, isim ve aile bağlarını koruma ve bu haklarına saygı gösterme, bu konularda yasa dışı müdahalelerde bulunmama yükümlülüğü vardır.

SIRA SİZDE 3

Aşağıda verilen durumları ilişkili olduğu çocuk hakları grubu ile eşleştiriniz.

Bir Çocuğun:

1. Zamanında Okula gidebilmesi
2. Bir adının ve soyadının olması
3. Ağız ve diş sağlığına önem verilmesi
4. Güvenilir bir yerde yaşaması
5. Geleceği için ders çalışabilmesi
6. Kitap okuyabilmesi
7. Anne ve babasını tanıması
8. Rahatsız olduğu durumu yetkililere bildirebilmesi
9. Temiz bir yatağının olması
10. İhmal ve istismar edilmemesi
11. Temiz su içebilmesi
12. Akrabalarını tanıması,
13. Sevgi ve huzur içerisinde yaşayabilmesi
14. Gerekli olan tıbbı yardımı alabilmesi

Eğitim Hakkı

Sağlık Hakkı

Şikâyet Hakkı

Barınma ve Korunma Hakkı

Diğer Çocuk Hakları

ETKİNLİK 1

Öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak aşağıdaki boş pankarta "Çocuk Hakları" ile ilgili etkili bir cümle yazınız.

Görsel 3.3: Çocuk hakları korunmalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ 1

Çocuk Haklarının Korunmasına yönelik farkındalık panosu hazırlayınız.

Pano hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Panoda çocuk haklarının tamamı yer almalıdır.
- Panoda yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal estetik öğeler, uygun şekilde kullanılmalıdır.
- Panonun başlığı ve düzeni dikkat çekici olmalıdır.
- Pano aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Panoda verilen bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Panoda verilen bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Panoda verilen bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Panoda verilen bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Pano en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	Pano estetik kurallara uygun yeterli yazılı ve görsel materyal ile desteklenmiştir.	Pano hazırlanırken çok fazla yazılı materyal kullanılmış ancak görsel materyal ile desteklenmemiştir.	Pano da yazılı materyal kullanılmamış sadece görsel materyal ile desteklenmiştir.	Pano estetik kurallara uygun ve yeterli yazılı ve görsel materyal kullanarak hazırlanmamıştır.

UYGULAMA FAALİYETİ 2

Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi'nin amacı ve önemi konusunda bir afiş hazırlayınız.

Afişi hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Afişte bildirgenin amacı ve önemi yer almalıdır.
- Afişte yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Afiş A3 kâğıdına hazırlanmalıdır.
- Afiş aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.
  Afişin hazırlanmasında boya, kağıt, kolaj vb. teknikler ya da bilgisayar destekli teknikler kullanılabilir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Afişte yer alan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Afişte yer alan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Afişte yer alan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Afişte yer alan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Afiş en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Afiş üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Afiş iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Afiş sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	Kâğıdın tüm yüzeyi etkili ve dengeli bir şekilde kullanılmıştır.	Yazılar etkili kullanılmış ancak görseller dengeli kullanılmamıştır.	Yazılar etkili kullanılmamış ancak görseller dengeli kullanılmıştır.	Hem yazılar hem de görseller etkili ve dengeli kullanılmamıştır.

BÖLÜM 2
ÇOCUK HAKLARINA UYGUN ORTAM HAZIRLAMA

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Çocuk Hakları Uygun - Çocuk Dostu Ortamlar ve özellikleri hakkında araştırma yapınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.2 ÇOCUK HAKLARINA UYGUN ORTAM HAZIRLAMA

3.2.1 ÇOCUK HAKLARINA UYGUN / ÇOCUK DOSTU ORTAMLAR

Çocuk Dostu Ortamlar, çocukların gelişimsel özelliklerini ve ihtiyaçlarını gözeterek hazırlanmış güvenli ortamlardır. Ayrıca, doğal afet, göç, savaş gibi çocukları olumsuz yönde etkileyen ve yaşadıkları olumsuzlukların etkisini azaltmaya yardımcı olan, uyum sorunlarını çözen sosyal destek ortamlarıdır. Çocuk Dostu Ortamlar çocuklara,oyun oynama, yeni bir şeyler öğrenme, değişen koşullara uyum sağlama ve kendilerini özgürce ifade edebilme imkânları sunar.

Görsel 3.4: Çocuk dostu ortamlar oyun oynama imkanı sunar

Alanında yetişmiş uzman kişilerin desteği ile olmalıdır. Herhangi bir kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşları ile resmi kurum ve kuruluşlar, toplum desteğine dayanarak Çocuk Dostu Ortamları katılımcı bir şekilde tasarlar ve uygularlar. Ayrıca ilk çocuk dostu ortamlar UNİCEF in çalışmaları ile başlamıştır.

3.2.2. ÇOCUK HAKLARINA UYGUN / ÇOCUK DOSTU ORTAMLARIN AMAÇLARI, ÖZELLİKLERİ VE YARARLARI

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların korunması, yaşatılması ve gelişimlerinin sağlanmasında, öncelikle çocuğun ailesini, daha sonra yakın çevresi ile birlikte toplumu ve devleti sorumlu tutmaktadır. Çocukların sağlıklı yetişmeleri için, bulundukları her yerde onlar için çocuk dostu ortamlar yaratılması önemlidir. Dolayısıyla "Çocuk Dostu Ortamlar" gelişim ve öğrenmenin sadece evde ve okullarda değil çocuğun bulunduğu tüm ortamlarda desteklenmesini sağlayacak düzenlemeleri içerir. (Görsel 3.5) ,

Görsel 3.5: Çocuk dostu ortamlarda çocuğun gelişimini destekleyici düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu anlayışla eğitim ve öğrenme süreçlerinin aile içinde, mahallede, oyun alanlarında okulda ve yaşamın her alanında gerçekleştiğini dikkate alarak aileyi ve toplumu işin içine katmaktadır. Çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarını güvence altına alan ortamlar "Çocuk Dostu Ortamlar" dır. Çocuk Dostu Ortamlar da yapılan çalışmalar; sevgi, güven ve ilgi ile birleşince çocukların çevrelerindeki dünyayı kavramasına, eleştirel düşünebilmesine, sorun çözme ve başkalarıyla birlikte çalışma gibi yeteneklerini geliştirebilmesine, kısaca hayata hazırlanmasına olanak sağlamaktadır. "Çocuk Dostu" yaklaşım ile belirlenmiş tüm ortamlarda, çocuklar sevgi, güven ve ilgi dolu bir ortamda kendilerini geliştirebilir bunun sonucun da, kendi varlığını anlayarak sorumlu yetişkinliğe adım atabilir.

3.2.3. ÇOCUK HAKLARINA UYGUN/ ÇOCUK DOSTU ORTAMLARIN OLUŞTURULMASI GEREKEN YERLER

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine göre; "Her çocuğun, sağlıklı yaşam yerlerine erişim hakkı, kendisini ifade etmesine ve kendisi ile ilgili alınacak kararlara katılım hakkı vardır." Bu sebeple çocuk dostu tüm ortamlar, çocuklara eşit imkânlar tanımalı, kendilerini ifade etmelerini sağlamalı, gelişimlerini destekleyen kaliteli çalışmalara yer vermeli, farklılıklarına saygı duymalı ve koşulsuz kabul etmelidir. Kısacası, çocukların tüm gelişimsel özelliklerini destekleyen ve amaç edinen her ortam "çocuk dostu" olmalıdır. Çocuk dostu okullar, çocuk dostu kentler, çocuk dostu parklar, alışveriş merkezleri ve çocuğun diğer yaşam alanları bu ilkelerle tasarlanmalıdır.

Görsel 3.6: Alış veriş merkezlerinde çocuk dostu ortam düzenlenmelidir.

Çocuk Dostu Ortamların özellikleri şunlardır:

- Ortamlar kız ve erkek çocukları için uygun olmalıdır.
- Çocuk dostu ortamlarda şarkı, piyes, dans, resim, oyun, hikâye okuma/anlatma ve spor becerilerinin de yer aldığı farklı etkinlikler düzenlenmelidir.
- Çocukların kültürlerine ve gelişim seviyelerine uygun aktiviteler hazırlanmalı ve oyuncaklar sunulmalıdır.
- Çocuklar için hazırlanan grup çalışmaları ile serbest etkinlikler arasında denge kurulmalıdır.
- Çocuk dostu ortam eğer kapalı bir mekân ise; içeride duvar ve zeminler gözü yormayacak renklerde olmalıdır.
- Lego, bloklar gibi yapılandırıcı oyuncakların yanı sıra kültürel oyuncaklar da bulunmalıdır.
- Çocukların kendi yaptığı oyun araçlarını ve sanatsal çalışmalarını sergileyebilecekleri alanlar hazırlanmalıdır.
- Çocuk dostu ortamlar özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara göre de düzenlenmeli ve bu çocukların aktivitelere katılımı teşvik edilmelidir.
- Çocuklara sevgiyle yaklaşılmalı, onurlarını kırmadan, sosyal uyumlarına olanak sağlanmalıdır.
- Yaratıcılığını ortaya çıkartmak için farklı oyunların oynanması ve problem çözme becerilerinin gelişmesini destekleyecek etkinliklerin uygulanması sağlanmalıdır.
- Olağanüstü durumlarda kurulan çocuk dostu ortamlarda duygusal veya fiziksel olarak sarsıntı geçiren çocuklar için alanında uzman personel bulundurulmalıdır.
- Özel eğitim gerektiren çocuğun, fiziksel ve zihinsel farklılıklarına ve sınırlı olan görme, duyma, algılama ve hareket özelliklerine uygun, çocuğun bağımsızlığını destekleyen tasarımlar ve mekânlar yapılmalıdır. (Yaya kaldırımları, trafik ışıkları, geniş koridorlar, merdivenler, yaşam alanları vs.)
- Zihinsel ya da fiziksel olarak engelli çocuğun, etiketlenmeden, toplumsal yaşamdan soyutlanmadan, diğer çocuklar ile birlikte eğlenerek öğrendiği ve zaman geçirdiği, oyun araç-gereçleri ile zenginleştirilmiş oyun alanları olmalıdır. Ayrıca engel türlerine uygun çalışmalar planlanmalı ve çocukların katılımları teşvik edilmelidir.

SIRA SİZDE 4

Aşağıdaki Çocuk Dostu Ortamlarla ilgili ifadelerin doğru mu yanlış mı olduğunu belirleyerek ilgili kutuyu işaretleyiniz.	**D**	**Y**
1. Herkes çocuk dostu ortamlarda görev alabilir. Tecrübe olmasa da olur.		
2. Çocuk dostu ortamlar, barışçı, cinsiyetler arası eşitliği destekleyen, farklı sınıf, sosyal çevre ve inançlardan gelen çocukları kabul eder.		
3. Çocuk dostu ortamlar çocuklar için güvenli değildir.		
4. Çocukların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlar,		
5. Çocukların katılımını sağlayacak fırsatları sunar.		
6. İstismar ve şiddetten uzak güvenli ve korunaklı ortamlardır.		
7. Ailelerin çocuklarını bırakıp gittikleri bir ortamdır.		
8. Çocuk dostu ortamlar UNICEF'in çalışmaları ile başlamıştır.		
9. Temizlik ve sağlığa uygunluk olmasa da olur.		
10. Sağlıklı yaşam biçimlerini ve becerilerini destekler.		
11. Çocukların öğrenmelerini sağlayan ortamlardır.		
12. Çocukların burada hiçbir hakları yoktur.		
13. Çocuk dostu ortamlar mutlaka ıssız yerlere yapılmalıdır.		
14. Çocuk dostu ortam güvenli, emniyetli ve temizdir.		
15. Çocuk dostu ortamlarda çocuklar ve ebeveynler işbirliği içindedir.		
16. Çocuk dostu ortamlarda, oyun alanları olmasa da olur.		
17. Personel çocuklarla çalışabilmek için uzman ve tecrübelidir.		
18. Çocuk dostu şehirler, okullar ve sağlık kuruluşları bulunmaktadır.		
19. Çocuklara yaşlarına, gelişimsel ihtiyaçlarına uygun olarak yaklaşılır.		
20. Çocukların hakları ve saygınlıkları gözetilir.		

UYGULAMA FAALİYETİ 3

Çocuk Haklarına Uygun / Çocuk Dostu Ortamların özelliklerini içeren pano hazırlayınız.

Pano hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Panoda Çocuk Dostu Ortam özelliklerinin tümü yer almalıdır.
- Panoda yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal estetik kurallara uygun şekilde kullanılmalıdır.
- Panonun başlığı ve düzeni dikkat çekici olmalıdır.
- Pano aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Panoda yer alan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Panoda yer alan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Panoda yer alan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır	Panoda yer alan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Pano en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	Pano estetik kurallara uygun yeterli yazılı ve görsel materyal ile desteklenmiştir.	Pano hazırlanırken çok fazla yazılı materyal kullanılmış ancak görsel materyal ile desteklenmemiştir.	Pano da yazılı materyal kullanılmamış sadece görsel materyal ile desteklenmiştir.	Pano estetik kurallara uygun yeterli yazılı ve görsel materyal kullanarak hazırlanmamıştır.

UYGULAMA FAALİYETİ 4

Çocuk haklarına uygun, örnek çocuk dostu ortam planlayınız.

- ÇDO Planı için bu ortamı nerede oluşturacağınıza karar vererek şartlarını belirtiniz.
- Plana ortamda kullanılacak yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal estetik kurallara uygun şekilde eklenmelidir.
- Plan da Çocuk Dostu Ortam'ın taslak çizimleri de bulunmalıdır.
- Plan aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	ÇDO Planı için seçilen çevre ve şartlar doğru seçilmiştir.	ÇDO Planı için seçilen çevre doğru seçilmiş ancak şartlar belirtilmemiştir.	ÇDO Planı için seçilen çevre doğru seçilmemiş ancak şartlar doğru belirtilmiştir.	ÇDO Planı için seçilen çevre ve şartlar doğru seçilmemiştir.
Materyal	ÇDO Planı en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	ÇDO Planı üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	ÇDO Planı iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	ÇDO Planı sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	ÇDO Planında taslak çizimler doğru ve özenli bulunmaktadır.	ÇDO Planında taslak çizimler doğru fakat özenli değildir.	ÇDO Planında taslak çizimler doğru değildir. Ancak özenli hazırlanmıştır.	ÇDO Planında taslak çizimler doğru ve özenli olarak

UYGULAMA FAALİYETİ 5

Çocuk haklarına uygun, örnek Çocuk Dostu Ortamlar oluşturunuz.

- Çocuk Dostu Ortam için bir alan belirleyiniz.
- Çocuk Dostu Ortam ile ilgili yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyali estetik şekilde yerleştiriniz.
- Çocuk Dostu Ortamı hazırlarken dikkat edilecek hususları yerine getirdiğinizden emin olunuz.
- Ortam aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	ÇDO Planı için seçilen çevre ve şartlar doğru seçilmiştir.	ÇDO Planı için çevre doğru seçilmiş ancak şartlar belirtilmemiştir.	ÇDO Planı için seçilen çevre doğru seçilmemiş ancak şartlar doğru belirtilmiştir.	ÇDO Planı için seçilen çevre ve şartlar doğru seçilmemiştir.
Materyal	ÇDO en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	ÇDO üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	ÇDO iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	ÇDO sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	Ortam ÇDO doğru ve özenli olarak oluşturulmuştur.	Ortam ÇDO doğru ancak özenli olarak oluşturulmamıştır.	Ortam ÇDO doğru oluşturulmamış ancak özenlidir.	Ortam ÇDO doğru ve özenli olarak oluşturulmamıştır.

BÖLÜM 3
ÇOCUK İHMALLERİ VE İSTİSMARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Çocuk ihmal ve istismarı ne demektir? Çocuk ihmal ve istismarını önlemek için neler yapılmalıdır? Araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.3 ÇOCUK İHMALLERİ VE İSTİSMARI

3.3.1 ÇOCUK İHMALLERİ VE İSTİSMARI

Çocuk İhmali, çocuğun bakımı ile yükümlü olan bireylerin çocuğun beslenme, barınma, sevgi, güven, eğitim vb. temel gereksinimlerini karşılama konusunda görevlerini yapmamalarıdır. İstismar ve ihmali birbirinden ayıran en önemli fark istismarın aktif bir eylem, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır. Örneğin; okula gitmesi gerekirken çalışmak zorunda bırakılmak bir ihmal iken, dövmek, vurmak, alay etmek, çocuğun özel bölgelerine dokunmak ise istismardır. İhmal edilen çocuklar, istismar edilmeye veya bu ihmal sonucu başkasını istismar etmeye yatkın hale gelmektedirler.

Çocuk istismarı, anne baba ya da başka bir yetişkin tarafından çocuklara yöneltilen, toplum tarafından uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylemlerin tümü olarak tanımlanmaktadır.

SIRA SİZDE 5

Çocuk istismarı ve ihmal arasındaki en önemli fark nedir?

.....

.....

3.3.2 İHMAL VE İSTİSMARIN NEDENLERİ

İhmal ve istismarın başın da çocukların değer görmemesi ya da önemsememeleri gelmektedir. Düşük sosyoekonomik düzey, madde bağımlılığı, küçük yaşta çocuk sahibi olma, anne babanın geçmişinde maruz kaldığı ihmal ve istismar, aile içi şiddet, kalabalık aile yapısı, olumsuz çevre koşulları, ihmal ve istismar riskini artıran diğer faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle aile içi şiddetin yoğun görüldüğü ortamlarda çocuk ihmali ve istismarına daha sık rastlanmaktadır.

Çocuklara yönelik ihmal ve istismar uygulayan bireyler arasında kişilik özelliği açısından birçok benzerlik görülmektedir. İstismar veya ihmal gösteren bireylerin büyük çoğunluğu çocukluklarında kendileri de anne babalarından olumsuz davranışlara maruz kalmış kişilerdir. Çocuğa karşı uygulanan ihmal ve istismar ile kendi çocukluğu arasında dolaylı bir ilişki vardır. Bu durum toplumda ihmal ve istismar döngüsü yaratmakta ve devam ettirmektedir.

3.3.3. İHMAL TÜRLERİ

FİZİKSEL İHMAL

1. Çocuğun tıbbi ihtiyaçlarının gerektiği gibi karşılanmaması.
2. Düzenli ve besleyici öğünlerin zamanın da verilmemesi.
3. Çocuğa uygun fiziksel ortamın sağlanmaması (temiz ve yeterli giysi, su, barınma vb.).
4. Çocuğun uzun süre kendi başına ve yalnız bırakılması.
5. Çocuğun eve geç geldiği zaman nerede olduğunun bilinmemesi ve umursanmaması.

EĞİTİMSEL İHMAL

1. Çocuğun eğitim-öğretim çağına gelmesine rağmen okula gönderilmemesi,engellenmesi, kendi isteği dışında eğitim ve öğretimden mahrum bırakılması. (Ekonomik durumlardan çalışmaya zorlanması, kız çocuğu olduğu için okutulmaması, ev işlerinde yardım için evde tutulması, çocuk yaşta meslek edinmeye zorlanması, vb).

DUYGUSAL İHMAL

1. Çocuğa karşı yeterli sevgi ve şefkat gösterilmemesi,
2. Çocuğun aile içi şiddete ve kötü muameleye şahit olması,
3. Çocuğun zararlı madde kullanmasının görmezden gelinmesi.
4. Çocuğun suç işlemesine ve saldırgan davranışlarına destek olunması ya da bu davranışların göz ardı edilmesi.

SIRA SİZDE 6

Aşağıda verilen ifadelerden çocuk ihmali olan ve olmayanı belirleyerek ilgili alanı (X) işaretleyiniz.	İhmal Edilmiştir	İhmal Edilmemiiştir
1. Ümit' in dayısı okula gitmeden önce ona simit sattırmaktadır.		X
2. Ayşe 5. Sınıf öğrencisidir. Okula düzenli olarak devam etmektedir.		
3. Deniz'in anne babası karar alırken onun da fikrini almaktadır.		
4. Esra ailesinin bütçesine katkı sağlamak için lise eğitimini yarıda bırakmıştır.		
5. Aylin günlük programında oyun oynamaya da zaman ayırmaktadır.		
6. Ahmet hastalandığında bir sağlık kuruluşuna götürülmemektedir.		
7. Ali'nin ailesi onunla günlük konuşma saati yapmaktadır.		
8. Sevinç, sürekli aile içi şiddete tanık olmaktadır.		
9. Tarık, eve geç geldiğinde kimse onunla ilgilenmemektedir.		
10. Pınar, tüm sevinç ve üzüntülerini ailesi ile paylaşabilmektedir.		
11. Ezgi'nin evinde de sürekli olarak gürültü ve huzursuzluk vardır.		
12. Dişi ağrıyan Ada'yı annesi sürekli oyalayarak, geçiştirmektedir.		

İhmal Ve İstismarın Çocuklar Üzerinde Etkileri: Çocuk istismar ve ihmalinin çocuk üzerindeki etkilerini, bedensel, ruhsal ve sosyal etkiler olarak üç ana başlık altında toplayabiliriz.

Fiziksel Etkileri

Fiziksel ihmal ve istismarın uygulandığı durumlarda daha sık görülmektedir. Vücudun çeşitli yerlerinde yaralar, şişmeler, morluklar, kanamalar, kırıklar ve hasarlar şeklinde fark edilir. Ayrıca yaşanan ağır travma durumuna göre büyüme ve gelişme geriliği de görülebilmektedir. Yaşadığı bu durum bedenini kabullenmemesini ve kendi ile barışık olmamasını sağlayabilir.

Ruhsal Etkileri

İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar, zamanla özgüven duygularını kaybederler ve sevgisizlik davranışı gösterme eğilimine girerler. Bunun yanı sıra kişilik bozuklukları gerçekleşir, ağır psikolojik rahatsızlıklar göstermeye başlarlar. Örneğin, öfke nöbetleri, saldırganlık, yalancılık, aşırı kaygı bozukluğu, uykusuzluk, içe kapanma, kendini suçlama hissetme vb.

Sosyal Etkileri

İstismar ve ihmale uğramış olan çocukların diğer çocuklar gibi yaşadıkları topluma aidiyetleri önemlidir. Bu nedenle toplumun bu çocuklara bakış açısının bilinmesi gerekmektedir. Toplum, acıma duygusu ile yaklaşarak aşırı koruyucu ve kollayıcı bir tutum içerisine girerek çocuk üzerin de duygusal baskı kurabileceği gibi, çocuğu dışlayarak, istemeyerek ve işe yaramaz gözüyle bakarak çocuğu yalnızlığa da itebilmektedirler. Çocuk aidiyet yaşamadığı bir toplumda kendini soyutlayıp, içe kapanacağı gibi, çete, mafya tarzı gayrı yasal ve gayri ahlaki yapılanmalar içerisine de girebilir.

3.3.4 ÇOCUK İSTİSMAR TÜRLERİ

FİZİKSEL İSTİSMAR

Fiziksel istismar, yetişkinlerin çocuklara ya da gençlere uyguladıkları, bedensel hasara ya da yaralanma riskine yol açacak davranışlarıdır. Dövmek, çimdiklemek, ısırmak, kulağını ve saçını çekmek, tekmelemek, boğmaya veya zehirlemeye çalışmak vb.

DUYGUSAL İSTİSMAR

Çocuğun ihtiyaç duyduğu ilgi, sevgi ve şefkatten mahrum kalması ve bu durumun çocuk üzerinde duygusal sorunlara neden olmasıdır. Çocuğun özdeşim kuracağı bir figürün bulunmaması, duygusal paylaşımın olmaması, hareketlerinin kısıtlanması, çocuğa olumsuz özelliklerin yüklenmesi, kasıtlı olarak sözel ve davranışsal olumsuz uyarı verilmesi, olumsuz davranışlar göstermeye zorlanması, izole edilmesi, reddedilmesi, korkutulması, haksız yere suçlanması, alay edilmesi gelişimi konusunda uygun olmayan beklentilerin olması gibi tutumları kapsar.

EKONOMİK İSTİSMAR

Çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin çocuğu bir maddi kazanç kaynağı olarak görüp, çocuktan ekonomik menfaat elde etmek için onu çalıştırmasıdır. Ekonomik istismara uğrayan çocuklar, çocukluklarını yaşayacakları ve eğitim görecekleri yaşlarda, bu haklardan yoksun kalmaktadır. Çalışma koşulları; bu çocukların akranlarıyla vakit geçirmelerine, okula gitmelerine, oyun oynamalarına ve boş zamanlarını değerlendirmelerine de engel olmaktadır.

CİNSEL İSTİSMAR

Çocuğun, bir yetişkin veya kendinden yaşça büyük bir çocuk tarafından, gelişimsel olarak hazır olmadığı, kanun ve yasaların izin vermediği, sosyal, kültürel ve ahlaki normlara aykırı olacak şekil de cinsel bir etkinliğe zorlanmasıdır.

Cinsel istismar konusunda önemli ve çoğunlukla göz ardı edilen bir nokta cinsel istismarın sadece temas içeren şekilde olduğunun sanılmasıdır. Çocukla cinsel içerikli şakalar yapma, çocukları erken yaşta evlenmeye zorlama gibi davranışlar da cinsel istismardır. Ayrıca çocuğun cinsiyetini, bedenini, cinsel organlarını alay, övünç ya da utanç aracı olarak kullanma, çocuğun bedenine ve/veya cinsel organlarına bakma, çocuğa cinsel içerikli görseller gösterme, filmler seyrettirme, çocuğun bedeninin herhangi bir yerine ve/veya cinsel organlarına dokunma da cinsel istismardır.

İYİ DOKUNUŞ

Anne ve baba gibi, sevdiği insanların çocuğu rahat ve güvende hissettirdiği dokunuşlardır. Sevgi, güven ve huzur veren dokunuşlardır.

KÖTÜ DOKUNUŞ

Çocuğun, hoşlanmadığı ve rahatsız olduğu dokunuşlardır. Kızgınlık, korku, utanç ve değersizlik hissettiren dokunuşlardır.

Görsel 3.7

Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Doğru Bilinen Yanlışlar:

YANLIŞ	DOĞRU
1. Çocukların hayal güçleri çok geniş olduğu için cinsel istismarı uydururlar. İstismar görülmeden inanılmamalıdır.	1. Çocuk istismar edildiğini ifade ediyorsa, ilk kural ona inanmak olmalıdır.
2. Sadece düşük sosyoekonomik düzeyden gelen, evden kaçan, ihmal edilen çocuklar cinsel istismara uğrar.	2. Her sosyoekonomik düzeyden ve her sosyokültürel gruptan gelen çocuklar, cinsel istismara maruz kalabilir.
3. Parklar, ıssız sokaklar, karanlık yerler, boş inşaat alanları tehlikeli bölgelerdir ve istismar sadece buralarda gerçekleşir.	3. istismar sadece tekin olmayan yerlerde değil; ev, mahalle, okul, ev ile okul arasındaki yol gibi çocuğun içinde bulunduğu her yerde olabilir.
4. İstismar sadece erkekler tarafından yapılır.	4. İstismar sadece erkekler tarafından değil kadınlar tarafından da yapılabilir.
5. Çocuklarda cinsel istismar nadir görülen bir durumdur.	5. Çocuklarda cinsel istismar çok yaygın ve çok sık görülen bir sosyal sorundur.
6. Sadece kız çocukları risk altındadır.	6. Hem kız hem de erkek çocukları risk altındadır.
7. Çocuk sesini çıkarmadıysa rızası vardır.	7. Cinsel istismarda çocuk rızası asla düşünülemez. İnsan hakları ihlali olarak ele alınır. Çocuk farklı nedenlerden dolayı sesini çıkaramayabilir.
8. Çocuklara uslu, akıllı, açıkgöz olmalarını söyleyip, sık sık uyarırsak onları tehlikelerden korumuş oluruz.	8. Çocukların yaşlarına uygun mahremiyet, vücut bütünlüğü ve çocuk hakları eğitimi verilmelidir. Çocuklara “Hayır” demesi öğretilmelidir.
9. Çocuklar olan biteni çabuk unuturlar.	9. Çocukluk çağında yaşanılan olumsuz deneyimler ömür boyu unutulmaz ve sarsıntı sonrası stres bozuklukları olarak çeşitli şekillerde kendini gösterir.
10. İstismar eden kişiler çoğunlukla yaşlı, yabancı, kötü görünüşlü erkeklerdir. Kolay fark edilen kişilerdir.	10. İstismar eden kişiler çoğunlukla 20-40 yaşları arasında, tanıdık, evli ve çocuklu erkekler olabilmektedir. Kolay tahmin edilemezler.

SIRA SİZDE 7

Aşağıda verilen durumların hangi istismar türüne ait olduğu belirleyerek tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

1. Ahmet'in 10 yaşında **çalıştırılması,**
2. Mehmet' in aile içinde sürekli **alay ediliyor** olması.
3. Çocuklara **cinsel içerikli şakalar** yapılması.
4. Can'ın, hafta sonu yaptığı hatadan dolayı evde **dayak yemesi.**
5. Burcu'nun ev ekonomisine katkı olsun diye **çalıştırılması, okula gönderilmemesi.**
6. Evde hata yapan bir çocuğun sürekli **azarlanması, bağırılması, dışlanması.**
7. Bir çocuğun **özel bölgelerine dokunulmaya çalışılması.**
8. Evde çocuğun anne babası tarafından bedenine **vurulması, itilmesi, ısırılması.**
9. Demet'in evdeki şiddete **sürekli şahit olması, yalan söylemeye zorlanması.**
10. Yasalara göre evlilik yaşına gelmemiş bir bireyin zorla **evlendirilmesi.**

Fiziksel İstismar	Duygusal İstismar	Ekonomik İstismar	Cinsel İstismar
		1,6	

Çocukların karınlarını
ve
zihinlerini doyurduğumuz
kadar ruhlarını da beslemeliyiz.

(Michael Marshall)
(Maykıl Marşıl)

SIRA SİZDE 8

Aşağıda verilen ifadelerden İyi dokunuş ve Kötü dokunuşları belirleyerek ilgili alanı (x) işaretleyiniz.	İyi Dokunuş	Kötü Dokunuş
1. Çocuğu korkutan/utandıran/endişelendiren dokunuşlar.		X
2. Anne-babanın çocuğuna sarılması ve öpmesi.		
3. Çocukların dudaklarından öpülmesi.		
4. Öğretmenin "aferin" diyerek çocuğun başını okşaması.		
5. Akrabaların çocuğa kısa ve sevgi ile sarılması ve yanağından veya alnından öpmesi.		
6. Çocuğa vurmak, tokat atmak, iteklemek, canını acıtacak şekilde etini sıkmak.		
7. Çocukların özel bölgelerine dokunmak, şakalaşmak, utandırmak.		
8. Çocuğa, anne babanın temizlik veya doktorun sağlık için dokunması,		
9. Çocuğu zorlayan ve/veya canını acıtan dokunuşlar.		
10. Büyükanne-büyükbabanın sevgi ile çocuğa sarılması ve öpmesi.		
11. Çocukla el sıkışma – tokalaşmak.		

Eğer bir gün yolunuzu kaybederseniz, bir çocuğun gözlerinin içine bakın; çünkü bir çocuğun bir yetişkine öğretebileceği her zaman üç şey vardır: Nedensiz yere mutlu olmak, her zaman meşgul olabilecek bir şey bulmak ve elde etmek istediği şey için var gücüyle savaşmaktır.

Paulo Coelho (Palo Koelo)

3.3.5 ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI DURUMUNDA BAŞVURULACAK KURUMLAR

İstismar mağduru çocuklar için adli süreç; istismarın fark edilmesi ya da istismar kuşkusunun olması durumunda, işlenen/işlendiğinden kuşkulanılan suçun bildirimiyle başlar. Bildirim; çocuğun kendisi, ailesi, bir yakını ya da istismardan kuşkulanan diğer kişilerce doğrudan cumhuriyet savcılığına, kolluk kuvvetlerine, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının İl Müdürlüklerine (ASPİM) ya da çağrı merkezlerine yapılabilir.

BİR İSTİSMAR DURUMUNDA İLK OLARAK YAPILMASI GEREKENLER

BAŞVURU MERKEZLERİ

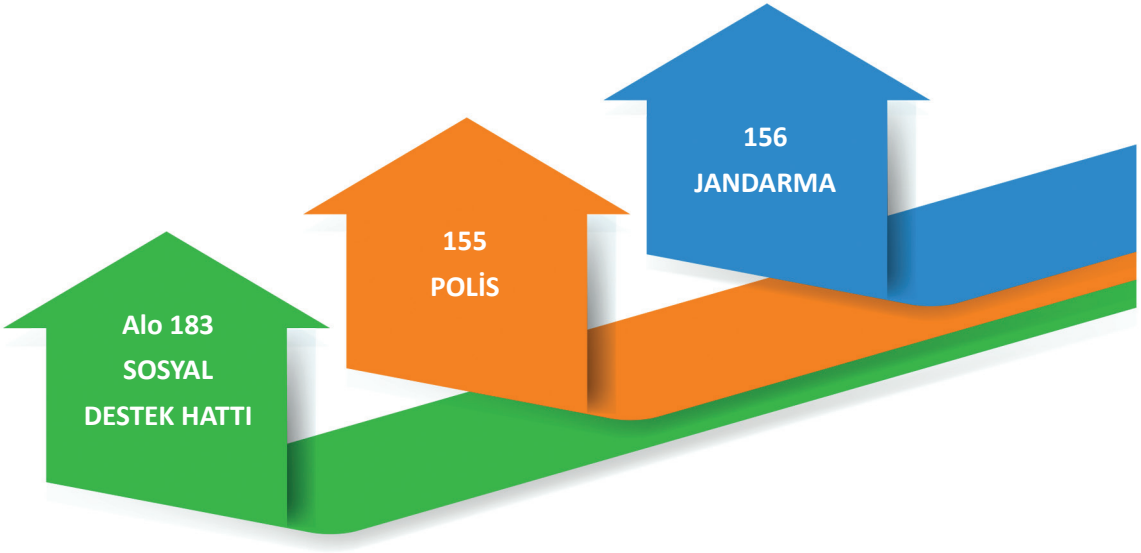

Bildirimden sonraki aşama, çocuğun yaşadığı olayla ilgili beyanının alınması ve soruşturmanın yapılması aşamasıdır. İl Emniyet Müdürlüğünde "Çocuk Şube Müdürlüğü", ilçelerde ise "Çocuk Büro Amirliği" adı altında yeni birimler yapılandırılmıştır. Bununla birlikte Jandarma Genel Komutanlığınca "Çocuk ve Kadın Kısım Amirlikleri" kurulmuş olup, il ve ilçelerde de "Çocuk ve Kadın İşlem Astsubayları" görevlendirilmiştir. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerin bünyesinde bulunan "Çocuk İzleme Merkezleri'nden de bu konuda yardım alınabilir. Çocuk İzleme Merkezleri (ÇİM); Cinsel istismara uğrama şüphesi altındaki mağdur çocukların; ifadelerini alma, adli muayenelerini yapan ve diğer her türlü soruşturma işlemlerini tek merkezden yapılmasını sağlayan birimlerdir.

TCK 5237 sayılı kanunun 232. Maddesine göre;

(1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İdaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.

UYGULAMA FAALİYETİ 6

Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bir broşür hazırlayınız.

Broşür hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Broşürde ihmal türlerinin tümü yer almalıdır.
- Broşürde istismar türlerinin tümüne yer verilmelidir.
- Broşürde yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal kullanılmalıdır.
- Broşür A4 kâğıdına hazırlanmalıdır.
- Broşür aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

Broşür hazırlanmasında boya, kağıt, kolaj vb. teknikleri ya da bilgisayar destekli teknikler kullanılabilir. Grup çalışması şeklinde yapabilirsiniz.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Sunulan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Sunulan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Sunulan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Sunulan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Broşür en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Broşür üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Broşür iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Broşür sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	Kâğıdın iki yüzü de etkili ve dengeli bir şekilde kullanılmıştır.	Yazılar etkili kullanılmış ancak görseller dengeli kullanılmamıştır.	Yazılar etkili kullanılmamış ancak görseller dengeli kullanılmıştır.	Hem yazılar hem de görseller etkili ve dengeli kullanılmamıştır.

UYGULAMA FAALİYETİ 7

Çocuk ihmal ve istismarı konusunda başvurulabilecek kurumlarla ile ilgili pano hazırlayınız.

Pano hazırlarken aşağıdakileri dikkate alınız:

- Pano da başvurulacak kurumların tümü yer almalıdır.
- Pano da yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb. en az dört farklı materyal estetik kurallara uygun şekilde kullanılmalıdır.
- Panonun başlığı ve düzeni dikkat çekici olmalıdır.
- Pano aşağıdaki değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

	4 PUAN	3 PUAN	2 PUAN	1 PUAN
İçerik	Panoda yer alan bilgiler doğru ve konu ile ilgili tüm kapsamı içermektedir.	Panoda yer alan bilgiler doğru ancak kapsam yeterli derecede yansıtılmamıştır.	Panoda yer alan bilgilerde kısmen yanlışlıklar vardır.	Panoda yer alan bilgilerde önemli ölçüde yanlışlıklar vardır.
Materyal	Pano en az dört farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano üç farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano iki farklı materyal ile desteklenmiştir.	Pano sadece yazılı materyalden oluşmaktadır.
Görsel Tasarım	Pano estetik kurallara uygun yeterli yazılı ve görsel materyal ile desteklenmiştir.	Pano hazırlanırken çok fazla yazılı materyal kullanılmış ancak görsel materyal ile desteklenmemiştir.	Panoda yazılı materyal kullanılmamış sadece görsel materyal ile desteklenmiştir.	Pano estetik kurallara uygun ve yeterli yazılı ve görsel materyal kullanarak hazırlanmamıştır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

A. Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümle doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Çocuk dostu ortamlarda çalışacaklar için deneyim ve tecrübe aranmaz.

2. ( ) Çocuk dostu ortamlar, sadece savaş zamanlarında kurulur.

3. ( ) Çocukların hayal güçleri çok geniştir. O nedenle, cinsel istismarı uydururlar.

4. ( ) Her sosyoekonomik düzeyden ve her sosyokültürel gruptan gelen çocuklar, istismara maruz kalabilir.

5. ( ) Cinsel istismarda sadece kız çocukları risk altındadır.

6. ( ) Cinsel istismarda çocuk rızası asla düşünülemez. İnsan hakları ihlali olarak ele alınır.

7. ( ) Çocukluk çağında yaşanılan olumsuz deneyimler ömür boyu unutulmaz.

B. Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

1..... tarihteki en geniş çaplı onay alan insan hakları sözleşmesidir.

2. Çocuk hakları sözleşmesi .....maddeden oluşmaktadır.

3. Çocukların gelişimlerinin desteklenmesine ve olumsuz şartlardan korunmasına yardımcı olmak için kurulan güvenli alanlara..... ortamlar denilmektedir.

4. Çocuğun bakımı ile yükümlü olan bireylerin çocuğun beslenme, barınma, eğitim gibi temel gereksinimlerini karşılama konusunda görevlerini yapmamalarına.....denilmektedir.

5. Çocuğu rahat ve güvende hissettiren dokunuşlara, ...dokunuş denmektedir.

6. Çocuğun, hoşlanmadığı ve rahatsız olduğu dokunuşlara ..... dokunuş denmektedir.

7. Çocuğun maddi gelir kaynağı olarak görülüp çocuktan maddi kazanç elde etme isteği ile çalıştırılması.....istismardır.

8. Çocuk dostu ortamlar Birleşmiş Milletler' e bağlı bir örgüt olan .....in katkıları ile kurulmuştur.

C. Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi "Dünya Çocuk Hakları Günü" olarak bilinmektedir?

A) 20 Kasım B) 24 kasım C) 3 Aralık D) 18 Mart E) 2 Nisan

2. Aşağıdakilerden hangisi temel çocuk hakları olarak kabul edilmemektedir?

A) Eğitim B) Sağlık C) Barınma D) Korunma E) Eğlence

3. Aşağıdakilerden hangisi Çocuk Dostu Ortamların amaçlarından değildir?

A) Sadece bebek bakımı ile ilgilenmek.

B) Çocukların değişen koşullara uyum sağlamalarına yardım olmak.

C) Acil durumlarda çocuklara psikolojik ve sağlık hizmetleri sağlamak.

D) Çocuklara, güvenli bir ortam yaratmak.

E) Gerektiği zaman Acil durumlarda çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak.

4. Aşağıdaki bilgilerden hangisi çocuk dostu ortamlarda çalışanlar için söylenemez?

A) Çocuklara saygılı davranırlar.

B) Çocukların yerine bütün işleri yaparlar. Çocuklara iş bırakmazlar.

C) Çocuklarla birlikte sosyal aktiviteler planlarlar.

D) Oyun, etkinlik hazırlarken çocukların kültürel değerlerine dikkat ederler

E) Engelli bireyleri de aktivitelere katılım için teşvik ederler.

5. Çocuğun bedensel hasara uğrama riski hangi istismar türüne girmektedir?

A) Sosyal İstismar B) Cinsel İstismar C) Ekonomik İstismar D) Duygusal İstismar E) Fiziksel İstismar

6. Aşağıdakilerden hangisi Çocukta Duygusal istismara bir örnektir?

A) Olumlu davranışlarının takdir edilmesi B) Evde söz hakkının olması

C) Yaşına uygun sorumluluk verilmesi D) Sevgi ve ilgi eksikliği

E) Kendine güven duymasının sağlanması

7. Aşağıdakilerden hangisi Çocuk İhmal Ve İstismarı Durumunda Başvurulacak Resmi Kurumlardan değildir?

A) Cumhuriyet Savcılığı B) Kolluk kuvvetleri C) Belediye

D) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı İl Müdürlükleri E) Jandarma

D. Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyup cevaplayınız.

1. Temel çocuk haklarını genel başlıklar halinde yazınız.

.....

.....

2. ...Çocuk ihmal türleri nelerdir?

.....

.....

3. Bir istismar durumunda aranacak başvuru merkezlerini numaraları ile birlikte yazınız.

.....

.....

4. Çocuk istismar türleri nelerdir?

.....

.....

5. Çocuk Dostu Ortamlar, özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için nasıl düzenlenmelidir?

.....

.....

1..ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUK RUH SAĞLIĞI TEMEL KONULARI

A BÖLÜMÜ

1	D	11	Y
2	Y	12	D
3	Y	13	D
4	D	14	Y
5	D	15	D
6	D	16	Y
7	D	17	Y
8	Y	18	D
9	D	19	D
10	Y	20	D

B BÖLÜMÜ

1	Kişilik	11	Tuvalet eğitimi
2	Ruh Sağlığı	12	Savunma mekanizması
3	Sözlü	13	Dürtü
4	Empati	14	Gerileme
5	Ben dili	15	Polyanna (tatlı limon)
6	Öfke	16	Problem
7	4	17	Beyin fırtınası
8	Saldırganlık	18	Yeterince müdahale etme
9	Tik	19	Kesinlik
10	7-8	20	Görmezden gelmek

C BÖLÜMÜ

1	B	11	A	21	D
2	B	12	C	22	D
3	D	13	A	23	C
4	E	14	D	24	E
5	D	15	E	25	C
6	A	16	C		
7	D	17	C		
8	A	18	B		
9	A	19	D		
10	D	20	E		

D BÖLÜMÜ

1	Çocuğu tanımak, gelişimini izlemek ve topluma sağlıklı bireyler yetiştirmek için önemlidir.
2	İnsanların birbirleriyle ve toplumla ilişki kurmaları için önemlidir.
3	Kurallara uymaya özen gösterir. Kendisine kızılmasından, eleştirilmekten kaçınır. Duygusal tepkileri abartılmıştır.
4	Çocuğun çevresindeki yetişkinlerin öfkeli davranması, aile içindeki sürekli gerginlik, baskılı bir ortam ve çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması.
5	Bağımlılık kişinin kullandığı bir nesne veya yaptığı bir eylem üzerinde kontrolünü kaybetmesi ve onsuz bir yaşam sürememeye başlamasıdır. Günümüzde sıklıkla görülen bağımlılık teknoloji bağımlılığıdır.
6	Bireyin bütün olumsuzluklara rağmen üstünlük duygusunu doyurmaya çalışması, herhangi bir alandaki eksikliğini veya başarısızlığını başka alanlardaki etkinliklerle kapatma çabasına Telafi Etme denir.
7	Savunma Mekanizmalarının sürekli kullanılması ruh sağlığının bozulmasına, sorunların derinleşmesine yol açar.
8	Problem çözme, çocuklara yaratıcı düşünme, keşfetme, sorgulama becerisi kazandırmayı amaçlar.
9	1. Sosyal ödüller (sözel övgü, fiziksel temas, etkinlik biçiminde ödüller 2. Maddi ödüller
10	Uyarma, konuşma, cezayı hatırlatma, cezayı uygulama, uzmana başvurma

2. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUKLARI TANIMA/DEĞERLENDİRME

A BÖLÜMÜ

A BÖLÜMÜ	
1	D
2	Y
3	Y
4	D
5	D
6	D
7	Y
8	D
9	Y
10	D

B BÖLÜMÜ

B BÖLÜMÜ	
1	Gelişimleri
2	Amaç
3	Oyun temelli değerlendirme
4	Görüşme
5	Motor beceriler
6	Bilişsel
7	Çocuk
8	Ayda Bir
9	Akran
10	Sistemli

C BÖLÜMÜ

C BÖLÜMÜ	
1	C
2	A
3	C
4	B
5	D
6	E
7	A
8	C
9	C
10	E

D BÖLÜMÜ	
1	Çocukların daha iyi yetiştirilebilmesi için kendilerine özgü kişilik özelliklerinin, ilgilerinin, ihtiyaçlarının yeteneklerinin, güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesi gerekmektedir. Buda en iyi şekilde çocuğu tanıma ve değerlendirme çalışmalarıyla mümkün olabilir. Çocukların gelişiminin desteklenebilmesi için onların tüm özelliklerinin objektif olarak değerlendirilmesi gerekir. Çünkü çocuğa yardım, onun tamamıyla tanınmasıyla gerçekleşir.
2	Performansların ve performansa dayalı çıkan ürünlerin değerlendirilmesini sağlayan puanlama aracına rubrik denir.
3	Oyun, çocuğun güçlü ve zayıf yanlarını, davranışlarının nedenlerini ve gelişimlerini değerlendirmede yardımcı olan önemli etkinliktir. Öğretmenlere de çcukların gelişimlerini desteklemek ve aynı zamanda değerlendirmek için en ideal ortamı sunmaktadır. Bu yüzden oyun, çocuğu tanıma ve değerlendirmede güçlü bir araçtır. Ayrıca, oyun çocukların problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini de geliştirmektedir.
4	Ev ziyaretlerinin amacı çocuğu doğal ortamında gözlemlemek, ailelerle iletişi kurmak, güven oluşturmak ve onları dinlemektir.
5	Gelişimsel değerlendirme, çocuğun gelişim alanlarındaki özelliklerinin, uygun değerlendirme araçlarını kullanarak belirlenmesi ve bu özelliklerin düzeyi hakkında bilgi toplama sürecidir.
6	Portfolyo, öğrenme süreci içinde çocukların gelişimini ve başarılarını göstermek için seçilen ürünlerle, yaptıkları etkinliklerin amaçlı olarak toplandığı, gelişimlerinin yansıtıldığı dosyalar olarak tanımlanmaktadır.
7	Çocukların kendilerini yansıtmalarını, değerlendirmelerini, etkinliklerini seçerken karar vermelerini, gelişimlerindekindeki ilerlemeyi görmelerini ve sunum yaparken de kendilerini ifade etmelerini sağladığı için birlikte hazırlanmalıdır.
8	Ebeveynlerden yardım istenmelidir. Çünkü çocuklarının eğitim sürecine dâhil olurlar. Çocuklarını daha yakından tanımaları, ilgi alanlarını ve yeteneklerini keşfetmelerine kolaylık sağlar.
9	Olumsuz değerlendirmelerden kaçınılmalıdır. Çünkü anne babalar çocukları konusunda hassastır. Öğretmen yapıcı değerlendirmelerde bulunmalı, çocuğun desteklenmesi gereken alanlarla ilgili ebeveynle işbirliği içine girmelidir.
10	Uzun bir zaman diliminde toplanan portfolyo dosyası çocukların ve öğretmenin etkinlikleri karıştırmamalarına ve süreç içerisindeki ilerlemeyi görmeleri, karşılaştırma yapabilmeleri açısından önemlidir.

3. ÖĞRENME BİRİMİ

ÇOCUKLARI TANIMA/DEĞERLENDİRME

A BÖLÜMÜ

A BÖLÜMÜ	
1	Y
2	Y
3	Y
4	D
5	Y
6	D
7	D
8	
9	
10	

B BÖLÜMÜ

B BÖLÜMÜ	
1	Cenevre İnsan Hakları
2	54
3	Çocuk dostu
4	İhmal
5	İyi
6	Kötü
7	Ekonomik
8	UNİCEF
9	
10	

C BÖLÜMÜ

C BÖLÜMÜ	
1	A
2	E
3	A
4	B
5	E
6	D
7	C
8	
9	
10	

D BÖLÜMÜ	
1	1.Eğitim Hakkı 2. Sağlık Hakkı 3. Barınma Ve Korunma Hakkı 4. Şikâyet Hakkı 5. Diğer Temel Çocuk Hakları
2	Fiziksel ihmal – Eğitimsel İhmal - Duygusal İhmal -
3	Cumhuriyet savcılığına, kolluk kuvvetlerine, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının İl Müdürlüklerine (ASPİM), **183- Sosyal Destek Hattı** **155- Polis** **156- Jandarma**
4	Fiziksel istismar-duygusal istismar- ekonomik istismar- cinsel istismar
5	Özel eğitim gerektiren çocuğun, fiziksel ve zihinsel farklılıklarına uygun yaya kaldırımları, trafik ışıkları, geniş koridorlar, merdivenler, yaşam alanları düzenlenmeli, oyun araç gereçleri onların kullanımına uygun olmalıdır.

SÖZLÜK

A

Adet: Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre.

Adrenalin: Damarları daraltma, bronşları açma, kanamaları kesme vb. amaçlarla kullanılan, kan şekerinin yükselmesine yol açan böbrek üstü bezlerinin salgısı.

Afet: Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım.

Agresiflik: Saldırgan olma durumu.

Akran: Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, böğür,

Aktivite: Etkinlik

Alternatif: Seçenek

Arşiv: Belgelik.

Azınlık: Bir ülkede ayrı soydan veya inançtan olan ve sayıca az bulunan topluluk, ekalliyet.

B

Beyan: Bildirme.

Bilinç: İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği, şuur.

Birey: Kendine özgü nitelikleri yitirmeden bölünemeyen tek varlık, fert.

Bilişim: İnsanoğlunun teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişiminde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve akla uygun bir biçimde işlenmesi bilimi, enformatik.

Birleşmiş Milletler: Dünya barışını, güvenliğini korumak ve uluslararası düzeyde ekonomik, toplumsal ve kültürel bir iş birliği oluşturmak amacıyla kurulan uluslararası örgüt.

C

Cinsiyet: Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği.

D

Devlet: Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık.

Depresyon: Bunalım, çöküntü.

Dramatik: Sahne oyununa özgü olan, içinde gerilim, çatışma vb. olaylar bulunan, insan ilişkileri ile gelişen (eser, olay).

Dürtü: Bedensel veya ruhsal dengenin değişmesi sonucu ortaya çıkan ve canlıyı türlü tepkilere sürükleyebilen içten gelen gerilim.

E

Ebeveyn: Anne ve baba.

Eğilim: Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme, meyil, temayül.

Engel: Bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül.

Entegrasyon: Bütünleşme, uyum.

Envanter: Bir durumu gösteren çizelge. Mal ve değerlere ait döküm.

Erişilebilirlik: Ulaşılabilir olması.

Estetik: Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu.

F

Faktör: Etmen.

Fizyolojik: Fizyoloji ile ilgili, vücutla ilgili, normal, doğal olarak işleyen.

G

Gelenek: Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar.

Gereksinim: Eksikliği duyulan şey, ihtiyaç.

Görenek: Bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı, âdet.

H

Hak: Adalet, Pay.

Haz: Hoşa giden duygulanma, hoşlanma, zevk.

Hiyerarşi: Aşama sırası.

Hümanist: İnsancıl.

I-İ

İçgüdü: Bir canlı türünün bütün bireylerinde akıl ve düşünceden bağımsız olarak doğuştan gelen bilinçsiz her türlü hareket ve davranış.

İdeoloji: Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü.

İhlal: Bozma, zarar verme, Yasa ve düzene uymama.

İhtiras: Aşırı, güçlü istek.

İltifat: Birine güler yüz gösterme, hatırını sorma, tatlı davranma.

İşlev: Bir nesne veya bir kimsenin gördüğü iş, iş görme yetisi, görev, fonksiyon.

İzlenim: Bir durum veya olayın duyular yolu ile insan üzerinde bıraktığı etki, intiba, imaj.

İzole: Yalıtılmış.

J

Jest: Herhangi bir şeyi açıklamak için genellikle el, kol ve baş ile yapılan içgüdüsel veya iradeli hareket.

K

Kadro: Bir kamu kuruluşunun, bir işletmenin, denetim veya yönlendirme işlerini gerçekleştirenler ve bunların taşıdığı ödev, yetki ve sorumlulukların hepsi.

Koleksiyon: Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü.

Kolluk Kuvveti: Güvenlik güçlerinin oluşturduğu birlik.

Komite: Alt kurul.

Köken: Bir şeyin çıktığı, dayandığı temel, biçim, neden veya yer, menşe, soy, asıl.

Kronik: Süreğen, olayların birbiri ardınca sıra ile yazıldığı tarih, vakayiname. Uzun süredir bir çözüm getirilmemiş.

Kuram: Sistemli bir biçimde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü, nazariye, teori.

Kutsal: Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsi, mukaddes.

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları

yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü.

M

Mağdur: Haksızlığa uğramış (kimse), kıygın.

Mahremiyet: Gizlilik.

Maruz kalmak: Bir olay veya bir durumla karşı karşıya olmak.

Materyal: Gereç, yazılı, sözlü, görüntülü, kaydedilmiş her türlü belge.

Medya: İletişim ortamı.

Merci: Başvurulacak yer veya makam.

Metabolizma: Canlı organizmada veya canlı hücrelerde hareketi, enerjiyi sağlamak için oluşan, biyolojik ve kimyasal değişimlerin bütünü, özümlemenin ve yadımlamanın toplamı.

Mimik: Yüz, el, kol hareketleriyle düşünceyi anlatma sanatı.

Motivasyon: İsteklendirme, güdüleme.

N

Nezaket: Başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik.

Nicelik: Bir şeyin sayılabilen, ölçülebilen veya azalıp çoğalabilen durumu, kemiyet, miktar.

Nitelik: Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet.

Norm: Yargılama ve değerlendirmenin kendisine göre yapıldığı ölçüt, uyulması gereken kural.

O-Ö

Obje: Nesne.

Objektif: Nesnel. Tarafsız davranmak. Fotoğraf makinesi, mikroskop, dürbün vb. optik aletlerde cisimlerden gelen ışınları alıp ekran üzerine aktaran mercek veya mercek sistemi.

Ombudsman: Kamu Denetçisi.

Ortam: Bir kimsenin veya bir insan topluluğunun yaşayışını etkileyen ruhsal, toplumsal ve kültürel etkilerin bütünü, canlı bir varlığın içinde bulunduğu doğal veya maddi şartların bütünü.

Örf: Yasalarla belirlenmeyen, halkın kendiliğinden uyduğu gelenek.

Örseleme: Yıpratmak, eskitmek, hırpalamak, zedelemek.

Özgün: Yalnız kendine özgü bir nitelik taşıyan, orijinal.

P-R

Profesyonel: Bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan (kimse), amatör karşıtı. Ustalaşmış, uzmanlaşmış.

Proje: Değişik alanlarda önceden plan ve programa alınmış, maliyeti hesaplanmış, kurum ve kuruluşların yönetim organları tarafından onaylanmış, kısa ve uzun vadeye bağlanarak özel kurum veya devlet adına gerçekleştirilmesi kabul edilmiş bilimsel çalışma tasarısı.

Potansiyel: Gizli kalmış, henüz varlığı ortaya çıkmamış olan.

Psikiyatri: Ruh ve sinir hastalıklarıyla, kişide görülen önemli uyumsuzlukları önleme, teşhis ve tedavi etmeyle uğraşan uzmanlık dalı.

Rapor: Herhangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme, araştırma sonucunu, düşünceleri veya tespit edilenleri bildiren yazı.

S-Ş

Sembolik: Simgesel.

Slogan: Bir düşünceyi kolay hatırlanıp tekrarlanabilir bir biçimde ifade eden kısa, çarpıcı söz, motto.

Kimlik, topluluk, örgüt, kurum veya kuruluşun amaç ve araçlarını özlü bir biçimde tanımlayan deyiş veya söz.

Sivil Toplum Kuruluşu: Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik, sivil toplum örgütü.

Sözleşme: Hukuki sonuç doğurmak amacıyla iki veya daha çok kişinin, kuruluşun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlem.

Standart: Belli bir tipe göre yapılmış veya ayrılmış, ölçün, tek biçim. Örnek veya temel olarak alınabilen.

Statü: Bir kimsenin, bir kurum veya bir toplum içindeki durumu.

Subjektif: Öznel, objektif karşıtı. Özneye ilişkin olan, öznede oluşan, nesnelerin gerçeğine değil, bireyin düşünce ve duygularına dayanan.

Süreç: Aralarında birlik olan veya belli bir düzen veya zaman içinde tekrarlanan, ilerleyen, gelişen olay ve hareketler dizisi.

Şiddet: Bir hareketten doğan güç. Kaba güç. Duygu veya davranışta aşırılık.

Şok: Ani bir değişiklik sonucunda ortaya çıkan şaşkınlık.

T

Tabiiyet: Uyrukluk. Bir şeye veya bir kimseye bağlı olma, bağımlılık.

V

Veri: Bir araştırmanın, bir tartışmanın, bir muhakemenin temeli olan ana öge, muta, done. Bir sanat eserine veya bir edebî esere temel olan ana ilkeler. Gözlem ve deneye dayalı araştırmanın sonuçları. Bilgi, data. Bir problemde bilinen, belirtilmiş anlatımlardan bilinmeyeni bulmaya yarayan şey. Bilişim, olgu, kavram veya komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimli gösterimi.

Vicdan: Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güç.

Vizyon: Görünüm. Ülkü. Sağgörü. Sinema, tiyatro gösterim. İleri görüş.

Y

Yasal: Yasanın, dinin ve kamu vicdanının doğru bulduğu, yasalara uygun, kanuni.

Yasadışı: Yasalara, yasa kurallarına uymayan, kanun dışı, gayrikanuni.

Z

Zihin: Canlının duygu ve davranışlar dışındaki ruhsal süreç ve etkinliklerinin bütünü.

KAYNAKÇA

Açıkalın, A., & Turan, S. (2011). Okullarda Etkili İletişim. Ankara: Önder Matbaacılık.

Adagideli, F., Güner, P., Önder, A., Balaban Dağal, A., Çobanoğlu, A., Gölbaşı, E., . . . Sezer, T. (2018). Örneklerle Okul Öncesi Eğitimde Tanıma ve Değerlendirme. Ankara: Eğiten Kitap.

Akduman, G. G. (2005). Çocuk ve Cinsel İstismar. Adli Psikiyatri Dergisi Cilt 3.Sayı.1,, 9-14.

Aktosun, Y. (2014). Problem Çocuk Mu? İstanbul: Işık Yayınları.

Alim, K. (2000). Pskolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Anı Yayıncılık.

Ankay, A. (1998). Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları. Ankara: Turhan Kitabevi.

Arıkan, C. (1998). Ailede Çocuğa Yönelik Şiddet. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokul Dergisi 6, 1-3.

Atkinson, R., Atkinson, R., Hilgard, C., & Ernest, R. (1995). Psikolojiye Giriş. İstanbul: Sosyal Yayınları.

Bahar, E. (2012). İletişim . Ankara: Detay Yayınları.

Bakanlığı, M. E. (2020). Mesleki ve Teknik Ortaöğretim 9. Sınıf Çocuk Ruh Sağlığı Dersi Öğretim Programı. Ankara.

Bakırcıoğlu, R. (1997). Psikoljik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Anı Yayıncılık.

Baltaş, Z., & Baltaş, A. (1992). Beden Dili. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Başaran, İ. (1995). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Ayyıldız Matbaa.

Bayhan, P. A. (2004). Çocuk gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: Morpa Yayıncılık.

Baymur, F. (1994). Genel Psikoloji. İstanbul: İnkılap Yayıncılık.

Bilen, M. (2009). Sağlıklı İnsan İlişkileri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Ulusal İlk Rapor. (1999). Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.

Bolat, Ö. (2016). Beni Ödülle Cezalandırma. İstanbul: Doğan Kitap.

Can, G. (2002). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Pegem Yayınları.

Canel, A. N. (2019). Aile Yaşam Becerileri. Ankara: TC. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

Cetin, F. (2008). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Coşkun, H., & Özabacı, N. (2013). Psikolojiye Giriş. İstanbul: Lisans Yayınları.

Cüceloğlu, D. (1999). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Yayınevi.

Cüceloğlu, D. (2000). Yeniden İnsan İnsana. İstanbul: Remzi Yayınevi.

Cüceloğlu, D. (2001). İçimizdeki Çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D. (2002). İletişim Donanımları. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Demircioğlu, H., Demirtaş Zorbaz , S., Yıldız, A., Baltürk, Ş., Civelek, D., & Çelik , K. (2018). Çocuğum Okula Başlıyor Ebeveynler İçin Bilgi Kılavuzu. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Dirim, A. (2003). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Esin yayınevi.

Doğan , M., & Uzuner, K. (2011). Çocuk Ruh Sağlığı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Dökmen, Ü. (2008). İletişim Çatışmaları Empati. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Erken, S. (2015). Örnek Grup Rehber Etkinlikleri. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Erol, B. (2002). Okul Rehber Öğretmenlerine Rehberlik El Kitabı. İstanbul: Lebib Yayınları.

Gordon, T. (1996). Etkili Aile İletişim Dili. İstanbul: Sistem Yayınları.

Gökdağ, N. (2002). Aile Psikolojisi ve Eğitimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi .

Göknar, Ö. (2004). Bilinçli Çocuk Yetiştirme. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Gözüm, A. İ., Sop, A., Ergül, A., Ustaoğlu, A., Yıldırım Hacıibrahimoğlu, B., Özer, G., . . . Bayraktar, V. (2018). Erken Çocuklukta Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme . Ankara: Eğiten Kitap.

Gözüm, A. İ., Sop, A., Ergül, A., Ustaoğlu, A., Yıldırım HacıibrahimOğlu, B., Özer, G., . . . Bayraktar, V. (2018). Erken Çocuklukta çocuğu Tanıma ve Değerlendirme . Ankara: Eğiten Kitap.

Green, C. (2018). Her Yönüyle Çocuk Yetiştirme Sanatı. İstanbul: Neden Yayınları.

İzgören, A. Ş. (2006). Şu Hortumlu Dünyada Fil Yalnız Bir Hayvandır. Ankara: Elma Yayınevi.

Kara, B. (2006). Çocuk İstismarı,. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi Sayı 47, 140-151.

Karagözoğlu, C., & Kemertaş, İ. (2004). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitiminde Üçüncü Boyut . İstanbul: Birsen Yayınevi.

Karasar, N. (1979). Bilimsel Araştırma Teknikleri. Ankara.

Kepçeoğlu, M. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik . Ankara: Kağıtçıoğlu Matbaa.

Kırkıncıoğlu, M. (2009). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Yapa Yayınları.

Kolicki, B., & Lemish, D. (2011). Çocuklarla İletişim. UNICEF.

Kuzgun, Y. (2003). İlköğretimde Rehberlik. Ankara: Noberl Yayın Dağıtım.

Lehrer, J. (2019). Karar Anı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Lindenfield, G. (1997). Kendine Güvenen Çocuklar Yetiştirmek. Ankara : HYB Yayıncılık.

Nazik, B. (2001). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Yapa Yayınları.

Nazik, M., & Beyazıt, A. (2005). İnsan İlişkileri ve İletişim. İstanbul: Yapa Yayınları.

Okul Öncesi Eğitim Programı. (2013). Ankara: TC. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.

Oral, R. (2006). Çocuk İstismarı ve İhmaline Multi disiplinler Yaklaşım. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Osmay, N. (2001). İnsan Mühendisliği. İstanbul: Alfa Yayınları.

Önder, A. (1999). Yaşayarak Öğrenmek İçin Eğitici Drama Birinci Baskı. İstanbul.

Öner, N. (1997). Türkiyede Kullanışan Psikolojik Testler . İstanbul: Boğaiçi Üniveristesi Yayınları.

Ören, M., Ceyhan, A., Kumtepe, A., İvrendi, A., Dinç, B., Kaya, Ö., & Vuran, S. (2011). Çocukları Tanıma Teknikleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Öz, İ. (2005). Anne Baba Olma Sanatı. Ankara: Alfa Yayıncılık.

Özgüven, İ. E. (1994). Psikolojik Testler. Ankara: Pdrem Yayınları.

Özgüven, İ. E. (2002). Bireyi Tanıma Teknikleri. Ankara: Pdrem Yayınları.

Özoğlu, S. Ç. (1997). Eğitimde Rehberlik vePsikolojik Danışma . Ankara: Ank.Üniv.Eğitim Bilimleri Fak. Yayınları.

Polat, O. (1997). Çocukta Dayağa Hayır. İstanbul: Analiz Yayınları.

Sevinç, M. (2003). Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Şahin, F. (2001). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesinde Hekimin Rolü. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 246.

Tan, H. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. İstanbul: MEB yayınları.

Tanaydın, Z., & Özgür, D. (1982). Çocukları Tanıma ve Ölçme Değerlendirme Teknikleri. Ankara.

Taner, Y. v. (2004). Çocuk İstismar ve İhmali. Hacettepe Tıp Dergisi 35,, 82-86.

TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Bakım Kuruluşlarında Çalışan Personele Yönelik İstismar İle Mücadele Rehber Kitapçığı, Yayın No: 07. (2016). Ankara: TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

TC. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi Ve Eylem Planı, 2013-2017. (tarih yok). Ankara: TC. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Turhan, E. S. (2006). Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi. Ankara: Türk Tabipler Birliği Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi.

UNİCEF. (1996). Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye Milli Komitesi. Ankara.

UNİCEF. (2015). Cinsel Mağduru Çocuklara Bakım Klavuzu . Newyork: İnternational Rescue Committe.

UNİCEF. (Haziran 2011). Acil Durumlarda Çocuk Dostu Ortam Oluşturma Klavuzu.

Yavuzer, H. (1990). Çocuğunuzun El Kitabı. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (1990). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1998). Ana Baba ve Çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2001). Çocuk Eğitimi El Kitabı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yeşilyaprak, B. (2002). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri. Ankara: Nobel Yayınları.

Yeşilyaprak, B., Güngör, A., & Kurç, G. (1996). Eğitsel ve Mesleki Rehberlik . Ankara: Varan Matbaası.

Yılmaz, H., & Üre, Ö. (1997). Rehberlik Dres Notları. Konya.

Yörükoğlu, A. (2000). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, Atalay. (2002). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Özgür Yayınları.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

http://tbm.org.tr/media/kitaplar/TBM_lise_teknoloji_icerik_web.pdf Erişim tarihi: 03.05.2020 Erişim Saati: 22.28

http://tbm.org.tr/media/kitaplar/TBM_yetiskin_teknoloji_icerik_web.pdf Erişim tarihi: 03.05.2020 Erişim saati:22. 45

https://sozluk.gov.tr/ Erişim tarihi: 04.07.2020 Erişim Saati: 23.23

GÖRSEL KAYNAKÇA

Kitap kapak görseli: Ümmühan Yılmaz dan alınmıştır.

1.ÖĞRENME BİRİMİ

1.Öğrenme birimi kapak görseli:123RF 94009147
1. Bölüm giriş görseli:123RF 46395303
Görsel 1.1: 123RF 39108965
Görsel 1.2: 123RF 37128336
Görsel 1.3: 123RF 4560442
Görsel 1.4: 123RF 77309611
Görsel 1.5:123RF 48829812
Görsel 1.6:123RF 92548459
Görsel 1.7:123RF 97399507
Görsel 1.8:123RF 107267490
Görsel 1.9:123RF 101338933
Görsel 1. 10:1232RF 99660915
Görsel 1.11:123RF 132956095
Görsel 1.12:123RF 52591027
Görsel 1.13:123RF 134958013
Görsel 1.14:123RF 102649408
Görsel 1.15:Shutterstock 1399360046
Görsel 1.16:123 RF 96033615
2.Bölüm giriş görseli Shutterstock 261878642
Görsel 1.17:Shutterstock 1214488777
Görsel 1.18:Shutterstock 508739524
Görsel 1.19:Shutterstock 274915004
3. bölüm giriş görseli: Shutterstock 194825681
Görsel 1.20: Shutterstock 1504135310
Görsel 1.21: Shutterstock 1234248880
Görsel 1.22:123RF 45792782
Görsel 1.23:123RF 34420461
Görsel1. 24:123RF 11378605
Görsel 1.25:123RF 70486886
Görsel 1.26: Shutterstock 1683639007
Görsel 1.27: 123RF 106505296
Görsel 1.28: 129909452
Görsel 1.29:123RF 85396998
Görsel 1.30: 123RF 38687938
Görsel 1.31:123RF 76548360
Görsel 1.32: Shutterstock 307192661
5. Bölüm giriş görseli Shutterstock 721710502
Görsel 1.33:123RF 81921969
Görsel 1.34:123RF 99706884

2.ÖĞRENME BİRİMİ

2. Öğrenme birimi kapak görseli: 123RF 65997866
1.Bölüm giriş görseli:123RF 41983004
Görsel 2.1:1123RF 60481880
Görsel 2.2: 123RF 31996688
Görsel 2.3:123RF 106734262
Görsel 2.4:123RF 48495034
Görsel 2.5:123RF 80156298
Görsel 2.6: Shutterstock 342072323
2.Bölüm giriş görseli: 123RF 47425380
Görsel 2.7:123RF 60256183
Görsel 2.8: Shutterstock 157267682
Görsel 2.9: 123RF 132496705
Görsel 2.10:123RF 116565953
Görsel 2.11:Shutterstock 12393806
Görsel 2.12:123RF 60255963

3.ÖĞRENME BİRİMİ

3.Öğrenme birimi kapak görseli:123RF 42309334
1.Bölüm giriş görseli:123RF 47018145
Görsel 3.1: 123RF 98280926
Görsel 3.2: 123RF 141115582
Görsel 3.3: 123RF 31335203
2.Bölüm giriş görseli: 123RF 102880131
Görsel 3.4:123RF 55626105
Görsel 3.5: 123RF 101018350
Görsel 3.6:123RF 140143878
3.Bölüm giriş görseli: 123RF 35769154
Görsel 3.7: 123RF 16695425